

Glasnik

Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini

ISSN 1512-6609

11-12

Sarajevo

novembar-december 2017.

VOL. LXXIX • Str. 1021-1236

U ovom broju pišu:

Jusuf Džafić • Damir Babajić • Mirza Selimović • Muhamed Okić
Enes Karić • Senaid Zajimović

| Sadržaj

Islamske teme

- 1027-1042 Jusuf Džafić • Ehli-bejt - definicija, propisi i dužnosti
1043-1056 Damir Babajić • Osnove vjersko-praktičnog rada muslimana izražene u Kur'anu i Sunnetu

Fikhske teme

- 1057-1080 Mirza Selimović • Vrste životinja koje su muslimanima dozvoljene u ishrani

Pogledi

- 1081-1086 Muhamed Okić • Red i kultura ponašanja u džamiji

Godišnjice

- 1087-1106 Enes Karić • Džemaludin Afgani (1839-1897): Dinamična biografija razbuditelja Istoka

Naše medrese

- 1107-1116 Svršenici i svršenice naših medresa u 2017. godini

Prilog

1117-1152 Senaid Zajimović • Učenje rukje i pisanje zapisa

Službeni dio

1155-1172 Aktivnosti Sabora

1173-1193 Aktivnosti Rijaseta

1194-1222 Dekreti

فهرست

موضوعات إسلامية

- يوسف جافيتش • أهل البيت - التعريف والأحكام والواجبات ١٠٤٢-١٠٢٧
- دامر بابايتش • أصول النشاط الديني العملي للمسلم الواردة في القرآن والسنة ١٠٥٦-١٠٤٣

موضوعات فقهية

- مرزا سليموفيتش • ما يحل أكله من الحيوانات ١٠٨٠-١٠٥٧

نظرات

- محمد أوكيتش • الانضباط وآداب السلوك في المسجد ١٠٨٦-١٠٨١

ذكريات سنوية

- أنس كاريتش جمال الدين الأفغاني (١٨٣٩-١٨٩٧) • السيرة الناشطة لموظف الشرق ١١٠٦-١٠٨٧

مدارسنا الإسلامية

- الخرجون والخريجات في مدارسنا الإسلامية عام ٢٠١٧م ١١١٦-١١٠٧

ملحق

- سنائد زاموفيتش • الرقية والطلاسم ١١٥٢-١١١٧

رسميات

نشاطات المجلس الاعلى	١١٧٢-١١٥٥
نشاطات الرئاسة	٩٨٩-٩٨٣
قرارات التوظيف والعزل عن الوظيفة	١٠١٩-٩٩١

| Contents

Islamic Theme

- 1027-1042 Jusuf Dzafic • Ahl al-Bayt - Definition, Regulations and Duties
1043-1056 Damir Babajic • The Basis of the Theological-Practical Work of the Muslims, Expressed in the Qur'an and Sunnah

Fiqh Themes

- 1057-1080 Mirza Selimovic • Animal Species Which Muslims Are Allowed to Consume in Their Diet

Views

- 1081-1086 Muhamed Okic • Order and Culture of Behavior in the Mosque

Anniversaries

- 1087-1106 Enes Karic • Sayyid Jamāl al-Dīn al-Afghānī (1839-1897)
- Dynamic Biography of the Revivalist of the East The Official Part

Our Madrasas

- 1107-1116 The Graduates, both Male and Female, of Our Madrasas in 2017

Contributions

1117-1152   **Senaid Zajimovic** • Performance of Rukja and Writing of Spiritual Prescriptions

The Official Part

1155-1172   The Activities of Sabor

1173-1193   The Activities of Riyasat

1194-1222   Decrees

Ehli-bejt - definicija, propisi i dužnosti

Jusuf Džafić

muallim u školi kur'ana, medžlis tuzla
jusuf_dz91@hotmail.com

Sažetak

Rad govori o Poslanikovom Ehli-bejtu (porodici). Prvo obrađuje jezičko i terminološko značenje izraza Ehli-bejt, gdje dokazuje da u Ehli-bejt spadaju pripadnici porodice Hašimija, tj. potomci Alije ibn Ebu Taliba, Džafera ibn Ebu Taliba, Akila ibn Ebu Taliba, Abbasa ibn Abdulmuttaliba, Harisa ibn Abdulmuttaliba i Poslanikove supruge. Obradeno je 12 posebnih propisa o Ehli-bejtu u hanefijskoj pravnoj školi. Na kraju rada su iznesene dužnosti muslimana prema Ehli-bejtu, posebno važne u današnjem turbulentnom vremenu.

Ključne riječi: ehli-bejt, ali-bejt, Poslanikova porodica, Poslanik, a.s., hanefijsko pravo, propisi, dužnosti

Uvod

Poslanikova porodica zauzima posebno mjesto u šerijatskom pravu, samim time i u hanefijskom fikhu. Pored same definicije, islamski pravnici su se bavili i obradom propisa u vezi s Ehli-bejtom, kao i dužnostima muslimana prema istom. Budući da je Ehli-bejt uvijek zauzimao zasebno mjesto u srcu Bošnjaka i njihove uleme, a da se danas u našem društvu nalaze skupine koje ga zanemaruju, kao i skupine koje ga zloupotre-

bljavaju, pokušat ćemo se u kratkim crtama osvrnuti na fikhska pitanja u pogledu istog.

Jezičko i terminološko značenje izraza Ehli-bejt

U arapskom jeziku se u značenju porodice koristi mnogo riječi i izraza: *usre, aile, ehl, al, bejt, ehlu-l-bejt, alu-l-bejt, itre, reht, benu* itd. Nas zanimaju detaljnija jezička značenja riječi *ehl* i *al* i izraza *ehlu-l-bejt* (turizam ehli-bejt) i *alu-l-bejt* (ali-bejt).

Riječ *ehl* i izraz *ehlu-l-bejt* koriste se jezički prvenstveno u značenju porodice, i uže porodice (supružnici i djeca), i šire porodice (supružnici, djeca i njihova rodbina). To potvrđuju i jezičke definicije *ehl* i *ehlu-l-bejt* u poznatim rječnicima arapskog jezika. El-Halil (718-786) definira: *Ehl: Čovjekova porodica (ehlu-r-redžul) podrazumijeva njegovu suprugu i osobu koje su mu najprisnije. Teehul: Ženidba. Ehlu-l-bejt (porodica kuće): Ko stanuje u kući.*¹ Ez-Zebidi (1732-1790), hanefijski učenjak i potomak h. Husejna, definira: *Ehlu-r-redžul (čovjekova porodica): Njegov rod i njegovi najbliži... El-Ehl li-l-bejt (članovi jedne kuće): Ko stanuje u kući... El-Ehl li-r-redžul (čovjekova porodica): Njegova supruga. U čovjekovu porodicu ulaze i djeca.*² Slične definicije navode i: El-Ezheri (895-981), Ibn Faris (941-1004), Ibn Sida (1007-1066), Ibn Menzur (1232-1311), El-Fejruzabadi (1329-1415)³

Riječ *al* i izraz *alu-l-bejt* jezički su sinonimi za riječ *ehl* i izraz *ehlu-l-bejt*. Zato se često u rječnicima u natuknici za *al* i *alu-l-bejt* ne nalaze detaljna pojašnjenja, već upute da se konsultira natuknica za *ehl* i *ehlu-l-bejt*. Tako Zejnuddin er-Razi (?-1268), hanefijski učenjak, definira: *Alu-r-redžul ("Al" čovjeka): Ehluhu ve ajaluhu (Njegova porodica i obitelj).*⁴ Slične definicije navode Ibn Sida, Ez-Zebidi i dr.⁵

1 El-Halil, *Kitab el-ajñ*, Dar El-Hilal, Kairo, sv. 4, str. 89.

2 Ez-Zebidi, *Tadž el-arus*, Dar El-Hidaje, Rijad, sv. 28, str. 40, 41.

3 El-Ezheri, *Tehzib el-luga*, Dar Ihja' et-turas el-arebijj, Bejrut, 2001, sv. 6, str. 220; Ibn Faris, *Mekajis el-luga*, Dar El-Fikr, Bejrut, 1979, sv. 1, str. 150; Ibn Sida, *El-Muhkem ve el-muhit el-e'azam*, Dar El-kutub el-ilmijje, Bejrut, 2000, sv. 4, str. 354; Ibn Menzur, *Lisan el-Areb*, Dar Sadir, Bejrut, 1993/94, sv. 11, str. 28, 29; El-Fejruzabadi, *El-Kamus el-muhit*, Muessese Er-Risale, Bejrut, 2005, sv. 1, str. 963.

4 Er-Razi, Zejnuddin, *Muhtar es-Sihah*, El-Mektebe el-asrijje, Bejrut, 1999, str. 25.

5 Ez-Zebidi, *Tadž el-arus*, Dar El-Hidaje, Rijad, sv. 28, str. 35; Ibn Sida, *El-Muhkem ve el-muhit el-e'azam*, sv. 4, str. 356.

Rječnici navode i primjere iz Kur'ana da se riječi *ehl* i *al* i izrazi *ehlu-l-bejt* i *alu-l-bejt* jezički koriste u značenju porodice, naročito uže. Evo nekoliko kur'anskih primjera:

- Govor o ehli-bejtu Ibrahima, a.s.: *"Jadna ja!"* – reče – *"zar da rodim ovako stara, a i ovaj moj muž je star. Ovo je zaista nešto neobično!"* *"Zar se čudiš Allahovoj moći?"* – rekoše oni – *"Allahova milost i Njegovi blagoslovi su na vama, obitelji vjerovjesničkoj (ehlu-l-bejt). On je dostojan hvale i On je plemenit!"* (Hud, 73-74).

- Govor o ehli-bejtu Luta, a.s.: *I Mi smo njega i porodicu (ehl) njegovu spasili, osim žene njegove; ona je ostala s onima koji su kaznu iskusili* (El-Araf, 83).

- Govor o ehli-bejtu Musaa, a.s.: *I kad Musa ispuni ugovoreni rok i krenu sa porodicom (ehlom) svojom, on ugleda vatru na jednoj strani brda. "Pričekajte!"* – reče porodici (ehlu) svojoj – *"vidio sam vatru, možda ću vam od nje kakvu vijest donijeti, ili zapaljenu glavnju, da se ogrijete."* (El-Kasas, 29).

- Govor o Ehli-bejtu Muhammeda, a.s.: *O žene Vjerovjesnikove, vi niste kao druge žene! Ako se Allaha bojite, na sebe pažnju govorom ne skrećite, pa da u napast dođe onaj čije je srce bolesno, i neusiljeno govorite! U kućama svojim boravite i ljepotu svoju, kao u davno pagansko doba, ne pokazujte, i molitvu obavljajte i zekat dajite, i Allaha i Poslanika Njegova slušajte! Allah želi da od vas, o porodicu Poslanikova (ehlu-l-bejt), grijehe odstrani, i da vas potpuno očisti* (El-Ahzab, 31-33).

Pod terminološkim značenjem ovdje mislimo na značenje izraza *ehlu-l-bejt* i *alu-l-bejt* u islamskoj terminologiji. Tako se u islamskoj terminologiji spomenuti izrazi, koji su u bosanskom jeziku predstavljeni turcizmima *ehli-bejt* i *ali-bejt*, koriste uglavnom za porodicu Muhammeda, a.s. U bosanskom jeziku se, pored spomenutih turcizama, koriste i izrazi *Poslanikova porodica*, *porodica Allahovog Poslanika* i sl.⁶

Sva četiri mezheba se slažu da u Ehli-bejt terminološki spadaju članovi kurejšijske porodice Benu Hašim (Hašimije) i Poslanikove žene.⁷ Povrh toga, šafijski i hanbelijski mezhebi u jednom rivajetu ubrajaju u

6 Vidi o proučavanju Ehli-bejta na našim prostorima: Mensur Valjevac-Mina Valjevac, „Vrline Ehli-bejta“, *Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, sv. 79, 2017, br. 7-8, str. 677-699.

7 Grupa autora, *El-Mevsua el-fikhije el-kuvejtije*, Vizare el-evkaf ve eš-šuun el-islamije, Kuvajt, 1983-2006, sv. 1, str. 100.

Ehli-bejt i potomke porodice Benu-l-Muttalib (Muttalibije).⁸ Dakle, prema hanefijskom, malikijskom te dijelu hanbelijskog mezheba, Ehli-bejt čine Poslanikove žene i potomci porodice Hašimija, a to su danas potomci: Alije ibn Ebu Taliba, Džafera ibn Ebu Taliba, Akila ibn Ebu Taliba (tj. potomci Ebu Taliba ibn Abdulmuttaliba), Abbasa ibn Abdulmuttaliba i Harisa ibn Abdulmuttaliba.⁹

Učenjaci potkrepljuju svoj stav da Ehli-bejt čine Poslanikove žene i pripadnici Benu Hašima dokazima iz gramatike arapskog jezika i iz kur'ansko-hadiskih tekstova.

1. Već smo ranije naveli definicije iz poznatih arapskih rječnika koje potvrđuju da u čovjekov ehli-bejt ulaze njegova žena i djeca u užem smislu, odnosno njegova žena, djeca i sva rodbina u širem smislu. Stoga, ne treba čuditi da rječnici koji definiraju terminološko značenje izraza Ehli-bejta pod tim izrazom podrazumijevaju Poslanikove žene i djecu u užem smislu, odnosno njegove žene, djecu i svu rodbinu iz porodice Hašimija u širem smislu. Tako El-Ezheri definira: "Prenosimo od Šafije da je upitan za riječi Vjerovjesnika, s.a.v.s., 'Allahume salli ala Muhammed ve ala ali Muhammed' ko je Muhammedov al? Odgovorio je: 'Oni pripadaju govorniku (tj. Vjerovjesniku). Njegov al su njegova porodica i supruge.'"¹⁰ Ibn Sida definira: Ehlu bejti-n-nebijj, s.a.v.s. (Vjerovjesnikova porodica): Njegove supruge, kćerke i njegov zet, tj. Alija, a.s.¹¹ Slično definiraju i: Ibn Menzur, El-Fejruzabadi, Ez-Zebidi, El-Fejruzabadi i dr.¹²

2. Kraj gorespomenutog ajeta: *...Allah želi da od vas, o porodico Poslanikova (ehlu-l-bejt), grijeha odstrani, i da vas potpuno očisti* (El-Ahزاب,

8 Vidi: En-Nevevi, *El-Medžmu' šerh El-Muhezzeb*, Dar El-Fikr, Bejrut, sv. 1, str. 76; Ibn Kudame, *El-Mugni*, Mektebe El-Menar, Kairo, 1968, sv. 2, str. 490, sv. 6, str. 229. Inače, Abdumenaif je imao 4 sina: Hašima, Muttaliba, Abdušemsa i Nevfela. Hašim, otac Poslanikovog djeda Abdulmuttaliba, je rođonačelnik Hašimija, dok je Muttalib, Abdulmuttalibov amidža, rođonačelnik Muttalibija. Zanimljiva je činjenica da je imam Šafija, utemeljitelj šafijskog mezheba, potomak porodice Benu-l-Muttalib.

9 Naime, Hašim ibn Abdumenaif, rođonačelnik Hašimija, imao je pet sinova: Abdulmuttaliba, Eseda, Nadleta, Sajfijja, Ebu Sajfijja. Potomci svih njegovih sinova, izuzev Abdulmuttaliba, izumrli su u muškoj liniji. Abdulmuttalib je imao 10 sinova: Abdullaha, Harisa, Zubejra, Ebu Taliba, Ebu Leheba, Hamzu, Mukavvema, Gajdaka, Abbasa i Dirara. Od njih 10, samo su potomci Ebu Taliba, Abbasa i Harisa preživjeli u muškoj liniji. Vidi o rodoslovlju Hašimija: El-Belazuri, *Ensab el-ešraf*, Dar El-Fikr, Bejrut, 1996, sv. 1-4; Ez-Zubejri, *Neseb Kurejš*, Dar El-Mearif, Kairo, sv. 1-2, sv. 3, str. 1-91.

10 El-Ezheri, *Tehzib el-luga*, str. 15, str. 315.

11 Ibn Sida, *El-Muhkem ve el-muhit el-e'azam*, sv. 4, str. 355.

12 Ibn Menzur, *Lisan el-Areb*, sv. 11, str. 29; El-Fejruzabadi, *El-Kamus el-muhit*, sv. 1, str. 963; Ez-Zebidi, *Tadž el-arus*, sv. 4, str. 465

33). Islamski učenjaci su skoro složni da se pod Ehli-bejtom spomenutim u ovom 33. ajetu sure El-Ahzab općenito misli na sve članove Poslanikove porodice, a prvenstveno na Poslanikove žene, jer na to upućuje sam kur'anski ajet, kao i ajeti prije i ajeti poslije. Ovakav stav spominju, između ostalih, sljedeći lingvisti: El-Ezheri, Ibn Sida, Nešvan el-Himjeri (?-1178), Ibn Menzur, Nekri (12. stoljeće) i dr.¹³ Stav podupiru i brojni muftisiri, među kojima su: Sulejman ibn Mukatil (?-767), pisac prvog cjelovitog tefsira, Ez-Zedždžadž (855-923), Ebu Mensur el-Maturidi (853-944), utemeljitelj našeg mezheba u akaidu, hanefija Es-Semerhandi (?-985), Ez-Zemahšeri (1074-1143), Er-Razi (1150-1210), El-Kurtubi (1204-1273), hanefija En-Neseft (?-1310), Ibn Kesir (1301-1373), šejhu-l-islam hanefija Ebu Suud-efendi (1490-1574), Eš-Ševkani (1759-1834), hanefija El-Elusi (1802-1854) i dr.¹⁴

3. Veći broj hadisa koji govore o Ehli-bejtu, među kojima su i sljedeći:

- Dio dužeg hadisa o Poslanikovoju hutbi (govoru) na Gadir Hummu (Izvor Humm) koji Zejd ibn Erkam, r.a., kazuje Husajnu ibn Sebretu: "Jednog dana Allahov Poslanik, s.a.v.s., ustao je da održi hutbu kod vode koja se zove Humm, između Mekke i Medine. Tako se zahvalio Allahu i pohvalio Ga, dao pouke i napomene prisutnima, a onda kazao: 'O ljudi! Zar ja nisam čovjek kome samo što nije došao izaslanik njegovog Gospodara, pa ću mu se odazvati. Ostavljam vam dvije važne stvari: Prva od njih je Allahova knjiga, u kojoj je Uputa (Huda) i Svjetlo (Nur). Stoga, uzmite Allahovu knjigu i držite se nje.' Onda je podsticao i motivirao na slijedenje Allahove knjige, pa je kazao: 'Druga stvar je moj Ehli-bejt (po-

13 El-Ezheri, *Ez-Zahir fi garib elfaz eš-Šafti*, Dar Et-Talati, Kairo, str. 184; Ibn Sida, *El-Muhkem ve el-muhit el-e'azam*, sv. 9, str. 526; Nešvan el-Himjeri, *Šems el-ulum ve deva kelam el-Areb min el-kulum*, Dar El-Fikr, Bejrut, 1999, sv. 1, str. 345-346; Ibn Menzur, *Lisan el-Areb*, sv. 2, str. 15; En-Nekri, *Dustur el-ulema'*, Dar El-Kutub el-ilmije, Bejrut, 2000, sv. 4, str. 5.

14 Sulejman ibn Mukatil, *Et-Tefsir*, Dar El-Ihja' et-turas, Bejrut, 2002, sv. 3, str. 489; Ez-Zedždžadž, *Meani el-Kur'an ve irabuhu*, Alem el-kutub, Bejrut, 1988, sv. 4, str. 226; El-Maturidi, *Te'vilat ehl es-sunne*, Dar El-Kutub el-ilmije, Bejrut, 2005, sv. 8, str. 383; Es-Semerhandi, *Bahr el-ulum*, Dar El-Kutub el-ilmije, Bejrut, 1993, sv. 3, str. 60; Ez-Zemahšeri, *El-Keššaf*, Dar El-Kitab el-arebijj, Bejrut, 1987, sv. 3, str. 538; Fahrudin Er-Razi, *Mefatih el-gajb ev Tefsir el-kebir*, Dar Ihja' et-turas el-arebijj, Bejrut, 1999, sv. 25, str. 168; El-Kurtubi, *El-Džami' li ahkam el-Kur'an*, Dar Alem el-kutub, Rijad, 2003, sv. 14, str. 182; En-Neseft, *Medarik et-tenzil ve hakaik et-te'vil*, Dar El-Kelim et-tajjib, Bejrut, 1998, sv. 3, str. 30; Ibn Kesir, *Tefsir El-Kur'an el-Azim*, Dar Et-Tajbe, Rijad, 1999, sv. 6, str. 410; Ebu es-Suud, *Iršad el-akl es-selim ila mezaaja el-Kitab el-Kerim*, Dar Ihja' et-turas el-arebijj, Bejrut, sv. 7, str. 103; Eš-Ševkani, *Feth El-Kadir*, Dar Ibn Kesir, Damask, Dar El-Kelim et-tajjib, Bejrut, 1993/94, sv. 4, str. 323; El-Elusi, *Ruh el-meani*, Dar El-Kutub el-ilmije, Bejrut, 1994/95, sv. 11, str. 194-195.

rodica). Opominjem vas Allahom glede mog Ehli-bejta! Opominjem vas Allahom u pogledu mog Ehli-bejta! Opominjem vas Allahom u pogledu mog Ehli-bejta! Onda je Husajn pitao Zejda: 'A ko je Poslanikov Ehli-bejt, Zejde? Zar Poslanikove žene nisu dio Poslanikovog Ehli-bejta?' Zejd je odgovorio: 'Njegove žene su dio njegovog Ehli-bejta. Međutim, njegov Ehli-bejt su oni kojima je nakon Poslanikove smrti zabranjeno uzimanje zekata.' Husajn je pitao: 'Ko su oni?' Zejd je odgovorio: 'To su porodica Alije, porodica Akila, porodica Džafera i porodica Abbasa.' Husajn je pitao: 'Svima njima je zabranjeno uzimanje zekata?' Zejd je odgovorio: 'Da.'¹⁵

- Upitan je Zejd ibn Erkam: "Ko spada u porodicu Muhammeda, s.a.v.s.?" Odgovorio je: "Oni kojima je zabranjeno uzimanje zekata." Zatim je upitan: "Ko su oni?" Odgovorio je: "To su: porodica Alije, porodica Akila, porodica Džafera i porodica Abbasa."¹⁶

- Husajn je pitao Zejda ibn Erkama: „Zar nisu Poslanikove žene dio Poslanikovog Ehli-bejta?“ Zejd je odgovorio: „Svakako. Međutim, njegov Ehli-bejt su oni kojima je nakon Poslanikove smrti zabranjeno uzimanje zekata.“ Husajn je pitao: “Ko su oni?” Zejd je odgovorio: “To su: porodica Alije, porodica Akila, porodica Džafera i porodica Abbasa.” Husajn je pitao: “Svima njima je zabranjeno uzimanje zekata?” Zejd je odgovorio: “Da.”¹⁷

- Jezid ibn Hajjan prenosi: „Pitao sam Zejda ibn Erkama: ‘Ko je Muhammedova porodica?’ Odgovorio je: ‘To su: porodica Alije, porodica Abbasa, porodica Džafera i porodica Akila.’”¹⁸

---

15 Muslim, *Es-Sahith*, Dar El-Džil, Bejrut, sv. 7, str. 122, br. 6378. Hadis bilježe u sličnim verzijama i: Ibn Ebu Šejbe, *El-Musned*, Dar El-Vetan, Rijad, 1997, sv. 1, str. 351, br. 514; Ahmed, *El-Musned*, Muessese Er-Risale, Bejrut, 2001, sv. 32, str. 10-12, br. 19265; En-Nesai, *Es-Sunen el-kubra*, Muessese Er-Risale, Bejrut, 1991, sv. 7, str. 320, br. 819; El-Bezzar, *El-Musned*, Mektebe El-Ulum ve el-hikem, Mosul, 1988-2009, sv. 10, str. 231, br. 4314, str. 240, br. 4336; Ibn Huzejme, *Es-Sahih*, El-Mekteb el-islamijj, Bejrut, 1970, sv. 4, str. 62, br. 2357; Ebu Avane, *El-Mustahredž*, Islamski univerzitet, Medina, 2015, sv. 18, str. 541, br. 10681; Et-Taberani, *El-Mu'džem el-kebir*, Mektebe El-Ulum ve el-hikem, Mosul, 1983, sv. 5, str. 182, br. 5025-5026, str. 183, br. 5028; El-Bejheki, *Es-Sunen el-kubra*, Dar El-Kutub el-ilmijje, Bejrut, 2003, sv. 2, str. 212, br. 2857, sv. 7, str. 48, br. 13238; Ibid., *El-Itikad*, Dar El-Afak el-džedide, Bejrut, 1981, str. 325.

16 Abdurrezzak, *El-Musannef*, El-Mekteb el-islamijj, Bejrut, 1983, sv. 4, str. 51, br. 6943; Et-Taberani, *El-Mu'džem el-kebir*, sv. 5, str. 182, br. 5023.

17 Ibn Ebu Šejbe, *El-Musannef*, Mektebe Er-Rušd, Rijad, 1988/89, sv. 2, str. 429, br. 10712; Et-Taberani, *El-Mu'džem el-kebir*, sv. 5, str. 183, br. 5027.

18 Et-Taberani, *El-Mu'džem el-kebir*, sv. 5, str. 182, br. 5024, str. 184, br. 5029.

- Hadis koji upućuje da u Poslanikov Ehli-bejt ulaze njegove žene: „Poslanikova porodica se nije zasitila hranom uzastopno tri dana sve dok Poslanik nije preminuo.“¹⁹

Propisi o Ehli-bejtu

Islamsko pravo obrađuje i posebne propise glede Poslanikovog Ehli-bejta. Mi ćemo u nastavku spomenuti propise vezane za Ehli-bejt koje tretira hanefijska pravna škola.

1. U Ehli-bejt spadaju potomci Hašimija. Tako u Ehli-bejt spadaju, kako smo već spominjali, potomci: h. Alije, h. Džafera i h. Akila, tri Ebu Talibova sina, te h. Abbasa i Harisa, dva Ebu Talibova sina.²⁰ U hanefijskom pravu se za njih koristi skraćenica sastavljena od početnih slova njihovih imena: 1 džim, 1 ha i 3 ajna.²¹

2. Pripadnost Ehli-bejtu računa se po očevoj, a ne po majčinoj lozi. Kao i u većini današnjih pravnih sistema, i u šerijatskom pravu, pa samim tim i u hanefijskom pravu, pripadnost nekoj porodici utvrđuje se na osnovu očevog porijekla, a ne majčinog. Tako se dijete pripadnice Ehli-bejta koja je udata za nepripadnika Ehli-bejta ne računa njegovim članom, već članom porodice svoga oca, nepripadnika Ehli-bejta. Ipak, dotično dijete se računa srodnikom Ehli-bejta po majčinoj liniji.²²

3. Ehli-bejtu pripada udio u petini ratnog plijena (ganimeta). Tako stoji u ajetu: *I znajte da od svega što u borbi zaplijenite jedna petina pripada Allahu i Poslaniku, i rodbini njegovoj, i siročadi, i siromasima, i putnicima* (El-Enfal, 41). Naime, za života Poslanika, a.s., spomenuta petina plijena (20%) dijeljena je na pet dijelova: dio (4%) Allahu i Njegovom Poslaniku, dio Ehli-bejtu, dio siročadima, dio siromasima i dio putnicima. Nakon preseljenja Poslanika, a.s., ukinut je dio koji je pripadao

19 El-Buhari, *Es-Sahih*, Dar Tavk en-nedžat, Bejrut, 2001, sv. 7, st. 67, br. 5374. Inače, ovaj hadis postoji i u dr. verzijama, koje, između ostalih, bilježe: Ahmed, *El-Musned*, sv. 41, str. 431, br. 24962, sv. 42, str. 127, br. 25224, str. 348, br. 25540, str. 488, br. 25751, sv. 43, str. 387, br. 26367; El-Buhari, *Es-Sahih*, sv. 7, str. 75, br. 5416, str. 76, br. 5423, sv. 8, str. 97, br. 6454, str. 139, br. 6687; Muslim, *Es-Sahih*, sv. 8, str. 217-218, br. 7633-7638; Ibn Madže, *Es-Sunen*, Dar Er-Risale el-alemijje, Bejrut, sv. 2, str. 110, br. 3344, br. 3346; En-Nesai, *Es-Sunen*, Mekteb El-Matbuat el-islamijje, Halep, 1986, sv. 7, str. 235, br. 4432.

20 El-Kuduri, *Et-Tedžrid*, Dar Es-Selam, Kairo, 2006, sv. 8, str. 4221; El-Mevsili, *El-Ihtijar li ta'lim el-Muhtar*, Matbe El-Halebi, Kairo, 1937, sv. 1, str. 120.

21 Muhammed Vail, *E'talam el-hanefijje min ehl el-bejt*, Meberre el-al ve el-ashab, Kuvajt, 2011, str. 29.

22 Ibn Abidin, *El-Hašije*, Dar El-Fikr, Bejrut, 1992, sv. 3, str. 656.

njemu radi njegove smrti, kao i poseban dio koji je pripadao njegovom Ehli-bejtu, jer je smrću Poslanika, a.s., nestao razlog zbog kojeg je Ehli-bejt imao poseban udio u plijenu - potpomaganje Poslanika, a.s. Tako je za vrijeme pravednih halifa (Ebu Bekra, Omera, Osmana, Alije) ta petina plijena dijeljena na tri dijela: dio (6,67%) siročadima, dio siromasima (posebno siromasima iz Ehli-bejta koji imaju prednost nad drugim siromasima) i dio putnicima. Postupak pravednih halifa je postao propis hanefijskog mezheba.²³ Inače, neratni plijen (fej) se, prema hanefijama, ne dijeli, već se u cijelosti uračunava u bejtu-l-mal, na osnovu postupka h. Omera.²⁴

4. Zabranjeno je Ehli-bejtu da uzima zekat. Tako stoji u hadisu: „Doista ovi zekati predstavljaju prljavštine ljudi. Uistinu zekat nije dozvoljen Muhammedu niti Muhammedovoj porodici.“²⁵ Zekat je nazvan u spomenutom hadisu prljavštinom, jer se njime čiste imeci imućnijih ljudi, kako i stoji u ajetu: *Uzmi od imetaka njihovih zekat, da ih njime očistiš...* (Et-Tevbe, 103). Stoga siromašni članovi Ehli-bejta imaju pravo na sredstva iz bejtu-l-mala ili iz petine plijena, a ne na zekat. No, u slučaju da im to pravo bude uskraćeno, dozvoljeno im je uzimanje zekata iz nužde.²⁶ To je mišljenje i malikijskog, šafijskog i hanbelijskog mezheba.²⁷ Određeni hanefijski pravници dozvoljavaju da bogati članovi Ehli-bejta dadnu zekat siromasima iz Ehli-bejta, poput imama Ebu Jusufa (731-798), Bedruddina el-Ajnija (1360-1453).²⁸

5. Zabranjeno je Ehli-bejtu da uzima sadekai-fitr i druge vidove obavezne sadake. Zabranjeno je pripadniku Ehli-bejta da uzima sadekai-fitr, sve vrste kefareta i zavjetnu sadaku, jer spadaju u istu kategoriju

23 Es-Serahsi, *El-Mebsut*, Dar El-Ma'rife, Bejrut, 1993, sv. 10, str. 8-14; Et-Tahavi, *Šerh meani el-asar*, Alem el-kutub, Rijad, 1994, sv. 5, str. 235-238, br. 5216.

24 Es-Serahsi, *El-Mebsut*, sv. 10, str. 16; Ibn Abidin, *El-Hašije*, sv. 4, str. 138.

25 Muslim, *Es-Sahih*, sv. 3, str. 119, br. 2531; Ahmed, *El-Musned*, sv. 29, str. 59, br. 17518; Ebu Davud, *Es-Sunen*, El-Mektebe el-asrije, Bejrut, sv. 3, str. 147, br. 2985; En-Nesai, *Es-Sunen el-kubra*, sv. 3, str. 84, br. 2401; Ibid., *Es-Sunen*, sv. 5, str. 105, br. 2609; Ibn Zendževejh, *El-Emval*, Merkez El-Melik Fejsal li el-buhus ve ed-dirasat el-islamiije, Rijad, 1986, sv. 2, str. 725, br. 1241, sv. 3, str. 1144, br. 2124; Ibn Ebu Asim, *El-Ahad ve el-mesani*, Dar Er-Raje, Rijad, 1991, sv. 1, str. 320, br. 441; Ebu Avane, *El-Mustahredž*, Dar El-Ma'rife, Bejrut, 1998, sv. 2, str. 141, br. 2605; Et-Taberani, *El-Mudžem el-kebir*, sv. 5, str. 54, br. 4566; Ebu Nuajm, *El-Musned el-mustahredž*, Dar El-Kutub el-ilmijje, Bejrut, 1996, sv. 3, str. 138, br. 2397.

26 Ibn Abidin, *El-Hašije*, sv. 2, str. 350; El-Mevsili, *El-Ihtijar li ta'lil el-Muhtar*, sv. 1, str. 120-121.

27 Grupa autora, *El-Mevsua el-fikhijje el-kuvejtijje*, sv. 1, str. 100-102.

28 Ibn Abidin, *El-Hašije*, sv. 2, str. 350; El-Mevsili, *El-Ihtijar li ta'lil el-Muhtar*, sv. 1, str. 120-121; Bedruddin el-Ajni, *El-Binaje šerh El-Hidaje*, Dar El-Kutub el-ilmijje, Bejrut, 2000, sv. 3, str. 471.

kao i zekat - kategoriju obavezne sadake.²⁹ To je stav i malikijskog i šafij-skog mezheba.³⁰

6. Dozvoljeno je Ehli-bejtu da uzima dobrovoljnu sadaku i hediju. Pripadniku Ehli-bejta je dozvoljeno da uzima dobrovoljnu sadaku i hediju, jer one ne spadaju u "prljavštine ljudi", tj. ne spadaju u zekat kojim se čisti imovina ljudi.³¹ Tako stoji u predaji: „Džafer ibn Muhammed (tj. Džafer es-Sadik) prenosi od svog oca (tj. Muhammeda el-Bakira) da je on pio iz pojila koje su ljudi postavljali između Mekke i Medine, pa ga je on upitao ili ga je neko drugi pitao o tome: 'Doista je nama zabranjena samo obavezna sadaka.'"³² Sa hanefijama se o ovom pitanju slažu šafije i malikije.³³

7. Zabranjeno je pripadnicima Ehli-bejta da rade kao sakupljači zekata. Članovima Ehli-bejta je zabranjeno da rade kao sakupljači zekata.³⁴ Tako stoji u hadisu koji prenosi Abdulmuttalib ibn Rebia ibn Haris ibn Abdulmuttalib: „Sastali su se Rebia ibn Haris i Abbas ibn Abdulmuttalib, pa su kazali: 'Tako nam Allaha, kada bismo poslali ovu dvojicu mladića', govorili su meni i Fadlu ibn Abbasu, 'Allahovom Poslaniku, s.a.v.s., da popričaju s njim, pa da ih on postavi kao sakupljače ovog zekata. Tako bi oni dostavljali ono što dostavljaju ljudi i ostvarili bi korist koju ostvaruju ljudi.' Dok su oni tako pričali, došao je Alija ibn Ebu Talib i stao pred njih. Potom su mu oni to spomenuli, pa je Alija ibn Ebu Talib kazao: 'Nemojte to činiti! Tako mi Allaha, on to neće uraditi!' Zatim se Rebia ibn Haris okrenuo Aliji i kazao: 'Tako mi Allaha, ti to radiš samo radi svoje zavidnosti prema nama! Tako mi Allaha, postigao si da budeš zet Allahovog Poslanika, s.a.v.s., ali mi ti na tome ne zavidimo.' Alija je onda kazao: 'Pošaljite njih dvojicu (tj. Abdulmuttaliba i Fadla).' Tako su njih dvojica (tj. Rebia i Abbas) otišli, a Alija je legao.

Abdulmuttalib nastavlja: Kada je Allahov Poslanik, s.a.v.s., klanjao podne, mi smo prije njega došli do njegove sobe. Tako smo stajali kod

29 Ibn Abidin, *El-Hašije*, sv. 2, str. 351; El-Mevsili, *El-Ihtijar li ta'lil el-Muhtar*, sv. 1, str. 121.

30 Grupa autora, *El-Mevsua el-fikhije el-kuvejtije*, sv. 1, str. 102.

31 Ibn Abidin, *El-Hašije*, sv. 2, str. 351; El-Mevsili, *El-Ihtijar li ta'lil el-Muhtar*, sv. 1, str. 121.

32 El-Bejheki, *Es-Sunen el-kubra*, sv. 6, str. 303, br. 12039; Ibid., *Ma'rife es-sunen ve el-asar*, Džamia Ed-Dirasat el-islamije, Karači, 1991, sv. 6, str. 106, br. 8162, sv. 9, str. 72, br. 12390.

33 Grupa autora, *El-Mevsua el-fikhije el-kuvejtije*, sv. 1, str. 103.

34 Ibn Abidin, *El-Hašije*, sv. 2, str. 340; El-Mevsili, *El-Ihtijar li ta'lil el-Muhtar*, sv. 1, str. 119.

nje sve dok Poslanik nije došao. Zatim je Poslanik, a.s., uhvatio naše uši i kazao: 'Iznesite što ste čuvali u srcima.' Onda je on ušao i mi smo ušli kod njega. Tog dana je bio kod Zejneb bint Džahš. Potom smo se pouzdale jedan u drugog da će onaj drugi početi pričati. Zatim je jedan od nas počeo pričati: 'Allahov Poslaniče, ti si najčestitiji među ljudima i čovjek koji najbolje održava rodbinske veze. Mi smo dostigli godine za ženidbu, pa smo ti došli kako bi nas postavio kao sakupljače određenih zekata. Tako bismo tebi dostavljali onako kako ljudi dostavljaju i dobili ono što ljudi dobijaju.'

Abdulmuttalib nastavlja: Onda je Poslanik šutio toliko dugo da smo željeli pričati s njim, ali nam je Zejneb iza zastora dala znak da ne pričamo. Potom je Poslanik kazao: 'Doista zekat ne treba Muhammedovoj porodici. On predstavlja prljavštine ljudi. Pozovite mi Mahmijju!', on je bio zadužen za petinu plijena koji ide u bejtu-l-mal, 'i Nevfela ibn Harisa ibn Abdulmuttaliba.' Abdulmuttalib nastavlja: Tako su njih dvojica došla Poslaniku, pa je Poslanik kazao Mahmijji: 'Oženi ovog mladića svojom kćerkom!', tj. oženi Fadla ibn Abbasa, pa ga je dotični oženio. I kazao je Nevfelu ibn Harisu: 'Oženi ovog mladića svojom kćerkom!', tj. da oženi mene, pa me je dotični oženio. Poslanik je onda kazao Mahmijji: 'Izdvoji toliko i toliko mehra na ime njih dvojice iz petine plijena.'³⁵

To je također stav i malikijskog i šafijskog mezheba, kao i dijela hanbelijskog mezheba.³⁶

8. Nije uvjet da halifa bude iz Ehli-bejta. Tako prva trojica pravednih halifa, dinastija Emevija i dinastija Osmanlija nisu bili iz Ehli-bejta.³⁷ Ovo je stav sva četiri mezheba.³⁸

9. Svako verbalno vrijeđanje pripadnika Ehli-bejta je kažnjivo. Neopravdano verbalno vrijeđanje muslimana teškim uvredama (npr. nevjeriće, grešniće, peksine, Lutovac, izdajice, ahmaku, ludače, otpadniće, pijanico i sl.) se kažnjava. Neopravdano verbalno vrijeđanje muslimana lahkim uvredama (npr. magarče, svinjo, psu, jarče, majmune i sl.) se

35 Muslim, *Es-Sahih*, sv. 3, str. 118, br. 2530; Ahmed, *El-Musned*, sv. 29, str. 61-63, br. 17519-17520; Ibn el-Džarud, *El-Munteka*, Muessese El-Kutub es-sekafije, Bejrut, 1988, str. 280, br. 1113; Ebu Avane, *El-Mustahredž*, Islamski univerzitet, Medina, 2015, sv. 8, str. 399-400, br. 3424; Ibn Hibban, *Es-Sahih*, Muessese Er-Risale, Bejrut, 1993, sv. 10, str. 384-385, br. 4526; El-Bejheki, *Es-Sunen el-kubra*, sv. 7, str. 49, br. 13239.

36 Grupa autora, *El-Mevsua el-fikhije el-kuvejtije*, sv. 1, str. 104.

37 Ibn Abidin, *El-Hašije*, sv. 1, str. 548.

38 Grupa autora, *El-Mevsua el-fikhije el-kuvejtije*, sv. 1, str. 106-107.

uglavnom ne kažnjava, osim ako situacija zahtijeva. No, ako se radi o vrijeđanju pripadnika Ehli-bejta, onda se počinitelj kažnjava, bez obzira na to radi li se o teškoj ili lahkoj uvredi.³⁹ Oko ovog pitanja je postignut konsenzus učenjaka sva četiri mezheba.⁴⁰

10. Lažno pripisivanje Ehli-bejtu je kažnjivo. Lažna tvrdnja osobe da je član Ehli-bejta je kažnjiva radi, između ostalog, činjenice da su laganje o porijeklu i laganje na Poslanika, a.s., veliki grijehovi. u hadisu Stoji u pogrldu laganja o porijeklu: „Svaki čovjek koji tvrdi da mu je otac osoba koja mu nije otac, a usto zna ko mu je otac, zanijekat će blagodati. Ko tvrdi da pripada nekom narodu, a ne pripada tom narodu, neka zauzme svoje mjesto u vatri.“⁴¹ U vezi sa laganjem na Poslanika, a.s., poznati hadis kaže: „Ko na mene namjerno slaže, neka zauzme svoje mjesto u vatri.“⁴² Ovo je stav sva četiri mezheba.

Najčešći vidovi kazne koje pravne škole propisuju za lažno pripisivanje Ehli-bejtu su batinjanje i lišavanje slobode.⁴³ Tako je hanefijski pravnik, šejhu-l-islam i vrhovni egipatski kadija Es-Sa'd ed-Dejri 25. decembra 1456. godine (27. muharrem 861. god. po H.) presudio da se Ahmed el-Mugarbil, tzv. El-Medeni (Medinjanin), žestoko izudara i da se s njim napravi krug kroz Kairo i razglasi: 'Ovo je kazna onoga ko hoće da bespravno uđe u časno Vjerovjesnikovo rodoslovlje.' Naime, dotični je htio da se njemu i njegovim suseljanim potvrdi pripadnost Ehli-bejtu. Zato se dogovorio sa lažnim svjedocima da oni posvjedoče za njega da dolazi iz džaferijskog sela i da su svi stanovnici tog sela potomci Džafera Sadika. Ispostavilo se da je porijeklom iz hrišćanske porodice iz jednog sela kod Dimjata i da se bavio zanatom prosijavanja pšenice u Bulaku, kairskoj luci na Nilu.⁴⁴

39 Ibn Abidin, *El-Hašije*, sv. 1, str. sv. 4, str. 69-71; El-Mevsili, *El-Ihtjar li ta'll el-Muhtar*, sv. 4, str. 96.

40 Grupa autora, *El-Mevsua el-fikhije el-kuvejtije*, sv. 1, str. 107.

41 El-Buhari, *Es-Sahih*, sv. 4, str. 180, br. 3508; Muslim, *Es-Sahih*, sv. 1, str. 57, br. 226; Ahmed, *El-Musned*, sv. 35, str. 369, br. 21465; Ebu Bekr ibn el-Hallal, *Es-Sunne*, Dar Er-Raje, Rijad, 1989, sv. 5, str. 21, br. 1505; El-Haraiti, *Mesavi' el-ahlak*, Mektebe Es-Sevadi, Džidda, 1993, str. 51, br. 77; Ibn Mende, *El-Iman*, Muessese Er-Risale, Bejrut, 1985/86, sv. 2, str. 639; El-Bejhaki, *Es-Sunen el-kubra*, sv. 7, str. 662, br. 15335.

42 Dotični hadis se prenosi u preko 500 rivajeta. Tako ga, između ostalih, bilježe: El-Buhari, *Es-Sahih*, sv. 2, br. 80, br. 1291; Muslim, *Es-Sahih*, sv. 1, str. 7, br. 4; Ibn Madže, *Es-Sunen*, sv. 1, str. 13-14, br. 30-37; Ebu Davud, *Es-Sunen*, sv. 3, str. 319, br. 3651; Et-Tirmizi, *Es-Sunen*, Dar El-Garb el-islamijj, Bejrut, 1998, sv. 4, str. 332, br. 2659, sv. 6, str. 76, br. 3715.

43 Grupa autora, *El-Mevsua el-fikhije el-kuvejtije*, sv. 1, str. 107.

44 El-Bikai, *Et-Tarih*, El-Arebije li et-tibaa ve en-nešr, Rijad, 1993, sv. 2, str. 230-231.

11. Donošenje salavata na Poslanika, a.s., i njegov Ehli-bejt je sunnet u svakom namazu. Na svakom posljednjem namaskom sjedenju (kadei-ehire), kao i prvom sjedenju (kadei-ula) četverorekatnih nafila (izuzev podnevskeg sunneta), sunneti-muekkede (pritrvrđeni sunnet) je proučiti salavate na Poslanika, a.s., i njegov Ehli-bejt: Allahumme salli ala Muhammedin ve ala ali Muhammed... (Allahu, učini osobitu milost Muhammedu i njegovoj porodici...).⁴⁵ To je stav i jednog dijela malikija, šafija i hanbelija. Inače, drugi dio šafija i hanbelija smatra donošenje salavata u namazu vadžibom (obavezom), dok drugi dio malikija smatra njihovo donošenje samo vrlinom (fadiletom).⁴⁶

12. Univerzalni i najviši kefaet (dostojnost, jednakovrijednost) Ehli-bejta po porijeklu u pogledu braka. Po hanefijskom mezhebu, pristanak ženinog velije (staratelja) općenito nije uvjet za sklapanje braka. No, ako muž ne bude kufv (odgovarajući, dostojan, dostatan, jednakovrijedan) ženi po rangu (npr. rangu u bogatstvu, pobožnosti, porijeklu, obrazovanju, ljepoti i sl.), tj. bude nižeg ranga, u tom slučaju ženin velija ima pravo usprotiviti se sklapanju braka. Stoga je muž koji je pripadnik Ehli-bejta kufv svim ženama po rangu u porijeklu, jer je porijeklo Ehli-bejta najplemenitije porijeklo, tj. predstavlja najviši rang u porijeklu. S druge strane, muž koji nije pripadnik Ehli-bejta nije kufv ženi koja je pripadnik Ehli-bejta, jer je svako drugo porijeklo pored porijekla Ehli-bejta niže porijeklo, tj. predstavlja niži rang u porijeklu u odnosu na Ehli-bejt.⁴⁷

Dužnosti muslimana prema Ehli-bejtu

Pored posebnih propisa, postoje i posebne dužnosti muslimana prema Ehli-bejtu.

1. Ljubav i pažnja prema Ehli-bejtu. Ljubav prema Poslanikovom Ehli-bejtu proizlazi iz ljubavi prema Poslaniku, a.s., kao što ljubav prema Poslaniku, a.s., proizlazi iz ljubavi prema Allahu, dž.š. Tako stoji u hadisu: „Volite Allaha, jer vas hrani svojim blagodatima. Volite mene radi ljubavi prema Allahu. I volite moj Ehli-bejt radi ljubavi prema meni.“⁴⁸

45 Ibn Abidin, *El-Hašije*, sv. 1, str. 477; El-Mevsili, *El-Ihtijar li ta'lil el-Muhtar*, sv. 1, str. 54.

46 Grupa autora, *El-Mevsua el-fikhijje el-kuvejtijje*, sv. 1, str. 106.

47 El-Kasani, *Bedai es-sana'i fi tertib eš-šera'i*, Dar El-Kutub el-ilmijje, Bejrut, 1986, sv. 2, str. 318-319.

48 Et-Tirmizi, *Es-Sunen*, sv. 6, str. 134, br. 3789; Ahmed, *Fedail es-sahabe*, Muessese Er-Risale, Bejrut, 1983, sv. 2, str. 986, br. 1952; Et-Taberani, *El-Mu'džem el-kebir*, sv. 3, str. 46, br. 2639, sv. 10, str. 281, br. 10664; El-Hakim, *El-Mustedrek*, Dar El-Kutub el-ilmijje, Bejrut, 1990, sv. 3, str. 162, br. 4716; El-Bejheki, *El-Adab*,

Jedan od pokazatelja ljubavi prema Poslaniku, a.s., je ljubav prema njegovom Ehli-bejtu. Poslanik, a.s. je rekao: „Najbolji među vama su oni koji su najbolji prema mome Ehli-bejtu nakon mene.“⁴⁹

Poslanik, a.s., je uporedio svoj Ehli-bejt sa Nuhovom lađom, kada je kazao: „Doista je primjer mog Ehli-bejta među vama kao primjer Nuhove lađe. Ko se ukrca na nju, spasit će se, a ko ostane iza nje, utopit će se.“⁵⁰

Važnost Ehli-bejta su najbolje shvatali ashabi. Tako je h. Ebu Bekr, Poslanikova desna ruka, kazao: „Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, draže mi je da održavam vezu sa rodbinom Allahovog Poslanika, s.a.v.s., nego sa svojom rodbinom.“⁵¹

Poslanik, a.s., je ljubav prema svome Ehli-bejtu čak ubrojao u stvari koje upotpunjavaju iman (vjerovanje). Abdulmuttalib ibn Rebia prenosi: „Abbas ibn Abdulmuttalib je ušao kod Allahovog Poslanika, s.a.v.s., srdit dok sam ja bio kod njega, pa ga je Poslanik pitao: ‘Šta te je rasrdilo?’ Abbas je odgovorio: ‘Allahov Poslaniče, šta je između nas i Kurejšija? Kada se oni međusobno susreću, susreću se vedrih lica, a ako se susreću sa nama, lica su im drugačija?’ Abdulmuttalib nastavlja: Na to se Allahov Poslanik, s.a.v.s., rasrdio toliko da mu se lice zacrvenilo. Onda je kazao: ‘Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, iman neće ući u srce nekog čovjeka, sve dok vas taj čovjek ne bude volio radi Allaha i Njegovog Poslanika!’ Potom je kazao: ‘Ljudi, ko povrijedi moga amidžu, zaista je mene povrijedio, jer uistinu je čovjekov amidža rođeni brat njegovog oca.’“⁵²

Muessese El-Kutub es-sekafije, Bejrut, 1988, str. 344, br. 852; Ibid., *Šuab el-iman*, Mektebe Er-Rušd, Rijad, 2003, sv. 2, str. 10, br. 404; Ibid., *El-Itikad*, str. 327.

49 El-Hakim, *El-Mustedrek*, sv. 3, str. 352, br. 5359; Ibn Ebu Asim, *Es-Sunne*, El-Mektebe el-islamijj, Bejrut, 1980, sv. 2, str. 616, br. 1414; Ebu Ja'la, *El-Musned*, Dar El-Me'mun li et-turas, Damask, 1984, sv. 10, str. 330, br. 5924; Ibn el-A'rabi, *El-Mudžem*, Dar Ibn el-Dževzi, Rijad, 1997, sv. 1, str. 373, br. 717; El-Hakim, *El-Mustedrek*, sv. 3, str. 352, br. 5359.

50 Ahmed, *Fedail es-sahabe*, sv. 2, str. 785, br. 1402; El-Hakim, *El-Mustedrek*, sv. 2, str. 373, br. 3312, sv. 3, str. 163, br. 4720; El-Bezzar, *El-Musned*, sv. 9, str. 343, br. 3900, sv. 11, str. 329, br. 5142; Ed-Dulabi, *El-Kuna ve el-esma'*, Dar Ibn Hazm, Bejrut, sv. 1, str. 232, br. 419; El-Adžurri, *Eš-Šeria*, Dar El-Vetan, Rijad, 1999, sv. 5, str. 2214-2215, br. 1700-1701, br. 1706; Et-Taberani, *El-Mudžem el-evsat*, Dar El-Haremejn, Kairo, 1994/95, sv. 4, str. 9, br. 3478, sv. 5, str. 354, br. 5536, sv. 6, str. 85, br. 5870; Ibid., *El-Mudžem es-sagir*, El-Mektebe el-islamijj, Bejrut, 1985, sv. 1, str. 240, br. 391, sv. 2, str. 84, br. 825; Ibid., *El-Mudžem el-kebir*, sv. 3, str. 45-46, br. 2636-2668, sv. 12, str. 34, br. 12388, El-Kadai, *Musned Eš-Šihab*, Muessese Er-Risale, Bejrut, 1986, sv. 2, str. 273, br. 1342-1344; Kadi el-Maristan, *El-Mešiha*, Dar Alem el-fevaid, Mekka, 2001, sv. 2, str. 393, br. 10.

51 El-Buhari, *Es-Sahih*, sv. 5, str. 20, br. 3711, str. 139, br. 4240; Muslim, *Es-Sahih*, sv. 5, str. 153, br. 4679; Ahmed, *El-Musned*, sv. 1, str. 222, br. 55; Ibn Hibban, *Es-Sahih*, sv. 11, str. 152, br. 4823, sv. 14, str. 573, br. 6607; Et-Taberani, *Musned eš-Šamijjin*, Muessese Er-Risale, Bejrut, 1984, sv. 4, str. 198, br. 3097; El-Bejheki, *Es-Sunen el-kubra*, sv. 6, str. 490, br. 12733.

52 Et-Tirmizi, *Es-Sunen*, sv. 6, str. 110, br. 3758; Ahmed, *El-Musned*, sv. 2, str. 294, br. 1772, sv. 29, str. 57, br. 17516; Ibid., *Fedail es-sahabe*, sv. 2, str. 944, br. 1822; Ibn Ebu Šejbe, *El-Musned*, sv. 2, str. 395, br. 918; Ibid., *El-Musanef*, sv. 6, str. 382, br. 32211; El-Bezzar, *El-Musned*, sv. 6, str. 131, br. 2176; El-Mervezi, *Ta'zim kadr*

Muhammed, a.s., je tražio od muslimana da vole i da se brinu za njegovu porodicu. U 23. ajetu sure Eš-Šura stoji: *Reci: Ne tražim za ovo nikakvu drugu nagradu od vas, osim rodbinske ljubavi.* Prema jednom od više tumačenja koje navode mufessiri, dotični dio ajeta znači: *Reci Muhammede vjernicima: Ne tražim za iman nikakvu nagradu od vas, osim da volite i pazite na moju rodbinu.*⁵³

Brojni su hadisi u kojima Muhammed, a.s., naglašava važnost ljubavi i pažnje prema njegovom Ehli-bejtu. Štaviše, u većini tih hadisa Poslanik, a.s., oporučuje muslimanima da vole i paze Ehli-bejt nakon njegove smrti. Tako Poslanik, a.s., u gorespomenutom hadisu o hutbi na Gadir Hummu kaže: "Ostavljam vam dvije važne stvari: Prva od njih je Allahova knjiga, u kojoj je Uputa i Svjetlo. Stoga, uzmite Allahovu knjigu i držite se nje." Onda je podsticao i motivirao na slijeđenje Allahove knjige, pa je kazao: "Druga stvar je moj Ehli-bejt. Opominjem vas Allahom u pogledu mog Ehli-bejta! Opominjem vas Allahom u pogledu mog Ehli-bejta! Opominjem vas Allahom glede mog Ehli-bejta!"

2. Poštovanje prema Ehli-bejtu. Poštovanje prema Ehli-bejtu je usko povezano sa poštovanjem prema Poslaniku, a.s., i jedan od dokaza ljubavi prema njemu. Tako je Ebu Bekr, r.a., poručio: „Poštujte Muhammeda, s.a.v.s., kad je u pitanju njegov Ehli-bejt.“⁵⁴ Abdullah ibn Abbas, r.a., iako i sam pripadnik Ehli-bejta, iskazivao je poštovanje prema drugim članovima Ehli-bejta, pogotovo prema potomcima h. Fatime koji su najbliži Poslanikov rod. Rezin ibn Ubejd prenosi: „Bio sam kod Ibn Abbasa. Onda je došao Alija, sin Husejnov (tj. Zejnulabidin), pa mu je Ibn Abbas kazao: "Dobro došao (merhaba), miljeniče (habibu), sine miljenika!"⁵⁵

3. Odbrana Ehli-bejta od laži i potvora. Dužnost je braniti časni Ehli-bejt od laži i potvora, poglavito danas u turbulentnom vremenu, jer se odbranom časti Poslanikove porodice brani i čast samog Poslanika, a.s.

---

es-sala, Mektebe Ed-Dar, Medina, 1986, sv. 1, str. 454, br. 471; En-Nesai, *Es-Sunen el-kubra*, sv. 7, str. 320, br. 8120; Et-Tahavi, *Šerh muškil el-asar*, Muessese Er-Risale, Bejrut, 1994, sv. 3, str. 127, br. 1097; El-Adžurri, *Eš-Šeria*, sv. 5, str. 2278, br. 1762; Et-Taberani, *El-Muđžem el-kebir*, sv. 20, str. 285, br. 673, 674; El-Hakim, *El-Mustedrek*, sv. 3, str. 676, br. 5433; sv. 4, str. 85, br. 6961.

53 Sulejman ibn Mukatil, *Et-Tefsir*, sv. 3, str. 769; Ez-Zedžžadž, *Meani el-Kur'an ve i'rabuhu*, sv. 4, str. 398; El-Maturidi, *Te'vilat ehl es-sunne*, sv. 9, str. 122; Es-Semerandi, *Bahr el-ulum*, sv. 3, str. 242; Ez-Zemahšeri, *El-Keššaf*, sv. 5, str. 34; El-Kurtubi, *El-Džami' li ahkam el-Kur'an*, sv. 16, str. 21; Ibn Kesir, *Tefsir El-Kur'an el-Azim*, sv. 7, str. 200; Ebu es-Suud, *Iršad el-akl es-selim ila mezaja el-Kitab el-Kerim*, sv. 8, str. 30; Eš-Ševkani, *Feth El-Kadir*, sv. 4, str. 12.

54 El-Buhari, *Es-Sahih*, sv. 5, str. 20, br. 3713, str. 26, br. 3751; Ibn Ebu Šejbe, *El-Musannef*, sv. 6, str. 374, br. 32140; El-Bejheki, *Šuab el-iman*, sv. 3, str. 156, br. 1490.

55 Ahmed, *Fedail es-sahabe*, sv. 2, str. 777, br. 1377.

4. Izučavanje Ehli-bejta. Proučavanje Ehli-bejta, tj. njihovih vrlina i odlika (fadileta), biografija i rodoslovlja, usko je povezano sa proučavanjem sire Poslanika, a.s., jer proučavajući Ehli-bejt, upoznajemo se sa porodicom Muhammeda, a.s.

5. Učenje dove za članove Ehli-bejta. Učenje dove za druge muslimane općenito, a posebno za članove Ehli-bejta spada u najvrednije dobrovoljne ibadete. Hadis kaže: „Nema tog roba muslimana koji dovi za svog brata dok je on odsutan a da melek ne kaže: I tebi isto.“⁵⁶ Štaviše, musliman svakodnevno 5-15 puta, i više, uči dovu za članove Ehli-bejta u svome namazu pri učenju salavata: Allahumme salli ala Muhammedin ve ala ali Muhammed... (Allahu, učini osobitu milost Muhammedu i njegovoj porodici...)

6. Posjećivanje njihovih kaburova. Posjećivanje mezarja i kaburova se u Šerijatu općenito smatra pohvalnim (mendub) iz razloga spomenutog u hadisu: „Posjećujte kaburove, jer oni doista podsjećaju na smrt.“⁵⁷ Najpreči kaburi za posjetiti, nakon Poslanikovog kabura, su kaburi članova njegovog Ehli-bejta, jer njihovo posjećivanje ima za cilj, pored općenitog podsjećanja na smrt, iskazivanje ljubavi, pažnje i poštovanja prema Ehli-bejtu i Poslaniku, a.s. Tako Dar el-ifta' el-misrije, egipatsko vijeće za fetve, u fetvi br. 2949, donesenoj 13.12.2015. god., kaže, između ostalog, kao odgovor na pitanje kakav je šerijatski propis posjećivanja kaburova Ehli-bejta i evlija: “Posjećivanje kaburova Ehli-bejta, evlija i dobrih ljudi spada u najbolje ibadete i najpoželjnije vidove pokornosti i propisano je na osnovu dokaza iz Kur’ana i Sunneta. Ebu Bekr je također kazao: “Poštujte Muhammeda, s.a.v.s., kad je u pitanju njegov Ehli-bejt.’ Oko posjećivanja dotičnih kaburova postoji konsenzus islamskih pravnika, a njihovo posjećivanje je bilo praksa i ranijih i kasnijih muslimana, bez sumnje. Inače, mišljenje da je posjećivanje kaburova Ehli-bejta i evlija novotarija ili širik predstavlja odbačeno mišljenje...”⁵⁸

⁵⁶ Muslim, *Es-Sahih*, sv. 8, str. 86, br. 7103.

⁵⁷ Ahmed, *El-Musned*, sv. 15, str. 430, br. 9688; En-Nesai, *Es-Sunen el-kubra*, sv. 2, str. 465, br. 2172; El-Hakim, *El-Mustedrek*, sv. 1, str. 531, br. 1390; El-Bejheki, *Es-Sunen el-kubra*, sv. 2, str. 36, br. 1152; Ibid., *Es-Sunen es-sagir*, Džamia Ed-Dirasat el-islamije, Karači, 1989, sv. 2, str. 36, br. 1152.

⁵⁸ *Zijare adriha al el-bejt ve mekamat es-salihin*, www.dar alifta.org/ar/ViewFatwa.aspx?ID=13265&LangID=1&MuftiType=, 20.10.2017, 10:29.

Zaključak

Kroz ovaj sažet ali ipak sveobuhvatan rad definirali smo i dokazali da Ehli-bejt čine Poslanikove žene, potomci h. Alije, h. Džafera i h. Akila, tri Ebu Talibova sina, te h. Abbasa i Harisa, dva Ebu Talibova brata. Obradili smo i 12 posebnih hanefijskih propisa koji važe za Ehli-bejt, kao i šest općenitih dužnosti muslimana prema Poslanikovoj porodici.

Koliko je nama poznato, ovo je prvi rad na našim prostorima koji predstavlja osvrt na pravna pitanja u pogledu Ehli-bejta, onako kako na Ehli-bejt gleda ehli-sunnet, sljedbenici Poslanikove prakse. Nadamo se da će ovaj naš osvrt probuditi veće interesiranje za proučavanje Poslanikovog Ehli-bejta.

يوسف جافيتش

أهل البيت - التعريف والأحكام والواجبات

أهل البيت أو آل البيت مصطلح إسلامي يشير إلى جماعة من أقرباء نبي الإسلام محمد صلى الله عليه وسلم. أما هذه المقالة فقد افتتحها المؤلف بقوله عن المعنى اللغوي للكلمة ثم أكد أن أهل البيت يعد منهم المنتمون إلى آل هاشم، أي آل علي بن أبي طالب وآل جعفر بن أبي طالب وآل عقيل بن أبي طالب وآل العباس بن عبد المطلب وآل الحارث بن عبد المطلب وزوجات الرسل صلى الله عليه وسلم. وتناول المؤلف بعد ذلك ١٢ حكماً يخص أهل البيت في المذهب الحنفي. وفي نهاية المقالة ذكر واجبات المسلمين نحو أهل البيت والتي لها أهمية خاصة في زماننا هذا.

Jusuf Dzafic

Ahl al-Bayt - Definition, Regulations and Duties

Summary

The paper speaks of the Prophet's Ahl al-Bayt (the family). It first deals with the linguistic and terminological meaning of the phrase Ahl al-Bayt, which proves that members of the Hashimi family belong to Ahl al-Bayt, i.e. the descendants of 'Ali ibn Abi Talib, Ja'far ibn Abi Talib, 'Akila ibn Abi Talib, 'Abbas ibn 'Abdul-Muttalib, Haris ibn 'Abdul-Muttalib and Prophet's wives. There were 12 special regulations related to Ahl al-Bayt in the Hanafi Law School that were handled in this paper. At the end of the work, the duties of the Muslims towards Ahl al-Bayt, especially important in today's time, are stated.

Osnove vjersko-praktičnog rada muslimana izražene u Kur'anu i Sunnetu

Mr. sci. Damir Babajić

medzlis islamske zajednice srebrenik
medzlis-ef@hotmail.com

Sažetak

Rad tretira pitanja osnove praktičnog djelovanja muslimana izraženih u Kur'anu i Sunnetu. Osnove praktičnog djelovanja muslimana ogledaju se u četiri osnovna pravca koja čine okvir praktičnog djelovanja muslimana: svjedočenje, obredne radnje – praksa muslimanska, zajedništvo te socijalna i politička dimenzija vjere. Mnogi stavovi Kur'ana, koji se tiču pitanja zakona, nisu izričiti. Veći dio kur'anskih propisa su dati u vidu koncepcija i ova činjenica je važna naročito kod kritičkog čitanja teorija moderno usmjerenih muslimanskih intelektualaca, jer i oni u njoj pronalaze temelje kur'anske dinamične misli. Pored Kur'ana, nezaobilazan izvor teologije praktičnog djelovanja muslimana jeste sunnet Muhammeda, alejhi-s-selam. Sam Poslanik, a.s., bio je prvi praktični tumač Kur'ana. Muslimanska praksa se ogleda u praktičnim radnjama koje muslimani izvršavaju u svojim životima, te na takav način iskazuju svoju pripadnost, kao što su izvršavanje čistoće, obavljanje namaza, učenje Kur'ana, post, obavljanje hadža, klanje kurbana, akika i sunećenje djece, šerijatska vjenčanja, gradnja, održavanje i uređenje molitvenih prostora, posjete bolesnicima, dženaze umrlima, izučavanje nauka i bavljenje pitanjima vjere. U radu je ukazano i na značajnu ulogu institucije „brige islama prema nemoćnima i bolesnima“.

Ključne riječi: osnove, vjersko-praktični rad, Kur'an, Sunnet

Uvod

Teorija i praksa u vjersko-praktičnom djelovanju muslimana su komplementarni pojmovi, tako da se može reći da nema čiste teološke teorije bez muslimanske prakse, niti prakse bez teorije. Teologija praktičnog djelovanja muslimana je nezaobilazan faktor unutar cjelokupne teologije, unutar teorije i prakse vjerske zajednice i unutar društva u kojem žive i rade osobe koje vjeruju u Allaha.¹ Blagoslovljeni glasonoša riječi Božije nas uči da nema vjerovanja bez djela i prakse, niti ima priznatog djela i prakse bez vjerovanja. Muhammed, a.s., kaže: „Nema vjere bez dobrih djela, niti (pred Bogom) vrijede šta dobra djela bez vjere (u Boga, bez imana).“²

Osnove praktičnog djelovanja muslimana ogledaju se u četiri osnovna pravca koja čine okvir praktičnog djelovanja muslimana: svjedočenje, obredne radnje – praksa muslimanska, zajedništvo te socijalna i politička dimenzija vjere. Svjedočenje se ogleda u sljedećim radnjama: naučavanje i širenje riječi Božije (učenje, tumačenje, prevođenje Kur'ana), hutba, vaz - ders, vjeronauka, mektebska nastava, čuvanje riječi Božije, briga prema onima kojima je pomoć drugog neophodna, vjersko-praktično savjetovanje, odnos prema egzegezi Kur'ana (istinski odnos prema riječi Božijoj kao i odnos prema čovjeku).³

Muslimanska praksa se ogleda u praktičnim radnjama koje muslimani izvršavaju u svojim životima i na takav način iskazuju svoju pripadnost, kao što su izvršavanje čistoće, obavljanje namaza, učenje Kur'ana, post, obavljanje hadža, klanje kurbana, akika i sunećenje djece, šerijatska vjenčanja, gradnja, održavanje i uređenje molitvenih prostora, posjete bolesnicima, dženaze umrlima, izučavanje nauka i bavljenje pitanjima vjere. Značajno mjesto u islamu zauzimaju i propisi i principi koji određuju čovjekove aktivnosti, poput: jedenja, pijenja, oblačenja i održavanja lične higijene. Zajedništvo se ogleda u razumijevanju pojmova

1 Vidi: Kur'an, 2:177, 2:285.

2 Vidi u: Vehbija M. Hodžić, „Ve-l-asri (suština vjere)“, *Takvim*, Izvršni odbor udruženja ilmije u SRBiH, Sarajevo, 1974, str. 105.

3 Vidi: Ahmed Bukvić, „Značaj i cilj razmišljanja o kur'anskim ajetima“, *Takvim za 2014*, El-Kalem, Sarajevo, 2013, str. 58-59; Salih Haušić, „Tedebbur - Razmišljanje o Kur'anu“, *Takvim za 2014*, El-Kalem, Sarajevo, 2013, str. 61-72; Ibrahim Hodžić, „Kur'an o Kur'anu“, *Takvim*, Izvršni odbor Udruženja ilmije u SRBiH, Sarajevo, 1976, str. 26-44.

ummeta, džemata, islamske zajednice, uređenju zajednice muslimana, porodice, što predstavlja subjekt praktičnog djelovanja muslimana. Socijalna i politička dimenzija islama, koje predstavljaju osnovu praktičnog djelovanja vjernika, ogledaju se u instituciji zekata, sadekatu-l-fitra, sadake, „merhameta“ kao institucije, institucije vakufa, koji imaju značajnu ulogu u zajednici muslimana.⁴

Osnovni izvori

Islam je cjelokupni sistem života, čiji propisi zadiru u svaki segment čovjekovog života, doktrinu, obredoslovlje, moralno-etički nauk. Islam je praktična, djelatna strana vjere, kako ističe profesor Hafizović, etičko učenje i primjenjivanje Vjerezakona.⁵ Šerijat predstavlja praktično iskazivanje vjere i u sebi objedinjuje propise religijskog, moralnog i društveno-pravnog karaktera. U ovom posljednjem aspektu, Šerijat predstavlja osnovu za izgradnju jednog čisto pravnog sistema. U oblasti teorije dosad nije učinjen takav poduhvat. Šerijat i dalje obuhvata jus i fas, propise svjetovnog i religijskog prava. Kao područje prostiranja njegovih propisa navodi se reguliranje odnosa čovjeka i njegovog Stvoritelja kao i reguliranje međuljudskih odnosa.

Islamska vjersko-pravna nauka (fikh) definira se kao “poznavanje ukupnih ljudskih prava i obaveza” (ma'rifa ennefs ma leha ve ma alejha) veoma slično rimskoj jurisprudenciji u smislu “poznavanja ljudskih i Božanskih stvari” (rerum divinarum atque humanorum notitia). Ovdje nije riječ o pravnom sistemu u tehničkom smislu riječi već prije o “cjelokupnosti ljudskih obaveza.”⁶ Teologija⁷ je znanost o vjeri, odnosno znanje o vjeri koju treba sprovesti u praksi. Zauzima ključnu ulogu u razumijevanju i praktičnoj primjeni svih segmenata čovjekovog života.

Allah je poslaniku Muhammedu, a.s., objavio Kur'an s ciljem uređenja života. On obuhvata sve segmente čovjekovog življenja, način shvatanja i življenja njegove stvarnosti, a najbolji dokaz je Poslanikov način živ-

4 Vidi u: Damir Babajić, “Osnove praktičnog djelovanja muslimana”, *Glasnik Rijaseta IZ-e u BiH*, br. 11-12, Rijaset Islamske zajednice u BiH, novembar-decembar 2015, VOL LXXVII, str. 1085-1102.

5 Više v.: Rešid Hafizović, *Teološki traktati 1: o načelima islamskog vjerovanja*, Bemust, Zenica, 1996, str.11.

6 Više v.: Fikret Karčić, *Studije o šerijatskom pravu i institucijama*, El-Kalem&CNS, Sarajevo, 2011, str. 12.

7 Vidi: Alister E. McGrath, *Uvod u kršćansku teologiju*, Ex libris, Rijeka, 2007, str. 155.

ljenja jer je on živio Kur'an, koji ga je odgojio. Na temeljnim značenjima Objave odnjegovan je poslanički duh. Njegova priroda je prva koju je Bog stvorio i isprofilirao do savršenstva kako bi bila uzor svakom živom biću.⁸

Blagoslovljeni Poslanik kaže: "Moj Gospodar me odgojio i najbolji mi odgoj dao!"⁹ O njemu nam govori Aiša, r.a., njegova supruga, obavještavajući nas da mu je u mjesecu ramazanu dolazio Džibril, a.s., pa bi zajedno učili i proučavali Kur'an. Također, kada su je upitali koji je bio princip života Allahovom Poslaniku, a.s., rekla je: "Princip života mu je bio Kur'an. Bio je Kur'an koji hoda." (Hadis bilježi Ahmed)

Njegova misija nije bila samo dostaviti Božiju poruku ljudima, niti puko vjerovanje, već ljudima na osnovu Objave predstaviti adekvatan način djelovanja u svakodnevnom životu kroz koji otkrivamo rješenja svih životnih pitanja. Kur'an Časni je vječni poklon svim svjetovima od njihovog Gospodara. Stoga je dužnost svakog čovjeka da živi u okrilju Kur'ana, te da svoj govor, postupke i svoje djelovanje uskladi sa principima i načelima Kur'ana.

Kur'an i sunnet Poslanika (prvi komentar kur'anskog teksta), kako to kaže Nasr¹⁰, su osnovna vrela islama, temeljni fundamenti ili principi islama, u kojima su sadržani svi segmenti čovjekovog života, principi njegovog življenja i način praktičnog djelovanja, odnosno osnove praktičnog djelovanja muslimana koje se ogledaju u četiri osnovna pravca, a koja čine okvir praktičnog djelovanja muslimana: svjedočenje, obredne radnje – praksa muslimanska, zajedništvo te socijalna i politička dimenzija vjere.

Ni temeljni muslimanski obredi, poput dnevnih namaza (*es-salah*) ne bi bili mogući, a da njihovo obavljanje nije muslimanima bilo objašnjeno kroz sunnet Poslanika (prvi komentar kur'anskog teksta). Kur'an Časni naređuje nam da obavljamo namaze, ali način vršenja namaza temeljen je na modelu koji je pružio Poslanik, a.s., a isto je i sa detaljima koji se tiču obavljanja hadža (hodočašća), ostalih islamskih obreda kao

8 Vidi: Rešid Hafizović, *Teološki traktati 1: o načelima islamskog vjerovanja*, str. 247.

9 Hadis bilježi Ibnu-s-Semani u djelu *Edebul-implai*. Vidi: *El-Džami'us-sagir*, Darul-kutubil-ilmijje, Bejrut, 1990, hadis broj 310, str. 25.

10 Više v.: Sejjid Husejin Nasr, *Vodič mladom muslimanu*, Ljiljan, Sarajevo, 1998, str. 20-22.

i raznovrsnih dnevnih obaveza. Također, mnogi kur'anski ajeti koji se ne bave pravnim pitanjima koliko naukom o prirodi pojavnog svijeta, pojašnjeni su hadisom koji čini vrlo važne komentare tih ajeta.¹¹

Osnove vjersko-praktičnog rada muslimana izražene u Kur'anu i Sunnetu

Tradicionalni vjerski tekstovi i život poslanika Muhammeda, a.s., temelji su duhovnog i vjerskog, praktičnog života muslimana. Postoje mnogi razlozi za ovakav pristup.

Prije svega, Kur'an i Sunnet su dva temeljna izvora islama na kojima se bazira cjelokupno učenje islama. Muslimani prihvataju Kur'an kao izvor vodstva i nadahnuća,¹² vjerovanja¹³ i prakticiranja, prihvataju ga kao nepromijenjenu riječ Božiju od njenog objavljivanja.

Mi uistinu Kur'an objavljujemo i zaista ćemo mi nad njim bdjeti (Kur'an, 15:9).

Muslimani prihvataju Kur'an i kao izvor ozdravljenja, lijek za razne bolesti kao što Kur'an kaže: *Mi objavljujemo u Kur'anu ono što je izlječenje i milost vjernicima, a nevjernicima on samo povećava propast* (Kur'an, 17:82), izvor utjehe i mira,¹⁴ kao i način prakticiranja dužnosti,¹⁵ te moralnog djelovanja,¹⁶ odnosno praktičnog djelovanja svakog muslimana. Muslimani su se prema Kur'anu uvijek odnosili s velikim poštovanjem. Prije svakog uzimanja Kur'ana, npr., njegovog dodirivanja, čitanja i učenja, obavezno je izvršiti propisano čišćenje, te na takav način i praktično iskazati poštovanje prema tom temeljnom izvoru.¹⁷

11 Više v.: Ibid.

12 *A one koji su na pravom putu On će i dalje voditi i nadahnut će ih kako će se vatre sačuvati.* (Vidi: Kur'an, 47:17)

13 *Džine i ljude sam stvorio samo zato da Mi se klanjaju.* (Vidi: Kur'an, 51:56); *Reci: On je Allah - jedan! Allah je Utočište svakom! Nije rodio i rođen nije, i niko Mu ravan nije!* (Vidi: Kuran, 112:1-4); Vidi: Kur'an, 44:38-39, 2:255.

14 Vidi: Kur'an, 11:120; 52:48; 5:68; 13:1.

15 Vidi: Kur'an, 4:11-14; 9:103; 2:183-184; Također vidi: sura Et-Tevba, 11.

16 *A ti si, zaista, na najvišem stupnju morala.* (Vidi: Kur'an, El-Kalem, 4); *Ko želi da od Gospodara svoga bude lijepo primljen, neka čini dobra djela i neka, obožavajući svoga Gospodara, ne čini Njemu ravnim nikoga.* (Vidi: Kur'an, 18:110); *Namaz, zaista, odvraća od razvrata i od svega što je ružno.* (Vidi: Kur'an, 20:45); *Sve što je na Zemlji Mi smo kao ukras njoj stvorili da iskušamo ljude ko će se od njih ljepše vladati.* (Vidi: Kur'an, 18:7).

17 Vidi: Kur'an, 56:77-80.

Koliko poštovanje prema prvom izvoru islama treba imati nalazimo u Allahovoj naredbi izraženoj ajetom: *Dotiču ga (Kur'an) samo očišćeni* (Vidi: Kur'an, 56:77-80), možemo shvatiti i u smislu da u vezu s Kur'anom mogu doći samo oni čije su duše čiste i prosvijetljene, očišćene od prljavštine nagona i nečistoće materijalne i tjelesne zavisnosti. Kako god, Kur'anu ne mogu pristupiti oni čije su duše ogrezle u svakojakoj prljavštini, a ni Kur'an ne stupa u vezu s njima, niti ih dotiče (*la jemessuhum*).¹⁸

Kroz prvi izvor islama, Kur'an, Uzvišeni Bog na više mjesta uspostavlja sintezu između čina vjerovanja i činjenja dobrih djela koja trebaju biti produkt čovjekove vjere,¹⁹ jer vjerovanje i činjenje dobrih djela rezultira Božijom ljubavlju prema onima koji tako postupaju.

O vjernici, molitvu obavljajte i Gospodaru svome se klanjajte, i dobra djela činite da biste postigli ono što želite (Kur'an, 22:77).

Mnogi stavovi Kur'ana, koji se tiču pitanja Zakona, nisu izričiti. Veći dio kur'anskih propisa su dati u vidu koncepcija i ova činjenica je važna naročito kod kritičkog čitanja teorija moderno usmjerenih muslimanskih intelektualaca, jer i oni u njoj pronalaze temelje kur'anske dinamične misli. Oblici praktične primjene islamskih principa ne mogu niti smiju biti vječni. Oni se mijenjaju shodno promjenama života i oblika.²⁰ Govoreći o islamskim dužnostima kao što su: namaz, post, zekat i hadž, Husein-ef. Đozo naglašava da izvršavanje ovih dužnosti ima cilj odgojiti muslimana, humanizirati njegov život i razviti u njemu moralno-etičke vrijednosti.²¹

„Sve dotle dok je Kur'an bio predmet primjene u praksi, dok se živjelo po njegovim direktivama, njegova misao je bila živa i predstavljala je za muslimane pokretačku snagu. Ne bismo željeli ovdje izricati slavopoljke

18 Više v.: Berin Bajrić, Kur'anski čovjek (*al-insan al-Qur'ani*) i njegov svjetlosni let, Uvod u teoriju tehaffuza, *Znakovi vremena*, br. 38, Naučnoistraživački institut „Ibn Sina“, Sarajevo, 2007, str. 46-59.

19 Vidi: Kur'an, 22:77; 103:1-3; 2:112; 19:96; Više v.: <http://fgulen.com/ba/djela/kur-anska-svjetlost-na-nebuzpoznae/1607-sura-merjema-maryam/34150-maryam-96> (Pogledano 19.12.2014. godine u 13:28:42 sati).

20 Vidi: Husein Đozo, *Islam u vremenu*, Izvršni odbor udruženja Ilmijje za SR BiH, Sarajevo, 1976, str. 9-50; Više v.: Fadil Fazlić, *Hadži Husein-efendija Dozo*, Fakultet islamskih nauka, Sarajevo, 2006, str. 158; Više v.: Mehmed Mešić, Đozin doprinos u razumijevanju savremene islamske misli, *Islamska misao* br. 5, Fakultet za islamske studije, Novi Pazar, 2011, str. 26.

21 Više v.: Fadil Fazlić, *Hadži Husein-efendija Dozo*, Fakultet islamskih nauka, Sarajevo, 2006, str. 158; Više v.: Mehmed Mešić, Đozin doprinos u razumijevanju savremene islamske misli, *Islamska misao* br. 5, Fakultet za islamske studije, Novi Pazar, 2011, str. 26.

onome što je ova misao ostvarila, kao što se to obično čini. Držimo da je mnogo važnije da se vidi stanje ove misli danas...⁴²²

Gospodar je objavio naredbe, ali nije objavio način njihove primjene već je to ostavljeno u zadaću blagoslovljenom Poslaniku da pokaže u praksi. Naprimjer, propisi o braku, razvodu braka, o nasljedstvu, jasno su formulirani, dok su druga pitanja samo implicitno iznesena. Većina stavova iznesenih u Kur'anu su saopćena u vidu koncepcija,²³ koji su iziskivali objašnjenja prije nego što su mogli postati uputstva za djelovanje ljudi.²⁴ Ako navedemo kao primjer proces nasljeđivanja predstavljen u Kur'anu, vidjet ćemo da je Allahov govor definirao svaki segment po pitanju nasljedstva. A u primjerima propisa kurbana, zekata, namaza, hadža, čišćenja, vidjet ćemo da su oni izneseni u formi naredbe, ali njihova praktična primjena nije iznesena.²⁵

Kur'an često navodi kao pozitivnu praksu primjere Božijih poslanika, alejhimu-s-selam. Prije svega je istaknuta moralna dimenzija u kojoj su poslanici postavljeni kao modeli moralne identifikacije. Kur'an kaže: *Vi u Allahovu Poslaniku imate najljepši uzor, za onoga koji se nada Allahovoj milosti i nagradi na onom svijetu i koji često Allaha spominje* (Kur'an, 33:21).

Osim uzora u ponašanju, poslanici su u svojim misijama praktično realizirali sve naredbe koje im je propisao Uzvišeni Bog, a koje se ogleđaju u pozivu na napuštanje lažnih božanstava,²⁶ vjeri u Jednog Boga,²⁷ potrebi ispravnih međuljudskih odnosa²⁸ te moralnom životu.²⁹

22 Vidi: Husein Dozo, *Islam u vremenu*, str. 16.

23 Više v.: Husein Dozo, „Islam Namaz“, *Glasnik Vrhovnog islamskog starješinstva*, Sarajevo, XXXIV/1971, br. 9-10, str. 446-451; Husein Dozo, „Islam Zekat“, *Glasnik islamskog vrhovnog starješinstva*, Sarajevo, XXXIV/1971, br. 11-12, str. 557-564; Husein Dozo, „Islam.Hadž“, *Glasnik Vrhovnog islamskog starješinstva*, Sarajevo, XXXIV/1972, br. 3-4, str. 113-121; Husein Dozo, „Islam Ibadet“, *Glasnik Vrhovnog islamskog starješinstva*, Sarajevo, XXXIV/1973, br. 3-4, str. 97-106.

24 Više v.: Seyyed Husein Nasr, *Muhammed - čovjek Božiji*, prijevod s engleskog Rešid Hafizović, Naučnoistraživački institut „Ibn Sina“, Sarajevo, 2007, str. 217.

25 Vidi: Kur'an, 2:110; 3:97; 108:2.

26 Vidi: Kur'an, 11:25-34; 53:19-23; 21:108.

27 Vidi: Kur'an, 11:89-90; 11:52;

28 Vidi: Kur'an, 7:85-87.

29 Vidi: Kur'an, 7:80-82; 42:169.

Mi smo poslali Nuha narodu njegovu. "O narode moj," – govorio je on – "Allahu se klanjajte, vi drugog boga osim Njega nemate! Ja se doista plašim za vas patnje na Velikom danu!" (Kur'an, 7:59)

Pored Kur'ana, nezaobilazan izvor teologije praktičnog djelovanja muslimana jeste sunnet Muhammeda, alejhi-s-selam. Sam Poslanik, alejhi-s-selam, bio je prvi praktični tumač Kur'ana. *Mi tebi objavljujemo Knjigu kao objašnjenje za sve i kao uputu i milost i radosnu vjest za one koji jedino u Njega vjeruju!* (Kur'an, 16:89). On poziva vjernike na slijeđenje Knjige, kako je on prenio i protumačio, da ne bi otišli sa puta istine.³⁰

Sunnet je uvijek bio tretiran kao temeljni izvor za razumijevanje Kur'ana jer Poslanik je svojim riječima i postupcima tumačio i praktično primjenjivao kur'anske postulate. Na osnovu nekih predaja, rečeno je da je čak bio „živi Kur'an“.³¹ Sunnet i hadis su praktična primjena i razumijevanje Kur'ana i komentar na Božiju Knjigu. Bez njih ne bi bilo moguće razumjeti u potpunosti Kur'an, kao ni izvršavati temeljne dužnosti vjere spomenute u Kur'anu.³² Postoji mnoštvo dimenzija i aspekata koji dotiču sve oblike prakse čak od načina siječenja nokata pa do spoznaje Boga.³³

Što se tiče hadisa, on sadrži mudrost i uputu, odnosno pojašnjenja ponašanja i djelovanja u svim aspektima života,³⁴ neki se tiču naravi Božije, a drugi se odnose na svakidašnji život. Uključuju moralnost, društveni i ekonomski život, znanje i obrazovanje, narav svijeta, eshatologiju, kaburski život, duhovni život, život poslije smrti... to je putokaz za ophođenje u ljudskom životu.³⁵ Po nekim misliocima, bez Sunneta bi značajan dio Kur'ana ostao „zatvorena knjiga“.³⁶

Jednostavno rečeno, poslanik Muhammed, alejhi-s-selam, bio je savršen model duhovnog i vjerskog skrbnika, zato ga muslimanski duhovni i vjerski skrbnici uzimaju za primjer, uzor te slijede njegov moral i osobine. Kur'an u Poslaniku nominira obrazac moralne identifikacije za

30 Vidi: Kur'an, 3:164, 3:159, potom vidi: Kur'an, 65:3; 31:21.

31 Više v.: Berin Bajrić, Kur'anski čovjek (al-insan al-Qur'ani) i njegov svjetlosni let, Uvod u teoriju tehaffuza, *Znakovi vremena*, br. 38, Naučnoistraživački institut „Ibn Sina“, Sarajevo, 2007, str. 46-47.

32 Više v.: Seyyed Husein Nasr, *Muhammed - čovjek Božiji*, str. 108-109.

33 Ibid., str. 109.

34 Ibid., str. 110.

35 Više v.: Seyyed Husein Nasr, *Muhammed - čovjek Božiji*, str. 108-117.

36 Ibid., str. 189.

pravovjerne. Svaka generacija muslimana, slijedeći njegov primjer, na ovaj način prolazi kroz život koga je on oblikovao i odlazi u vječiti život, tako da se među njima ne događaju pukotine niti krize identiteta, nego je svaka prethodna generacija vodič sljedećoj generaciji, potvrđujući i afirmirajući Muhammedov, s.a.v.s., primjer u svome životu.

Seyyid Muhammed Naqib al-Attas kaže: "Svojim učenjem i primjerom Resulullah, s.a.v.s., pokazao nam je ispravnu praksu islama i islamske vrijednosti; on je savršeni model ne samo za jednu generaciju, ne samo za jedno vrijeme, nego za sva vremena. Zaista, mi tvrdimo da koncept 'savršenog modela' može biti ispunjen istinskim smislom samo ukoliko onaj koji je tako opisan, kao što je opisan Muhammed, s.a.v.s., i samo on, u samom sebi ostvari sve trajne humane i duhovne vrijednosti koje su neophodne za čovjekov život, čija je validnost takva da one služe čovjeku za kratko vrijeme njegova pojedinačnog života, ali i dok ljudska vrsta živi na zemlji. Svaka generacija muslimana, slijedeći njegov primjer, na ovaj način prolazi kroz život koga je on oblikovao i odlazi u vječiti život, tako da se među njima ne događaju pukotine niti krize identiteta, nego je svaka prethodna generacija vodič sljedećoj generaciji, potvrđujući i afirmirajući Muhammedov, s.a.v.s., primjer u svome životu."³⁷

Reci: 'Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijehе vam oprostiti!' – a Allah prašta i samilostan je. Reci: 'Pokoravajte se Allahu i Poslaniku!' A ako oni glave okrenu – pa, Allah, zaista, ne voli nevjernike. (Kur'an, 3:31-32)

Kroz poslaničku ortopraksu smo u prilici pronaći mnogo primjera koje bismo mogli ocijeniti kao preteču teologije praktičnog djelovanja muslimana. Među najpoznatijim primjerima ubrajaju se kazivanja o načinu obavljanja namaza³⁸ i hadža³⁹, ali i sva kazivanja koja podstiču općenito na činjenje dobra. Abdullah ibn Selam, r.a., kaže da je Allahov Poslanik, a.s., rekao: „O ljudi, širite selam, održavajte rodbinske veze,

37 Vidi: Seyyid Muhammed Naqib al-Attas, *Islam i sekularizam*, preveo Džemaludin Latić, Bosančica Print, Sarajevo, 2003, str. 146.

38 Muhammed, a.s., odredio je vaktove pojedinih namaza, raspored farzova i sunneta i način klanjanja: "Klanjajte onako kako vidite da ja klanjam." Više v.: Husein Đozo, *Izabrana djela, Fetve II*, Knjiga V, El-Kalem i Fakultet islamskih nauka, Sarajevo, 2006.

39 Poslanik je rekao: „Preuzmite od mene propise hadža!“ (Vidi: Esad Bajić, *Kurban i hadž*, Karadoz-begova medresa, Mostar, 2012).

hranite gladne, klanjajte noću dok drugi spavaju, ući ćete u Džennet sa selamom.“ „Uspostavi kontakt s onim ko je s tobom prekinuo i daj onom ko tebi ne daje.“⁴⁰

Poslanik je živio vjeru, potvrđivao je jezikom i djelom, te na takav način podstrekivao vjernike da izvršavaju Božije zapovijedi i žive u skladu s Božijom voljom,⁴¹ budući da vjera označava pokoravanje Allahu i izvršavanje Njegovih zapovijedi,⁴² sintetizira sveukupnost odnosa prema Allahu i svijetu.⁴³ Vjera obuhvata sve segmente čovjekovog života, jer se sastoji od sedamdeset i nekoliko ogranaka, dijelova,⁴⁴ od bogobožnosti,⁴⁵ zahvalnosti,⁴⁶ dobročinstvu prema roditeljima,⁴⁷ čuvanju i sprečavanju grijeha,⁴⁸ komšijskim i međuljudskim vezama,⁴⁹ istinitosti,⁵⁰ izvršavanje naređenog a izbjegavanje zabranjenog,⁵¹ naređivanje dobra a odvratanje od zla,⁵² do činjenja dobrih djela.

Vjernikovo djelovanje treba biti u skladu sa njegovim vjerskim svjedočenjem,⁵³ bezuvjetno prihvatanje i pokoravanje Allahu,⁵⁴ odnosno

40 Vidi u: Fuad Sedić, *Četrdeset odabranih hadisa*, Islamska pedagoška akademija Bihać, Bihać, 2006, str. 27-30).

41 Vidi: Adnan Silajdžić, *Vjera kao življenje ili razumijevanje u hadisu Muhammeda, a.s.*, Takvim, Predsjedništvo udruženja islamskih vjerskih službenika u SRBiH, Sarajevo, 1986, str. 33.

42 Vidi: Isto, str. 32.

43 Prema hadisu koji bilježi Muslim u svom Sahihu iman se sastoji od sedamdeset i nekoliko ogranaka, usp. Sahihul-Muslim bi Šerhin-Nevevi, dio II, Kairo, 1929, str. 1-2.

44 Ebu Hurejre, r.a., pripovijeda od Allahovog Poslanika da je rekao: "Vjerovanje se sastoji od sedamdeset i nekoliko dijelova, ili šezdeset i nekoliko dijelova; najvažnije od toga je izgovoriti šehadet, a posljednje je smaknuti s puta ono što smeta prolaznicima, a i stid je dio vjerovanja." (Vidi u: Fuad Sedić, *Četrdeset odabranih hadisa*, Islamska pedagoška akademija Bihać, Bihać, 2006, str. 78).

45 Vidi: Kur'an, 7:2-3.

46 Vidi: Kur'an, 6:1; 31:12.

47 Vidi: Kur'an, 17:23-24; Također vidi: Kur'an, 4:36; 31:14.; Vidi: Hadis koji bilježe Buharija i Muslim u svojim Sahihima, Rijadu-Salihin, br. 312.

48 Hadis koji bilježe Šejhan, vidi u Rijadu-Salihin, br. 300.

49 Vidi: Kur'an, 4:36; Vidi komentar hadisa koji donosi Muslim u: Sahihul-Muslim bi Šerhin-Nevevi, dio I, Kairo, 1929, str. 10-11; O komšijama, susjedima, odnosima prema njima, pravima i dužnostima pogledaj više u: Kasim Hadžić, Bratstvo među susjedima i svim ljudima, *Takvim*, Predsjedništvo udruženja islamskih vjerskih službenika u SRBiH, Sarajevo, 1986, str. 97-104; Vidi v.: Fuad Sedić, *Četrdeset odabranih hadisa*, str. 23.

50 Vidi komentar hadisa koji bilježi Muslim; Sahihul-Muslim bi Šerhin-Nevevi, dio II, Kairo, 1929, str. 20.

51 Vidi: Kur'an, 32:24.; 5:93.

52 Vidi: Kur'an, 3:110; 9:71; Huzejfe ibn Jeman, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik, s.a.v.s., rekao: „Tako mi Onoga u čijoj ruci je moja duša, vi morate naređivati dobro i odvrćati od zla ili će vam Allah poslati kaznu pa ćete Ga moliti a On vam se neće odazvati.“ (Vidi u: Fuad Sedić, *Četrdeset odabranih hadisa*, str. 60).

53 Vidi: Adnan Silajdžić, *Vjera kao življenje ili razumijevanje u hadisu Muhammeda, a.s.*, str. 33.

54 Ibid., str. 34.; Vidi: Kur'an, 3:32.

potvrda i dokazivanje djelima pred dragim Bogom, kao što je činio Ibrahim, alejhi-s-selam. Poslanik u hadisima navodi da se Ibrahim, a.s., pred Allahom potvrdio i dokazao djelima, jer je za ljubav Allahu bio spreman žrtvovati svoga sina Ismaila.⁵⁵ Prema tome, Poslanikova uloga bila je da vodi ljude do duhovnog savršenstva, da žive život u svojoj punini.

Koliko je Poslanik vodio brigu o sljedbenicima ummeta, njihovom duhovnom i praktičnom putu, govori i dokaz da je čak naredio da se spale svesci sa ispisanim hadisima iz straha da ne bi došlo do poistovjećivanja izvorne kur'anske hermeneutike sa kur'anskim ajetima, što je temelj istinske vjere. On nikada nije naredio ashabima da bilježe njegove riječi ali je naredio da uče Kur'an, iako njegov jezik obuhvata puninu života.⁵⁶

Ne postoji niti jedan segment čovjekovog života koji Poslanik nije iskusio, od gubitka roditelja u najranijim danima života do najveće radosti, te u svakoj situaciji svojim djelovanjem pokazao kako se svaki musliman treba ponašati u datoj situaciji.⁵⁷ Praktičnim primjerom je ukazao na važnost temeljnih uloga u društvu,⁵⁸ i u svim ulogama ostavio je bogato naslijeđe koje je postalo sastavnim dijelovima islama i njegove kulture,⁵⁹ a što treba biti svakom vjerniku princip njegovog djelovanja.

I Kur'an i tradicija Poslanika naglašavaju humani i znanstveni pristup bolesti, odnosno brigu islama prema nemoćnima i bolesnima, što potvrđuje i Poslanikova uloga skrbnika. Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik rekao: „Šest je dužnosti muslimana prema muslimanu: kada ga sretneš, da ga poselamiš; kada te pozove (na veselje i sl.), da mu se odazoveš; kada zatraži savjet, da ga posavjetuješ; kada kihne i kaže: 'Elhamdulillah (Hvala Allahu)', da mu kažeš: 'Jerhamukellah (Allah ti se smilovao)'; kada se razboli, da ga posjetiš i kada umre, da mu odeš na dženazu.“ U ovom hadisu Allahov Poslanik je spomenuo šest obaveza - dužnosti muslimana prema muslimanu. Njima se svaki pojedinac

---

55 Više v.: Adnan Silajdžić, *Vjera kao življenje ili razumijevanje u hadisu Muhammeda, a.s.*, str. 33.; Npr. Hadis koji bilježe Ahmed i Ibn Madždže, pogledaj Eš-Ševkani, *Nejl-ul-evtar*, dio V, Kairo, 1348. god. po H., str. 92.

56 Vidi: Adnan Silajdžić, *Vjera kao življenje ili razumijevanje u hadisu Muhammeda, a.s.*, str. 36.

57 Više v.: Seyyed Husein Nasr, *Muhammed - čovjek Božji*, prijevod s engleskog Rešid Hafizović, Naučnoistraživački institut „Ibn Sina“, Sarajevo, 2007, str. 90.

58 Bio je učitelj, glava porodice, trgovac, državnik, politički i društveni vođa, vojni zapovjednik, sudac i vrhovni vladar. Više v.: Seyyed Husein Nasr, *Muhammed - čovjek Božji*, str. 92.

59 Ibid., str. 92.

islamskog društva uči šta ima od prava, a šta ima od obaveza. Posjeta bolesniku je sunnet po idžma'u (konsenzusu) i to je isto za onoga koga čovjek poznaje i za onoga koga ne poznaje, bližnjima i daljima, a kome od njih je sevapnije otići u posjetu, različiti su stavovi učenjaka o tom pitanju.⁶⁰ Posebnu brigu pokazuje prema osobama sa posebnim potrebama, odnosu prema njima, njihovom djelovanju. Oni pozitivno utječu na društvene stavove prema bolesnim i nemoćnim ljudima,⁶¹ što predstavlja praktično djelovanje muslimana.

Ono što vam je Poslanik naredi toga se pridržavajte, a klonite se onoga što vam zabranio. (Kur'an, 59:7)

Ebu Hurejre, r.a., prenosi da je Allahov Poslanik rekao: „Uzvišeni Allah će na Sudnjem danu reći: „Čovječe razbolio sam se, a ti Me nisi obišao?“ „Gospodaru, kako da Te obiđem kad si Ti Gospodar svjetova?“ „Zar se nije razbolio taj i taj, pa ga nisi obišao? Zar nisi znao, da si njega obišao, da bi Mene našao pored njega?“⁶²

Ako sagledamo vrijednosti osnovnih izvora vjere, konstatirat ćemo da muslimani u svojim životima, svom djelovanju, pa i u djelovanju muslimanskih duhovnih i vjerskih skrbnika, ne mogu zanemariti ova dva važna izvora u svojoj životnoj praksi.

Umjesto zaključka

Islam je cjelokupni sistem života, čiji propisi zadiru u svaki segment čovjekovog života, sveobuhvatan sistem, uzajamno povezan, i pokriva sve vidove ljudskog življenja i različite čovjekove iskonske potrebe i njegove razne aktivnosti. Kur'an i sunnet Poslanika su osnovna vrela islama u kojima su sadržani svi segmenti čovjekovog života, principi njegovog življenja i način praktičnog djelovanja, odnosno izvori osnove praktičnog djelovanja muslimana koji se ogledaju u četiri osnovna pravca: svjedočenje, obredne radnje – praksa muslimanska, zajedništvo te socijalna i politička dimenzija vjere.

60 Više vidi u: Fuad Sedić, *Četrdeset odabranih hadisa*, str. 23-26.

61 Vidi: Kur'an, 59:7; Vidi: *40 Kuds Hadisa*, prijevod Husein Omerspahić, El-Kalem, Sarajevo, 1997, str. 28.

62 Vidi: *40 Kuds Hadisa*, str. 28.

أصول النشاط الديني العملي للمسلم الواردة في القرآن والسنة

تتناول المقالة ما عبر عنه القرآن والسنة مما هو أصل النشاط العملي للمسلم. إن أصول النشاط الديني العملي للمسلم موزعة على أربعة مجالات أساسية مما يمثل إطارا للنشاط العملي للمسلم وهي كما يلي: الشهادة والعبادات والأخوة والبعد الاجتماعي والسياسي للدين. ومن المشار إليه في المقالة أيضا الدور الهام لما يخصصه الإسلام من العناية بالضعفاء والمرضى من أفراد المجتمع.

Mr. Sci. Damir Babajic

The Basis of the Theological-Practical Work of the Muslims, Expressed in the Qur'an and Sunnah

Summary

The paper deals with questions of the basis of the practical action of Muslims, expressed in the Qur'an and Sunnah. The basis of the practical action of the Muslims are reflected in the four basic directions that make up the framework of the practical action of Muslims: testimony, rituals - the Muslim practice, communion, and the social and political dimension of faith. The paper also points to the important role of the institution of «the care of Islam for the weak and the sick».

| Mr. sci. Damir Babajić
| Osnove teološko-praktičnog rada muslimana izražene u Kur'anu i Sunnetu

Vrste životinja koje su muslimanima dozvoljene u ishrani

Mirza Selimović

profesor akaida u medresi (visoko)
mirzase@hotmail.com

Sažetak

Allah, dž.š., iz svoje neizmjerne dobrote i milosti prema ljudima stvara sve što im je potrebno kako bi život na ovom svijetu imao smisla. Jedna od tih milosti, a ujedno i potreba jeste hrana. Hrana i njen sastav utječu na čovjekovo tjelesno i mentalno zdravlje, kao i na ponašanje, promišljanje i percepciju svijeta oko sebe. To je razlog zbog kojeg bi svakog čovjeka itekako trebalo brinuti i zanimati čime hrani sebe i porodicu. To je i veliki ispit za muslimane, jer pitanje halala i harama nije pitanje isključivo zdravlja nego se direktno odnosi na vjerovanje (akidu) i poštivanja propisa i pravila Šerijata.¹ Opće-prihvaćena podjela hrane je na hranu životinjskog porijekla i hranu biljnog porijekla. U svom pisanju ćemo tretirati pitanje mesa životinja koje je dozvoljeno konzumirati i navesti konkretna mišljenja i predaje učenjaka o tome. Uz prihvaćenu podjelu životinja na vodene i kopnene, gdje obje kategorije u svojoj grupi imaju životinje čije meso je dozvoljeno konzumirati i onih čije nije, navest ćemo vrste i njihovu (ne)dozvoljenost korištenja u ishrani. Životinje čije meso je dozvoljeno konzumirati muslimanima dijele se na dvije kategorije: 1. one čije meso je dozvoljeno i čije meso je pokuđeno jesti, 2. životinje čija je dozvoljenost konzumiranja uvjetovana klanjem i one čija nije.

Ključne riječi: musliman, životinje, vrste, dozvoljenost, ishrana, meso, konzumiranje

¹ Topoljak, Sulejman, *Halal i haram u ishrani*, El-Kelimeh, Novi Pazar, str. 17.

Uvodno razmatranje

Općepoznat je šerijatski princip dopuštenosti po kojem je svaka hrana dozvoljena osim one za koju postoji izričit šerijatski dokaz da je zabranjena. I pored te činjenice, primjećuje se da naša vjera uvažava specifične razloge zbog kojih je neka vrsta hrane zabranjena ili dozvoljena ma kojeg porijekla bila. Neki od razloga zabrane konzumiranja određene vrste jesu štetnost za ljudsko tijelo ili razum gdje imamo otrovnu hranu životinjskog porijekla: otrovne ribe, zmiје, pčele, stršljene itd., zatim nečistoća, zabranjene stvari zbog tuđeg prava (hrana koja nije u vlasništvu onoga koji je želi konzumirati, a niti posjeduje dozvolu od njenog vlasnika kao što je ukradena hrana ili hrana zarađena na haram način) itd.

Pored zdrave i korisne hrane postoji i ona koja ima potpuno suprotnu funkciju od spomenute, jer ljudi su u iskušenju kako bi se vidjelo ko će uzimati ono što je Allah, dž.š., dozvolio a ko ono što je zabranjeno. Za hranu s kopna, mora ili zraka, šerijatski tekstovi izuzimaju deset vrsta:

Prva vrsta: ono što opija, ubija ili truje za što uzimamo dokaze iz šerijatskih tekstova: *Ne ubijajte sami sebe...², I ne bacajte se rukama svojim u propast...³*; **Druga vrsta:** ono što je nečisto, pogano i odvratno (arap. *habais*) – poput lešine ili mesa koje je zabranjeno jesti, krv, pa čak i ono što je zaprljano s nečisti: “Ako miš upadne u maslo koje je u čvrstom stanju, izbacite ga i odstranite onoliko masla koliko je on zahvatio, a ako upadne u maslo koje je u tečnom stanju, nemojte ga koristiti.”⁴; **Treća vrsta:** životinje koje je zabranjeno ubijati – ujedno i konzumirati, poput pčele, mrava, pupavca i žabe;⁵ **Četvrta vrsta:** životinje koje je dozvoljeno ubija-

2 El-Bekare, 195. ajet. Prijevod ajeta je korišten od Besima Korkuta.

3 En-Nisa, 39. ajet.

4 Ebu Davud, 3842. Lanac prenosilaca ovog hadisa je vjerodostojan, kao što kaže Nevevi u *Medžmu'*: 9/25.

5 Hadis kojim se zabranjuju prve tri životinje prenose: Ahmed, 1/332; Ebu Davud, 5267; Ibn Madže, 3224; Ibn Hibban, 5646; Bejhaki, 5/214; Darimi, 1299; Taberani u *El-Kebiru*, 5728. Ibn Hadžer u *Et-Telhisul-habiru*, 2/275. je rekao: „Svi prenosioci ovog hadisa imaju druge hadise zabilježene u vjerodostojnim zbir-kama, a prema Bejhakijevom mišljenju, u ovom pitanju nema jačeg i vjerodostojnijeg teksta.“ Hadis o zabrani ubijanja žabe zabilježili su Bejhaki, 9/317, Hakim, 8261, Ebu Davud, 5269, Nesa'i, 4867, Ahmed, 3/453 i drugi. Kaže Nevevi: „Ono što je zabranjeno ubijati zabranjeno je i jesti. Da je drugačije (tj. da ih je dozvoljeno jesti) ne bi postojala zabrana, kao što ne postoji zabrana za ubijanje svega ostalog što je dozvoljeno jesti.“ (*El-Medžmu'*, 9/17). U Buharijinom *Sahihu* stoji: „Pet (životinja) vrsta su prijestupnici i mogu se ubiti i u Haremu: miš, škorpija, pas koji ujeda, vrana i kobac.“; onome ko je u ihramu dozvoljeno je ubiti svaku od navedenih životinja u ovom hadisu, a pogotovo je to dozvoljeno onom ko nije u ihramu. U drugim hadisima naveden je, osim zmiје i vepar. Ovome svemu učenjaci još dodaju: „I po svojoj prirodi druge deraće životinje.“ Kad je riječ o zmiји, Buharija prenosi: „Bili smo s Allahovim Poslanikom,

ti: “Pet životinja je dozvoljeno ubiti i na svetim (zaštićenim) mjestima (Mekki i Medini) i na nekom drugom mjestu: škorpiju, gavrana, psa koji ujeta i miša.” U drugoj predaji umjesto škorpije spominje se zmija.⁶ Poslanik, a.s., također je rekao: “Ubijte dvije zle životinje i u namazu: zmiju i škorpiju.”⁷; **Peta vrsta:** džellala ili životinja koja se hrani i nečistoćama / neki smatraju da se u obzir uzima neugodan miris: “...ako se osjeti neugodan miris iz životinje, tretirat ćemo je džellalom, u suprotom ne.”⁸; **Šesta vrsta:** životinje koje ubijaju i love očnjacima i kandžama – (ako im one koriste i pomažu u ubijanju životinja i u lovu), te nasrcu na druge životinje, kao što su: lav, vuk, tigar, medvjed, majmun, slon, šakal, jastreb, orao i sl. “Poslanik, a.s., je zabranio zvijeri i pticu grabljivicu.”⁹; **Sedma vrsta:** mješanci – mladunčad nastala ukrštanjem dozvoljene i zabranjene životinje gdje je isto zabranjeno na osnovu šerijatskog pravila: “Ako se pri jednoj istoj stvari nađe zabrana i dozvola, daje se prednost zabrani.”; **Osmi vrsta:** ono što je odvratno i neprijatno shodno kur’anskom tekstu: *On će im zabranjivati sve ono što je ružno (odvratno, neugodno).*¹⁰; **Deveta vrsta:** tuđi plodovi u okvir čega ulazi i voće, što nije predmet ovog istraživanja; **Deseta vrsta:** strvina / životinja koja je uginula bez šerijatskog klanja: *Reci: Ja u onome što mi se objavljuje ne vidim da je išta drugo zabranjeno do: strv, krv koja istječe, svinjsko meso, i ono što je u nečije drugo ime a ne Allahovo zaklano.*¹¹

Vodne životinje, vrste i njihova upotreba u ishrani

Prije nego što definiramo šerijatskopравни status ishrane mesom vodnih životinja, navedimo jedinstveni stav islamskih učenjaka da životinje koje žive na kopnu, ukoliko uginu, tj. ukoliko ne budu šerijatski zaklane,

---

a.s., u špilji (na Mini), pa mu je objavljeno: ‘Vel murselâti urfen’. Mi smo ga pamtili iz njegovih usta. Odjednom izade zmija iz svoje rupe! Mi požurismo prema njoj da je ubijemo, ali nas ona preteče, i uđe u svoju rupu.› Potom Poslanik, a.s. reče: ‘Ona je sačuvana od vašeg zla kao što ste vi sačuvani od njezinog zla.’“

6 Buharija, 3136; Muslim, 1198.

7 Hadis bilježe: Tirmizi, 390; Ebu Davud, 921; Nesa’i, 1202; Ibn Madže, 1245. Vjerodostojnim su ga ocijenili Ibn Hibban, 2351 i Ibn Huzejme, 869.

8 *El-Medžmu’*, 9/23, *Sahih Ibn Hibban*, 12/220, *Sunenul-Bejheki*, 9/332.

9 Buharija, 5207; Muslim, 1934.

10 El-A’raf, 157.

11 El-En’am, 145.

da je njihovo meso haram upotrijebiti u ishrani. Dokaz za to su riječi Allaha, dž.š., koji kaže: *Zabranjena vam je strvina, krv, meso svinje...*¹² Međutim, kada se radi o životinjama koje žive na kopnu i u vodi, poput kornjača, krokodila i slično, tu već učenjaci imaju podijeljeno mišljenje.

Nejasnoće su oko činjenice da li se iste pripisuju vodenim životinjama i imaju njihov status, ili se pripisuju kopnenim životinjama i imaju njihov status. Postoji mišljenje da se kod definicije gleda mjesto gdje se gnijezde, na kopnu ili na moru te na osnovu toga dobijaju status kopnene ili vodene životinje. Vodene ptice ne ubrajamo u morske ili vodene životinje budući da ne žive u vodi, poznato je da samo po potrebi, radi pribavljanja hrane, zarone u vodu pa ponovo izlaze na kopno. Bez klanja, iste nije dozvoljeno konzumirati.

Islamski pravnici imaju različite stavove o dozvoljenosti konzumiranja mesa pojedinih vrsta vodenih životinja. Ono u čemu je ulema složna jeste da nije obaveza šerijatski klati morske životinje nego se jedu kao uginule. Životinje koje žive i u vodi i na kopnu (vodozemci) potrebno je na propisan način zaklati (ako se radi o životinjama koje je dozvoljeno konzumirati, jer ima vodozemaca čije meso nije dozvoljeno jesti, poput žaba).¹³

Po definiciji, pod vodenim životinjama misli se na sve životinje koje žive u slatkoj ili morskoj vodi – rijekama, jezerima, barama, morima i okeanima. Stav hanefijskog mezheba u osnovi je dozvoljenost konzumiranja samo ribljeg mesa, tj. ribe svih vrsta. Dvije su vrste ribe oko kojih hanefijski pravnici imaju nejedinstven stav zbog toga što nisu sigurni da li se ubrajaju u ribe ili neku drugu vrstu morskih životinja, a to su crna riba u obliku štita i jegulja.¹⁴ Muhamed b. Hasan (189. god./9. god. po H.) smatra da meso spomenute dvije vrste ribe nije dozvoljeno konzumirati. Međutim, zvanično je mišljenje mezheba da je dozvoljeno, jer se i one ubrajaju u ribu.¹⁵

Kada se radi o plutajućoj ribi koja je uginula prirodnom smrću (*et-ta-fi*), hanefijski pravnici zabranjuju konzumiranje njenog mesa jer je mo-

¹² El-Maide, 3.

¹³ <http://www.islamskazajednica.ba/ishrana/10590-hrana-od-morskih-plodova>

¹⁴ Ibn Abidin, *Hašijetu Ibn Abidin*, 5/195.

¹⁵ Topoljak, Sulejman, nav. djelo, str. 72.

guće da je ista uginula od neke teške bolesti.¹⁶ Oni svoj stav temelje na dva dokaza: 1. općim značenjem riječi Allaha, dž.š.: *Zabranjena vam je strвина, krv, meso svinje...*, a uginula životinja koja pluta po vodi ne izlazi iz značenja uginule životinje i strvine. Ovom stavu se može prigovoriti da dokazi Kur'ana i Sunneta jasno upućuju da se iz zabrane strvine izuzima uginula riba i uginule životinje u vodi. 2. hadis koji bilježi Ebu Davud od Džabira, r.a., da je Poslanik, a.s, rekao: "Ono što izbaci more ili što ostane nakon povlačenja vode to jedite, a ono što umre u moru i pluta po njemu to nemojte jesti", pa kažu da ovaj hadis jasno ukazuje na zabranu jedenja uginule ribe koja pluta po vodi.¹⁷ Nakon izloženih mišljenja i argumenata, stav većine je da su sve uginule ribe u vodi, bez obzira na način na koji su uginule, dozvoljene. S druge strane, riba koja uquine od poznatog uzroka ne razlikuje se od one koja se ulovi i umre nakon što se izvadi iz vode. U slučaju kada riba proguta ribu, po hanefijskom mezhebu, pravnici dozvoljavaju konzumiranje progutane ribe jer je uginula iz poznatog razloga, tj. gutanja.

Ako riba uquine zbog vrućine, hladnoće ili nedostatka vode – o konzumiranju takve ribe hanefijski pravnici imaju dva mišljenja: 1. Nije dozvoljeno konzumiranje mesa takve ribe jer navedeni razlozi ne uzrokuju pomor. Tu se javlja mogućnost da je takva riba uginula prirodnom smrću. 2. Meso takve ribe dozvoljeno je jesti, jer se ti razlozi načelno mogu uvažiti uzrocima pomora ribe, što znači da je takva riba uginula zbog poznatog razloga i ne smatra se plutajućom. Drugo mišljenje je prihvatljivije i po njemu se izdaju fetve u mezhebu. Navedimo još i činjenicu da ulovljenu ribu nije dozvoljeno jesti sve dok sama ne uquine ili dok se ne usmrti na neki drugi način. Ostali islamski pravnici smatraju da je meso svih vodenih životinja dozvoljeno konzumirati, pa čak i bez klanja. Dozvoljavaju i konzumiranje mesa ribe koja uquine prirodnom smrću, tj. plutajuće.¹⁸

16 Kasani, *El-Beda'ī*, 5/35-36, *Hašijetu Ibn Abidin*, 5/195. Pored hanefijskog mezheba, ovog stava su i Hasan El-Basri, Tavis i Ibn Sirin.

17 Hadis je slab što navode skoro svi učenjaci hadisa.

18 Ševkani, *Nejlul-evtār*, 8/147. Kada se radi o plutajućoj ribi, tj. istoj koja uquine prirodnom smrću, po mišljenju većine islamskih pravnika, dozvoljena je skladno principu dozvoljenosti. Međutim, ukoliko je takva riba već pokvarena ili se ustanovi da je njeno konzumiranje opasno po ljudsko zdravlje, bez obzira iz kojih razloga, takvu ribu je zabranjeno konzumirati, po saglasnosti svih islamskih pravnika.

Na osnovu ovog mišljenja, muslimanu je dozvoljeno konzumirati i meso vodozemaca: krokodila, morskih kornjača i rakova. Postoje i oprečni stavovi koje ćemo također navesti. Kada se radi o konzumiranju mesa morskog psa i svinje, malikijski pravnici imaju dva stava. Po jednom je pokuđeno a po drugom dozvoljeno. Preferira se drugi stav. U prilog prvom stavu govori fetva koja iste svrstava u krvoločne životinje te ih zbog toga nije dozvoljeno koristiti u ishrani.¹⁹ Malikijski pravnici smatraju dozvoljenim peći i kuhati ribu prije nego što se očisti, makar bila i živa, tvrdeći da se to ne smatra mučenjem, jer kada se životinje izvade iz vode imaju status zaklanih životinja.²⁰ Stav šafijskih pravnika o ovom pitanju jeste da se vodene životinje, one koje nakon vađenja ne umiru - poput velikih riba, trebaju zaklati. Klanje treba biti sa strane repa osim u slučaju životinja koje sličje kopnenim, čije klanje slijedi s vrata. Životinje koje brzo umiru nakon vađenja iz vode, po šafijskim pravnicima, pokuđeno je klati i sjeći dok su žive. Međutim, njihov zvaničan stav jeste da se meso svih vodenih i morskih životinja može konzumirati u ishrani. Vodene životinje koje su po obliku slične dozvoljenim kopnenim životinjama mogu se jesti, dok one koje sličje onima koje nisu dozvoljene nije,²¹ stav je koji se nameće kao kompromisno rješenje.

Hanbelijski pravnici smatraju da je meso vodozemaca poput vodenog psa, kornjače i raka dozvoljeno konzumirati, pod uvjetom da se prije toga zakolju. Iz opće dozvole izuzimaju se samo tri vrste vodenih životinja: žabe, zmije i krokodili, te smatraju da je njihovo meso zabranjeno konzumirati. Žablje zbog toga što ih je zabranjeno ubijati, zmijsko zbog ogavnosti a krokodilsko zbog toga što krokodili imaju očnjake kojima trgaju plijen. U prilog ovom stavu navodi se i fetva u kojoj stoji kako nije dozvoljeno konzumirati meso krokodila jer je isti krvoločna, divlja životinja koja spada u amfibije, tj. nije striktno vodena životinja. Krokodili mogu živjeti i na kopnu te ih to razlikuje od životinja koje žive u vodi.²²

Primjećuje se da iz opće dozvole nisu izuzeli morskog psa pored čijenice što i on ima očnjake. Konzumiranje njegovog mesa nisu zabrani-

19 <http://fatwa.islamweb.net/mainpage/index.php>

20 Derdir, *Eš-šerhus-sagir*, 1/312, 322-323., Hirši, *Kašijetul-Hirši*, 1/83.

21 Remli, *Nihajetul-muhtadž*, 8/143; Hejtemi, *Tuhfetul-muhtadž*, 8/112-114.

22 <http://fatwa.islamweb.net/mainpage/index.php>

li zbog toga što se isti smatra jednom vrstom ribe koja živi samo u moru, za razliku od krokodila.²³ Kao i hanefijski, hanbelijski pravници zabranjuju konzumirati ribu prije nego što se usmrti ili uquine. Smatraju pokude-nim i peći je prije nego što umre, jer je to bespotrebno mučenje – riba nakon što se izvadi iz vode brzo umire i onda nema nikakve poteškoće da se njena smrt sačeka.²⁴

Oni koji smatraju da je dozvoljeno jesti meso svih vodenih životinja svoj stav temelje na sljedećim dokazima:

1. U Kur'anu stoji: *Ni dva mora nisu jednaka: jedno je slatko i prijatno – voda mu se lahko pije, a drugo je slano i gorko; vi iz svakog jedete svježje meso i vadite nakit kojim se kitite*²⁵; *Vama se dopušta da u moru lovite i da ulov jedete, da se njime vi i putnici koristite.*²⁶ Shodno kur'anskim ajetima, Allah, dž.š., nije napravio razliku između životinja koje ljudi nazivaju ribom i onih koje nazivaju drugim imenima, poput morske svinje, morskog medvjeda itd., što govori da se ne mogu podvesti pod status kopnenih životinja.

2. Na pitanje o abdestu morskom vodom, Poslanik, a.s., je odgovorio: "More je čisto i čisteće i mrtvo iz njega je halal."²⁷ Ovim hadisom se potvrđuje kako je sve što živi u moru dozvoljeno bez obzira na to da li se ulovilo živo ili našlo uginuto.

3. Ebu Zubejr Mekki prenosi sljedeću predaju: "Allahov Poslanik, a.s., nas je poslao da presretnemo kurejševičku karavanu, a za vođu nam je odredio Ebu Ubejdu. Pri odlasku nam je dao samo posudu hurmi, jer nije imao ništa drugo. Ebu Ubejde nam je davao samo po jednu hurmu. Uputili smo se prema moru. Kad smo mu se približavali, na obali smo ugledali nešto uzdignuto poput ogromnog brežuljka. Primaknuvši se, vidjeli smo ogromnu ribu zvanu anber. Jeli smo njeno meso mjesec dana, a bilo nas je tri stotine. Ugojili smo se, čak smo se od njenog mesa i opskrbili za put. Kada smo došli u Medinu, ispričali smo to Poslaniku,

23 Ibn Kudame, *El-Mukni*, 3/529, Rehibani, *Metalibu ulin-nuha*, 6/315, 329.

24 Kasani, *El-Bedai'*, 5/35-36; Ibn Abidin, *Hašijetu Ibn Abidin*, 5/195; Dusuki, *Hašijetud-Dusuki*, 3/115; Hirši, *Hačetul-Hirši*, 1/93; Remli, *Nihajetul-muhtadž*, 8/143; Hetemi, *Tuhfetul-muhtadž*, 8/174-175; Rehibani, *Matalibu ulin-nuha*, 6/328.

25 Fatir, 12.

26 El-Maide, 26.

27 Bilježe ga u svojim zbirkama četvorica autora Sunena, Malik, Ahmed i dr. Hadis je vjerodostojan.

a.s., pa je rekao: "To je bila nafaka koju vam je Allah dodijelio. Imate li sa sobom išta od njena mesa da i ja probam?" "Pa smo mu dali."²⁸

4. Riječi Ebu Bekra, r.a.: "Svaku životinju koja umre u moru, Allah, dž.š., vam je šerijatski zaklao."

Na osnovu navedenog, moguće je izvesti sljedeće zaključke: pored riba, u redovnom stanju i u nuždi, dozvoljeno je jesti i meso ostalih morskih životinja; morske životinje nije dozvoljeno klati; dozvoljeno je jesti plutajuće ribe za koje se ne zna da li su umrle prirodnom smrću ili iz nekog drugog razloga; ribolov politeiste nema utjecaja na dozvoljenost konzumiranja mesa ulovljene životinje. Ako je strvina morskih životinja dozvoljena, onda njihov ulov od strane bilo koga nema utjecaja na dozvoljenost ili zabranjenost konzumiranja ulovljene životinje. Utroba male i sitne ribe, po saglasnosti pravnika četiri mezheba, smatra se čistom zbog teškoće njena čišćenja. Utroba velikih riba po hanefijskom, hanbelijskom i nekim malikijskim pravicima, Derdiru i Ibn Arebiju – smatra se čistom za razliku od šafijskih i većine malikijskih pravnika. Ukoliko se njihova utroba smatra čistom, onda će dozvola konzumiranja zavisiti od mišljenja medicinskih stručnjaka. Ukoliko ustanove da je štetna po ljudsko zdravlje, bit će zabranjena, dok u protivnom neće.²⁹

Kada je riječ o ostalim morskim plodovima, travi, algama, lignjama, hobotnicama, nema dileme da su dozvoljene. Bliže smo mišljenju da su svi morski plodovi, životinjski i biljni, koji nisu štetni po čovjeka, dozvoljeni, preferirajući opće značenje ajeta u kojem ništa od toga nije izuzeto i zabranjeno.³⁰

Kopnene životinje, vrste i njihova upotreba u ishrani

Izraz 'kopnene životinje' veže se za životinje koje žive na kopnu i ptice. Podjela je shodno vrstama i osobinama. S obzirom na sličnost šerijatskih propisa koji se odnose na njih, govorit ćemo o sljedećim vrstama: krupna i sitna stoka (deve, krave, ovce i koze), zečevi, zvijeri, divljač (divlji bizoni, divlje deve, divlje koze, gazele, kenguri, zebre, žirafe), grabljivi-

28 Muslim, 3/1536. Kaže imam Nevevi: „U ovom hadisu je dokaz dozvole jedenja svih uginulih morskih životinja, svejedno da li su umrle same od sebe ili prilikom lova.“

29 Ibn Abidin, *Hašijetu Ibn Abidin*, 1/212; Derdir, *Eš-Šerhus-sagir*, 1/22; Rehibani, *Metalibu ulin-nuha*, 1/234.

30 <http://www.islamskazajednica.ba/ishrana/10590-hrana-od-morskih-plodova>

ce (orlovi, sokoli, sove, jastrebovi), lešinari (crni i pirgavi gavrani), ptice koje ne love kandžama niti se isključivo hrane strvinom (perad, golub, vrabac i ostale ptice), konji i domaći magarci, svinje, glodari, gmizavci, insekti, ježevi, crvi i skakavci te ukrštene životinje.

1. Stoka (*behimetu-l-en'am*); njihovo meso je dozvoljeno jesti po konsenzusu islamskih pravnika utemeljenom na mnogim pravnim tekstovima, od kojih su: *I stoku On za vas stvara; njome se od hladnoće štite, a i drugih koristi imate, njome se hranite*³¹; *Allah je za vas stvorio životinje - da na nekima jašete, a neke da jedete*.³² Riječ *el-en'am* upotrijebljena u spomenutim ajetima, po konsenzusu lingvisti arapskog jezika, odnosi se na spomenute životinje (one koje mogu u kurban kao što su goveda, ovce, koze i deve).³³

2. Zečevi domaći i divlji; stav većine islamskih pravnika jeste da je njihovo meso dozvoljeno konzumirati. Od Enesa, r.a., prenosi se da je rekao: „Jednom smo poplašili zeca, pa su ga neki potjerali i uhvatili. Uzeo sam ga i donio Ebu Talhi. Zaklao ga je i poslao bataku Poslaniku, a.s., što je on primio kao poklon.“³⁴ Muhammed b. Safvan je rekao: „Ulovio sam dva zeca i zaklao ih bijelim oštrim kamenom. O tome sam obavijestio Poslanika, a.s., pa mi je rekao da ih pojedem.“³⁵ Zečevi nisu ogavne životinje, oni nemaju očnjake. Ne postoji pravni tekst koji zabranjuje njihovo konzumiranje. Nepostojanje tih elemenata obavezuje da konzumiraje njihova mesa bude dozvoljeno. Navodi se da je zečije meso jeo i Ebu Vekkas, a smatrali su ga dozvoljenim: Ebu Seid el-Hudri, Ibn Musejjeb, Lejs, Ebu Sevr i Ibn Munzir.³⁶ Nema dokaza da je meso te životinje zabranjeno jesti. Osnovni princip u islamu jeste dozvoljenost stvari i djela, a za zabranjenost je potreban dokaz.³⁷

3. Zvijeri; ubrajamo sve životinje koje imaju očnjake bez obzira na to jesu li domaće ili divlje; domaće poput mačke i psa i divlje poput lava,

31 En-Nahl, 5.

32 Gafir, 79.

33 Kasani, *El-Bedai'*, 5/35-36; Dusuki, *Hašijetu-Dusuki 'aleš-šerhil-kebir*, 2/115; Remli, *Nihajetul-muhtadž*, 8/142; Rehibani, *Metalibu ulin-nuha*, 6/328.

34 Buharija, *Fethul-Bari*, 9/661 i Muslim, 3/1547.

35 Ebu Davud, 3/249; Ib Madže, 2/108. Buhari smatra da je vjerodostojan. Zejle'i, *Nasbur-rajeti*, 4/201.

36 Kasani, *El-Bedai'*, 5/39; Derdir, *Eš-Šerhus-sagir*, 1/322; Remli, *Nihajteul-muhtadž*, 8/143; Ibn Kudame, *El-Mugni*, 11/81-82; Ibn Hazm, *El-Muhalla*, 7/432.

37 <http://www.islamskazajednica.ba/ishrana/17754-da-li-je-zecije-meso-halal>

vuka, leoparda, lisice, divlje mačke, medvjeda, majmuna itd. Stav hanefijskih, šafijskih, hanbelijskih i dijela malikijskih pravnika jeste nedozvoljenost konzumiranja mesa zvijeri.³⁸ Većina islamskih pravnika svoj stav temelji na osnovu predaje u kojoj je Poslanik, a.s., rekao: „Svaka zvijer koja ima očnjake je zabranjena.“³⁹

Kada se radi o hijeni, pravnici su stava da je njeno meso halal, a svoj stav potkrepljuju predajom od Ibn Ammara: „Pitao sam Džabira b. Abdullaha o jedenju hijenina mesa, pa je rekao da je dozvoljeno. Zatim sam ga pitao da li ju je dozvoljeno loviti, pa je rekao da jest. Potom sam ga upitao da li je to čuo od Allahovog Poslanika, a.s., što je potvrdio.“⁴⁰ Također, Džabir ibn Abdullah je rekao: „Hijena je lovina čije se meso jede i onaj ko za vrijeme hadžijskih ili umranskih obreda ubije hijenu obavezan je iskupiti se klanjem ovce.“⁴¹ Od Nafia, Ibn Omerovog sluga, navodi se da je rekao: „Neki čovjek je rekao Ibn Omeru da S'ad b. Ebi Vekkas jede hijenino meso, pa on to nije osudio.“

Malikijski pravnici kažu kako je pokuđeno konzumirati meso domaćih zvijeri poput mačke, psa, itd., kao i divljih poput vuka, lisice, medvjeda itd. Konzumiranje majmunskeg mesa je dozvoljeno s tim da to nije zvanični stav mezheba.⁴² U šafijskom mezhebu dozvoljava se konzumiranje mesa nekih od spomenutih zvijeri, uz to i meso lisice, hijene, kune, vjeverice i sobolja (kuna) na osnovu činjenice da su im očnjaci mali. Vjeverica i lasica ne koriste očnjake za lov i ubijanje drugih životinja, stoga i nije zabranjena. U hanbelijskom mezhebu od spomenutih vrsta dozvoljenim smatraju samo konzumiranje hijeninog mesa, dok i za lisicu i divlju mačku kažu da postoji predanje koje dozvoljava konzumiranje mesa istih.⁴³

4. Bizoni, divlje deve, divokoze, gazele, kenguri, zebre, žirafe; meso navedenih životinja, po konsenzusu islamskih pravnika, dozvoljeno je konzumirati jer nisu ogavne. Malikijski pravnici kažu da ukoliko se divlji

38 Kasani, *El-Beda'*, 5/39; Ibn Abidin, *Hašijetu Ibn Abidin*, 5/194.

39 Malik, *El-Muvetta*, 2/496; Muslim, 3/1534.

40 Tirmizi, 4/252. Buharija ga smatra vjerodostojnim. Ibn Hadžer, *El-Telhisul-habir*, 4/152.

41 Nesai, 2836; Ibn Madže, 3085; Ebu Davud, 3801; Tirmizi, 1791. Lanac ovog hadisa Nevevi je ocijenio vjerodostojnim.

42 Derdir, *Šerhul-kebir m'ea Hašjetid-Dusuki*, 2/104.

43 Ibn Kudame, *El-Mukni'*, 3/525-527.

magarac pripitomi, dobiva status domaćeg. U slučaju da podivlja, vraća se na status divljeg.⁴⁴ Nedovoljno je poznato gdje i u kojoj mjeri se u svijetu konzumira meso ovih životinja, čak i u mjestima gdje te životinje žive. U svakom slučaju, na osnovu hadisa znamo da je meso zebre dozvoljeno konzumirati, a i ostale spomenute životinje su biljojedi, pa ukoliko se potvrdi zdravstvena ispravnost njihovog mesa, dozvoljeno je konzumirati ga.⁴⁵

5. Ptice koje imaju kandže – grabljivice (orao, sokol, sova, jastreb); stav hanefijskih pravnika je da je meso navedenih životinja pokuđeno konzumirati (mekruh-tahrim). Ostali pravници, osim malikijskih, smatraju ga zabranjenim.⁴⁶ Malikijski pravници smatraju da je meso ptica grabežljivica dozvoljeno pa makar se hranile i nečistoćom. Od nekih njegovih pravnika prenosi se da zabrana konzumiranja mesa istih ima status pokuđenosti (mekruh-tahrim).⁴⁷ Pravници koji zabranjuju konzumiranje mesa grabežljivica svoj stav temelje na hadisu u kojem Poslanik, a.s., zabranjuje konzumiranje mesa životinja koje imaju očajne i ptica koje imaju kandže.⁴⁸ Perad i ptice koje nemaju kandže kojima love plijen, poput pijetla, vrapca i goluba ne spadaju u ovu kategoriju, i konzumiranje njihova mesa je dozvoljeno.⁴⁹ Malikijski pravници svoj stav pravdaju ranije citiranim ajetom, sura El-En'am, 145. U ajetu se ne navode (među zabranjenim stvarima) ptice grabežljivice iz čega se zaključuje da konzumiranje njihovog mesa nije zabranjeno.⁵⁰

6. Ptice koje se hrane lešom – lešinari. Hanefijski, šafijski i hanbelijski pravници saglasni su da je zabranjeno jesti meso velikog crnog i pirgavog gavrana. Obje vrste uglavnom se hrane lešinom, strvinom i zbog toga je njihovo meso zabranjeno. Za ljude čiste prirode (fitre) su to gadjive i odvratne ptice. Isto pravilo se može primijeniti i na ostale vrste lešinara, jer se i oni većinom hrane strvinom i mesom i pored toga što ne love

44 Derdir, *Šerhul-kebir me'a Hašjetid-Dusuki*, 2/104.

45 <http://www.islamskazajednica.ba/ishrana/5369-meso-kengura-zebre-irafe>

46 Kasani, *El-Bedai'*, 5/39, Remli, *Nihajetul-muhtadž*, 8/14, Ibn Kudame, *El-Mukni*, 3/527., Ibn Hazm, *El-Muhalla*, 7/403.

47 Ruhajbani, *Metalibu ulin-nuha*, 3/39.

48 Muslim, 3/1534

49 Ibn Hazm, *El-Muhalla*, 4/405.

50 Topoljak, Sulejman, nav. djelo, str. 84.

kandžama nego kljunom. Meso poljske vrste gavrana je dozvoljeno zbog toga što se većinom hrani plodovima i žitaricama. Ovo mišljenje zastupaju i šafijski i hanbelijski pravnici.⁵¹ Što se tiče malih gavrana i ostalih sličnih ptica koje se hrane i žitaricama i strvinom, po većini islamskih pravnika, konzumiranje njihovog mesa je zabranjeno, dok Ebu Hanife smatra da je dozvoljeno, a Ebu Jusuf da je pokuđeno.

Hanefijski pravnici pri definiranju halal i haram mesa, kada su u pitanju ove vrste ptica, ne uzimaju u obzir njihova imena, osobine, veličinu i boju, nego samo hranu kojom se hrane. Shodno tome, meso ptice koja se pretežno hrani strvinom je pokuđeno jesti. Za ptice koje se hrane i strvinom i žitaricama nema jedinstvenog stava pa su prema Ebu Hanifi dozvoljene za razliku od stava Ebu Jusufa. Jedinstveno mišljenje islamskih pravnika je da je meso ptica koje se isključivo hrane biljnom hranom dozvoljeno.⁵² Malikijski pravnici načelno dozvoljavaju meso svih vrsta gavranova, iako među njima postoje i oni koji ne smatraju dozvoljenim konzumirati meso gavrana lešinara.⁵³

Pravnici koji smatraju da je zabranjeno ili pokuđeno meso gavrana svoj stav dokazuju hadisom Poslanika, a.s., koji smo naveli za pet životinja koje se ubijaju i u haremu i izvan njega, gdje se spominje crno-bijeli gavran. Shodno tome, crno-bijelog gavrana koji je spomenut u citiranom hadisu dozvoljeno je ubijati kao i ostale vrste gavranova, i to na osnovu opće forme koja je upotrijebljena u drugim verzijama ovog hadisa.⁵⁴ Malikijski pravnici smatraju da dozvola ubijanja neke životinje ne aludira i na zabranu konzumiranja njenog mesa. Ta konstatacija se može potvrditi i kur'anskim ajetom sure El-En'am, 145: *Reci: Ja ne vidim u onome što mi se objavljuje da je ikome zabranjeno jesti ma šta drugo osim strvi, ili krvi koja istječe, ili svinjskog mesa – to je doista pogano – ili što je kao grijeh zaklano u nečije drugo, a ne u Allahovo ime.*

Gavran se ne spominje u citiranom ajetu, što znači da je njegovo meso dozvoljeno konzumirati. Oni koji dozvoljavaju konzumiranje mesa nekih vrsta gavranova a druge zabranjuju dokazuju činjenicom da

51 Remli, *Nihajetu-l muhtadž*, 8/143; Ibn Kudame, *El-Mukni'*, 3/527.

52 Kasani, *El-Bedai'*, 5/40; Ibn Abidin, *Hašijetu Ibn Abidin*, 5/194.

53 Derdir, *Eš-Šerhul-kebir*, 2/119; Remli, *Nihajetu-l muhtadž*, 8/143; Ibn Kudame, *El-Mukni'*, 3/527.

54 Topoljak, Sulejman, nav. djelo, str. 85.

se u citiranim hadisima navodi i spominje samo crno-bijeli gavran. Općepoznato je da se ta vrsta gavrana većinom hrani lešinom i da je ona, kao i one koje joj sličje, zbog toga zabranjena. Meso ostalih vrsta ptica koje se većinom hrane biljnom vrstom je dozvoljeno.⁵⁵

7. Golubovi, perad, vrapci i ostale ptice; hanefijski pravници dozvoljavaju njihovo konzumiranje.⁵⁶ Stav malikija je da, pored dozvoljenosti svih spomenutih vrsta, dozvoljenim smatraju čak i one vrste koje se hrane nečistim stvarima (džellala). Izuzetak je meso slijepog miša i kažu kako je mekruh konzumirati njegovo meso kao i meso pupavca i sureda (vrste ptice). Svoj stav temelje na hadisu Poslanika, a.s., koji zabranjuje ubijanje četiri vrste životinja: mrava, pčelu, pupavca i sureda.⁵⁷ Dakle, oni su zabranu u citiranom hadisu razumjeli u smislu pokuđenosti (*el-keraha*), a ne u smislu zabrane (*et-tahrim*). Meso zidarske laste (one koje prave gnijezdo na zidovima kuća) smatraju pokuđenim iz poštovanja prema onima na čijim kućama prave gnijezda.⁵⁸

Šafijski i hanbelijski pravници smatraju da je zabranjeno jesti meso svih životinja koje je Zakonodavac naredio ubijati, kao i meso onih životinja koje je zabranio da se ubijaju, kao i onih koje su ogavne. Meso ostalih životinja, na koje se ne odnose spomenute naznake, dozvoljeno je. Pri primjeni ovog mišljenja, dvije pravne škole nemaju isti stav. Šafijski pravници zabranjuju konzumirati meso papagaja i pauna zbog ogavnosti hrane kojom se hrane, dok je po mišljenju hanbelijskih pravnika to dozvoljeno.⁵⁹

8. Konji i domaći magarci; većina islamskih pravnika – šafijski, hanbelijski i po jednom mišljenju malikijskih pravnika, dozvoljava konzumiranje mesa svih vrsta konja.⁶⁰ Svoj stav temelje na sljedećim hadisima: Od Džabira ibn Abdullaha, r.a., prenosi se da je Poslanik, a.s., na dan Bitke na Hajberu zabranio meso pitomih magaraca, a dozvolio konjsko meso.⁶¹ Hanefijski pravници i neki od malikijskih smatraju konzumiranje

55 Topoljak, Sulejman, nav. djelo, str. 86.

56 Ibn Abidin, *Hašijetu Ibn Abidin*, 5/194.

57 Ebu Davud, 5/418-419. Vidjeti: Ibn Hadže, *Et-Telhisul-habir*, 2/270.

58 El-Mevsu'atul-fikhijjetu, 5/137.

59 Topoljak, Sulejman, nav. djelo, str. 87.

60 Remli, *Nihajetul-muhtadž*, 8/143; Ibn Kudame, *El-Mugni*, 11/66; Derdir, *Eš-Šerhul-kebir*, 2/117.

61 Buharija, Ibn Hadžer, *Fethul-Bari*, 9/649; Muslim, 3/1541.

konjskog mesa pokuđenim. Takav stav temelje na činjenici da se prenose različita predanja oko njegove dozvoljenosti i nesuglasnosti prethodnika. Zbog opreznosti donijet je takav stav, kao i zbog činjenice da se klanjem konja umanjuje odbrambena moć države.⁶² Napominjemo da je voda koju je konj pio (*s'ur*) čista, kao i konjsko mlijeko. Takav zaključak je donesen zbog toga što je pokuđenost proistekla iz poštovanja i uvažavanja konja, jer je nekada isti bio osnovno oruđe u ratu, te bi se njegovim posjedovanjem i uzgojem zastrašivao neprijatelj.

U drugom predanju od Ebu Hanife od Hasana b. Zijada navodi se da je konzumiranje konjskog mesa mekruh-tahrim. I neki malikijski pravnici smatraju da je konzumiranje konjskog mesa haram.⁶³ Svoj stav temelje na sljedećim dokazima: *I konje, i mazge, i magarce – da ih jašete, i kao ukras.*⁶⁴ Ograničavanje koristi spomenutih životinja samo na jahanje i ukras aludira da iste nisu za ishranu. Od Halida b. Velida prenosi se da je Poslanik, a.s., zabranio meso konja, mazgi, magaraca, divljači s očnjacima i ptica s kandžama.⁶⁵ Pošto ni ajet ni hadis na zabranu ne ukazuju na kategoričan način, ne može se tvrditi da je konzumiranje konjskog mesa zabranjeno – haram, nego samo pokuđeno – mekruh, kako tvrde hanefijski pravnici.

Kada su u pitanju domaći magarci, većina islamskih pravnika smatra da je konzumiranje mesa domaćih magaraca zabranjeno, dok hanefijski pravnici smatraju da je to mekruh-tahrim. Takav status se ne mijenja bez obzira na to da li magarac ostao pitom ili podivljao. Svoj stav temelje na sljedećim dokazima: Enes b. Malik prenosi da je Allahov Poslanik, a.s., u jednom pohodu naredio glasniku da oglasi sljedeće: "Allah i Njegov Poslanik vam zabranjuju meso pitomih magaraca jer je nečisto." Pa su se kotlovi prosuli, a bili su puni magarećeg mesa.⁶⁶ Od Džabira b. Abdulla-ha, r.a., se prenosi da je Allahov Poslanik, a.s., na dan Bitke na Hajberu zabranio meso pitomih magaraca, a dozvolio konjsko. Ibn Hazm kaže da je prenesena tevatur predanjem nakon čega nikome nije dozvoljeno po-

62 Kasani, *El-Bedai'*, 5/38-39; Ibn Abidin, *Hašijetu Ibn Abidin*, 1/148, 5/193; Derdir, *Eš-Šerhul-kebir*, 2/117.

63 Ibn Abidin, *Hašijetu Ibn Abidin*, 5/193; Derdir, *Eš-Šerhul-kebir*, 2/117.

64 En-Nahl. 8.

65 Ibn Hazm, *El-Muhalla*, 7/408; Ibn Hadžer, *Telhisul-habir*, 41.

66 Ibn Hadžer, *Fethul-Bari*, 9/653.

stupiti suprotno.⁶⁷ Islamski pravnici o ovome imaju tri stava: da je haram ili mekruh-tahrim, da je mekruh-tenzih, to je stav malikijskih pravnika, i da je dozvoljeno – to je stav Ibn Abbasa, Aiše, Ikreme, Ebu Vaila i Bišra.⁶⁸

10. Svinja; poznat je princip nedozvoljenosti svinjskog mesa, masti, kože i dlake po mišljenju većine islamskih pravnika. Isto je haram za upotrebu u ishrani jer Allah, dž.š., u Kur'anu kaže: *Reci: Ja ne vidim u ovo-me što mi se objavljuje da je ikome zabranjeno jesti ma šta drugo osim strvi, ili krvi koja istječe, ili svinjskog mesa – to je doista pogano – ili što je kao grijeh zaklano u nečije drugo ime, a ne u Allahovo ime.*⁶⁹ Pored navedenog ajeta, zabrana svinjskog mesa navodi se na još tri mjesta u Kur'anu.⁷⁰

Upotrebom svinjskog mesa, musliman čini veliki grijeh prema Allahu, dž.š. Ovdje se podrazumijeva da je i svaki prehrambeni artikal koji sadrži makar i malo svinjskog mesa ili svinjske masti ili bilo kojeg sastojka koji vodi svinjsko porijeklo, strogo zabranjen. Konzumiranje svinjskog mesa je zabranjeno iz više razloga, naročito zbog štetnosti svinjskog mesa po ljudsko zdravlje.⁷¹ Ibn Hazm u djelu *El-Muhalla* prenosi konsenzus islamskih pravnika da su svi dijelovi svinje zabranjeni (haram).⁷² Od svih domaćih životinja, jedino svinja ima zube derače, što je svrstava u red zvijeri, a meso zvijeri zbog svog specifičnog mirisa veoma rijetko učestvuje u ljudskoj ishrani. Jedino svinja od domaćih životinja jede izmet i u njemu se s uživanjem izležava. Jedina od domaćih životinja jede svoju mladunčad i nasrće na ljudsko potomstvo.

Hrani se strvinama, čak i onima u fazi raspadanja, kao hijena. Zbog svog načina života i ishrane, prenosnik je mnogih zaraznih bolesti. Zbog toga je meso i mast te životinje lošeg kvaliteta, teško za probavu i opasno po zdravlje. Uviđajući sve navedeno, u mnogim razvijenim zemljama Zapada, svinjske prerađevine su u svakodnevnoj upotrebi svedene na minimum. Konzumiranje svinjskog mesa može prouzrokovati 70 različitih bolesti. Osoba koja konzumira svinjsko meso vrlo lahko može

67 Ibn Hazm, *El-Muhalla*, 7/406-407.

68 Kasani, *El-Bedai'*, 5/37; Dusuki, *Hašijetu-d-Dusuki*, 2/117; Remli, *Nihajetu-l-muhtadž*, 8/144; Ibn Kudame, *El-Mukni'*, 3/525; Ibn Kudame, *El-Mugni*, 11/65-66; Ibn Hazm, *El-Muhalla*, 7/406-407.

69 El-En'am, 145.

70 Vidjeti: El-Bekare, 173, El-Maide, 3, En-Nahl, 115.

71 <http://dzematvejele.dk/zabranjene-stvari-u-islam/>

72 Ibn Hazm, *El-Muhalla*, 7/390.

dobiti razne vrste stomačnih glista, kao što su valjkasti crv, oksira, kukasta glista. Jedan od najopasnijih parazita ove vrste je *Taenia Solium*, koja je inače poznata kao pantljičara, živi u crijevima i jako je dugačka. Njena jaja ulaze u krvni sistem i mogu doći do skoro svakog organa. Ako preko krvi uđe u mozak, može izazvati totalni gubitak pamćenja. Ako uđe u srce, izaziva srčani udar; ako uđe u oči, izaziva sljepilo; ako uđe u jetru, može je teško oštetiti. Pantljičara može ugroziti skoro sve organe. Druga opasna vrsta stomačnih glista je *Trichura Tichurasis*. Uobičajena zabluda koja vlada među ljudima jeste da ako svinjsko meso bude dobro skuhan, jaja parazita uginu. Istraživanjem rađenim u Americi utvrđeno je da od 24 osobe zaražene sa *Trichura Tichurasis* – njih 22 su svinjsko meso skuhal. To dokazuje da jaja parazita ne umiru, čak i ako se meso dobro skuha.⁷³

11. Glodari, gmizavci, insekti, ježevi i gušteri; u arapskom jeziku '*hašerat*' je aludiranje na gmizavce, glodare, guštere i insekte. Ova vrsta životinja može se podijeliti na dvije vrste: životinje koje imaju krvotok poput zmija, miševa, guštera itd., i insekte koje nemaju krvotok poput pauka, mrava, skakavca, muhe itd. Ovakva podjela ne utječe na pravni status konzumiranja mesa ove vrste životinja, ali ima utjecaja na pitanje njihove šerijatske čistoće i nečistoće. Na osnovu toga, strvina životinja koje imaju krvotok je nečista i onečišćuje male količine tečnih tvari, za razliku od onih koje nemaju krvotok.⁷⁴ Kada se radi o skakavcima, islamski pravnici su saglasni da je konzumiranje njihovog mesa dozvoljeno. Svoj stav temelje na hadisu u kojem se kaže: "Dozvoljene su vam dvije vrste strvina i dvije vrste krvi. Od strvina su dozvoljeni skakavci i ribe, a od krvi slezena i jetra."⁷⁵

Većina islamskih pravnika smatra da nema potrebe da se skakavci ko-lju prije jela, dok malikije smatraju da je to neophodno radi ubrzanja njihove smrti i da pritom treba proučiti Bismillu. Šafijski pravnici smatraju pokuđenim klanje istih kao i njihovo komadanje prije nego što uginu. Također smatraju dopuštenim pržiti ih bez čišćenja i da mast na kojoj se prže zbog toga ne postaje nečista, ali u isto vrijeme strogo zabranjuju

73 <http://dzematvejle.dk/zasto-muslimani-ne-jedu-svinjetinu/>

74 Topljak, Sulejman, nav. djelo, str. 91.

75 Ibn Madž, 2/1073; Darekutni, 4/272. Vidjeti: Ibn Hadžer, *Telhisul-habir*, 1/25-26.

da se prže živi, jer se na taj način muče.⁷⁶ Hanbelijski pravници smatraju da je to dozvoljeno i da je to mučenje zbog potrebe, jer se njihova smrt može odužiti, pa bi njeno čekanje predstavljalo poteškoću.⁷⁷ Dokaz dozvole jedenja skakavaca su i predaje u kojima se navodi da su Poslanik, a.s., i ashabi u sedam bitaka jeli skakavce.⁷⁸

Kada se radi o gušterima, većina smatra da je njihovo meso dozvoljeno. Svoj stav temelje na hadisu koji se prenosi od Abdullaha b. Abbasa koji je rekao: "Ušao sam sa Halidom b. Velidom i Allahovim Poslanikom, a.s., u Mejmuninu kuću, pa nam je iznijela pečenog guštera. Poslanik, a.s., ga nije jeo, pa sam upitao: 'Allahov Poslaniče, da nije haram?' 'Ne, ali u krajevima mog naroda ga ne jedu, pa mi se gadi.' Halid je rekao: 'Ja sam ga jeo, a Allahov Poslanik, a.s., je gledao.'"⁷⁹ Ebu Hanife smatra da je konzumiranje mesa guštera zabranjeno na osnovu predaje od Abdurrahmana b. Hasana u kojem veli da ih je u jednoj bici zadesila velika glad, pa su ashabi našli nekog guštera, ogulili ga i stavili da se kuha. Dok su lonci ključali, Poslanik, a.s., je saznao za to, pa im je naredio da prospu lonce i bace meso.⁸⁰

Reći ćemo kako zastupnici prvog mišljenja smatraju da je hadis u kojem se zabranjuje konzumiranje mesa guštera derogiran, jer je hadis koji to dozvoljava došao poslije njega. U njemu se spominje da je tu bio prisutan Ibn Abbas, a poznato je da se on susreo sa Poslanikom, a.s., tek u Medini. Za bodljorepog guštera (ar. *dabb*), Poslanik, a.s., je rekao: "Ne jedem meso bodljorepog guštera, ali ga ne zabranjujem."⁸¹

Kada se radi o mesu crva, islamski pravnici također su detaljno obradili ovo pitanje. Hanefijski pravnici smatraju da je larve ose i ostalih insekata dozvoljeno jesti prije nego što ožive, jer se ne smatraju strvinom ali nedozvoljene su nakon što ožive. Shodno tom pravilu, nije dozvolje-

76 Remli, *Nihajetul-muhtadž*, 8/107; Hejtemi, *Nihajetul-muhtadž*, 8/174-175.

77 Rehibani, *Metalibu ulin-nuha*, 6/328.

78 Buharija, 5176; Muslim, 1952. Uz ovu opću predaju lijepo je dodati i hadis Ibn Omera u kome se kaže: „Dozvoljene su vam dvije vrste lešine: ribe i skakavci.“ Ibn Madže, Hakim, Bejhkei. Imam Zura er-Razi, Darekutni i Bejhkei smatraju da je mevkuf, ali Bejhkei tvrdi da je hukmu merfu'. Šejh Albani i Ahmed Šakir navode nekoliko verzija koje ga podupiru kao merfuan. Dakle, mogao bi proći. Također, nije loše spomenuti da džumhur dozvoljava jelo uginulog skakavca.

79 Muslim, 3/1543.

80 Ahmed, 4/196, Ibn Hibban, str. 1070, a Ibn Hadžer kaže da je vjerodostojan, *Fethul-Bari*, 9/666-669.

81 Muslim, 1943.

no jesti crve u siru, sirćetu, plodovima itd.⁸² Malikijski pravници smatraju da ih je, ukoliko crv ili larva uginu u nekoj hrani i jasno se odvoje od nje, vadžib (obaveza) izvaditi iz hrane zbog toga što ih je zabranjeno jesti s tom hranom.⁸³ Nakon što se crvi odstrane iz hrane, hrana se neće baciti jer se njihova strvina ne smatra nečistom. Ukoliko se jasno ne odvoje od hrane nego se pomiješaju s njom, hrana se baca, daje psima, mačkama ili nekim drugim životinjama, osim ako se ne radi o maloj količini neodvojenih crva. Ukoliko crv ne uginu u hrani, dozvoljeno ga je jesti sa hranom ako se nađe u njoj. Ističemo da se navedeno odnosi na crve koji nisu nastali i razvili se u hrani bez obzira na to o čemu se radilo: voću, povrću, žitaricama itd. Ako je riječ o crvima koji su nastali i razvili se u hrani, dozvoljeno ih je jesti s njom, bez obzira na to da li se radilo o velikoj ili maloj količini crva i da li su odvojeni ili pomiješani s njom.⁸⁴

Šafijski i hanbelijski pravници smatraju dozvoljenim konzumiranje svih vrsta crva pod tri uvjeta: da se jedu sa hranom u kojoj se nađu bez obzira na to da li su živi ili mrtvi, dok ih odvojeno nije dozvoljeno jesti; da se ne prenose odvojeno od hrane, jer ako se radi o odvojenim crvima, onda ih nije dozvoljeno konzumirati; da se ne promijeni ukus, boja i miris hrane ako je u tečnom stanju. Ukoliko se promijeni bilo koje od tih svojstava, neće biti dozvoljeno da se konzumira ili pije zbog toga što će se smatrati zabranjenom. Pod ovo pravilo se mogu podvesti i crvi u voću i povrću nakon kuhanja.

Dakle, i njih je dozvoljeno jesti ukoliko voda nije promijenila jedno od spomenutih svojstava. Ista je stvar i sa mravima koji dođu u med ili slično, pa se med prokuha.⁸⁵ Poslaniku, a.s., je data stara hurma, pa ju je počeo pregledati vadeći crve iz nje.⁸⁶ Dozvola lešine crva koji nastanjuje voće i povrće uzeta je iz šerijatskog pravila 'et-tabiu' tabiun' – ono što prati osnovu u postojanju prati je i u propisu.

82 Kasani, *El-Beda'*, 535-36; Ibn Abidin, *Hašijetu Ibn Abidin*, 5/194.

83 Tri su vrste lešina koje je dozvoljeno konzumirati: lešina crva zajedno sa plodom u kojemu se nalazi (ne odvojeno od njega), lešina svih vodenih životinja koje pretežno nastanjuju vodu, lešina skakavca.

84 Derdir, *Eš-Šerhus-sagir me'a Hašijetis-Savi*, 1/323.

85 Remli, *Nihajetu-l-muhtadž*, 8/107.

86 Ebu Davud, Ibn Madže. Munzir kaže da je mursel. Vidjeti: *'Avmul-m'abud*, 3/436, *Sunen* Ibn Madže, 2/106.

Kada se radi o ostalim vrstama glodara, gmizavaca i insekata postoje tri mišljenja šerijatskih pravnika. U prvom se zabranjuje njihovo meso u ishrani jer se radi o ogavnim životinjama. Ovog stava su hanefijski pravници.⁸⁷ Stav koji zastupaju malikije govori nam kako je njihovo konzumiranje dozvoljeno ukoliko ne šteti ljudima. Dozvolu uvjetuju klanjem. U slučaju životinja sa krvotokom, sprijeda se presijecaju grkljan i dvije vene, uz nijet i Bismillu. Kada se radi o mišu, malikijski pravници smatraju da ga je, ukoliko se utvrdi da je došao do prljavštine, pokuđeno jesti, u suprotnom nije.⁸⁸ I u trećem stavu pravi se razlika između glodara, gmizavaca i insekata koje je dozvoljeno konzumirati i onih koje nije. Šafijski pravници dozvoljavaju jesti meso glodara, kameleona, pustinjskog skočimiša, lasice, tvora i ježa.⁸⁹ Hanbelijski pravници smatraju da su jež, lasica i tvor zabranjeni. Po pitanju glodara imaju dva predanja; preferira se ono po kojem ga je dozvoljeno konzumirati.⁹⁰

Kada je riječ o ježevima, u Kur'anu i Sunnetu ne postoji argument koji zabranjuje konzumiranje ježevog mesa, osim predanja Ebu Hurejre, r.a., u kojem stoji kako je Poslanik, a.s., upitan o ježu pa je odgovorio: "Jež je jedno od poganih stvorenja."⁹¹ Islamski pravници imaju podijeljena mišljenja u vezi s ovim pitanjem. Imam Ebu Hanife⁹² i Ahmed to smatraju zabranjenim, a Mudžahid i imam Ebu Hanife, opet, po drugoj predaji, pokuđenim. Šafija, Lejs b. Sad, Ebu Sevr i Ševkani dopuštaju konzumiranje ježevog mesa. Ovo posljednje mišljenje prioritelnije je, tim prije jer ne postoji jasan i ispravan argument koji to zabranjuje. O ježu je upitan i Ibn Omer, r.a., i citirao je riječi Allaha, dž.š.: *Reci: Ja u onome što mi se objavljuje ne vidim da je išta drugo zabranjeno do: lešina, krv koja istječe, svinjsko meso, i ono što je u nečije drugo a ne u Allahovo ime zaklano.*⁹³ Poslanik, a.s., je rekao: "Dopušteno je ono što je Allah dopustio u Kur'anu,

87 *Fetava hanije* štampane na margini *Fetava hindije*, 3/358.

88 Hirši, *Hašijetul-Hirši*, 1/81, 88; Dusuki, *Hašijetul-Dusuki*, 2/115.

89 Remli, *Nihajetul-muhtadž*, 8/144.

90 Ibn Kudame, *El-Mukni*, 3/526, 529; Rehiani, *Metalibu ulin-nuha*, 6/309, 314.

91 Ahmed, Ebu Davud i Bejhki. Predanje slabim smatraju: Imam Hattabi, Bejhki, Ibn Hazm, Nevevi, Ibn Hadžer i šejh Albani. Vidjeti: *Sunenul-kubra*, 9/326; *El-Muhalla*, 7/410; *El-Medžmu*, 9/13; *Et-Telhisul-habir*, 4/1512 i *Irvaul-galil*, 8/144-145.

92 Vidjeti: *El-Musanef*, 5/143, od Ibn Ebu Šejbe, *El-Mudevvetul-kubra*, 2/443; *Et-Temhid*, 15/178; *El-Medžmu*, 9/12-13; *Es-Sejtlul-džerrar*, 4/107.

93 *El-En'am*, 145.

a zabranjeno je ono što je On zabranio u Kur'anu, a ono što je prešutio, to vam je dopustio.⁹⁴

17. Ukrštene životinje; nastale ukrštavanjem dviju različitih vrsta životinja od kojih je jedna dopuštena a druga zabranjena. Meso istih je zabranjeno na osnovu šerijatskog pravila: "Ako se pri jednoj istoj stvari nađe zabrana i dozvola, daje se prednost zabrani." Međutim, i tu postoje različiti stavovi. Razlikujemo one životinje koje su nastale ukrštavanjem životinja koje su halal gdje je meso istih, po saglasnosti islamskih pravni-ka, dozvoljeno; ukrštavanje životinja koje su haram gdje je meso istih, po saglasnosti islamskih pravnika zabranjeno; i treće, ukrštavanje životinje koja je halal i druge koja je haram – poput mazge, gdje islamski pravnici nemaju jedinstven stav. Hanefijski pravnici smatraju da mazga po pitanju dozvoljenosti mesa slijedi majku, i meso mazge čija je majka magari-ca je zabranjeno, dok je meso mazge čija je majka kobilica mekruh-tenzih po Ebu Hanifi, a po Ebu Jusufu i Muhammedu dozvoljeno. To pravilo važi za sve vrste ukrštenih životinja.⁹⁵

Kod ukrštenih životinja uzima se u obzir samo njihova majka bez obzira na to kakvu vrstu životinje one rodile; kada bi ovca ojanjila vuka, na osnovu tog pravila, njegovo meso bilo bi halal.⁹⁶ Malikijski pravnici također uvažavaju pravilo slijeđenja majke s neznatnim razlikama; da ukrštena životinja ne dođe u obliku zabranjene životinje. U tom slučaju meso ukrštene životinje bilo bi zabranjeno i pored činjenice da je meso njene majke dozvoljeno. Također je zabranjeno jesti meso ukrštene mu-bah životinje ako je nastala od životinje čije je meso zabranjeno i obratno. Za konzumiranje mazgina mesa, malikijski pravnici navode dva stava: Po jednom zabranjuju a po drugom je pokuđeno njeno meso – ne praveći razliku na osnovu majke. Oni se oslanjaju na posebne dokaze koji tretiraju pitanje mazge, a ne na pitanje genealogije.⁹⁷ Stav šafijskih i hanbelijskih pravnika jeste da mazga i druge ukrštene životinje po pitanju dozvoljenosti njihova mesa slijede nedozvoljenu vrstu.⁹⁸

94 Tirmizi, Ibn Madže i Hakim. Kada se radi o lancu prenosilaca ovog hadisa, postoji razilaženje među hadiskim stručnjacima. Vidjeti: *Iləlu ibn Ebi Hatim*, 2/391; *Es-Sejful-džerrar*, 4/107; *Sahihul-džamīa'*, 1/609.)

95 Kasani, *El-Bedai'*, 5/37.

96 Ibn Abidin, *Hašijetu Ibn Abidin*, 1/150, 5/193, 197.

97 Ibn Rušd, *Bidajetul-mudžtehid*, 1/455; Hirši, *Hašijetul-Hirši*, 1/86.

98 Remli, *Nihajetul-muhtadž*, 8/144; Ibn Kudame, *El-Mugni*, 11/66.

Nasuprot ovakve podjele, iako ima osnove i utemeljenja u islamskom pravu, stoji pravilo izbjegavanja svega što je sumnjivo. Uz to i čuvanje vjere i časti na taj način možda je preče da se uzme kao sudija u ovom i sličnim pitanjima.

Pravnici koji smatraju da mazgu promatramo kroz njenu majku svoje mišljenje temelje na činjenici da je ona prije rođenja bila dio svoje majke, te isti status zadržava i nakon rođenja. Oni koji smatraju da je meso mazge zabranjeno svoj stav temelje na osnovu teksta Kur'ana i Hadisa. U Kur'anu stoji: *I konje, i mazge, i magarce – da ih jašete, i kao ukras.*⁹⁹ Spomenute životinje stvorene su za ukras i jahanje gdje se zaključuje da je njihovo meso zabranjeno za konzumiranje.¹⁰⁰ U hadisima se također navodi zabrana mesa pitomih magaraca, konja i mazgi.¹⁰¹ Pravnici koji meso mazgi smatraju mekruh-tenzih svoj stav temelje kompilacijom citiranih ajeta i hadisa, kao i navedenog ajeta sure El-En'am, 145. Pravnici koji meso mazgi potpuno dozvoljavaju svoj stav temelje na dokazima u kojima jasno stoji da je, u osnovi, sve dozvoljeno osim onoga što se zabrani posebnim dokazom.

17. Životinje čije je meso privremeno zabranjeno i privremeno pokuđeno konzumirati; u prvom slučaju se radi o životinjama čije je meso u osnovi halal, ali postoji privremeni razlog zabrane (nakon čijeg ukidanja se vraća na prvobitni status) – ulovljenje životinje od strane onih koji su u ihramima zbog hadža ili umre. Muslimanu je zabranjeno loviti divljač dok je u spomenutom stanju svejedno gdje bio, u haremu ili izvan. U slučaju da muhrim ulovi neku divlju životinju ili je uhvati i zakolje, smatrat će se strvinom i njeno meso neće biti dozvoljeno jesti ni njemu ni bilo kome drugom.¹⁰² U drugom slučaju, životinje čije je meso privremeno pokuđeno konzumirati, također se misli na životinje čije je meso u osnovi halal jesti, ali iz određenog razloga ono postaje privremeno pokuđeno. Prestankom takvog razloga postaje dozvoljenim; životinje koje se hrane nečistoćom (*el-džellale*) – deve, krave i sitna stoka koja se ve-

99 En-Nahl, 8.

100 Topoljak, Sulejman, nav. djelo, str. 99.

101 Tirmizi – za isti kaže da je hasen garib. Vidjeti: Mubarekfuri, *Tuhfetul-ahfezi*, 5/53-54; Tahavi, *Muškilul-asar*, 4/165.

102 *Kuvajtska pravna enciklopedija*, 5/147.

činom hrani nečistoćom gdje se prenosi zabrana konzumiranja njihova mesa.¹⁰³ Zabrana i korištenje je u smislu njihovog posebnog mirisa koji je uzrok uznemiravanja ljudi.

Meso porijeklom od dozvoljenih životinja kojima su u hrani (koncentrati) davane komponente animalnog porijekla ili u čijoj obradi nisu primijenjeni zahtjevi Šerijata. Ukoliko postoji sumnja da prilikom ishrane životinja nisu poštovani islamski principi, u iznimnim slučajevima može se dozvoliti meso životinja nakon njihovog boravka u karantinu čija dužina ovisi od vrste životinje. Otkrivanje da je zaklana životinja steona, nakon što je zaklana onako kako vjera nalaže, ne utječe negativno na dozvoljenost jedenja mesa zaklane životinje. Dozvoljeno je i konzumiranje mesa mladunčeta koje je nađeno u utrobi, jer je klanje njegove majke ujedno i njegovo klanje.

Dijelovi životinja (status)

O ovom pitanju islamski pravnici nemaju jedinstven stav. U obzir se uzima vrsta ekstremiteta i stanje u kojem se on odvojio od tijela. Ono što se odsiječe od životinje za njena života ima status strvine i zabranjeno ga je konzumirati. Izuzetak je, npr., dio koji se odsiječe od ribe ili skakavca dok su živi, što je dozvoljeno konzumirati jer su njihove strvine dozvoljene.¹⁰⁴ Dijelovi koji se odsijeku pri klanju imaju status onih koji se odsijeku dok je životinja bila živa. Tu su islamski pravnici saglasni. Dio koji se odsiječe poslije klanja, a prije konačne smrti, po većini islamskih pravnika dozvoljeno je konzumirati. Ostatak života u posljednjim izdisajima, gdje smrt i život dijele momenti, ima status smrti. Životinje čije je meso dozvoljeno konzumirati poslije šerijatskog klanja i definitivno postaje dozvoljeno za ljudsku ishranu. Poseban pravni status ima krv koja je zabranjena po konsenzusu islamskih učenjaka i prije i poslije klanja.

Hanefijski pravnici smatraju da je nakon klanja životinje čije se meso jede zabranjeno jesti sedam organa: krv koja istječe, bijeli bubrezi, penis, vagina, mjehur, žučna kesa i žlijezda. Svoj stav temelje na riječima Allaha, dž.š., koji kaže: *Dozvoljavat će im se samo lijepe stvari a zabranjivati*

¹⁰³ Darekutni, 4/283; Bejheki, 9/333.

¹⁰⁴ Ibn Hazm, *El-Muhalla*, 7/449; Hattab, *Mevahidul-Dželil*, 3/228.

ružne.¹⁰⁵ Spomenuti dijelovi su ogavni i odvratni ljudima zdrave prirode i osjećaja pa su zbog toga i zabranjeni. Čak i hadis potvrđuje ogavnost tih dijelova: "Allahov Poslanik, a.s., zabranio je od ovce/ovna: penis, bijele bubrege, vaginu, žlijezde, žučnu kesu, mjehur i krv."¹⁰⁶ Jaja koja izađu iz životinje čije se meso jede za njena života ili nakon šerijatskog klanja ili smrti, ali samo od životinja koje se ne trebaju klati poput riba, po konsenzusu islamskih pravnika halal su ako nisu pokvarena. Jaja koja izađu poslije smrti životinje čije je meso halal i koja nije šerijatski zaklana, a treba se zaklati poput peradi, po Ebu Hanifi su dozvoljena bez obzira na to da li im se kora formirala ili ne. Spomenut ćemo i status sirišta koje, kada se uzme od životinje koja je šerijatski zaklana, čisto je i halal po većini islamskih pravnika, dok je ono koje se uzme od uginule životinje ili one koja nije šerijatski zaklana nečisto i smatra se zabranjenim.

مرزا سليموفيتش

ما يحل أكله من الحيوانات

الطعام يتغذى به الإنسان، وينعكس أثره على صحته البدنية كما ينعكس على أخلاقه وسلوكه، فالأطعمة الطيبة يكون أثرها طيباً على الإنسان، والأطعمة الخبيثة بضر ذلك، ولذا فعلى الإنسان أن يهتم اهتماماً بالغاً بما يطعم نفسه وأفراد أسرته. وإضافة إلى هذا فإن الطعام امتحان هام للمسلمين لأن مسألة الحلال والحرام لا تقتصر على مسألة الصحة فحسب وإنما تتصل اتصالاً مباشراً بمسألة العقائد والالتزام بأحكام الشريعة الإسلامية. وتناول المؤلف في هذه المقالة مسألة لحم الحيوانات التي يحل أكلها مع تقسيم الحيوانات على المائية والبرية حيث أن كلا من الصنفين فيه ما يحل أكله وما لا يحل.

Mirza Selimovic

Animal Species Which Muslims Are Allowed to Consume in Their Diet

Summary

Food and its composition affect man's physical and mental health as well as his behavior, reflections and perception of the world around him. That is why every man should be very concerned about and care for what he feeds himself and his family. This is also a great test for Muslims, because the question of Halal and Haram is not a question of health alone, but it is directly related to the belief ('aqidah) and respect of the Shari'ah rules. In this paper, the author treats the meat of animals that are allowed for consummation, with the division of animals into the water and land ones, where both categories in their group have animals whose meat is allowed for consummation and those whose not.

¹⁰⁵ El-A'raf, 157.

¹⁰⁶ Bejhaki, 10/7 i kaže da je munkati', a potom ga bilježi od Ibn Abbasa i kaže da je slab.

Red i kultura ponašanja u džamiji

Mr. Muhamed Okić

stručni savjetnik, vojno muftijstvo
muhamedokic@gmail.com

Sažetak

Pored toga što je mjesto gdje se vrše zajednički obredi, a čija se vrijednost multiplicira prema kazivanju Božijeg Miljenika, a.s., džamija ima izuzetno važnu integrativnu funkciju za muslimane. U njoj se vjernici susreću, razgovaraju i međusobno potpomažu u rješavanju zajedničkih i pojedinačnih problema. I doista, džamija i red u njoj predstavljaju ogledalo uređenog vjerskog života muslimana. U ovom tekstu ćemo skrenuti pažnju na ovaj drugi aspekt ili spomenutu riječ - red u Božijim kućama, na njenu važnost kao značajnu kulturološku dimenziju džamije, te apostrofirati neke oblike ponašanja koji narušavaju potrebni sklad i ljepotu džamijskog ambijenta.

Ključne riječi: džamija, mesdžid, red, kultura ponašanja, fikh, mezheb, islamska tradicija Bošnjaka

Uvod

O važnosti džamije u islamskim izvorima i tradiciji kazuje nam, prije svega, prvo vrelo islama, Kur'an Časni, gdje se pojam *džamija* pojavljuje kao riječ *mesdžid* (mjesto gdje se čini sedžda i slavi Uzvišeni Bog). U kur'anskom tekstu se pojam *džamija* najčešće vezuje za Njegovo Uzvišeno ime *Allah*, potvrđujući tako primarnu namjenu ove institucije. I kroz Muhammedov, a.s., život naći ćemo da je džamija imala središnju ulogu u odgojno-obrazovnom procesu vjernika, njihovom uzdizanju i

jedinstvu. U životu bosanskohercegovačkih muslimana institucija džamije također ima veoma značajno mjesto. O tome nam vrijedne zapise donose mnogi naši autori.¹ O značaju džamije za muslimane u Bosni i Hercegovini piše nam i norveška profesorica Tone Bringa, konstatirajući da džamija zrači posebnom snagom prisutnosti islama i muslimanske zajednice (tokom '80-ih godina prošlog stoljeća u mjestu Dolina u kojem je vršila etnografsko istraživanje).² Naravno, ovaj zapis ima svoju posebnu važnost zato što predstavlja opservaciju nekoga ko ne dolazi iz muslimanskih intelektualnih krugova.

Pristup džamiji i zajedničkom namazu

U jednoj od svojih fetvi, obrazlažući kako je formalizam u vjeri našao pogodno tlo među bosanskohercegovačkim muslimanima, pa i imami- ma, rahmetli Husein Đozo piše da je jednom prilikom nekom imamu nazvao selam u džamiji, a ovaj mu na selam odgovorio tek kad su izašli iz džamije. Potom je ovaj imam upozorio rahmetli profesora da je u džamiji dozvoljeno govoriti samo ono što je ibadet.³ Ovakav svojevremeni redukcionistički pristup propisima i institucijama islama, pun strogo- će i uzdržavanja, muslimani ovog podneblja umnogome su mijenjali u procesu društvene i kulturne tranzicije. U tom bremenitom vremenu i prilikama, opravdanost i razumijevanje za takav čin dijelom vidimo u namjeri da se ne oskrnavi važnost džamije i njene duhovne dimenzije. Danas je taj odnos, bar u određenim njegovim segmentima, postao od- već liberalan.

Ukoliko krenemo hronološki, onda ćemo to najprije primijetiti kroz ishranu i nepropisno odijevanje prilikom odlaska u džamiju. Kod muslimanki je to izraženo odijevanjem uske odjeće, a kod muslimana oblače- njem kratkih majica sa neprimjerenim značenjima i životinjskim likovi- ma, koje se pri sedždi povlače do pola leđa. Zatim, nošenjem šorceva koji pri sjedanju u namazu dovode u pitanje valjanost namaza zbog neispu- njavanja propisa o odijevanju. Uz navedeno, odlazak u džamiju u trenerci, mokrih nogu ili prljavih čarapa, sa zadahom crvenog ili bijelog luka,

1 Pogledati: Enver Mulahalilović, *Vjerski običaji muslimana/Bošnjaka*, El-Kalem, Sarajevo, 2013, str. 77-87; Mehmed Handžić, *O važnosti džamija i njihovom uzdržavanju*, Izabrana djela V, Ogledalo, Sarajevo, 1999, str. 357-363.

2 Tone Bringa, *Biti musliman na bosanski način*, prevela Senada Kreso, Dani, Sarajevo, 1997, str. 209-210.

3 Husein Đozo, *Fetve I*, El-Kalem i Fakultet islamskih nauka u Sarajevu, Sarajevo, 2006, str. 186.

postala je navika nekih muslimana. Kur'an na to upozorava i o tome jasno govori: *O sinovi Ademovi, lijepo se obucite kad hoćete molitvu da obavite! I jedite i pijte, samo ne pretjerujte; On ne voli one koji pretjeruju.*⁴

Među adabe lijepog ponašanja u džamiji ubraja se i to da muslimani prilikom dolaska u džamiju, ukoliko imam uči Kur'an, uđu u džamiju i slušaju učenje Kur'ana. Nerijetko se dešava, a najčešće petkom prije džuma-namaza, da muslimani ostaju ispred džamije i razgovaraju, ponekad i veoma glasno, dok imam u džamiji uči Kur'an. Kada govorimo o džuma-namazu, značajno je spomenuti i sljedeće. Nakon džumanskih sunneta, kada imam krene sa učenjem hutbe, neki muslimani, kasneći na džumu, zanijete da klanjaju sunnete i to najradije čine na upadljivom mjestu, skrećući time pažnju prisutnih na sebe a zaboravljajući da im je u tom trenutku slušanje hutbe obaveza i da je bilo koja radnja, pa i namaz, u to vrijeme zabranjena (*mekruh tahrimen*).⁵ Muhammed, a.s., je savjetovao muslimane: "Kad neko od vas uđe u džamiju, a imam je na minberu, neka ne klanja i ne govori sve dok imam ne završi."⁶

Neki od naših autora opširno su pisali i usmjeravali na propise islama o tome kako ispravno formirati safove (od sredine safa, a ne sa desne strane), kako ih popuniti (da ne bude praznina između njih), o pristupanju džematu, slijedenju imama u zajedničkom namazu te sličnim pitanjima.⁷ Ipak, ovdje želimo ukazati na neke pojave koje odudaraju od tih propisa te narušavaju koncept reda i discipline u džamijskom prostoru i u zajedničkom namazu. One su novijeg datuma i skrnave institucionalni okvir baziran na hanefijsko-maturidijskom učenju kao i višestoljetnu islamsku tradiciju u Bosni i Hercegovini kada govorimo o namazu u džamiji i općenito tumačenju islama i organizaciji vjerskog života. Naime, prilikom formiranja safova, u propisima stoji da praznine između klanjača moraju biti popunjene tako da se ramena međusobno dodiruju. Uvažavajući ovaj propis, treba izbjegavati komforitet, da u safu ne treba biti tijesno te da se po svaku cijenu (u)gura(va)mo u saf, makar i ukrivljeni u safu stajali. Prema hanefijskom mezhebu, na kijamu

4 *Kur'an s prijevodom*, preveo Besim Korkut, *El-A'raf*, 31.

5 Vidi: Muhammed Madžid 'Itr, *Hanefijski fikh*, preveo Asmir Imamović, El-Kelimeh, Novi Pazar, 2014, str. 299; Abdulhamid Mahmud Tuhmaz, *Hanefijski fikh*, Knjiga 1, Sarajevo, 2002, str. 396.

6 Muhammed el-Fasi, *Enciklopedija hadisa*, 2. tom, poglavlje "Namaz", merfu-hadis broj: 1918, hadis bilježi Taberani, grupa prevodilaca, Libris, Sarajevo, 2012, str. 338.

7 Za detaljnije upoznavanje sa naznačenim propisima preporučujemo tekst dr. Nedima Begovića, „Šerijski propisi o džamijama“, *Takvim*, 2007, str. 85-100.

noge (stope) trebaju biti rastavljene koliko iznosi širina četiri prsta ruke. U tumačenju ovog stava stoji da je taj položaj bliže stanju skrušenosti. Međutim, neki muslimani, slijedeći propise drugih mezheba, drže do toga da ukoliko ne stanu na noge drugom muslimanu, makar to značilo i gnječenje prstiju, namaz im neće biti ispravan. Jedan stariji musliman skoro mi je opisao takvu situaciju. Kad god bi izmakao svoju slabiju nogu, ovaj drugi bi to na silu htio poravnati i spojiti, po svom mezhebu, stajući mu na nožne prste.

Namazom u džematu čuvati jedinstvo muslimana

Nakon što stupe u namaz, taj svakodnevni duhovni miradž, muslimani u zajedničkom namazu obavezno slijede imama i uče sve osim Fatihe i sure, ili ajeta iz Kur'ana koje uči imam. Dakle, ne uče Fatihu i suru, makar to bili i dnevni namazi kada ih imam uči u sebi. Sljedbenici drugih mezheba, pokazujući valjda da su drugačiji, vole učiti Fatihu i suru poluglasno. Među Poslanikovim, a.s., hadisima nalazimo i sljedeća dva. U prvom hadisu stoji da je jedne prilike, nakon što je završio namaz u kojem je učio naglas, Muhammed, a.s., upitao: "Da li je neko od vas sada za mnom učio?" "Jesam ja", rekao je neki čovjek, a Poslanik, a.s., reče: "Pitam zbog toga što sam se učeći Kur'an morao nadvikivati." Nakon što su čuli ove riječi, muslimani su prestali s učenjem za Allahovim Poslanikom, a.s., u namazima u kojima je on učio naglas.⁸

U jednoj drugoj Poslanikovoju, a.s., predaji kazuje nam se i o ovom slučaju. Dok je Muhammed, a.s., klanjao podne-namaz, neko je za njim učio poglavlje *Sebbihisme Rabbikel-E'la*. Kada je završio namaz, upitao je: "Ko je od vas učio?" Neki čovjek reče: "Ja." Na što je Muhammed, a.s., rekao: "Primijetio sam da mi neko smeta."⁹

Kur'an na svojim stranicama izlaže na koji način, kojim i kakvim glasom spominjati Boga, a namaz je zasigurno takvo stanje u kojem spominjanje Boga treba biti izraženo krotkim, najprefinjenijim glasom i jezika i srca svoga.¹⁰ *I spominji Gospodara svoga ujutro i naveče u sebi, ponizno i sa strahopoštovanjem i ne podižući jako glas, i ne budi nemaran*, kazuje se u Kur'anu.¹¹ U konačnici, do Boga Uzvišenog dopire svaki ljudski govor,

8 Muhammed el-Fasi, navedeno djelo, hasen-hadis broj: 1724, hadis bilježi Tirmizi, str. 273-274.

9 Isto, hadis broj 1725, hadis bilježe: Muslim, Ebu Davud i Nesai, str. 274.

10 Enes Karić, "Biti baštinik i rasadnik lijepe riječi", *Priručnik za hatibe*, El-Kalem, Sarajevo, 2017, str. 11-27.

11 *Kur'an s prijevodom*, preveo Besim Korkut, *El-A'raf*, 205.

bio tih ili glasan, kao i svaka ljudska neizgovorena misao.¹² Zato namaz treba (sa)čuvati od bilo koje grubosti, pa i one u izgovaranju Njemu dragih riječi.

O vrijednostima prvog safa također je dosta pisano. Kazano je da u džamiji nema rezerviranih mjesta, ali i da bi, posebno iza imama, trebali stajati oni koji bi u određenom trenutku i potrebi, mogli po sposobnosti zamijeniti imama u predvođenju namaza. Danas smo svjedoci da se za prvi saf neki muslimani zdušno bore, što je svakako pohvalno, no pitanje je da li su oni koji staju iza imama u kapacitetu zamijeniti imama u mihrabu. Ali ni to nije sporno koliko intenzitet želje za prvim safom koji odmah nakon farz-namaza toliko splasne pa ovi muslimani naprasito, preko vratova i ramena drugih muslimana, onih koji su odlučili da namaz sunsunsetom, vitr-namazom ili dovom završe, počnu gaziti. Muhammed, a.s., je učio muslimane: "Kada bi prolaznik ispred klanjača znao šta ga čeka (od kazne), bolje bi mu bilo da sačeka četrdeset, negoli da prođe ispred njega." Ebu en-Nadr, r.a., rekao je: "Ne znam da li je kazao: četrdeset dana, četrdeset mjeseci ili četrdeset godina."¹³

U seharama islamske mudrosti našli smo i ovu. Kaže se da je neki čovjek klanjao pored Abdullaha b. Mubareka i čim je predao selam skočio je žurno da nekud krene, ali ga je Abdullah zadržao i rekao mu: "Zar nemaš neku želju kod Allaha, dž.š.?"¹⁴ Dovi, kao upotpunjenju svakog namaza, sve manje muslimana prisustvuje. Opet, one koji ostaju vidimo naslonjene uza zid, drugi sjede ispruženih nogu itd. Tokom ramazana ove godine, na određenim televizijskim kanalima imali smo priliku gledati i slušati neke učače Kur'anu kako u džamiji, ne sjedeći na koljenima, uče Kur'an. Takav pristup i odnos prema džamiji i Božijoj Knjizi smatram da je, najblaže rečeno, neprimjeren i neprihvatljiv.

Zaključak

Imajući u vidu kazano, smatram da nam se valja ponovo vratiti na odredbe *Kućnog reda*¹⁵ Islamske zajednice i, svakako, kao takve ih dodatno uozbiljiti i dosljedno poštovati. One su nam uputstvo koje govori

¹² Isto, Al-Mulk, 13.

¹³ *Muslimova zbirka hadisa (sažetak)*, grupa prevodilaca, El-Kalem, 2004, hadis broj: 337, str. 166-167.

¹⁴ Muharem Omerdić, "Iskrice mudrosti", *Preporod*, 1982, str. 14.

¹⁵ *Odluka o džamijskom – kućnom redu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, broj: 03-KM-832/07 od 16. februar 2007. godine.

da red i harmonija koji postoje u džamiji ne smiju ni na kakav način biti dovedeni u pitanje. Sam ulazak u džamiju predstavlja i simbolički ulazak u prostor koji po svemu odiše na drugu, uzvišeniju dimenziju. U takvom ambijentu duša pronalazi jedinstven duhovni užitek i mir. Pa i prvi tekbir u namazu naziva se *et-tahrime* (zabrana), a “nazvan je tako jer se njime ulazi u neprikosnovenost namaza” kada klanjaču štošta dozvoljeno postaje zabranjeno.¹⁶

Džamije su Božije kuće čiju čistotu i vrijednost treba čuvati, njegovati i zaštititi od svake vrste ponašanja koje joj ne pripada. Pritom, takvo ponašanje valja preodgajati kako bi džamije uistinu bile i (p)ostale centri muslimanskog duhovnog i kulturnog preporoda.

محمد أوكيتش

الانضباط وآداب السلوك في المسجد

إضافة إلى أن المسجد موقع لأداء الصلوات بشكل جماعي، الأمر الذي تتضاعف به قيمتها - حسب ما قاله رسولنا محمد صلى الله عليه وسلم - بأضعاف كثيرة، فإن له كذلك دورا هاما لجمع شمل المسلمين وذلك أن المؤمن يتلاقون فيه ويتحدثون ويتعاونون في حل مشاكلهم المشتركة منها والفردية. وبالفعل فيمثل المسجد والانضباط فيه نوعا من المرأة التي تنعكس فيها صورة الحياة المنظمة للمسلمين. ومما نلفت إليه الأنظار في هذه المقالة أهمية الانضباط وآداب السلوك في المسجد كبعد ثقافي هام من أبعاد المسجد إضافة إلى ذكر بعض ما هو مفسد من السلوك للانسجام وحسن الاجواء في المسجد.

Mr. Muhamed Okić

Order and Culture of Behavior in the Mosque

Summary

Apart from the fact that it is the place where common religious rituals are performed, and where their value is multiplied, according to the God's Prophet, a.s., the mosque has an extremely important integrative function for Muslims. In it, believers meet, talk and support each other in solving common and individual problems. Indeed, the mosque and the order in it represent the mirror of the arranged religious life of Muslims. In this text we will draw attention to this second aspect or the mentioned word - the order in the houses of God, its importance as a significant cultural dimension of the mosque, and apostrophize some forms of behavior that disturb the necessary harmony and beauty of the mosque.

¹⁶ Tuhmaz, *navedeno djelo*, str. 251.

Džemaludin Afgani (1839-1897) Dinamična biografija razbuditelja Istoka

Kompilirao i priredio: Enes Karić

redovni profesor tefsira na fakultetu islamskih nauka u sarajevu
eneskarić@yahoo.com

(Ove 2017. godine navršilo se 120 godina od smrti Ğamāluddīna al-Afgānija, velikog muslimanskog reformatora, rodočelnika mnogih naprednih ideja u islamskom svijetu. Njegovo djelo i životno djelovanje još uvijek su inspiracija mnogim obnoviteljima i reformatorima diljem muslimanskih zemalja, društava i zajednica. Ovaj esej objavljujemo u znak podsjećanja na 120. godišnjicu od smrti ovog znamenitog korifeja u tradiciji islamskog modernizma.)

Uvod

Ğamāluddīn al-Afgānī (Džemāludin Afgānī) rođen je 1839. u Astarābādu (Afganistan), jednom od naselja Kābula. Ponegdje se njegovo mjesto rođenja bilježi kao As‘ad Ābād (أَسْعَدَآبَاد) ili Asad Ābād (أَسَدَآبَاد).¹ Puno ime mu je As-Sayyid Muḥammad Ğamāluddīn ibn as-Sayyid Šaftar, potječe

¹ Usp. Munā Aḥmad Abū Zayd (مُنَى أَحْمَدَ أَبُو زَيْدٍ), *Taqdīm* (تقديم – uvodna rasprava o Ğamāluddīnu al-Afgāniju) objav. u djelu *Ḥātīrāt Ğamāliddīn al-Afgānī al-Ḥusaynī* (حَاظِرَاتِ جَمَالِ الدِّينِ الْأَفْغَانِيِّ الْحُسَيْنِيِّ), *Bibliotheca Alexandrina*, Aleksandrija – Kairo, 2012, str. 19.

iz ugledne porodice iz Afganistana (odatle njegov priimenak: Al-Afgānī), bilježe (npr. Munā Aḥmad Abū Zayd) da “njegovo porijeklo seže do imāma Al-Ḥusayna ibn Abī Ṭāliba”.²

وَبَرْتَقِي نَسَبُهُ إِلَى الْإِمَامِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ .

Neko vrijeme njegova porodica je vladala na velikoj teritoriji u afganistanskim zemljama, ali su ih takmaci svrgnuli. Munā Aḥmad Abū Zayd, u svome opsežnom prikazu Al-Afgānījeva života, tvrdi da se već u djetinjstvu preselio sa svojim ocem u Kabul gdje je pohađao škole i učio mnoge predmete (*naḥw*/gramatiku, *ṣarf*/sintaksu, *ma‘ān*/semantiku, *bayān*/stilistiku...) ³ u tadašnjem medresanskom obrazovanju. Učio je i historiju (*tārīḥ*), zatim tumačenje Kur’āna (*tafsīr*), Poslanikovu, a.s., tradiciju (*ḥadīṭ*), pravo (*fiqh*), metodologiju prava (*uṣūli fiqh*), teologiju (*‘ilmu l-kalām*) i islamski misticizam (*taṣawwuf*).

Od racionalnih nauka izučavao je logiku (*manṭiq*), praktičnu filozofiju (*ḥikmah ‘amalīyyah*), teorijsku filozofiju (*ḥikmah naẓariyyah*), kako prirodnu (*tabī‘īyyah*) tako i teozofsku (*ilāhiyyah*). K tome, učio je matematičke nauke i prirodne nauke, kaže Munā Aḥmad Abū Zayd.⁴

...بِالإِضَافَةِ إِلَى الْعُلُومِ الرِّيَاضِيَّةِ وَالْعُلُومِ الطَّبِيعِيَّةِ ...

Prvi Al-Afgānījev odlazak u Indiju (1857), odlazak na hadž, povratak u Afganistan, drugi odlazak u Indiju

Kad je navršio osamnaest godina, Al-Afgānī je “otputovao u Indiju da izučava matematičke nauke po evropskoj metodologiji”.⁵ Krajem te godine otputovao je u Mekku radi obavljanja hadža, tamo mu se “javila ideja da u Časnoj Mekki zasnuje i pokrene panislamizam, pošlo mu je za rukom da sudjeluje u utemeljenju društva Ummu l-Qurā”.⁶

وَهُنَاكَ ظَهَرَتْ فِكْرَةٌ لِإِنْشَاءِ جَامِعَةٍ إِسْلَامِيَّةٍ مِمَّا كَرَّمَتْهُ ، وَ تَمَكَّنَ مِنَ الْإِشْتِرَاكِ فِي تَأْسِيسِ جَمْعِيَّةِ أُمِّ الْقُرَى ...

Prepričamo li vjerno podatke koje navodi Munā Aḥmad Abū Zayd,⁷ Al-Afgānī se potom vratio u Afganistan, tamo je djelovao neko vrijeme,

2 Munā Aḥmad Abū Zayd (مُنَى أَحْمَدَ أَبُو زَيْدٍ), str. 18.

3 Isto, str. 19.

4 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 19.

5 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 19. (سَافِرٌ بَعْدَهَا إِلَى الْهِنْدِ لِدِرَاسَةِ الْعُلُومِ الرِّيَاضِيَّةِ عَلَى الطَّرِيقَةِ الْأَرْوَبِيَّةِ).

6 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 20.

7 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 20.

da bi zbog političkog prevrata (*inqilāb siyāsīy* – *إِنْقِلَابٌ سِيَاسِيٌّ*) otputovao iz Afganistana u Indiju, po drugi put, 1868. godine. Ali iz Indije su ga protjerali u Kairo, bilo je to 1869. godine. U Kairu je tada “ostao kratko, ne više od četrdeset dana, često je posjećivao Univerzitet Al-Azhar, družio se mnogo sa studentima, potom je otputovao za Istanbul.”⁸

...الَّتِي بَقِيَ بِهَا مُدَّةً قَصِيْرَةً، لَا تَزِيْدُ عَنَ أَرْبَعِيْنَ يَوْمًا، تَرَدَّدَ خِلَالَهَا عَلَى الْجَامِعِ الْأَزْهَرِ،
وَ خَالَطَ كَثِيْرًا مِّنْ طَلَبَةِ الْعِلْمِ، رَحَلَ بَعْدَهَا إِلَى الْأَسْتَانَةِ ...

Al-Afgānī se 1871. godine iznova vraća u Egipat, tu sada ostaje osam godina (*وَ أَقَامَ بِهَا مُدَّةً مَّائِيَّةَ أَعْوَامٍ*).⁹ Prema Fikretu Karčiću, za vrijeme svoga boravka u Egiptu Al-Afgānī je dao “impuls širenju reformističkih ideja“ u toj zemlji, dao je impuls “njihovoj prvobitnoj orijentaciji”.¹⁰

Al-Afgānījevo djelovanje u Egiptu

Smatraju da se “mišljenjem i utjecajem ovaj period ubraja u najplodnije etape Al-Afgānījeva života, jer u Egiptu je našao podesnu (naukovnu) klimu za širenje svojih ideja”.¹¹

وَ تُعَدُّ هَذِهِ الْمَرْحَلَةُ مِّنْ أَحْصَبِ مَرَاجِلِ حَيَاةِ الْأَفْغَانِي فِكْرًا وَ تَأْثِيْرًا،
حَيْثُ وَجَدَ فِي مِصْرَ الْمُنَاسِبَ لِتَنْشِيْرِ أَفْكَارِهِ ...

To potvrđuje i Muḥammad al-Fāḍil ibn ‘Ašūr u svojoj knjizi *Tumačenje Kur’āna i njegovi protagonisti (At-Tafsīru wa riḡāluhū)* kad kaže da je to “epoha očitovanja (pojave) njegove mudrosti i znanja (*هِيَ طَوْرٌ بَرُوْزٍ حِكْمَتِيْهِ*)”¹² “(وَ مَعْرِفَتِيْهِ”).¹²

Njegov drugi boravak u Kairu ovaplotio se u stvaranju jednog kružoka njegovih učenika i studenata sa Univerziteta Al-Azhar koji su “prihvatili njegove ideje i principe“ (... *مِّنْ طَلَابِ الْأَزْهَرِ مَمْتَلُوْا أَفْكَارَهُ* ...).¹³ Na svojim nastavnim kružocima bio inovativan, “nudio je studentima nove nauke i knjige osim onih iz kojih se predavalo na Al-Azharu, predstavio im je knjige iz

8 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 20.

9 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 20.

10 Fikret Karčić, *Društveno pravni aspekt islamskog reformizma*, izd. Islamski teološki fakultet, Sarajevo, 1990, str. 76.

11 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 20.

12 Usp. Muḥammad al-Fāḍil ibn ‘Ašūr, *At-Tafsīru wa riḡāluhū* (التَّفْسِيْرُ وَ رِجَالُهُ), Kairo, 1970, str.156. Navedeno prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 20.

13 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 20.

logike, filozofije, islamskog misticizma i astronomije, među njima i sljedeće knjige:

Kitābu z-Zawrā'i (كِتَابُ الزُّوْرَاءِ) od Ad-Dawānīja, *Šarḥu l-Quṭbi 'alā š-šamsiyyati fī l-mantiq* (شَرْحُ الْقُطْبِ عَلَى الشَّمْسِيَّةِ فِي الْمَنْطِقِ), *Al-Hidāyah* (الْهِدَايَةُ) i *Al-Išārāt* (الْإِشَارَاتُ) od Ibn Sīnā'a, *Hikmatu l-išrāq* (حِكْمَةُ الْإِشْرَاقِ) od As-Suhrāwardīja, *Hikmatu l-'ayn* (حِكْمَةُ الْعَيْنِ) od Al-Qazwīnīja,

At-Tadkirah (التَّذْكِرَةُ) od aṭ-Ṭūsīja, djelo govori o klasičnoj astronomiji i njezinom izlaganju (فِي عِلْمِ الْهَيْئَةِ الْقَدِيمَةِ، عِلْمِ الْفَلَكَ) itd.¹⁴

Kako na temelju mnogih izvora tvrdi Munā Aḥmad Abū Zayd, Al-Afgānī je na različite načine širio svoja predavanja i ideje, "nekada bi predavanja držao u svojoj kući ili na javnim mjestima ili, pak, u kućama uglednih vjerskih znalaca (فِي بُيُوتِ كِبَارِ الْعُلَمَاءِ) i ljudi koji su bili u državnoj administraciji (وَ فِي بُيُوتِ رِجَالِ الدَّوْلَةِ)..."¹⁵

Među njegovim najistaknutijim studentima sa Al-Azhara¹⁶ bili su:

- 'Abdullāh an-Nadīm (1845-1896),¹⁷
- Šayḥ Muḥammad 'Abduhū (1849-1905),¹⁸
- Šayḥ 'Abdulkarīm Salmān (1849-1918),¹⁹
- Šayḥ Ibrāhīm al-Lāqānī,
- Šayḥ Ibrāhīm al-Halbāwī,
- Šayḥ Ibrāhīm al-'Aḡmī (al-'Uḡmī), poznati novinar (*aš-šahāfi al-mašhūr* – الصَّحْفِيُّ الْمَشْهُورُ),
- Šayḥ Sa'd Zaglūl (1859-1927), kasnije postao ugledni političar,²⁰

14 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 20-21.

15 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 21.

16 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 21.

17 Puno ime mu je: As-Sayyid an-Nadīm 'Abdullāh, bio je nacionalistički pisac, pjesnik, govornik, nazivaju ga "govornikom ili portparolom revolucije" (*ḥāṭib al-nūra* – حَاطِبُ النُّورَةِ), učesnik u antiengleskoj pobuni koju je predvodio Aḥmad 'Urābī. Istaknuto se bavio novinarstvom, bio saradnik mnogih tadašnjih egipatskih reformatorskih listova. Šire: Goldschmidt Jr, Arthur, *Biographical Dictionary of Modern Egypt*, izd. Boulder, London, 2000, pp. 146-147.

18 Muḥammad 'Abduhū je poznati egipatski, arapski i općenito islamski reformator, komentator Kur'āna, prosvjetitelj i autor mnogih djela (njegovi komentari Kur'āna nalaze se u prvim svescima djela *Tafsīru l-Manār*).

19 Šayḥ 'Abdulkarīm Salmān je bio muslimanski reformator, pisac i šerijatski sudac. Studirao je na Al-Azharu, slušao predavanja Al-Afgānīja i 'Abduhūa, nakon što je izbila 'Urābijeva pobuna 1882. god., Šayḥ 'Abdulkarīm Salmān preuzima od 'Abduhūa uređivanje lista *Egipatski događaji* (*al-Waqā'iu al-mišriyyah*).

20 Sa'd Zaglūl je značajna ličnost egipatskih i arapskih preporodnih i reformatorskih strujanja. Bio je advokat, ministar, lider Wafd partije, premijer itd. Šire: Goldschmidt Jr, Arthur, *Biographical Dictionary of Modern Egypt*, pp. 234-235.

- Maḥmūd Sāmī al-Bārūdī (1839-1904),²¹
- ‘Abdussalām al-Muwayliḥī i njegov brat Ibrāhīm al-Muwayliḥī (1846-1906),²²
- ‘Alī Maẓḥar,
- Salīm an-Naqqāš,
- Ya‘qūb Ṣannū‘u (1839-1912).²³

Al-Afgānī je nastojao proširiti “horizonte svoje borbe” (أَرَادَ الْأَفْغَانِي تَوْسِيْعَ) te je počeo objavljivati svoje zamisli i ideje u novinama (*fi ṣ-ṣuhuf – فِي الصُّحُفِ*),²⁴ ali tada u Egiptu nije bilo novina koje su se bavile politikom, pa je “ohrabrio neke svoje učenike da osnuju novine koje se bave politikom”.²⁶ Pozvao je Miḥā’ila ‘Abdussayyida da osnuje novine “koje će govoriti jezikom građana i otvoreno osuditi politiku ḥaddīva (hediva) Ismā’ila...”²⁷

تَنْطِقُ بِلِسَانِ الْوَطَنِيِّ، وَتَنْتَقِدُ سِيَاسَةَ الْخِديويِ إِسْمَاعِيلِ صَرَاحَةً ...

Tako je došlo do osnivanja novina *Domovina/Al-Waṭan* (جَرِيدَةُ الْوَطَنِ), a na nagovor Al-Afgānija je Adīb Iṣḥāq osnovao novine *Egipat/Miṣr* (جَرِيدَةُ مِصر), to je bilo 1877. godine.²⁸ Ubrzo je Al-Afgānī poslao Adība Iṣḥāqa u Aleksandriju da tamo sa Salīmom an-Naqqāšom pokrene novine *Trgovina/At-Tiġārah* (جَرِيدَةُ التِّجَارَةِ),²⁹ Pod neposrednim uplivom Al-Afgānija u Kairu dolazi do osnivanja lista *Piramide/Al-Ahrām* (جَرِيدَةُ الْأَهْرَامِ), kao i sljedećih listova:

- *Istočna zvijezda/Al-Kawkabu š-šarqiyyu* (الْكَوْكَبُ الشَّرْقِيّ),
- *Ogledalo Istoka/Mir’ātu š-šarq* (مِرْآةُ الشَّرْقِ),

21 Maḥmūd Sāmī al-Bārūdī, bio je vojni oficir, ministar, premijer i pjesnik u neoklasičnom arapskom jeziku. Važna ličnost egipatske i arapske reformatorske scene. Šire: Goldschmidt Jr, Arthur, *Biographical Dictionary of Modern Egypt*, pp. 36-37.

22 Šire o uglednoj braći Al-Muwayliḥī i njihovim kulturnim i preporodnim aktivnostima vidi: Goldschmidt Jr, Arthur, *Biographical Dictionary of Modern Egypt*, pp. 142-143. Također vidi i knjigu profesora Jusufa Ramića, *Usretu’l-Muwaīlihi ve eseruha fi’l-edebi’l-‘urebi (Porodica Muwaīlihi i njen utjecaj u književnosti)* - doktorska disertacija odbranjena na Al-Azharu, štampana u Kairu 1980. i 1997. godine.

23 Ya‘qūb Ṣannū‘u je poznati egipatski humoristički pisac, novinar, pisac drama, bio je pionir egipatskog nacionalnog pokreta, porijeklom je iz egipatske jevrejske porodice u Kairu, bio blizak muslimanskim reformatorima.

24 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 21.

25 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 21.

26 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 21-22. (فَشَجَّ بَعْضُ تَلَامِيذِهِ عَلَى إِنْشَاءِ صُحُفٍ تَهْتَمُ بِالْأُمُورِ السِّيَاسِيَّةِ).

27 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 22.

28 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 22.

29 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 22.

- *Novo vrijeme/Al-‘Aşru l-ğadid* (العُصْرُ الْجَدِيدُ) itd.³⁰

Prema Muni Aḥmad Abū Zayd, glavnom izvoru kojeg ovdje konsultiramo o Al-Afgāniju, pisao je članke i priloge za neke od ovih novina. Nekada se potpisivao punim imenom, a nekada pseudonimima, npr. Maẓhar ibn Waḍḍāḥ (مَظْهَرُ بْنُ وَضَّاحٍ).³¹ Iz tog vremena (kao i spomenutih novina) pamte se njegove dvije objavljene rasprave, to su:

Al-Hukūmātu š-šarqiyyatū wa anwā‘uhā (Istočne vlasti i njihove vrste – (الْحُكُومَاتُ الشَّرْقِيَّةُ وَ أَنْوَأُهَا

Rūḥu l-bayāni fi l-inglizi wa l-afgāni (Duh/srž objašnjenja o Englezima i Afgancima – (رُوحُ الْبَيَانِ فِي الْإِنْجِلِيزِ وَ الْأَفْغَانِ).³²

Posebno se 1878. godine u svojim člancima “vatreno i revolucionarno” obraćao svojoj egipatskoj čitalačkoj publici. Njegovi članci su puni agitacije, naprimjer:

“[O Egipćani], pogledajte piramide Egipta i hramove Memfisa... to sve svjedoči o snazi vaših predaka i slavi vaših davnašnjih pokoljenja...”³³

...أَنْظُرُوا أَهْرَامَ مِصْرَ وَ هَيْكَلِ مَمْفِيسَ... فَهِيَ شَاهِدَةٌ مَنَعَةَ آبَائِكُمْ ، وَ عِزَّةَ أَجْدَادِكُمْ ...

„Probudite se iz vašeg nemara, otrijeznite se iz svoga pijanstva, i živite kao i ostali narodi, slobodni i sretni...”³⁴

...هَيُّوا مِنْ غَفْلَتِكُمْ، وَ اضْحُوا مِنْ سَكْرَتِكُمْ، عِشُوا كِبَاقِي الْأُمَّمِ أَحْرَارًا سَعْدَاءَ...

“Ovakvim i sličnim pozivanjem“, tvrdi Munā Aḥmad Abū Zayd, “Al-Afgānī je u srca Egipćana usadio korijene revolucije”.³⁵

بِهَذِهِ الصَّيْحَةِ وَ أَمْتَالِهَا بَتَّ الْأَعْفَانِي فِي نَفُوسِ الْمِصْرِيِّينَ بُدُورَ الثَّوْرَةِ ...

To je značilo da se “ovaj šayḥ iz muderrisa iz sobe preobrazio u učitelja Ummeta, koji se obraća i širim slojevima i elitama, od tog vremena poletjela je iskra arapske revolucije”.³⁶

وَ انْقَلَبَ الشَّيْخُ مِنْ مُدَّرِّسٍ فِي حُجْرَةٍ إِلَى مُعَلِّمٍ أُمَّةٍ ، يُخَاطِبُ الْعَامَّةَ وَ الْخَاصَّةَ ، وَ مِنْذُ ذَلِكَ الْحَيْنِ طَارَتْ شَرَارَةُ الثَّوْرَةِ الْعَرَبِيَّةِ ...

30 O al-Afgānjevima “medijskim aktivnostima” u ovo vrijeme vidi šire: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 22-23.

31 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 22.

32 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 23.

33 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 23.

34 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 23.

35 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 23.

36 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 23.

Engleski pjesnik, književnik i historičar Wilfrid Scawen Blunt opisao je ovu “propagandnu i revolucionarnu” ulogu Al-Afgānija na veoma zanimljiv način. On kaže:

“Skroz je čudno da istinski začetnik liberalnog vjerskog reformatorskog pokreta među ulemom Kaira nije bio ni Arap, ni Egipćanin niti Osmanlija, već jedan nepoznati čovjek genije, Šayḥ Ğamāluddīn al-Afgānī...”³⁷

“The true originator of the liberal religious reform movement among the ulema of Cairo was, strangely enough, neither an Arab, nor an Egyptian, nor an Ottoman, but a certain wild man of genius, Sheykh Jemaled-din Afghani...”³⁸

Ove Scawenove riječi je Munā Aḥmad Abū Zayd na arapskom navela ovako:

إِنَّ الْفُضْلَ فِي نَشْرِ هَذَا الْإِصْلَاحِ الدِّينِيِّ الْحُرِّ بَيْنَ الْعُلَمَاءِ فِي الْقَاهِرَةِ
لَا يَعُودُ إِلَى عَرَبِيٍّ أَوْ مِصْرِيٍّ أَوْ عُثْمَانِيٍّ، وَ لَكِنْ إِلَى رَجُلٍ عَبَقْرِيٍّ عَرَبِيٍّ
يُدْعَى السَّيِّدَ جَمَالَ الدِّينِ الْأَفْغَانِي ...

Naravno, u periodu ovog drugog Al-Afgānijeva boravka u Egiptu (1871-1879) došlo je do velikih političkih previranja. Njegov diskurs se stubokom promijenio, prvih godina je govorio “o vjerskoj reformi koju je smatrao putem za društvenu i političku reformu.”³⁹

...كَانَ يَتَحَدَّثُ عَنِ الْإِصْلَاحِ الدِّينِيِّ وَ يَرَاهُ طَرِيقًا لِلْإِصْلَاحِ السِّيَاسِيِّ وَ الْإِجْتِمَاعِيِّ ...

Potom “počinje govoriti o nužnosti uklanjanja društvene nepravde i autoritarne vlasti, stranog uplitanja [u poslove Egipta] i tiranije koja je na grbači Egipćana...”⁴⁰

...أَصْبَحَ يَتَحَدَّثُ عَنْ ضَرُورَةِ التَّخْلِصِ مِنَ الظُّلْمِ الْإِجْتِمَاعِيِّ وَ الْحُكْمِ الْفَرْدِيِّ ،
وَ التَّدْخُلِ الْأَجْنَبِيِّ وَ الْإِسْتِئْثَادِ الْوَاقِعِ عَلَى أَعْنَاقِ الْمِصْرِيِّينَ ...

Miješanje u politiku Egipta, u društveni život

Al-Afgāni se u ovo vrijeme aktivno unio u unutrašnju egipatsku politiku, bio je veliki kritičar hediva Ismā'ila (الْخِدْيَوِي إِسْمَاعِيلِ), tražio je da princ

37 Usp. također Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 23.

38 Wilfrid Scawen Blunt, *Secret History of the English Occupation of Egypt*, izd. Alfred A. Knopf, New York, 1922, p. 76.

39 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 24.

40 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 24.

Tawfiq (al-amīr Tawfiq) zauzme mjesto hediva Ismā'ila itd. Također, vidimo ga kako oštro protestira protiv niskih plata koje su imali egipatski službenici “koji su primali po pet funti mjesečno“, dok su “službenici stranci [Evropljani] za isti posao primali petnaest do dvadeset funti mjesečno“.⁴¹

...يَقْبِضُ فِيهِ الْمُوظَّفُ الْمِصرِي حَمْسَةَ جُنَيْهَاتٍ رَابِعًا شَهْرِيًّا،
وَ يَقْبِضُ الْمُوظَّفُ غَيْرَ الْمِصرِي حَمْسَةَ عَشَرَ جُنَيْهًا أَوْ عِشْرِينَ
جُنَيْهًا رَابِعًا شَهْرِيًّا عَلَى نَفْسِ الْعَمَلِ ...

Osim bavljenja socijalnim pitanjima, zdušno se zalagao za uspostavljanje predstavničke (skupštinske) vlasti u Egiptu. Kad je hediv Tawfiq preuzeo vlast u Egiptu (1879), Al-Afgānī ga je zamolio da omogući “sudjelovanje naroda u vladanju zemljom kroz skupštinu“ (إِشْرَاكُ الْأُمَّةِ فِي حُكْمِ) (الْبِلَادِ عَلَى طَرِيقِ الشُّورَى) te da bi “to doprinijelo da hedivska prijestolja budu stabilnija i da im vlast bude trajnija“.⁴²

...يَكُونُ ذَلِكَ اثْبَتَ لِعُرُوشِكُمْ وَ أَدُومَ لِسُلْطَانِكُمْ ...

Protjerivanje u Indiju, odlazak u Englesku

Hedivu je smetalo Al-Afgānījevo miješanje u egipatske unutrašnje stvari, pa je naredio njegovo protjerivanje, “na nagovor engleskog konzula u Egiptu“ (يُؤَاعِزُ مِنَ الْقُنْصُلِ الْإِنْجِلِيزِيِّ).⁴³ Također, Fikret Karčić spominje političko djelovanje Al-Afgānīja i njegovu umiješanost “u antibritansku pobunu“.⁴⁴

Na jednom “sastanku egipatske vlade (1879) odlučeno je da se Al-Afgānī protjera iz Egipta“ - (فَاجْتَمَعَ مَجْلِسُ الْوُزَرَاءِ وَ قَرَّرَ نَفْيَ الْأَفْغَانِيِّ مِنَ مِصرَ).⁴⁵ U mjesecu ramazanu (augustu) 1879. godine protjeran je sa svojim vjernim pratiocem 'Arif-efendijom Abī Turābom, ukrcani su na brod za Indiju. Ovo je bio posljednji put da je Al-Afgānī boravio u Egiptu.⁴⁶

Vraćajući se treći put u Indiju, nastanio se u Haydarabadu, bio je tu “u egzilu, taj grad nije smio napuštati, u tom periodu napisao je svoju raspravu *Pobijanje materijalista*“.⁴⁷

41 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 26.

42 Al-Afgānījeve riječi navedene prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 28.

43 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 28.

44 Fikret Karčić, Društveno pravni aspekt islamskog reformizma, isto, str. 76.

45 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 28.

46 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 28.

47 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 28.

وَعَادَ الْأَفْغَانِي إِلَى الْهِنْدِ مَرَّةً ثَالِثَةً، وَ أَقَامَ فِي حَيْدَرِآبَادِ مَنْفِيًّا، لَا يَسْمَحُ لَهُ
مُفَارَقَتِهَا، وَ فِي تِلْكَ الْفَتْرَةِ كَتَبَ رِسَالَتَهُ الرَّدَّ عَلَى الدَّهْرِيِّينَ ...

Kad je u Egiptu izbila pobuna Aḥmada 'Urābīja (1881-1882), za nju je čuo Al-Afgānī, vijesti o tome doprle su do Indije. "Indijska vlada se bojala pokušaja Al-Afgānīja da ne podjari sličnu pobunu [u Indiji], pa su ga iz Haydarabada prebacili u Kalkutu, tamo su mu odredili prisilni boravak dok nije okončana 'Urābījeva pobuna..."⁴⁸

...خَشِيَتْ حُكُومَةُ الْهِنْدِ مِنْ مُحَاوَلَةِ الْأَفْغَانِي لِلْقِيَامِ بِثَوْرَةٍ مِمَّاثِلَةٍ.
فَنَقَلَتْهُ مِنْ حَيْدَرِآبَادِ إِلَى كَلْكُتَا وَ أَلَزَمَتْهُ الْإِقَامَةَ الْجَبْرِيَّةَ حَتَّى انْتَهَتْ
ثَوْرَةُ عُرَابِي ...

Englezi su tada posve zauzeli Egipat i učvrstili se u njemu. A što se Al-Afgānīja tiče, tada je "on dobio dopuštenje da putuje gdje god hoće, pa je otputovao u Evropu, u početku se nastanio u Londonu 1883. godine, tamo se sreo sa engleskim filozofom Herbertom Spencerom, koji je Al-Afgānīja pitao: "Šta je pravda?" Na što mu je odgovorio: "Pravda postoji kad ima ravnoteža snaga. A ako nastane nesklad, pravda pada, prestaje postojati."⁴⁹

...فَأَبِيحُ لَهُ الدَّهَابُ حَيْثُمَا يَشَاءُ ، فَذَهَبَ إِلَى أُوْرُوبَا ، وَ نَزَلَ بِدَايَةَ لِيْنْدَنْ سَنَةَ
1883، وَ فِيهَا التَّقَى بِالْفِيلِسُوفِ الْإِنْجِلِيزِيِّ هَرَبْرْتِ سْبِنْسِرِ الَّذِي سَأَلَهُ
قَائِلًا: مَا هُوَ الْعَدْلُ؟ فَأَجَابَهُ الْأَفْغَانِي: يُوْجَدُ الْعَدْلُ عِنْدَمَا تَتَعَادَلُ الْقُوَى،
أَمَّا إِذَا تَفَاوَتَتْ فَيَسْقُطُ الْعَدْلُ، وَ لَا يَبْقَى لَهُ وُجُودٌ .

Munā Aḥmad Abū Zayd navodi da Wilfrid Scawen Blunt tvrdi da je ovaj put "Al-Afgānī iz Indije otputovao prvo u Ameriku, imao je namjeru da dobije američko državljanstvo, tamo je ostao mjesec dana..."⁵⁰

وَ يَذْكُرُ مِسْتَرُ بَلَنْتُ أَنَّ الْأَفْغَانِي رَحَلَ مِنَ الْهِنْدِ إِلَى أَمْرِيكَا
بِدَايَةِ لِيْتَجَسَّسَ بِجَنَسِيَّتِهَا، وَ أَقَامَ بِهَا شَهْرًا ...

Međutim, od svih Al-Afgānījevih biografija niko to drugi ne spominje izuzev Wilfreda Scawena Blunta. Ignaz Goldziher tvrdi da je taj podatak "Bluntova izmišljotina", niko drugi to ne spominje.⁵¹

...وَ لَمْ يَذْكُرْ ذَلِكَ غَيْرَ بَلَنْتُ مِنْ مُتَرَجِمِيهِ، وَ يَقُولُ جُولْدَتْسِيَهَرُ: إِنَّ هَذَا الرَّعْمَ ادَّعَاهُ وَلِفْرِدِ
سَكَانِ بَلَنْتِ وَحْدَهُ، وَ لَمْ يَذْكُرْهُ غَيْرُهُ .

48 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 28.

49 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 28.

50 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 28.

51 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 29.

Iz Londona je Al-Afgānī otputovao u Pariz, tamo je ostao tri godine, pozvao je svoga učenika i prijatelja Muḥammeda ‘Abduhūa da mu se pridruži iz svoga egzila (iz Bejruta) gdje je protjeran nakon propasti ‘Urābijeve pobune.⁵²

وَ رَحَلَ الْأَفْغَانِي إِلَى بَارِيسَ وَ أَقَامَ بِهَا ثَلَاثَ سَنَوَاتٍ، وَ أَرْسَلَ إِلَى تَلْمِيذِهِ وَ صَدِيقِهِ
الْإِمَامِ مُحَمَّدِ عَبْدِهُ لِيُؤَافِيهِ مِنْ مَنَافَهُ (بَيْرُوتَ)، الَّتِي نَفِيَ إِلَيْهَا بَعْدَ قَسَلِ النَّوْرَةِ الْعُرَابِيَّةِ ...

Osnivanje lista *Neraskidiva veza*

U Parizu su ‘Abduhū i Al-Afgānī zajedno osnovali list *Neraskidiva veza*, a prethodno je osnovano domoljubno patriotsko društvo pod imenom “Društvo Neraskidive veze“. Naime, to društvo je zadužilo Al-Afgānija da pokrene izdavanje jednog lista koji će iznositi stanje društva i pozivati muslimane islamskom jedinstvu pod zastavom Velikog ḥilāfeta...⁵³

وَ اشْتَرَكَ مَعًا فِي تَأْسِيسِ مَجَلَّةِ الْعُرْوَةِ الْوُثْقَى. وَ قَدْ سَبَقَ ذَلِكَ تَأْسِيسَ جَمْعِيَّةٍ وَطَنِيَّةٍ
اسْمُهَا جَمْعِيَّةُ الْعُرْوَةِ الْوُثْقَى كَلَّفْتُهُ بِإِضْدارٍ جَرِيدَةٍ تَكُونُ لِسَانُ حَالِ الْجَمْعِيَّةِ،
تَدْعُو الْمُسْلِمِينَ إِلَى الْوَحْدَةِ الْإِسْلَامِيَّةِ تَحْتَ لَوَاءِ الْخِلَافَةِ الْعُظْمَى ...

Kako se iz ovog podatka vidi, u vrijeme svoga boravka u Parizu 1884. godine Al-Afgānī i ‘Abduhū su (još uvijek) bili na pozicijama očuvanja Osmanskog ḥilāfeta. Prema Fikretu Karčiću, Al-Afgānī se oko 1883. godine “skrasio (...) u Francuskoj gdje je osnovao tajno društvo za reformu islama i ujedinjenje muslimanskog svijeta, i u tu svrhu 1884. pokrenuo list *Neraskidiva veza* (*Al-Urwa al-Wuthka*).⁵⁴

Al-Afgānī je “uz pomoć Muḥammeda ‘Abduhūa izdavao list *Neraskidiva veza* (1301/1884), ova novina je sinteza Al-Afgānijeva duha i ‘Abduhūova pera, novina je spoj snažne poruke i valjanosti izraza, Al-Afgānī je davao ideje i njihovo značenje, a ‘Abduhū je uređivao i oblikovao list. Potom je Mirzā Muḥammed Bāqir iz stranih novina prevodio na arapski vijesti koje su zanimale svijet Istoka.⁵⁵

Uređivačka politika lista *Neraskidiva veza* (*Al-Urwatu l-wuṭqā*) temeljila se na sljedećim pozicijama:

52 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 29.

53 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 29.

54 Fikret Karčić, *Društveno pravni aspekt islamskog reformizma*, isto, str. 76.

55 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 29. وَأَصَدَرَ الْأَفْغَانِي بِمُسَاعَدَةِ مُحَمَّدِ عَبْدِهُ جَرِيدَةَ الْعُرْوَةِ الْوُثْقَى (1301/1884) وَ قَدْ جَمَعَتْ هَذِهِ الْمَجَلَّةُ
بَيْنَ الرُّوحِ جَمَالِ الدِّينِ وَ قَلَمِ الشَّيْخِ مُحَمَّدِ عَبْدِهُ، فَجَمَعَتْ بَيْنَ قُوَّةِ الْمَعْنَى وَ رِضَاةِ اللَّفْظِ، فَكَانَ الْأَفْغَانِي يُعَدُّ الْأَفْكَارَ وَ مَعَانِيهَا، وَ يَقُومُ عَبْدُهُ بِالتَّحْرِيرِ وَ
(... الصَّنَاعَةِ، ثُمَّ يَقُومُ مِرْزَا مُحَمَّدٌ بِإِقْرَاطِ بَعْضِ الْأَخْبَارِ الَّتِي تَهْمُ الْعَالَمَ الشَّرْقِيَّ مِنَ الصُّحُفِ الْأَجَنَبِيَّةِ

- 1) Istočni narodi “trebaju odbaciti međusobna ratovanja i sukobe“.
إِنَّمَا تَلْتَمِسُ مِنْ أَتْبَاءِ الْأَمَمِ الشَّرْقِيَّةِ أَنْ يُلْقُوا سِلَاحَ التَّنَازُعِ بَيْنَهُمْ ،
- 2) Istočni narodi trebaju “biti na oprezu i braniti se da bi odbili krvoločne osvajače [kolonijaliste] koji su razjapili čeljusti da ih progutaju“.
... وَ يَأْخُذُوا حِذْرَهُمْ وَ أَسْلِحَتَهُمْ لِذَفْعِ الصَّوَارِي الَّتِي فَعَرَّتْ أَفْوَهَهَا لِأَلْيَتِهَا مِهِمْ ...
- 3) “Bavljenje unutrašnjim uređenjem svoje domovine treba biti nakon što se osigura sigurnost od zvonjave na uzbunu.“⁵⁶

أَنَّ الْأَشْتَعَالَ بِدَاخِلِ الْبَيْتِ إِذَا مَا يَكُونُ بَعْدَ الْأَمْنِ مِنْ طُرُوقِ النَّاهِبِ ...

Muḥammed Rašid Riḏā (1865-1935) u trećem tomu časopisa *Al-Manār*,⁵⁷ o časopisu *Al-‘Urwatu l-wuṭqā* kaže da je on izražavao mišljenje istoimenog tajnog društva koje je Al-Afgānī osnovao i koje su sačinjavali muslimani Egipta, Indije, sjeverne Afrike i Sirije. Cilj društva je bio ostvariti “jedinstvo islamskog svijeta“, “buđenje muslimana iz učmalosti“, “upozorenje na pogibelji“ te hod “putem kojim će se te opasnosti svladati“. Neposredni cilj časopisa bio je “da se Egipat i Sudan oslobode od kolonijalne britanske okupacije“.

Evo tih Riḏāovih riječi na arapskom:

- إِنَّ الْجَرِيدَةَ الْمَذْكُورَةَ كَانَتْ لِسَانَ حَالِ جَمْعِيَّةٍ سَرِيَّةٍ تَحْمِلُ نَفْسَ الْأَسْمِ ،
- أَسَسَهَا جَمَالُ الدِّينِ مِنْ عَنَاصِرِ مُحْتَلِفَةٍ مِنْ مُسْلِمِي مِصْرَ وَ الْهِنْدِ وَ شِمَالِ إِفْرِيْقِيَا
- وَ سُورِيَا . وَ كَانَ هَدَفَ هَذِهِ الْمُنْظَمَةِ تَحْقِيقَ الْوَحْدَةِ الْإِسْلَامِيَّةِ ، وَ إِيقَاطِ الْمُسْلِمِينَ
- مِنْ سَبَاتِهِمْ ، وَ تَنْبِيهِهِمْ إِلَى الْأَخْطَارِ الْمُخْدِقَةِ بِهِمْ ، ثُمَّ السَّرْبِ بِهِمْ قُدَمَا فِي الطَّرِيقِ
- الْمُوَدِّيِّ إِلَى مَعَالِيَةِ تِلْكَ الْأَخْطَارِ ، أَمَا هَدَفُهَا الْمُبَاشِرُ فَقَدْ كَانَ مُنْصَبًا عَلَى
- تَحْرِيرِ مِصْرَ وَ السُّودَانَ مِنَ الْأَحْتِلَالِ الْبَرِيطَانِيِّ ...

Časopis *Al-‘Urwatu l-wuṭqā* stekao je svoje čitateljstvo među posebnom publikom, reformski raspoloženom, diljem tadašnjeg tradicionalnog svijeta islama. “Neke su zemlje zabranile rasparčavanje ovog lista, kao Indija i Egipat...”⁵⁸ Naređena je i “zapljena njegovih brojeva“ (*muṣādaratu a’-dādiḥā* – مُصَادَرَةٌ أَعْدَادِهَا), kao i hapšenje “onih koji ga preuzimaju“ (*siġnu ḥā’izihā* – سِجْنٌ حَازِيهَا).⁵⁹

Nakon što je izašlo osamnaest brojeva, izlaženje ovog lista je obustavljeno. Podsjećamo, prvi broj se pojavio 13. marta 1884. godine, a posljed-

56 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 30. Ova autorica kaže: “Ovo je bio program časopisa *Neraskidiva veza* (كَانَ هَذَا هُوَ مِنْهَاجِ الْعُرْوَةِ الْوُثْقَى“.

57 M. R. Riḏā, časopis *Al-Manār*, III godište, str. 455. Navedeno prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 30.

58 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 30.

59 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 30.

nji (osamnaesti broj) se pojavio 15. oktobra 1884. godine. Ipak, ovaj časopis ostavio je traga među utjecajnim čitateljstvom, k tome, časopis je posebno afirmirao sljedeće:

1. panislamizam (*al-ğāmi'atu l-islāmiyyatu* – الْجَامِعَةُ الْإِسْلَامِيَّةُ),
2. istočnu ligu ili istočni savez (*ar-rābiṭatu š-šarqīyyatu* – الرِّابِطَةُ الشَّرْقِيَّةُ),
3. aktualiziranje egipatskog, sudanskog i indijskog pitanja (*al-mas'alatu l-miṣriyyatu, wa s-sūdāniyyatu wa l-hindiyyatu* – الْمَسْأَلَةُ الْمِصْرِيَّةُ وَالسُّودَانِيَّةُ وَالْهُنْدِيَّةُ)⁶⁰ itd.

Polemika sa Ernestom Renanom

Za vrijeme ovog boravka u Parizu, Al-Afgānī se sastao sa francuskim filozofom i orijentalistom Ernestom Renanom (1823-1892).⁶¹ Također, u pisanoj formi je Al-Afgānī reagirao na jedno predavanje Ernesta Renana koje je održao na Univerzitetu Sorbona. Ukratko, Renan je iznio niz optužbi tvrdeći da je islam “neprijateljski raspoložen prema nauci”,⁶² “ograničava slobodu naučnika”,⁶³ a “optužio je arapski um kao nedostatan da misli filozofski.”⁶⁴

Prema Muni Aḥmad Abū Zayd, “Renan je bio pristran prema arijevske rasi, dijelio je rase i među njima uveo civilizacijsko stupnjevanje na temelju narodnog i rasnog...”⁶⁵

فَقَدْ كَانَ رِنَانُ مُتَّعِصِبًا لِلْجِنْسِ الْأَرَبِيِّ، يُفَرِّقُ بَيْنَ الْأَجْنَاسِ، وَ يُفَاضِلُ
بَيْنَهُمَا حِضَارِيًّا عَلَى أَسَاسِ الْعَرَقِ وَالْجِنْسِ .

Predavanje Ernesta Renana na Sorboni kretalo se oko tri tačke, a u sve trima je riječ o mnogostrukim osporavanjima.

Prvo, “historičari griješe kad kažu ‘nauke Arapa’, ‘umjetnosti Arapa’, ‘civilizacija Arapa’, ‘filozofija Arapa’. Naime, [nauka, umjetnost, civilizacija, filozofija] nisu produkt muslimana, već su produkt nearapskih naroda.”⁶⁶

60 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 31.

61 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 31. (و التَّفَنُّ الْأَفْغَانِي، أَثْنَاءَ إِقَامَتِهِ بِپَارِيَسِ، بِالْفَيْلَسُوفِي الْفَرَنْسِييِ إِتَسَّتْ رِيَانُ).

62 *Mu'ādātu l-'ilm* (مُعَادَاةُ الْعِلْمِ). Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 31.

63 *Taqyīdu ḥurriyyati l-'ulamā'* (تَقْيِيدُ حُرِّيَّةِ الْعُلَمَاءِ). Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 31.

64 *Ittahama l-'aqla l-'arabiyya bi l-quṣūri 'ani t-tafkiri l-falsafiyi* (إِتْهَمَ الْعَقْلَ الْعَرَبِيَّ بِالْقُصُورِ عَنِ التَّفَكِيرِ الْفَلْسَفِيِّ). Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 31.

65 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 32.

66 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 32.

حَطًّا الْمُؤَرِّخِينَ فِي قَوْلِهِمْ: عُلُومُ الْعَرَبِ، وَ فُنُونُ الْعَرَبِ، وَ مَدُنُ الْعَرَبِ،
وَ فَلَسْفَةُ الْعَرَبِ، مَعَ أَنَّهَا لَيْسَ مِنْ نِتَاجِ الْمُسْلِمِينَ، بَلْ مِنْ نِتَاجِ الْأُمَّمِ
غَيْرِ الْعَرَبِيَّةِ ...

Drugo, “mentalitet arapskog elementa jeste najudaljeniji mentalitet od filozofije i filozofiranja.”⁶⁷

أَنَّ عَقْلِيَّةَ الْعُنْصُرِ الْعَرَبِيِّ أَبْعَدُ الْعُقُولِ عَنِ الْفَلْسَفَةِ وَ النَّظَرِ فِيهَا .

Treće, “islam ne ohrabruje nauku, filozofiju ni slobodno istraživanje, već im je smetnja, zato što u islamu postoje vjerovanja u onostranosti i u čuda te puno vjerovanje u Božije određenje i sudbinu.”⁶⁸

أَنَّ الْإِسْلَامَ لَا يُشَجِّعُ عَلَى الْعِلْمِ وَ الْفَلْسَفَةِ وَ الْبَحْثِ الْخَرِّ،
بَلْ هُوَ عَائِقٌ لَهَا، لَمَّا فِيهِ مِنْ إِعْتِقَادِ اللَّعْنِيَّاتِ وَ حَوَارِقِ الْعَادَاتِ،
وَ الْإِيمَانِ التَّامِّ بِالْقَضَاءِ وَ الْقَدْرِ .

Al-Afgānī je svoj odgovor Renanu objavio 19. marta 1883. godine u časopisu *Debate*. (Na arapskom se naslov njegova odgovora Renanu prevodi riječima: *Fī l-‘ilmi wa l-islāmi wa ḥaqīqati l-qur’āni wa l-‘umrāni* – O nauki i islamu, o suštini Kur’āna i civilizacije.

Ġamāluddīn al-Afgānī u svome odgovoru osporava dvije glavne stvari koje je iznio Ernest Renan. Netačno je da islam stoji kao zapreka za nauku, također, kao i to da se mentalitet Arapa po svojoj naravi ne može baviti metafizikom i filozofijom.

U pogledu prve primjedbe Renanu (da je islam velika zapreka nauci), Al-Afgānī kaže da se ne treba brkati islam sa nekim narodima koji su ga primili. U određenim periodima bilo je muslimanskih naroda koji su se opirali naukama. Ali, “protivljenje muslimana nauci i filozofiji, u nekim njihovim potonjim epohama, nema izvor u naravi muslimanske vjere, već u pogrešnom shvatanju nekih naroda...”⁶⁹

...أَنَّ مُنَاصَّةَ الْمُسْلِمِينَ لِلْعِلْمِ وَ الْفَلْسَفَةِ فِي بَعْضِ عَصُورِهِمُ الْمُتَأَخَّرَةِ
لَا يَرْجِعُ إِلَى طَبِيعَةِ دِينِهِمْ، بَلْ إِلَى سُوءِ فِهِمِ بَعْضِ الشُّعُوبِ ...

Al-Afgānī smatra da su se epohe dekadence događale i u drugim narodima koji nisu muslimanski, on navodi dugotrajno protivljenje katoličkih dostojanstvenika vjeri i filozofiji.⁷⁰

67 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 32.

68 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 32.

69 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 33.

70 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 33.

Drugo, navodi da su se Arapi, kroz samo stotinu godina, upoznali “sa grčkim i perzijskim naukama” (الاطَّلَاعُ عَلَى الْعُلُومِ الْيُونَانِيَّةِ وَالْفَارِسِيَّةِ).⁷¹ K tome, preuzimajući grčke nauke, Arapi su ih “razvili, proširili njihov opseg, korigirali ih, dali im logičko ustrojstvo i njima postigli savršenstvo”.⁷²

...بَيِّدَ أَنْ تِلْكَ الْعُلُومُ الَّتِي أَخَذُوهَا بَعْدَ الْفَتْحِ قَدْ رَقَّوْهَا وَوَسَّعُوا نِطَاقَهَا
وَ صَحَّحُوهَا، وَ نَسَقُوهَا تَنْسِيقًا مُنْطَقِيًّا، وَ بَلَّغُوا بِهَا مَرْتَبَةَ الْكَمَالِ .

Odlazak u London, potom u Iran, pokušaj saradnje sa ruskim carem

Dok je boravio u Parizu, Al-Afgānija su pozvali Englezi radi susreta sa Lordom Salisburjem (1830-1903), razgovor se kretao oko Al-Mahdija i njegova pokreta u Sudanu. Tom prilikom Englezi su Al-Afgāniju ponudili “prijestolje Sudana” (‘*aršu s-sūdān* – عَرْشُ السُّودَانَ). Odbio je i spremno im odgovorio: “Da li to vi imate Sudan pa mu želite poslati sultana?”⁷³

هَلْ تَمْلِكُونَ السُّودَانَ حَتَّى تُرِيدُوا أَنْ تَبْعَثُوا إِلَيْهِ بِسُلْطَانٍ؟

Tokom posljednjih dana svoga boravka u Parizu, potom u Londonu, razmišljao je da putuje u Arabiju, smatrajući da je Arabija najmanje izvrgnuta kolonijalnim utjecajima. Nadao se da će tamo “provesti svoj plan za uspostavljanje islamskog hilāfeta...”⁷⁴

وَ بَعْدَ فَتْرَةٍ قَرَّرَ مُغَادَرَةَ بَارِيَسَ وَ أوروْبَا، وَ السَّقَرَ إِلَى شِبْهِ الْجَزِيرَةِ الْعَرَبِيَّةِ،
الَّتِي رَأَاهَا بَعِيدَةً عَنِ النُّفُوزِ الْاِسْتِعْمَارِيِّ، وَ أَمَلَ أَنْ يُنْقِذَ فِيهَا مَشْرُوعَهُ لِإِقَامَةِ
خِلَافَةٍ إِسْلَامِيَّةٍ ...

Ipak, Al-Afgānī odustaje od putovanja u Arabiju, odlučuje putovati u Teheran odazivajući se Šahu Nāširuddīnu (iz dinastije Kadžara). Šah Nāširuddīn je još ranije Al-Afgāniju davao uvjerenja da je spreman omogućiti mu da ispuni svoje reformske ciljeve.⁷⁵

Ali ovaj Al-Afgānījev boravak u Teheranu nije se odvijao prema njegovim očekivanjima, te se on odlučuje otputovati u Moskvu kako bi “usklaudio napore islamskog pokreta sa carskom Rusijom protiv engleskog kolonijalizma u Indiji i Egiptu...”⁷⁶

71 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 33.

72 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 34.

73 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 35.

74 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 35-36.

75 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 36.

76 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 36.

وَلَمْ يَكُنْ الْأَفْغَانِي فِي طَهْرَانَ طَوِيلًا، فَعَادَرَهَا إِلَى مُوسَكُو لِتُنْسِقَ
جُهُودَ الْحَرَكَةِ الْإِسْلَامِيَّةِ مَعَ الْقَيْصَرِيَّةِ الرَّوسِيَّةِ ضِدَّ الْأَسْتِعْمَارِ الْإِنْجِلِيزِيِّ
فِي الْهِنْدِ وَ مِصْرَ ...

Za vrijeme boravka u Rusiji živio je neko vrijeme u Petrogradu, u tamošnjoj štampi objavljivao je (često vrlo žestoke) članke protiv engleskog kolonijalizma i analizirao “ciljeve i apetite Evrope na istoku”.⁷⁷ Istovremeno se zanimao za stanje muslimana u Rusiji, prema podacima koje daje Munā Aḥmad Abū Zayd, kojih je tada bilo trideset miliona. Zapazio je da žive teško te je posredovao kod ruskog cara da se “muslimanima dopusti objavljivanje Kur’āna i nekih vjerskih knjiga, pa je to car dozvolio.”⁷⁸

وَسَعَى لَدَى الْقَيْصَرِ فِي السَّمَاحِ لِلْمُسْلِمِينَ هُنَاكَ بِطَبْعِ الْمُصْحَفِ
وَبَعْضِ الْكُتُبِ الدِّيْنِيَّةِ، فَأَذِنَ لَهُ بِذَلِكَ ...

Prema Elieu Kedourieu i njegovom članku o Al-Afgāniju u *Encyclopaedia Britannica*,⁷⁹ njegovo prisustvo u Rusiji zabilježeno je u tri maha, 1887., 1888. i 1889. godine, gdje su ga ruske “vlasti iskoristile za antibritansku agitaciju usmjerenu na Indiju”.

Ruski car je pitao Al-Afgānija šta je razlog pa se razilazi sa šahom (عَنْ سَبَبِ إِخْتِلَافِهِ مَعَ الشَّاهِ), na što je on odgovorio “da se šah ne osvrće na skupštinsku vladu koju ja zagovaram.”⁸⁰

إِنَّ الْحُكُومَةَ الشُّورِيَّةَ الَّتِي أَدْعُو إِلَيْهَا لَا يَرَاهَا الشَّاهُ ...

Na ove Al-Afgānijeve riječi ruski car je rekao: “Mislim da je istina na strani šaha. Kako da ijedan kralj bude zadovoljan da njime vladaju seljaci njegova carstva?!”⁸¹

فَقَالَ الْقَيْصَرُ: إِنِّي أَرَى الْحَقَّ فِي جَانِبِ الشَّاهِ، إِذْ كَيْفَ يَرْضَى مَلِكٌ
مِنَ الْمُلُوكِ أَنْ يَتَحَكَّمَ بِهِ فَلَا حُوقَ مَمْلَكَتِهِ؟

Navodno, Al-Afgānī je tada rekao ruskom caru sljedeće: “Vaše Veličanstvo, vjerujem da je bolje ako su carevu prijestolju milioni podanika pri-

77 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 36. (أهداف و أطماع أوروبا في الشرق).

78 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 36.

79 Usp. <https://www.britannica.com/biography/Jamal-al-Din-al-Afghani> (pristup stranici 27. novembar 2017). Također, prema Elieu Kedourieu, al-Afgānī je tokom svojih potonjih boravaka u Engleskoj nastojao nagovoriti Engleze da ga postave za posrednika u pregovorima sa sultanom Abdul Hamīdom II. Ali Englezi su to odbili.

80 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 36.

81 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 36.

jatelji, a ne neprijatelji koji vrebaju priliku da napadnu i u srcima kriju otrov mržnje i vatru osvete...⁸²

أَعْتَقِدُ يَا جَلَالَةَ الْقَيْصِرِ أَنَّ عَرْشَ الْمَلِكِ إِذَا كَانَتْ الْمَلَائِكِينَ مِنَ الرَّعِيَّةِ
أَصْدِقَاءَ لَهُ خَيْرٌ مِنْ أَنْ تَكُونَ أَعْدَاءَ يَتَرَقَّبُونَ الْفُرْصَ، وَ يَكُونُونَ فِي الصُّدُورِ سُمُومَ الْحَقْدِ
وَ نِيرَانَ الْأَنْتِقَامِ ...

Ove riječi su naljutile ruskog cara, “naložio je svojim ljudima da se Al-Afgānī brzo progna iz Rusije...⁸³

وَ قَدْ أَعْضَبَتْ هَذِهِ الْإِجَابَةَ الْقَيْصِرَ، فَأَوْعَزَ رَجَالَهُ بِسُرْعَةٍ إِخْرَاجِ الْأَفْغَانِي مِنْ رُوسِيَا...

Još jedan pokušaj reformskog djelovanja u Iranu

Iz Rusije se Al-Afgānī zaputio u Evropu, obilazio je evropske zemlje, a u Minhenu se susreo sa perzijskim šahom Nāširuddīnom. Šah je predložio Al-Afgānīju da se po drugi put vrati u Teheran “obećavši da će mu omogućiti provođenje puta reforme koji predlaže. Al-Afgānī je prihvatio ovaj prijedlog.⁸⁴

Dakle, Al-Afgānī se 1889. godine opet vraća u Iran gdje je pokušao da se politički angažira kao Šahov savjetnik. Posebno je radio na uspostavi “sistema predstavničke vlasti u Iranu“ (*tanẓīmu ḥukmin niyābiyyin li l-bilād – تَنْظِيمُ حُكْمِ بِنَائِي لِلْبِلَادِ*),⁸⁵ tražio je uvođenje ustavne vlasti (*al-ḥukmu d-dustūriyyu – الْحُكْمُ الدُّسْتُورِيُّ*) itd. Šah se, međutim, suprotstavio ovim iznesenim reformskim prijedlozima (*wa ‘araḍa hadīhi l-iṣlāḥāti ‘alā š-šāhi lladī i‘tarāḍa – وَ عَرَضَ هَذِهِ الْإِصْلَاحَاتِ عَلَى الشَّاهِ الَّذِي إِعْتَرَضَ*).⁸⁶

Na ovo opiranje Al-Afgānī mu je rekao sljedeće, ističući dvije poente:

A) “Znaj, o Šahovsko dostojanstvo, da će Tvoja kruna, veličina vlasti i stubovi Tvoga prijestolja biti ustavnom vlašću veći, učinkovitiji i postojaniji nego li su sada.⁸⁷

إِعْلَمْ يَا خَضِرَةَ الشَّاهِ أَنَّ تَاجَكَ وَ عَظْمَةَ سُلْطَانِكَ وَ قَوَائِمَ عَرْشِكَ
سَيَكُونُونَ بِالْحُكْمِ الدُّسْتُورِيِّ أَعْظَمَ، وَ أَنْفَدُ، وَ أَثْبَتُ مِمَّا هِيَ الْآنَ ...

82 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 36.

83 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 37.

84 Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 37. (وَقِيلَ الْأَفْغَانِي...). عَرَضَ عَلَيْهِ الْعُوْدَةَ مَعَهُ مَرَّةً أُخْرَى إِلَى طَهْرَانَ وَوَاعِدًا أَنْ يَهْدِيَ لَهُ طَرِيقَ الْإِصْلَاحِ الَّذِي افْتَرَعَهُ، وَ قِيلَ الْأَفْغَانِي... (الْعَرَضُ).

85 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 37.

86 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 37.

87 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 37.

B) “Nema sumnje, o Šahovsko veličanstvo, da si vidio i čitao o narodu koji je smogao snage živjeti bez toga da na svome čelu ima kralja. Ali, da li si vidio da je ikada živio kralj bez naroda i podanika?”⁸⁸

لَا شَكَّ يَا عَظَمَةَ الشَّاهِ أَنَّكَ رَأَيْتَ وَ قَرَأْتَ عَنْ أُمَّةٍ اسْتَطَاعَتْ أَنْ تَعِيَشَ بِدُونِ
أَنْ يَكُونَ عَلَى رَأْسِهَا مَلِكٌ، وَ لَكِنْ هَلْ رَأَيْتَ مَلِكًا عَاشَ بِدُونِ أُمَّةٍ وَ رَعِيَّةٍ ؟

Al-Afgānī nije našao kod Šaha Nāširuddīna (iz dinastije Kadžara) plodno tlo za svoje reforme, pa se skrasio u mjestu Šah ‘Abdul‘azīm. Tu je jednom krugu ljudi držao predavanja, objašnjavao je svoj poziv na revoluciju (*at-tawrah* - التَّوْرَةُ) i reformu (*al-iṣlāḥ* - الإِصْلَاحُ).⁸⁹ Ali je sada Šah Nāširuddīn postao posve podozriviji prema njemu, držao ga je pod nadzorom da bi ga, napokon, 1892. godine protjerao u Basru (Irak), iako je bio bolestan. Al-Afgānī je iz Basre otputovao u London. U februaru iste godine u Londonu pokreće list pod naslovom *Ḍiyā’u l-Ḥāfiqayni* (ضِيَاءُ الْخَافِقَيْنِ) ili *Svjetlost Istoka i Zapada*. List je izlazio dvojezično, na arapskom i engleskom, a svoje članke je potpisivao imenom As-Sayyid al-Ḥusaynī (السَّيِّدُ الْحُسَيْنِيُّ).⁹⁰ Pretežni sadržaj članaka i priloga u tom listu bio je usredsređen na kritiku Šaha u Iranu, na poziv vjerskim dostojanstvenicima i ulemi da sa Šahom prekinu saradnju itd. List je pozivao i “ojačavanju veza između zapadnih i istočnih naroda”.⁹¹

...كَمَا سَعَى مِنْ خِلَالِ هَذِهِ الْجَرِيدَةِ إِلَى تَقْوِيَةِ التَّوَاصُلِ بَيْنَ الْعَرَبِيِّينَ وَ الشَّرْقِيِّينَ ...

Poziv sultana ‘Abdulḥamīda II, boravak u Istanbulu i preseljenje na Bolji svijet

Upravo za vrijeme Al-Afgānījeva boravka u Londonu (1892. godine) stigla mu je vijest od sultana ‘Abdulḥamīda II i poziv da dođe u Istanbul i tu nastavi svoje preporodne i reformske aktivnosti. Sultan ‘Abdulḥamīd II je tražio da mu pomogne u “širenju islamske solidarnosti i razumijevanja” (*‘alā našri t-taḍāmuni l-islāmiyyi* – عَلَى نَشْرِ النَّصَامَنِ الْإِسْلَامِيِّ).⁹² Al-Afgānī se odazvao pozivu, u Istanbulu je bio lijepo primljen i dobio je veliku

88 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 37.

89 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 37.

90 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 38.

91 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 38.

92 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 38.

mjesečnu plaću. S obzirom na to da je u to vrijeme Istanbul bio na glasu po promoviranju panislamizma (*al-ġāmi‘a al-islāmīyah* - الأَجمِعةُ الإسلاميَّةُ), ponadao se da će mu sam sultan ‘Abdulḥamīd II omogućiti da svesrdno radi na tom polju, kao i na “reformi administracije“ (*išlāḥu l-idārah* – إِصْلَاحُ الإِدَارَةِ) i “reformi obrazovanja u Osmanskoj državi“ (*išlāḥu t-ta‘līmi fī d-dawlati l-‘utmāniyyati* – إِصْلَاحُ التَّعْلِيمِ فِي الدَّوْلَةِ العُثمَانِيَّةِ).⁹³ Al-Afgānī nije prestajao insistirati na “skupštinskoj“ ili “parlamentarnoj vlasti“ (*al-ḥukmu š-šūrīyyu* – اَلْحُكْمُ الشُّورِيُّ) te je “pozvao Sultana da uspostavi skupštinsku (predstavničku, parlamentarnu) vlast.“⁹⁴

وَدَعَا السُّلْطَانَ إِلَى الْحُكْمِ الشُّورِيِّ ...

Međutim, sultan ‘Abdulḥamīd II je samo izvanjski pokazivao da prihvata reforme koje je predlagao Al-Afgānī, uskoro je otkrio koji su bili Sultanovi apetiti. Al-Afgānī je pokušao napustiti Istanbul, ali ga je Sultan “privolio da ostane“ (*anna s-sultāna kāna yurādihī li l-baqāi* – اِنَّ السُّلْطَانَ كَانَ يُرَاضِيهِ لِبَقَائِهِ),⁹⁵ potom ga je “okružio uhodama“ koji su kontrolirali njegovo kretanje kako bi ga spriječili da pobjegne.⁹⁶

وَيُحِيطُهُ بِالْجَوَاسِيسِ الَّتِي تُرْصِدُ تَحَرُّكَاتِهِ مَنَعًا لِلْفِرَارِ ...

Za to vrijeme u Istanbulu se suočio sa otporima nekih istaknutih osmanskih ‘alima, najistaknutiji među njima bio je Abū l-Hudā aš-Šayyādī,⁹⁷ koji je pleo spletke i intrige, posebno između Al-Afgānija i Sultana. Protokom vremena, sam Al-Afgānī je iznosio sve žešće kritike protiv Sultana na svojim privatnim kružocima (*fī maġālisihī al-ḥāṣṣah* – فِي مَجَالِسِهِ الْخَاصَّةِ).⁹⁸ Navodno je na tim privatnim sijelima kazao: “Ovaj sultan je sablja u džigericama države!“⁹⁹

إِنَّ هَذَا السُّلْطَانَ سَلٌّ فِي رِيَّةِ الدَّوْلَةِ...

Vjerovatno je polutajni susret Al-Afgānija sa hedivom ‘Abbāsom Ḥilmijem II¹⁰⁰ (koji je bio u posjeti Istanbulu i s kojim se Al-Afgānī sa-

93 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 38.

94 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 38.

95 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 39.

96 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 39.

97 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 39. (Munā Aḥmad Abū Zayd na istoj stranici, u bilješki br. 1, kaže da je ovaj Aš-Šayyādī rođen u Halepu 1849. godine, prešao je u Istanbul i dobio naziv “savjetnik kralja“ (*muštašāru l-malik* – مُسْتَشَارُ الْمَلِكِ), “zaštitnik Osmanlija“ (*ḥāmī l-‘utmāniyyin* – حَامِي العُثمَانِيَّةِ) te “uglednik Arapa“ (*sayyidu l-‘arab* – سَيِّدُ العَرَبِ). Umro je 1909. godine.

98 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 39.

99 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 39.

100 Egipatski hediv ‘Abbās Ḥilmī II vladao je u periodu 1892-1914. godine.

stao bez dozvole sultana ‘Abdulhamīda II - *bi dūni muwāfaqati s-sultāni* – بِدُونِ مُوَافَقَةِ السُّلْطَانِ),¹⁰¹ prelio čašu Sultanova strpljenja. Postoje podaci da je Ğamāluddīn al-Afgānī na ovom sastanku obećao hedivu ‘Abbāsu Ħilmīju II da će s njim raditi “na osnivanju ‘abbāsijске države“ (*‘alā ta’sīsi dawlatin ‘abbāsiyyatin* – عَلَى تَأْسِيسِ دَوْلَةِ عَبَّاسِيَّةٍ),¹⁰² da bi on, heditv ‘Abbās Ħilmī II, bio “ḥalīfa svim muslimanima“ (*li yakūna ḥalīfatan li l-muslimīna* – لِيَكُونَ خَلِيفَةً لِلْمُسْلِمِينَ).¹⁰³

Ovo je, naravno, bio najprovokativniji čin protiv Osmanske države. Od ovog dana je Sultan Al-Afgānīju nametnuo “poluprisilni boravak“ (*farrada ‘alayhi iqāmata šibhi ğabriyyah* – وَفَرَضَ عَلَيْهِ إِقَامَةَ شَيْهِ جَبْرِيَّةٍ) u Istanbulu.

Nakon nekog vremena Al-Afgānī je obolio od raka na vilici (*as-saraṭān fi l-fakki* – السَّرَطَانُ فِي الْفَكِّ),¹⁰⁵ u literaturi postoje glasine i o tome da je otrovan od strane ljekara, ali to nije potvrđeno.

Umro je 9. marta 1897. godine, “nakon života provedenog u službi čovječanstva i u pokušaju da vrati slavu islama i dostojanstvo muslimanima te da ih ujedini jednom sponom.“¹⁰⁶

...بَعْدَ أَنْ قَضَى حَيَاتَهُ فِي خِدْمَةِ الْإِنْسَانِيَّةِ، وَ مُحَاوَلَةِ إِعَادَةِ مَجْدِ الْإِسْلَامِ
وَ رُفْعَةِ الْمُسْلِمِينَ، وَ اتِّحَادِهِمْ فِي رَابِطَةٍ وَاحِدَةٍ ...

Elie Kedourie u svome prilogu u *Encyclopaedia Britannica* tvrdi da je grob Ğamāluddīna al-Afgānīja držan u tajnosti u Istanbulu, a 1944. godine njegovo tijelo je preneseno u Kabul gdje je pokopan i gdje mu je podignut mauzolej.

Danas, 120 godina nakon smrti Ğamāluddīna al-Afgānīja, dobro bi bilo istražiti odgovore na sljedeća pitanja: Koliko su i gdje su sve uspjele njegove reformatorske ideje i zamisli? Da li je tradicionalni svijet islama u arapskoj, perzijskoj i turskoj kulturalnoj zoni slijedio njegove reformske puteve, ili su nade tih društava i naroda imale svoja ishodišta u mnogolikim fundamentalizmima i tradicionalizmima?

101 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 39.

102 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 39.

103 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 39.

104 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 39.

105 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 40.

106 Prema: Munā Aḥmad Abū Zayd, str. 40.

جمال الدين الأفغاني (١٨٣٩-١٨٩٧) • السيرة النشطة لموقف الشرق

اكتملت هذه السنة (٢٠١٧م) مائة وعشرون عاما على وفاة جمال الدين الأفغاني وهو مصلح إسلامي كبير ورائد أفكار متقدمة كثيرة في العالم الإسلامي. إن ما صدر عنه من الأعمال والمؤلفات لا يزال ملهما للكثير من المجددين والمصلحين في بلاد المسلمين وجماعاتهم على انتشارها. وهذه المقالة ننشرها لغرض إحياء ذكرى ١٢٠ عاما على وفاة هذا العملاق المشهور في تراث العصرانية الإسلامية.

Enes Karić

Sayyid Jamāl al-Dīn al-Afghānī (1839-1897)

- Dynamic Biography of the Revivalist of the East

Summary

This year, 2017, marks 120 years since the death of Jamāl al-Dīn al-Afghānī, a great Muslim reformer, the leader of many of the advanced ideas in the Islamic world. His work and life are still inspiration to many revivalists and reformers across Muslim countries, societies and communities. We publish this essay as a reminder of the 120th anniversary of the death of this remarkable figure in the tradition of Islamic modernism.

Svršenici i svršenice naših medresa u 2017. godini

Gazi Husrev-begova medresa - Sarajevo

Svršenici: IVa

Arnaut Zejd - Bugojno
Bajrić Maid - Tuzla
Čolaković Ahmed - Zenica
Čolaković Edin - Sarajevo
Demir Šefik - Kakanj
Hercegovac Alija - Zenica
Hiyari Yahya - Rabat Maroko
Hodžić Kerim - Zenica
Hurem Kerim - Travnik
Kadrispahić Malik - Sarajevo
Karić Hazim - Tuzla
Kepić Maid - Zenica
Kršić Vedad - Fojnica
Muftić Husein - Sarajevo
Mujanović Harun - Slavonski Brod
Mujjić Hamza - Zenica
Mujkić Fejsal - Zenica
Muratović Emir - Zenica
Omerović Ahmed - Sarajevo
Omerović Jusuf - Gradačac
Podrug Almin - Sarajevo

Ridžal Abdulah - Zenica
Šahinović Tarik - Zenica
Šiljić Muamer - Tuzla
Šljivar Abdusamed - Travnik
Žiga Amel - Sarajevo

Razrednik:
Omer Zulić

Svršenici: IVb

Alibegović Hamza - Sarajevo
Avdović Ferid - Sarajevo
Brkanović Hamza - Visoko
Dubičić Meho - Sarajevo
Fatić Harun - Visoko
Hadžić Maid - Zenica
Hodžić Haris - Sarajevo
Hrgić Hamza - Sarajevo
Hurem Ahmed - Sarajevo
Huseinović Samed - Zenica
Kajtazović Muhamed - Cazin
Kordić Mehmed - Sarajevo
Maličević Aldin - Goražde

Mehić Alija - Fojnica
Okanović Haris - Gračanica
Pajić Rijad - Travnik
Pašić Amil - Travnik
Ramić Ahmed - Medina
Salibašić Džan - Sarajevo
Silajdžić Sead - Zenica
Subašić Ahmed - Sarajevo
Subašić Riad - Sarajevo
Svraka Zejd - Priboj
Šehović Medin - Sarajevo
Šerbi Hilmi - Sarajevo
Škrebo Osman - Gračanica
Vuković Bilal - Sanski Most
Zec Faris - Zenica

Razrednica:
Behija Durmišević

Svršenice: IVc

Ahmetović Dalila - Sarajevo
Alibašić Amina - Novi Pazar
Babaluk Sabina - Visoko
Bajramović Zejneba - Sarajevo
Čolić Merjema - Tuzla
Čoraj Fatima - Sarajevo
Đozić Hajrija - Sarajevo
Efendić Lamija - Željezno Polje
Gušić Fatima - Tuzla
Hadžić Medina - Sarajevo
Hadžić Sadžida - Sarajevo
Halvadžić Sadžida - Zenica
Hasanović Edina - Zenica
Hodžić Lamija - Sarajevo
Hodžić Lejla - Sarajevo
Hrgić Nejla - Sarajevo
Huskić Belkisa - Bihać
Ibrahimkadić Ajla - Tešanj
Karamustafić Amina - Vareš
Kasum Azra - Zenica
Kovač Lejla - Zenica
Kurtović Vildana - Sarajevo
Lukač Belma - Bijelo Polje
Maglajkić Merjema - Zavidovići
Mehić Amina - Tuzla

Neimarlija Mujesira - Zenica
Šarić Melina - Sarajevo
Valjevac Dženeta - Zenica
Živojević Merisa - Goražde

Razrednica:
Fatima Sedić

Svršenice: IVd

Arnaut Maida - Zenica
Arnaut Mubina - Zenica
Avdić Sara - Zenica
Balić Lamija - Sarajevo
Bavčić Adna - Sarajevo
Bošnjak Elma - Zenica
Čolaković Nudžejma - Travnik
Dervišević Aiša - Zenica
Dubravac Dženeta - Munhen, Njemačka
Dudo Esma - Sarajevo
Gagula Edina - Sarajevo
Gazić Fatima - Zenica
Gračić Ilma - Zenica
Halilović Ajla - Zenica
Hodžić Amina - Sarajevo
Hodžić Sumeja - Mainz, Njemačka
Hrvat Nedžma - Sarajevo
Ibrahimović Nermina - Sarajevo
Išerić Hadžera - Sarajevo
Ivazović Sumeja - Sarajevo
Karup Amina - Pula, Hrvatska
Kukan Nihada - Sarajevo
Muminović Lejla - Zenica
Musa Melika - Vareš
Omanović Anela - Sarajevo
Sirčo Adelisa - Sarajevo
Stambolić Amina - Sarajevo
Talić Amila - Zenica

Vanredni:

Petak Ramiz - Travnik
Đelmić Emir - Sarajevo
Smajlović Ibrahim - Dinslaken,
Njemačka

JU medresa „Džemaludin-ef. Čaušević” Cazin

Svršenici: IVa

Burzić Mahir - Bosanska Krupa
Čehić Kenan - Bosanska Krupa
Demirović Alen - Kozarac
Đuzelić Abdulah - Cazin
Elkasović Jasmin - Cazin
Grahović Amar - Velika Kladuša
Kapić Adem - Cazin
Kajtezović Haris - Bosanski Novi
Kličić Haris - Cazin
Kržalić Abdulah - Cazin
Litrić Amar - Bihać
Makić Ibrahim - Bužim
Melkić Vedad - Bužim
Muratović Selvedin - Bužim
Mujkanović Almir - Tešanj
Nuhanović Harun - Cazin
Nuhanović Abdurrahman - Cazin
Omanović Hasan - Bihać
Šabić Enes - Bosanska Krupa
Vojčić Ermin - Bihać
Veladžić Džabir - Bužim
Veladžić Mehmed - Bužim

Razrednik:
Kovačević Nijaz

Svršenice: IVb

Baltić Nermina - Bužim
Bosnić Fatima - Bužim
Dedić Maida - Bihać
Dervišević Sara - Cazin
Durić Merjema - Velika Kladuša
Džinić Šaha - Cazin
Emrić Merisa - Bužim
Fejzić Hatidža - Zenica
Grošić Amila - Bužim
Halilagić Nura - Bužim
Jusić Dženana - Bužim
Kajtezović Safija - Bosanski Novi
Kauković Nudžejma - Bosanska Krupa
Kišmetović Murisa - Bužim
Konjević Belma - Bihać
Kudić Adila Iman - Cazin
Ljubijankić Mirnesa - Bužim
Mašić Lejla - Bihać
Muslimović Adna - Prijedor
Mušić Muharema - Bužim
Redžić Sara - Cazin
Šahinović Belkisa - Bužim
Talić Nahla - Sanski Most
Topčagić Ajla - Cazin
Topčagić Melisa - Cazin
Vučkić Amila - Ključ
Vučkić Nejra - Ključ

Razrednica:
Orašćanin Vildana

Karadžoz-begova medresa - Mostar

Svršenici: IV-a

Adilović Ahmed - Zenica
Baltić Ahmed - Janja
Čatić Ensar - Mostar
Dževahirić Zinedin - Bugojno
Filan Sakib - Gornji Vakuf
Godušević Muhamed - Janja
Hadžajlija Zinedin - Konjic
Hamzakadić Agan - Bugojno
Hondo Nedim - Mostar
Jagodić Amir - Živinice
Kadrić Tarik - Fojnica
Kero Almedin - Bugojno
Konjarić Jusuf - Jablanica
Latić Muris - Gornji Vakuf
Lepara Enis - Konjic
Marić Hamza - Mostar
Maslo Edin - Mostar
Mujala Alem - Mostar
Mujkić Elmir - Novi Travnik
Pindžo Ajdin - Konjic
Redžić Amar - Hadžići
Smajlović Omar - Prozor
Tabaković Muhamed - Brčko
Voloder Dženis - Mostar

Razrednik:
Nazif Garib

Svršenice: IV-b

Alić Adna-Konjic
Dervišić Kerima-Sarajevo
Halilčević Almasa-Zavidovići
Hero Naida-Prozor
Ibrišević Amina-Tuzla
Ibrišević Lejla-Tuzla
Jusufbegović Dženita-Konjic

Kovačević Lejla-Zavidovići
Mahmutović Nedžma-Konjic
Mezić Amina-Mostar
Mujakić Lejla-Stolac
Pintul Vahida-Konjic
Pivčić Merjem-Livno
Poturović Nadira-Konjic
Redžović Medina-Mostar
Ruvic Amra-Prozor
Selimhodžić Elda-Prozor
Sinanović Lejla-Zavidovići

Razrednik:
Harun Macić

Svršenici: IV-c

Boloban Benjamin - Konjic
Brkić Elma - Zvornik
Čekro Muhamed - Stolac
Čevra Musab - Čapljina
Čilić Edis - Mostar
Čolak Nedim - Konjic
Čolaković Emina - Mostar
Fišić Selma - Konjic
Gerin Amar - Mostar
Hodžić Rejhana - Livno
Ibišević Habiba - Brčko
Kavazović Abdusamed - Čapljina
Marić Đenana - Mostar
Milanović Nusreta - Gornji Vakuf
Mutap Adnan - Konjic
Pezić Tarik - Mostar
Pobrić Harun - Mostar
Tokić Amila - Brčko
Topić Medina - Bugojno

Razrednik:
Smajo Čolaković

Elči Ibrahim-pašina medresa u Travniku

Svršenici: IV-a

Atić Edin-Bugojno
Bačvić Elmin-Travnik
Bašić Mahir-Donji Vakuf
Bradić Muhamed-Travnik
Čančar Vildan-Zenica
Čolaković Ahmed-Zenica
Čatić Edin-Bugojno
Čurić Harun-Travnik
Dervić Velid-Travnik
Didić Amel-Bos. Petrovac
Duraković Kenan-Bos. Krupa
Fuško Rahman-Travnik
Fuško Rahim-Travnik
Golub Harun-Zenica
Halak Ismail-Travnik
Haznadarević Adnan-Tomislavgrad
Hrustanović Amer-Travnik
Husić-Salih Travnik
Jašarević Haris-Bugojno
Kasumović Akif-Travnik
Kokić Ajdin-Jajce
Krnjić Rijad-Novi Travnik
Mehić Bejzad-Zenica
Mehmedović Bakir-Graz, Austrija
Mlivo Uzeir-Bugojno
Pelto Adnan-Tešanj
Perenda Faris-Novi Travnik
Sarajlić Imran-Vitez
Sedić Muaz-Bos. Krupa
Sefer Kerim-Travnik
Šehić Bilal-Zavidovići
Zekan Harun-Jajce
Zukić Faris-Novi Travnik

Razrednik:
Asim Hodžić

Svršenice: IV-b

Arshad Sajra-Donji Vakuf
Begović Hata-Travnik
Buljina Elma-Linz, AUSTRIJA
Čehaja Aiša-Bugojno
Duranović Harisa-Jajce
Đulan Amila-Zenica
Hadžibegović Amina-Travnik
Hadžić Selma-Travnik
Hodžić Ajdina-Travnik
Hodžić Nizama-Donji Vakuf
Jusić Adnana-Bugojno
Karić Nedžla-Travnik
Kasumović Salema-Travnik
Kokić Amina-Donji Vakuf
Krehić Azra-Vitez
Mujkanović Selma-Vitez
Peco Emina-Travnik
Pilić Zerina-Zenica
Pivić Nudžejma-Zenica
Ribo Fatima-Travnik
Smajlović Kulsuma-Travnik

Razrednica:
Esma Imširpašić

Svršenice: IV-c

Badnjar Ajla-Žepče
Burajić Amra-Maglaj
Čolo Zlata-Travnik
Dautović Fatima-Travnik
Fazlić Rabija-Travnik
Hodžić Mahira-Novi Travnik
Ibranović Emina-Travnik
Ibranović Hadžera-Travnik
Jusić Hatidža-Zenica
Jusufović Sumeja-Travnik
Makić Amina-Travnik
Mehić Sara-Zavidovići
Mušija Sumeja-Kakanj

Olovčić Džana-Kakanj
Patković Refija-Vitez
Perenda Nizama-Novi Travnik
Pezić Emina-Busovača
Rebihić Amina-Vitez
Rizvić Selsebila-Maglaj
Rizvić Ensara-Busovača

Sivac Nudžejma-Zenica
Talić Amila-Zenica
Tarakčija Ifeta-Travnik
Tarakčija Habiba-Travnik
Topalović Lejla-Vitez

Razrednica:
Alma Švraka

Behram-begova medresa – Tuzla

Svršenici: IVa

Ahmić Ševal - Živinice
Ahmić Mehmed - Živinice
Bašić Adem - Srebrenik
Bečić Haris - Kalesija
Dedić Muamer - Brčko
Džinić Hasan - Gračanica
Fazlović Ishak - Tuzla
Fehrić Dženan - Živinice
Haušić Abdulah - Tešanj
Hrnjić Izet Lukavac
Hrustanović Began - Zvornik
Imamović Sani - Zavidovići
Islamović Veldin - Lukavac
Jakupović Omer - Bijeljina
Joldić Tarik - Kalesija
Kuralić Armin - Kalesija
Kurtić Asim - Banovići
Maslić Bajro - Živinice
Mešić Sanel - Tuzla
Okić Omer - Tuzla
Ramić Ejmen - Banovići
Pirić Sedim - Sarajevo
Ribić Senad - Brčko
Salkić Adnan - Živinice
Sarajlić Amar - Lukavac
Sendić Emir - Gradačac
Skula Ahmed - Doboju Jug
Skula Adem - Tešanj
Zulić Ahmed - Kalesija

Razrednik:
Ahmed Omerović

Svršenici: IVb

Ahmetović Emir - Sapna
Alibegović Dževad - Gračanica
Begić Selmo - Srebrenik
Bosankić Mensur - Srebrenik
Brkić Resul - Zvornik
Čekić Ajdin - Srebrenik
Čirić Ahmed - Čelić
Džafić Ismail - Tuzla
Ejubović Amar - Lukavac
Fazlić Husein - Kalesija
Garić Muhamed - Tešanj
Gogić Amel - Kladanj
Grapkić Kenan - Gračanica
Hadžić Arman - Brčko
Henjaković Emir - Srebrenik
Ibrahimović Mustafa - Gradačac
Mehić Bekir - Banovići
Memić Alaga - Lukavac
Mulić Anes - Tešanj
Musić Hazim - Kladanj
Mustafić Nedžad - Bratunac
Numanović Mahir - Brčko
Nurić Harun - Gračanica
Osmanović Hakija - Živinice
Pašić Emir - Sapna
Spahić Vedad - Tuzla
Sultanović Eldar - Tuzla
Vehabović Ahmed - Lukavac
Zukanović Medin - Tešanj

Razrednik:
Edin Brigić

Svršenice: IVc

Aganović Emina - Bijeljina
Ahmetović Hanija - Gračanica
Alibašić Alma - Živinice
Alić Aiša - Kalesija
Arifović Rabija - Srebrenik
Bukvarević Ajla - Tuzla
Čokić Lejla - Tuzla
Glavić Dženita - Tuzla
Hadžić Mirela - Kalesija
Halilović Lejla - Brčko
Hasanović Adelisa - Zvornik
Husanović Lamija - Tešanj
Kalajac Mirsada - Živinice
Kasumović Halima - Lukavac
Ljevaković Azra - Tešanj
Mehić Mediha - Banovići
Memić Melika - Tuzla
Muharemović Misala - Srebrenica
Mujaković Emina - Doboj Jug
Mujezinović Almedina - Banovići
Murati Anida - Lukavac
Okanović Ajša - Lukavac
Selimović Sedina - Teočak
Selimović Sumeja - Zvornik
Sirovica Nadira - Maglaj
Smajlović Mirala - Sapna
Taletović Almedina - Gradačac
Turnadžić Emina - Srebrenik

Razrednica:

Merjem Modrić-Vildić

Svršenice: IVd

Agić Amela - Tešanj
Ahmetbegović Šejla - Zvornik
Ajanović Meliha - Kalesija
Avdibašić Elmedina - Tuzla
Avdić Emina - Gračanica
Botić Ines - Tešanj
Čekrić Merima - Gračanica
Ćeman Aiša - Tešanj
Dzuzdanović Maksida - Teočak
Hodžić Mihada - Kalesija
Karamujić Aida - Brčko
Klopić Merjem - Živinice
Kujraković Mediha - Gradačac
Mahalbašić Alma - Teslić
Makarević Meldina - Doboj Jug
Mehmedović Sanida - Kalesija
Mehuljić Alma - Srebrenik
Memić Fatima - Gračanica
Muhamedbegović Maida - Živinice
Mujačić Ilma - Gračanica
Osmanbegović Nudžejma - Živinice
Ramić Mubina - Kalesija
Sačević Dženita - Tuzla
Sinanović Amina - Kalesija
Softić Amina - Banovići
Spahić Selma - Gračanica
Tagić Leila - Lukavac
Velić Senada - Bratunac

Razrednica:

Jasmina Rahmanović

Medresa „Osman ef. Redžović“ Veliko Čajno, Visoko

Svršenici: IVa

Agić Adis-Rottenmann, Austrija
Arnautović Aldin-Visoko
Bajrić Vahidin-Tešanj
Bekrić Mustafa-Munchen, Njemačka
Čamo Asim-Zavidovići

Čehajić Irhan-Zenica
Ćatić Suad-Zenica
Dedić Adem-Sarajevo, Centar
Delahmetović Ismail-Sarajevo, Centar
Durić Belmin-Fojnica
Fatić Šaban-Visoko

Ferizović Ibrahim-Zenica
Hadžić Harun-Visoko
Hurem Ekrem-Sarajevo, Centar
Jašarević Malik-Zenica
Karan Tarik-Zenica
Muhić Edin-Zavidovići
Numanović Vildan-Sarajevo, Centar
Patković Abid-Zenica
Salkanović Ahmed-Slavonski Brod
Spahić Omer-Tuzla

Razrednik:
Nijaz Aganhodžić

Svršenici: IVb

Ahmetlić Emina-Zenica
Ahmetlić Fatima-Zenica
Alkaz Alema-Tešanj
Avdagić Amina-Sarajevo, Centar
Čaušević Dželila-Goražde

Čehajić Mubuna-Visoko
Čelenka Kasema-Zenica
Čolić Adelisa-Zenica
Fejzić Arnela-Zenica
Hajdarević Sabiha-Zenica
Halilović Emina-Zenica
Hasanić Sara-Zenica
Husić Sara-Torino, Italija
Kaplan Aida-Visoko
Karić Edina-Sarajevo, Centar
Kubat Nermana-Sarajevo, Centar
Omanović Aiša-Visoko
Raščić Almina-Sarajevo, Centar
Rizvanović Amela-Zenica
Strika Sumeja-Zenica
Šečić Amela-Sarajevo, Centar
Trebo Ajla-Vareš

Razrednik:
Emir Uzunalić

Medresa / Islamska gimnazija „Dr. Ahmed Smajlović“ – Zagreb

Svršenici

Hana Al Salih-Karlovac
Maida Ali-Zagreb
Tamara Chamae-Zagreb
Amela Đulić-Zagreb
Dina Gazal-Zagreb
Ismet Hadžić-Pula
Larissa Hasanbegović-Zagreb
Adis Hodža-Pula
Emina Hodžić-Zagreb
Krenar Kadriju-Tetovo
Ahmed Fadel Kaoudahhan-Zagreb
Džejlana Karabegović-Bihać

Yakub Kattae-Zenica
Dayana Kurdi-Aleppo
Mihal Malkoč-Rijeka
Edona Ramadani-Zagreb
Sara Rušiti-Zagreb
Ennes Salihović-Bad Hersfeld
Anesa Seferović-Šibenik
Senada Stenaklić-Zagreb
Dina Šabanović-Zagreb
Amar Terzić-Zagreb
Ilma Tutmić-Zenica
Julida Useini-Gostivar
Liridona Zećiri-Sisak

Medresa „Gazi Isa-beg“ Novi Pazar

Svršenici: IVa

Aličković Jasmin - Novi Pazar
Asani Alija Gostivar - Makedonija
Avdović Semin - Novi Pazar
Berović Semir - Ribariće, Tutin
Bećirović Enis - Novi Pazar
Bihorac Džejlan - Nova Varoš
Dolovac Kadir - Novi Pazar
Gusinac Dino - Tutin
Goruždić Izet - Novi Pazar
Hadžić Mevludin - Rožaje
Hadrović Ramiz - Novi Pazar
Ibrahimović Samed - Novi Pazar
Kolašinac Bajram - Novi Pazar
Murić Čazim - Rožaje
Mavrić Suad - Novi Pazar
Muratović Tarik - Novi Pazar
Rešović AhmovSjenica
Sadović Edis - Novi Pazar
Sejdović Amer - Novi Pazar
Šutković Emin - Rožaje

Razrednik:
Zukorlić Mahmud

Svršenice: IVb/1

Avdović Mejra - Novi Pazar
Binjoš Adela - Novi Pazar
Dreković Anida - Novi Pazar
Fijuljanin Asija - Novi Pazar
Gusinac Anesa - Novi Pazar
Hamidović Belma - Novi Pazar
Hodžić Ajla - Novi Pazar
Husović Šejla - Novi Pazar
Kadrić Ramiza - Novi Pazar
Kučević Elma - Duga Poljana, Sjenica
Kučević Sumeja - Duga Poljana, Sjenica
Kučukuisal Belma - Rožaje
Mašović Mahija - Tutin
Mavrić Anisa - Novi Pazar
Muratović Amra - Duga Poljana, Sjenica
Nušević Melisa - Novi Pazar

Papić Almina - Novi Pazar
Plojović Amina - Novi Pazar
Sejdović Anida - Sjenica
Ujkanović Nerkeza - Duga Poljana, Sjenica

Razrednica:
Abdulkerim Irma

Svršenice: IVb/2

Alić Šemsa - Novi Pazar
Bačevac Almedina - Novi Pazar
Bačevac Samra - Novi Pazar
Dacić Merisa - Sjenica
Duljević Amina - Novi Pazar
Eminović Šejma - Tutin
Hadrović Aldina - Tutin
Kadušić Azra - Sjenica
Mujović Adna - Sjenica
Nuhambašić Merjema - Novi Pazar
Redžović Dženeta - Novi Pazar
Rešović Sara - Sjenica
Tutić Irma - Tutin
Ujkanović Sumeja - Novi Pazar
Ujkanović Amra - Novi Pazar
Zeković Zehada - Novi Pazar
Zukorlić Envera - Novi Pazar

Razrednica:
Dr Pramenković Misala

Svršenice: IVc

Halitović Igbala - Tutin
Kovačević Esra - Rožaje
Mavrić Nejra - Tutin
Murić Edita - Rožaje
Škrijelj Amina - Rožaje
Zukorlić Šejma - Tutin

Razrednica:
Hot Rabija

Medresa „Memed Fatih“ Podgorica

Svršenici VI i svršenice II generacije

Ahmatović Selvet - Rožaje
Bibezić Esad - Podgorica
Bralić Dženis - Rožaje
Bralić Jusuf - Rožaje
Čolović Emir - Rožaje
Fejzić Mumin - Rožaje
Hot Anis - Rožaje
Kačar Armin - Rožaje
Kuč Kevser - Rožaje
Kurpejović Amar - Rožaje
Maksuti Senad - Prizren
Međedović Aldin - Bijelo Polje
Mujević Elson - Rožaje
r. Almin Murić - Rožaje
Musić Alem - Plav
Padović Mensur - Podgorica
Pepić Anid - Podgorica
Ramović Admir - Rožaje
Redžematović Sadat - Plav
Smakić Amer - Bijelo Polje
Šaljić Safet - Rožaje
Škrijelj Meris - Rožaje
Goga Rijad - Ulcinj
Drešević Amar - Podgorica
Djoković Dženan - Podgorica
Đoković Muhamed - Podgorica
Škepović Amar - Podgorica
Djoković Elmedin - Podgorica

Djoković Elmas - Podgorica
Niković Dženisa - Podgorica
Kajoshaj Lejla - Podgorica
Drešević Edita - Podgorica
Kajošević Enisa - Podgorica
Ukoshata Ilderina - Ulcinj
r. Dženita Kajošević - Podgorica
Bektešević Igbala - Podgorica
Dervanović Aiša - Podgorica
Đokić Eldina - Podgorica
Frljučkić Dženeta - Podgorica
Kalač Anela - Podgorica
Ličina Seida - Bijelo Polje
Omeragić Aida - Gusinje
Otović Ilda - Podgorica
Pepić Jasmina - Podgorica
Pepić Sanida - Podgorica
Pepić Semira - Podgorica
Ramović Zerina - Podgorica
Rečković Aldina - Podgorica
Džudžević Nejla - Rožaje
Kalač Almedina - Rožaje
Kurbardović Azra - Rožaje
Seferović Almedina - Rožaje
Pitić Aiša - Rožaje
Hadžić Amina - Rožaje

Razrednici:

Denis Martinović
Dževahir Arifaj
Azra Glavatović
Fadila Pepić

Učenje rukje i pisanje zapisa

Dr. hfz. Senaid Zajimović

direktor vakufske direkcije
zajimovic1@gmail.com

Vijeće muftija je 06.01.2017. godine zadužilo dr. Senaida Zajimovića da pripremi prijedlog šerijatskog stava u vezi sa učenjem rukje i pisanjem zapisa.

Ovo zaduženje shvatam kao izraz brige i spremnosti Islamske zajednice u BiH da na jednom mikroplanu bdije nad ispravnim vjerovanjem svoga dijela islamskog ummeta, odnosno nad vjerovanjem muslimana u Bosni i Hercegovini i izvan nje. Ovaj rad je skroman doprinos ispravnom poimanju ovog pitanja, kao i vid borbe protiv šarlatanstva i iskorištavanja ljudske nevolje.

Uvod

Kur'an je osnova i temelj duhovne medicine u čije pozitivne efekte istinski vjernik nikada ne sumnja. I dok oficijelna medicina traga za liječenjem i čuvanjem zdravlja čovjeka, nastojeći ga učiniti zdravim i sretnim u (ovozemaljskom) životu, duhovna medicina traga za podjednakim usrećenjem čovjeka na ovom, ali i na drugom svijetu, na ahiretu, ne praveći pri tome nikakvu razliku. I dalje, dok se oficijelna medicina bazira na liječenju pomoću određenih supstanci - medikamenata i sl. - duhovna medicina liječi Kur'anom, kur'anskim dovama i raznim vrstama ibadeta. Naravno, razlike su i u samom temeljnom pristupu: zvanična medicina je zasnovana na materijalističkom pogledu na svijet, a duhovna,

kako joj i samo ime kaže, na onome što je duhovno, što je nevidljivo i što se podrazumijeva pod najširim značenjem riječi - gajb. Kada se otvori Kur'an - odmah poslije Fatihe, među prvim ajetima El-Bekare, nalazi se i ajet u kome se kaže: *Oni koji vjeruju u gajb: ovo je knjiga u koju nema sumnje, ona je uputa onima koji su bogobojažni, onima koji vjeruju u gajb, u ono što je nepoznato.*

Ljudi se u posljednje vrijeme sve češće obraćaju „hodžama“ radi zapisa i hamajlija. Pogotovo kada im se zdravstveno stanje ne poboljša od lijekova propisanih od liječnika. Oni idu onome ko im je najbliži i u koga imaju najviše povjerenja. Pravilo je da se, u ovakvim situacijama, bolesni prvo obrati svome ljekaru, pa ukoliko zvanična medicina ne poluči valjane rezultate, bolesnik se treba odlučiti da potraži pomoć kod nekog drugog.

Kako god bilo, u slučaju bolesti bolesnik je obavezan poduzeti sve sa svoje strane kako bi se izliječio od bilo koje bolesti koja ga je zadesila. Uzvišeni Allah eksplicitno navodi da je u Kur'anu lijek i milost za vjernike: *Mi objavljujemo u Kur'anu ono što je lijek i milost vjernicima* (El-Isra, 82). A u drugom ajetu Uzvišeni Allah kaže: *O ljudi, već vam je stigla pouka od Gospodara vašeg i lijek za vaše duše i uputstvo i milost vjernicima* (Junus, 57). Neki islamski učenjaci u komentaru ova dva ajeta kažu „da je Kur'an potpuni lijek od svih srčanih i tjelesnih bolesti; ovosvjetskih i eshatoloških. Međutim, nije svako kompetentan niti osposobljen za liječenje Kur'anom. Ali, ako bolesnik pogodi formulu liječenja sa iskrenim, definitivnim ubjeđenjem u njegovu efikasnost, uz ispunjenje uvjeta za ozdravljenje, nema bolesti koja mu se može oprijeti.“¹

U Buharijinom *Sahihu* zabilježen je hadis koji Ebu Hurejre prenosi od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a koji glasi: „Allah nije dao ni jednu bolest, a da nije dao i lijek za nju.“² U Muslimovom *Sahihu* navodi se hadis od Džabira ibn Abdullaha da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: „Za svaku bolest postoji lijek, ako se

1 Medždi Muhammed eš-Šehavi, *El-Iladžur-rebbani lis-sihri vel-messiš-šejtani* (Božanski lijek za sihr i šejtanski dodir), Mektebetul-Kur'an, 1988, str. 10; Štulanović, Muharem, *Duhovno liječenje Kur'anom – fikhski propisi i kontroverze*, Islamski pedagoški fakultet u Bihaću, Grafis, Bihać, 2015, str. 79.

2 Muhammed ibn Ismail el-Buhari, *Sahihu-l-Buhari* (Buharijeva zbirka hadisa), Knjiga o medicini, 4/5678, str. 181, Visoki saudijski komitet za pomoć BiH, Sarajevo 2009; Ibn Madže, *Sunen*, Knjiga o medicini, br. 3439.

upotrijebi pravi lijek, bolesti nestaje, uz Allahovu dozvolu.“³ Ahmed u svome *Musnedu* bilježi hadis u kojem Usame ibn Šurejk prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: „Liječite se, jer zaista Allah nije spustio ni jednu bolest, a da za nju nije spustio lijek. Taj lijek neki znaju, a neki ne znaju.“⁴

A u drugoj verziji se kaže: „Uzvišeni Allah je za svaku bolest spustio lijek i preventivu, osim za jednu.“ „Koja je to bolest?“ – upitaše ashabi. „Starost.“ – odgovori Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.⁵

Ibnu-l-Kajjim navodi: „Razbolio sam se u Mekki. Ne nađoh ljekara niti lijeka. Liječio sam se Fatihom. Proučio bih je više puta na gutljaj Zemzema pa to popio. Definitivno sam ozdravio. Poslije ovog iskustva počeo sam to primjenjivati i na druge vrste bolesti i liječiti ih potpuno efikasno.“⁶

U zaključku odgovora na slična pitanja Husein-ef. Đozo je rekao: “Bilo bi suviše jednostrano iz ovoga shvatiti isključenje pouzdanja u Allahovu pomoć. Čovjek nikada ne smije gubiti nadu u Allahovu pomoć. Treba, međutim, znati da pravo na Njegovu pomoć stječemo tek onda kada upotrijebimo sve što nam je Svemogući stavio na raspolaganje. Uzaludno je očekivati Allahovu pomoć ako nismo iskoristili sve što nam stoji na raspolaganju i što je nauka otkrila. Allah zaista ne pomaže onima koji ne daju od sebe sve što mogu dati.“⁷

Pored uvodnog dijela ovaj rad tretira sljedeće teme i podteme:

- učenje rukje i šerijatsko utemeljenje za liječenje bolesnog putem rukje,
- uvjeti za liječenje bolesnog putem rukje, kao i sva druga pitanja koja se odnose na rukju,
- pisanje i nošenje zapisa i šerijatsko utemeljenje za ispravan način liječenja sihira putem zapisa, učenja na vodu, ispisivanja ajeta i sl.

3 Muslim, *Sahih Muslim*, Knjiga o miru, br. 2204; Ebu Davud, *Sunen*, Knjiga o medicini, br. 3874.

4 Ahmed Ibn Hanbel, *Musned*, Darul-hadis, Kairo, 1995, XIV/18368.

5 Ebu Davud, *Sunen*, Knjiga o medicini, br. 3855; Tirmizi, *Sunen*, Knjiga o medicini, br. 2038; Ibn Madže, *Sunen*, Knjiga o medicini, br. 3436. Tirmizi tvrdi da je ovaj hadis vjerodostojan.

6 Ibn Kajjim el-Dževzije, *Zadul-me'ad fi hedji hajril-ibad*, Muessesetur-risale, Bejrut, 1987, 4,178.

7 Husein Đozo, *Izabrana djela, Fetve II*, El-Kalem i Fakultet islamskih nauka, Sarajevo, 2006.

Rukja

Pošto je učenje rukje uveliko vezano za pisanje zapisa jer sa oba djela se želi otkloniti određeni musibet i nevolja sa neke osobe (sihir, urok, ograma i slično) na samom početku ćemo ukratko nešto reći o propisanom učenju rukje.

Postupak liječenja Kur'anom nazivamo rukja. Šire značenje rukje i njen propis objašnjeni su u ovom poglavlju. Rukja se uči isključivo osobama na kojima se jasno primijete znaci bolesti, tj. osobama koje su izložene šejtanskim uznemiravanjima.

Jezičko značenje rukje

Termin rukja potječe od glagola *reka* – općiniti, (op)začarati; dati zapis (amulet).⁸ *Er-raki* je onaj koji uči rukju, koji vida. U tom smislu je i kur'anski ajet: *i viknut će se: „Ima li vidara?“* (El-Kijameh, 27). To jeste, ima li neko ko će ga zaštititi. Ajetom se upozorava da neće biti vidara niti bilo koga drugog da ga tog dana zaštiti. Rukja u značenju *avveze, te'viz* – moliti spas od Boga, zaštititi, tražiti utočište. „U tom smislu je rukja traženje utočišta i zaštite za oboljelog.“⁹

Terminološko značenje

Rukja je traženje zaštite i učenje kur'anskih i hadiskih dova u prisustvu oboljelog. Ukoliko se isti tekst napiše i objesi o tijelo, zove se amulet.¹⁰

Rukja sadrži: kratke dove preporučene samo za rukje, propisani zikr, određene, ali i sve ajete iz Kur'ana, kao i određene radnje uz učenje, poput držanja ruke na oboljelom, pljuckanje, puhanje i slično. Tako možemo reći da je rukja: „Traženje pomoći i zaštite od Uzvišenog Allaha putem Kur'ana, dova i propisanog zikra s namjerom očuvanja zdravlja ili

8 Teufik Muftić, *Arapsko-bosanski rječnik*, El-Kalem, Sarajevo, 1997, str. 553.

9 Muhammed ibn Mukrim ibn Menzur, *Lisanul-areb*, Daru Sadir, Bejrut, El-Fejjumi, Ahmed ibn Muhammed ibn Ali, *El-Misbahul-munir*, Darul-kutubil-ilmijeti, Bejrut, El-Isfahani, Er-Ragib, *El-Mufredatu fi garibil-Kur'ani*, Mektebetu Nezzar, Mustafa el-Baz, korijen „reka, ar.“, El-Adevi, Ali Es-Saidi, *Hašijetul-adevi ala šerh'r-risaleti*, Matbe'atul-medeni, Kairo, 1987, 2/439-442, Ibnu Abidin, Muhammed Emin ibn Omer, *Hašijetu Ibn Abidin*, Darul-fikri, Bejrut, 1992, 5/232, El-Bekri, Muhammed Ali ibn Muhammed ibn Alan ibn Ibrahim, *Delilul-falihine li turuki Rijadis-salihine*, Darul-ma'rife, Bejrut, 2004, 3/370.

10 Muhammed Revvas Kal'adži i Hamid Sadik Kunejbi, *Mudžemu lugatil-fukahai*, Darun-nefais, Liban, 1988, str. 226, El-Mudžeddidi, Kava'idul-fikh.

liječenja bolesti.¹¹ Ova definicija je rezultat do sada prezentiranih definicija i mišljenja islamskih pravnika o značenju rukje.

Dakle, u definiranju rukje postoje tri elementa koji je pobliže određuju:

- sadržaj rukje (ajeti iz Kur'ana, propisane dove i zikr),
- ko je uči i kome se uči (sam sebi i drugima) i
- zbog čega je uči (zbog koje bolesti je uči, npr. sihira, sar'a (padavice) i sl.).

Prema tome, rukja podrazumijeva učenje određenih ajeta iz Kur'ana, izgovaranje Allahovih lijepih imena i svojstava, upućivanje dova i traženje zaštite od Njega, Jedinog, Koji nema sudruga u Božanstvenosti.

Rukja je islamska originalna, nekonvencionalna duhovna metoda liječenja, iscjeljenja, preventive i zaštite od sihira, uroka, čini i crne magije, ili egzorcizam koji posjeduje islamska tradicija utemeljena na Objavi i praksi posljednjeg Allahovog Poslanika, s.a.v.s. Ove bolesti se liječe metodom učenja određenih ajeta iz Kur'ana, zikra i dova koje zovemo rukjom.¹² Neki kažu da je rukja: „Utjecanje Allahu (isti'aza) za oboljelog od vrućice, padavice i drugih bolesti.“¹³ Ibn Kajjim el-Dževzije¹⁴ navodi hadis koji bilježi Ebu Davud u svome *Sunenu* da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: „Dozvoljena je samo rukja protiv uroka, otrova ili uboda škorpije i svega otrovnog.“¹⁵

Na osnovu svega izloženog možemo konstatirati da rukja kao islamska duhovna terapija isključuje sljedeće oblike i metode liječenja: medicinu koja se bavi liječenjem na naučnim osnovama, nadriličenje i praznovjerje, ogleđanje, gatanje ili proricanje, spiritizam, vidovnjaštvo, astrologiju, numerologiju, crnomagijaštvo (tarot tumača), placebo efekat ili moć pozitivnog mišljenja, rudimentarnu metodu zapisivanja koju upražnjavaju neke nadrihodže i nadriimami, mudžize (čuda i nadna-

11 Hasan b. Ahmed el-Feki, *Ahkamu el-edvijetu fi eš-šer'ati el-islamijeti*, Mektebetu daril-minhadž, Rijad, 1425, str. 445.

12 Muharem Štulanović, *Duhovno liječenje Kur'anom – fikhski propisi i kontroverze*, Islamski pedagoški fakultet u Bihaću, Grafis, Bihać, 2015, str. 179.

13 Muhammed Emin ibn Omer ibnu Abidin, *Hašijetu Ibn Abidin*, Darul-fikri, Bejrut, 1992, 5/232.

14 Ibn Kajjim el-Dževzije, *Zadul-me'ad fi hedji hajril-ibad*, Muessesetur-risale, Mektebetu El-Menaru el-islamijetu, Bejrut, 1987, IV/168.

15 Ebu Davud, *Sunen*, Poglavlje o medicini, br. 3888.

ravna djela data samo poslanicima za dokazivanje poslaničke misije), keramete (nadnaravna djela koja nisu na stepenu mudžize, data dobrim ljudima) itd.

Sadržaj rukje

U predaji koju bilježe mnogobrojni hadiski autori, kao što su Ibnu-s-Sunni, El-Hakim, El-Bejheki i Abdullah b. Ahmed, daje se izbor ajeta koji se uče za ozdravljenje od džinskog dodira što je osnova rukje koja se uči prilikom liječenja od sar'a (padavice), džinskog dodira, sihira (crne magije) i uroka. Ubejj b. Ka'b pripovijeda: „Bio sam kod Vjerovjesnika, s.a.v.s., kada je došao neki beduin obrativši se:

Allahov Poslaniče, imam bolesnog brata.

Od čega je bolestan?

Od ludila.

Dovedi ga.

Stavio ga je ispred sebe a potom proučio sljedeće ajete:

- Fatihu,
- Ajete iz sure El-Bekare: 1-4, 163-164, 255,284-286,
- Ajet iz sure Alu Imran, 18,
- Ajet iz sure El-A'raf, 54,
- Ajet iz sure El-Mu'minun, 116,
- Ajet iz sure El-Džinn, 3,
- Ajete iz sure Es-Saffat, 1-10,
- Ajete iz sure El-Hašr, 21-24,
- Suru Ihlas i El-Muavizetajn.¹⁶

Pored ovih ajeta, spomenutih u gornjoj predaji, u kombinaciji s njima uče se i ajeti za liječenje oboljelih od sihira i drugih sličnih duševnih bolesti. Radi se o sljedećim ajetima:

- Ajeti iz sure El-Bekare, 102, 257,
- Ajet iz sure Ali Imran, 19,
- Ajeti iz sure El-A'raf, 55-56, 117-122,
- Ajeti iz sure Junus, 81-82,

---

¹⁶ Medždi eš-Šehavi, *El-'Iladžur-rebbani lis-sihri vel-messiš-šejtani* (Božanski lijek za sihr i šejtanski dodir), Mektebetul-Kur'an, 1988, str. 62.

- Ajet iz sure Taha, 69,
- Ajeti iz sure El-Mu'minun, 115-118,
- Ajeti iz sure El-Ahkaf, 29-32,
- Ajeti iz sure Er-Rahman, 33-36,
- Ajeti iz sure El-Džinn, 1-9.

Dozvoljenost liječenja rukjom

Islamski učenjaci su saglasni da je dozvoljeno liječenje sihira, džinskog djelovanja i uroka šerijatskom rukjom, tj. učenjem Kur'ana, dova i zikra čije značenje je poznato i koje u sebi ne sadrži širk pod uvjetom da je rukja uzrok i sredstvo liječenja koja nema utjecaja sama po sebi nego djeluje Allahovom odredbom i Njegovom voljom. U tom kontekstu oni navode nekoliko dokaza među kojima izdvajamo:

Džibril, alejhi-s-selam, učio je rukju Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Muslim bilježi hadis od Aiše, radijallahu anha, da je rekla: „Kada bi se razbolio Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, Džibril mu je učio rukju.“¹⁷

Aiša, radijallahu anha, kaže da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, „kada bi pošao spavati, puhao u svoje ruke uz učenje sura “Kul huvallahu ehad” i “El-Muavizetejn” (El-Felek i En-Nas) zatim bi se potrao po licu i po čitavom tijelu dokle je mogao dohvatiti.“¹⁸

Ona također prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio rukju sebi i nekom iz svoje porodice: „Kada bi se razbolio neko iz njegove porodice, Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, puhao bi u njega (ili pljuckao), uz učenje sure Ihlas i „El-Muavizetejn“, tj. Felek i Nas.“¹⁹

Hadis koji prenosi Muslim u svom *Sahihu* od Avf ibn Malika, radijallahu anhu, u kome stoji: “Za vrijeme džahilijeta učili smo određene vrste rukji. Pošto nam nije bilo jasno da li trebamo nastaviti tu praksu, upitali smo Allahovog Poslanika, s.a.v.s., koju vrstu rukje, s obzirom na nove okolnosti, trebamo sada koristiti prilikom liječenja. On je odgovo-

17 Muslim, *Sahih Muslim*, 4/1718

18 Ibn Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari bi šerh Sahihil-Buhari*, 10/206; Muslim, *Sahih Muslim*, 4/1722.

19 Ibid.

rio: 'Dajte mi da čujem vaše rukje'. Nakon što ih je čuo iz usta ashaba, rekao je: 'Nema smetnje da se uči ova rukja sve dok u njoj nema širka.'²⁰

U drugom hadisu je rekao: "Nema korisnije i djelotvornije rukje od one koja se uči protiv uroka i ujeda škorpiona."²¹

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je rukju i drugima. Osman ibn Ebu el-As, radijallahu anhu, govori: "Kada me Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, imenovao za namjesnika Taifa, počelo mi se dešavati nešto čudno u namazu, nisam znao ni šta klanjam. Kad sam to primijetio, zaputio sam se Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem. Rekao mi je: 'Ibn Ebi el-As?' 'Da, Allahov Poslaniče!' 'Otkud ti ovdje?' Rekao sam: 'Allahov Poslaniče, nešto mi se dogodi u namazu i ne znam šta klanjam!' Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'To je šejtan. Približi mi se!' Približio sam se, sjeo sam na koljena. Udario me rukom u prsa, pljucnuo u moja usta i rekao: 'Izlazi, Allahov neprijatelju!' To je uradio tri puta. Nakon toga je rekao: 'Idi sada, radi svoj posao!' Osman poslije kaže: 'Mislim da mi nije više dolazio.'²²

Ibn Tejmije kaže: "Poslanik, s.a.v.s., učio je rukju kako sebi tako i drugome, ali nije tražio da mu se uči rukja. Učenje rukje sebi i drugome spada u jednu vrstu dove za sebe ili za drugoga, što je u osnovi naređeno i propisano djelo."²³

On također kaže: "Rukja je jedan od najjačih lijekova zbog toga što se radi o duševnom lijeku (*deva'un ruhani*)."²⁴

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, naređivao je učenje rukje. U kući Ummi Seleme, radijallahu anha, vidio je robinju, na kojoj su se primjećivali tragovi uroka. Rekao je: „Ona je urečena, učite joj rukju!“ Također je Esmi bint Umejs u vezi s njenom oboljelom djecom rekao: „Učite im rukju!“²⁵

Muslim bilježi predaju od Ebu Zubejra, r.a., da je nekog čovjeka, dok su sjedili sa Poslanikom, s.a.v.s., ujeo i zatrovao škorpion. Jedan od pri-

20 Muslim, *Sahih Muslim*, poglavlje Selam, 4/1727.

21 El-Buhari, *Sahih Buhari*, poglavlje „Rukja Kur'anom i surama el-Felek i en-Nas“, br. 5403.

22 Ibn Madže, *Sunen*, 2/1175. Autor djela *Ez-Zevaid* je rekao: „Lanac prenosilaca je vjerodostojan.“

23 Ibn Tejmije, *Medžmu'ul-fetava*, 1/182.

24 Ibn Tejmije, *Medžmu'ul-fetava*, 4/265.

25 El-Buhari, *Sahihul-Buhari*, Kitabu et-tibbi, poglavlje o liječenju od urokljivog oka, hadis: 5738, 5739, El-Askalani, *Fethul-Bari* (10/210), Muslim, *Sahih Muslim*, 4/1725,1726, poglavlje „O miru“.

sutnih je rekao: Allahov Poslaniče, da mu proučim rukju? Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, na to je rekao: "Ko od vas može pomoći svome bratu neka to učini."²⁶

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, preporučio je i odobrio slučajevu učenja rukje koju su drugi učili. „Prenosi se od Haridže ibn es-Salta, a on od svoga amidže, radijallahu anhu, koji je došao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i primio islam. U povratku je prošao pored ljudi među kojima je jedan bio okovan u gvožđe, bio je lud. Njegova porodica je rekla: 'Čuli smo da je vaš prijatelj (misli na Poslanika) došao sa velikim dobrom, imate li kakvog lijeka za ovog?' Učio mu je Fatihu kao rukju, pa je ozdravio. Dali su mu stotinu ovaca. Došao je ponovo Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i sve mu ispričao a on ga je upitao: 'Da li si učio nešto drugo?' 'Ne,' - rekao je. 'Onda ih uzmi, teško onom ko se hrani neispravnim rukjama, ti si zaradio ispravnom rukjom.'“ U drugoj predaji stoji: „Učio mu je Fatihu tri dana ujutro i navečer. Kadgod bi završio Fatihu, sabrao bi pljuvačku i pljucnuo.“²⁷

Postoji još mnogo hadisa koji jasno upućuju na dozvoljenost učenja rukje. U gornjim predajama naveo sam po jedan hadis iz kojih se vidi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio podvrgavan tretmanu rukje, učio rukju samome sebi i drugima, naređivao učenje rukje i preporučivao, odnosno odobravao rukju.

Dozvoljeno je učiti rukju samome sebi, kao i da je drugi uči oboljelom. Ali, ukoliko rukju uči zdrava osoba oboljeloj, trebalo bi da je uči onaj ko, koliko-toliko, poznaje svijet džina i njihove moguće laži jer su skloni laganju.

Iz prethodno navedenih predaja koje govore o rukji razumije se njena općenita primjena za liječenje bolesti i nije specifična samo za određene bolesti.

Stav i praksa islamskih učenjaka koji dozvoljavaju rukju

Ahmed ibn Hanbel je liječio ljude od epilepsije izazvane džinskim dodirrom. Nakon što mu je halifa Mutevekkil poslao nekog čovjeka da mu javi

²⁶ Muslim, *Sahih Muslim* (4/1726).

²⁷ Ebu Davud, *Sunen*, Imam Nevevi ga smatra vjerodostojnim, *El-Ezkar*, str. 87.

da je jedna njegova robinja opsjednuta džinom, imam Ahmed je izvadio drvene papuče za abdest, sa kaiševima od palmine kore, dao mu ih i rekao: "Idi halifinjoj kući, sjedi robinji pored glave i reci džinu: Ahmed ti poručuje i pita da li ti je draže izaći iz te žene ili biti udaren sedamdeset puta ovim papučama?" Čovjek je otišao, sjeo pored njene glave i rekao što mu je imam Ahmed rekao da kaže. Džin se javio iz te žene i rekao: „Slušam i pokoravam se. Kada bi nam Ahmed zabranio boravak u Iraku, mi ne bismo boravili u njemu. On se pokorio Allahu, a ko se pokori Allahu, sve mu se pokorava.“ Džin je napustio tijelo sluškinje. Ona se smirila, ozdravila i djecu izrodila. Nakon Ahmedove smrti, džin se ponovo vratio. Mutevekkil je pozvao Mirvezija i sve mu ispričao. Mirvezi je uzeo iste te papuče i otišao kod nje, ali mu se džin iz nje javio i rekao: „Neću izaći iz nje, neću te poslušati, niti od tebe naredbu primiti. Ahmed ibn Hanbel se pokorio Allahu pa nam je naređeno da mu se pokorimo.“²⁸

Ibnul-Kajjim kaže da je Ibn Tejmije često liječio od džina. Jednom sam ga vidio kako je poslao čovjeka da kaže džinu: "Poručio ti je šejh da izađeš jer to nije dozvoljeno." Oboljela osoba bi nakon toga ozdravila. Ponekad se lično obraćao džinu. U nekim slučajevima džin je bio neposlušan pa ga je istjerivao udarcima, nakon čega se bolesnik budio ne osjećajući bol. Ja i drugi smo to često viđali. Naročito često je na uho oboljelom učio ajet *Zar ste mislili da smo vas uzalud stvorili i da Nam se nećete vratiti?* (El-Mu'minun, 115).²⁹

Ibn Tejmije također navodi da je liječenje oboljele osobe od džinske padavice „dozvoljeno i pohvalno, a u nekim slučajevima može biti i obavezno pomoći onome kome je nanesena nepravda, jer nam je naređeno pomoći nevoljniku ukoliko smo u stanju. Ukoliko bolesnik ozdravi dovom, zikrom, naredbom ili zabranom džinima, udaranjem, grđenjem, proklinjanjem ili sličnim govorom, cilj je postignut, bez obzira na to što to podrazumijeva obolijevanje nekih džina ili njihovu smrt.“²⁹

Naravno, postoje i učenjaci koji smatraju da rukja nije dozvoljena, a kao potvrdu navode sljedeće hadise:

28 Muhammed ibn Abdullah eš-Šebli, *Akamu el-merdžan fi ahkamil-džaan*, Darul-kutubil-'ilmijje, Kairo, str. 115.

29 Ibn Tejmije, *Medžmu'ul-fetava*, 19/56.

Abdullah ibn Mes'ud, radijallahu anhu, kaže: „Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: 'Zaista su rukja, zapisi i vraćanje širk.'“³⁰

U podužem hadisu koji prenosi Ibn Abbas, radijallahu anhu, a koji govori o onima koji će ući u Džennet bez polaganja računa i patnje, stoji da su oni opisani kao: „Oni koji nisu tražili da im se uči rukja.“ I ovaj hadis je muttefekun alejh.³¹

I hadis koji prenosi Mugire ibn Šu'be, radijallahu anhu, u kome stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: „Ko spaljuje ranu ili bude tražio da mu se uči rukja, taj nema ispravno pouzdanje u Allaha, džellešanuhu.“³²

Ovo su glavni dokazi onih koji zabranjuju rukju, a na ove tekstove se oslanjaju i oni koji je smatraju mekruhom (pokuđenom).³³

Iz teksta hadisa vidimo da su u njemu nabrojana samo zabranjena djela. Pored temaima³⁴ i tuvele³⁵ spomenuta je i rukja iz čega jasno vidimo da se u hadisu misli na nedozvoljenu (šejtansku) rukju. Dakle, spomenuti hadis se odnosi na šejtansku rukju, dok su temaim i tuvele sami po sebi zabranjeni.

Zabrana rukje spomenuta u ovim hadisima se odnosi na rukje koje se izgovaraju nerazumljivim riječima (koje nemaju značenje) i u čijem tekstu može biti kufra ili širka, ili one koje su bile upotrebljavane u vremenu prije islama, čija je karakteristika bila da su pripisivali ozdravljenje rukji, tj. uzroku (sebebu), a ne Onom ko je dao taj uzrok (musebbib), tj. dragom Allahu. Hadisi koje prenose Ibn Mes'ud i Mugire govore o ubjeđenju iz vremena prije islama, bez tevekkula (oslonca) na Allaha, džellešanuhu. A rukja u kojoj ima širka sama je po sebi zabranjena. Zato je i Poslanik, s.a.v.s., tražio na uvid i da čuje rukju koju ashabi uče pa kada ju

30 Ahmed b. Hanbel, *Musned*, Ebu Davud, *Sunen*, 1/381.

31 Ibn Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari bišerh Sahihil-Buhari*, 10/211.

32 Ibid.

33 Ibn Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari bišerh Sahihil-Buhari*, 10/206.

34 Vješanje konca ili drugog predmeta o vrat kako bi se sačuvalo od uroka. El-Kurtubi, *Tejsir*, 10/320, Ševkani, *Nejlul-evtar*, 8/312.

35 Gatanje koje bi činile žene kako bi ih zavoljeli njihovi muževi. Ibn Abidin, *Hašijetu Ibn Abidin*, 5/275, Ševkani, *Nejlul-evtar*, 8/312.

je preslušao, rekao je: „Nema smetnje (dozvoljena je) rukja u kojoj nema širka.“

Er-Rebi'a je upitao imama Šafiju šta misli o učenju rukje pa je odgovorio: „Ne smeta ukoliko tekst rukje sadrži Allahove riječi i zikr.“ Imam Malik je upitan o rukji koja u sebi sadrži nepoznate riječi pa je odgovorio: „Možda sadrži riječi zbog kojih se izlazi iz vjere, ko zna? Zbog toga se ne dozvoljava rukja koja u sebi sadrži nepoznat tekst iz straha od kufra i sihira.“³⁶

Uvjeti ispravnosti rukje

Rukja je dozvoljena po konsenzusu islamskih učenjaka ako zadovoljava uvjete valjanosti rukje koje navodi Ibn Hadžer el-Askalani:

- da u sebi sadrži Allahove ajete, Njegova imena i svojstva;
- da je na arapskom jeziku, a ukoliko je prevedena, da prijevod bude sa jasnim značenjem;
- vjerovanje da rukja ne djeluje sama po sebi, već Allahovom odredbom i Njegovom naredbom.³⁷

Pojašnjenje uvjeta:

Sadržaj rukje mora biti nedvosmisleno monoteistički i definitivno bez primjesa širka.

Rukja ne smije sadržavati nikakvu zakletvu s bilo kojim Allahovim stvorenjem, kao što su Sunce, Mjesec, zvijezde, džini, meleki itd. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, je rekao: „Ko se zakune nečim, mimo Allaha, počinio je širk.“

Ne smije, također, sadržavati dovu ili traženje pomoći od Allahovih stvorenja u stvarima koje može samo Allah, džellešuanuhu. U Kur'anu se u prijevodu značenja kaže: *A oni kojima se, pored Njega, molite, ne posjeduju ništa. Ako im se molite, ne čuju vašu molbu, a da i čuju, ne bi vam se odazvali; na Sudnjem danu će poreći da ste ih Njemu ravnim smatrali* (Fatir, 13-14).

Rukja ne smije sadržavati sahir i vradžbinu. Sahir je haram i pravno se tretira jednom vrstom širka.

³⁶ Ibn Abidin, *Hašijetu Ibn Abidin*, 5/232, *Eš-šerhus-Šagir*, 4/769, *Umdetul-kari*, 5/653.

³⁷ Ibn Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari bi šerh Sahihil-Buhari*, 10/206.

Rukja se ne prihvata od onoga koji ogleda, gata ili proriče, pa makar i ne bio sihirbaz. Ahmed i Hakim bilježe predaju u kojoj se kaže: „Ko ode onome ko ogleda, gata ili proriče, pa mu povjeruje, time negira ono što je objavljeno Muhammedu, a.s.“³⁸

Rukja mora biti razumljivog značenja, jer ono što se ne razumije može imati značenje širka.

Rukja treba biti u vidu forme koja je prenesena od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i generacije ashaba.

Ne smije sadržavati psovke i proklinjanja.“

Vrste rukje

U pogledu postizanja cilja, dvije su vrste rukje:

- rukja koja se uči radi ozdravljenja, nakon što neka osoba oboli i
- rukja koja se uči preventivno, radi zaštite, imunizacije i sprečavanja oboljenja.³⁹

Izbjegavanje liječenja Kur'anom

Ostavljanje (opsjednutog) prijatelja bez pružanja pomoći u liječenju je isto kao ostavljanje onoga koga je napao neprijatelj. Pomaganje napadnutom je farzi-kifaje, u skladu s mogućnostima. „Musliman je brat drugom muslimanu, on ga ne ostavlja u potrebi, niti mu nanosi štetu.“⁴⁰

„Ako on nije u mogućnosti pomoći mu ili je zauzet nečim prečim, ili je neko drugi otišao pomoći opsjednutoj osobi, njemu više nije obaveza da to učini. Ako je, s druge strane, on jedini prisutan, a nije zauzet ničim prečim, postaje mu prijekom naredbom da istjera džina iz opsjednute osobe.“⁴¹

Prema tome, učiti rukju opsjednutoj osobi je farzi-kifaje onome ko ispunjava uvjete za to, kada se pokaže nužna potreba, ali je rukju kao zanimanje bolje izbjeći.

³⁸ Ahmed, *Musned*, 2/408, 429, 476.

³⁹ Muharem Štulanović, *Liječenje Kur'anom od sar'a (ograma, ograjisavanje), sihra (vradžbina, magija) i uroka – fikhski propisi, istine i kontroverze*, Udruženje Centar za razvoj i afirmaciju kulture i obrazovanja „Litteratus“, Sarajevo, 2012, str. 68.

⁴⁰ Ebu Davud, *Sunen*, Mektebetul – me'arif, Rijad, bez god. izdanja, br. 4893. Njegovu vjerodostojnost potvrdio je Albani.

⁴¹ Ibn Tejmije, *Poslanica o džinima*, str. 108-109.

Kome se uči rukja?

Nema smetnje da se rukja uči svakoj osobi koja ima potrebu za liječenjem. Dakle, muslimanu ali i nemuslimanu. Osnova u Šerijatu koja se tiče običajnog prava je dozvola (إباحة), osim ako u tekstovima nije došla izričita zabrana, a što se tiče ibadeta, osnova je zabrana, osim ako nije došla izričita naredba ili dozvola.⁴²

Kako prema ovom tretiramo pitanje učenja rukje nemuslimanima? Pošto smo već rekli da je rukja ibadet, njena je osnova zabrana, ali pošto postoje tekstovi koji ju dozvoljavaju nemuslimanima, onda je možemo smatrati dozvoljenom. Već smo navodili hadise u kojima su ashabi učili rukju onima koji nisu muslimani, što se da vidjeti iz analize hadisa. Npr. hadis koji prenosi Haridže ibn es-Salt, čiji amidža je učio Fatihu kao rukju, prolazeći pored ljudi, među kojima je bio jedan okovan u gvožđe, koji su mu se obratili riječima: „Čuli smo da je vaš prijatelj...“⁴³, što asocira da ovi ljudi nisu bili muslimani.

U Buharijinom i Muslimovom sahihu se prenosi da je Ebu Seid el-Hudri rekao: „Grupa ashaba Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, otišla je na put. Došli su do beduinskog logora i tražili njihovo gostoprimstvo. Beduini su ih odbili primiti, pa su ashabi odsjeli u blizini i krenuli na počinak. U međuvremenu, zapovjednik beduina razbolio se od uboda škorpiona. Njegovi su prijatelji pokušali sve što su znali (da ga izliječe), ali bez uspjeha. Napokon, otišli su i upitali ashabe da li imaju išta što bi izliječilo njihovog vođu. Jedan od ashaba je odgovorio: ‘Uistinu, slavljen neka je Allah, ja znam koje se dove uče kao lijek protiv otrovnog ujeta. Ipak, mi smo vas upitali da nas primite, a vi ste odbili ponuditi gostoprimstvo, i ja neću proučiti ove dove dok se ne nagodimo.’

Beduini su ih obradovali i obećali nagraditi s nekoliko ovaca ako uspiju u liječenju njihovog vođe. Zatim je ashab otišao u vođin šator i učio mu suru El-Fatiha, skupljajući pljuvačku i pušuci na ujedeno ga. Najednom, zapovjednik je počeo vraćati snagu. Kada su ga ashabi napustili, zapovjednik je već bio povratio svu svoju snagu. Beduini su ispuni-

42 Dr. Mustafa b. Kerametullah Mehdum, *Revdatul-fevaid šerh menzumetil-kavaidi libni Si'di*, Darul-Išhilija, 1999.

43 Ibn Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari bi šerh Sahihil-Buhari*, IV/533.

li svoje obećanje i platili ashabu za njegov trud. 'Podijelimo nagradu!', predložili su ashabi. Ashab koji je proučio rukju je odgovorio: 'Ne činimo ništa dok se ne vratimo Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i ispričamo mu naš slučaj.' Kasnije, kada su došli kod njega i ispričali mu šta se desilo, on je prokomentirao: 'Kako ste znali da je El-Fatiha rukja? Uistinu, bili ste u pravu. Sada, podijelite ono što imate između sebe i ostavite jedan dio i meni!'⁴⁴

Učenjem rukje musliman predstavlja svoju vjeru prilikom čega dokazuje da je ona praktična, korisna i primjenjiva na sve ljude. Dakle, misija u kojoj misionar nema potrebe prezati od bilo čega što treba govoriti o islamu. Allahovom dozvolom, učenje rukje može biti uzrok nečijeg primanja islama.

Da li se sihira može liječiti sihirom?

Islamski pravници imaju podijeljena stajališta u pogledu ove vrste liječenja.⁴⁵ Jedan dio učenjaka dozvoljava ovu metodu. Njihovo mišljenje zasnovano je na potrebi (hadžetu) i nuždi (daruretu) bolesnika ili samo u nuždi. To je mišljenje nekih hanbelijskih pravnika. Oni ga obrazlažu sljedećim dokazima:

Kad su imama Ahmeda upitali za ovu vrstu liječenja, on nije dao nikakvu fetvu već se samo ogradio riječima: „Ne znam šta je to!“ Dakle, da je to smatrao haramom, izrekao bi eksplicitnu zabranu, jer je bio direktno pitan o tom problemu.

Zatim mišljenje Se'ida ibnu-l-Musejjeba koji je, kad je bio upitan o ovoj metodi, kazao: „Ono što koristi nije zabranjeno.“ On je i u drugim verzijama ove predaje dozvolio odlazak onome ko će skinuti sihira. El-Hasan je to pokudio smatrajući da tu vještinu zna samo sihirbaz. Seid je na to odgovorio: „Ne smeta skidanje sihira! Allah je zabranio samo ono što šteti, a nije zabranio ono što koristi.“⁴⁶

44 Muslim, *Sahih Muslim bi šerhi imam En-Nevevi*, Mektebetu daru el-Fejha, Damask, bez god. izdanja, IV/189, hadis: 2201. El-Buhari, *Sahihu-l-Buhari* (Buharijeva zbirka hadisa), 4/5749, str. 214, Visoki saudijski komitet za pomoć BiH, Sarajevo, 2009.

45 Abdul-Azim ibn Ibrahim, *En-nušretu ev hukmu i'ladžis-sihri bis-sihri (Rukja za liječenje od sihra ili pravni status liječenja sihra sihirom)*, Darul-dževabi, 1995, str. 26.

46 El-Buhari, *Sahihu-l-Buhari* (Buharijeva zbirka hadisa), 4/5763, str. 224, Visoki saudijski komitet za pomoć BiH, Sarajevo, 2009.

Općenito značenje hadisa koji bilježi Muslim od Džabira upućuje na dozvolu. Poslanik, a.s., je rekao: „Onaj ko može pomoći svome bratu, neka mu pomogne.“

Zatim slučaj Aiše, radijallahu anha, koju je opsihirla njena robinja nakon što je Aiša sastavila testament o njenom oslobađanju od ropstva nakon njene smrti. Aiša se zbog sihira razboljela. Njeni rođaci su otišli nekome ko se bavio skidanjem sihira. On ih obavijesti o spravljačici sihira riječima: „Došli ste mi po pitanju žene koju je opsihirla robinja. U sobici te robinje sada se pomokrilo dijete.“ Aiša je naredila da dovedu robinju i ona je priznala. Onda je naredila da je prodaju beduinima koji su bili poznati po lošem postupku sa robljem.⁴⁷

Dokaz je u činjenici što je osoba koja skida sihire obavijestila Aišine rođake o „nepoznatim“ stvarima: o kome se radi, ko je bolestan, ko je spravio sihire, šta se dešava sa spravljačicom sihira u tom momentu, dakle, stvari koje može znati samo osoba koja je u kontaktu sa džinima. Pošto Aiša, radijallahu anha, nije pokudila način dobijanja ovih informacija, tj. odlazak čovjeku koji se bavio skidanjem sihira, značilo je da takav čin nije smatrala zabranjenim.

Dozvoljeno je u nuždi, kao što je dozvoljeno da se jede zabranjena lešina, kako bi se popravili poremećeni odnosi između muža i žene ili liječenje impotencije te u svim slučajevima kada je u pitanju korist ljudima. Šerijat je dozvolio zabranjene stvari u nuždi da bi se otklonila veća šteta.

Drugi učenjaci⁴⁸ ovu metodu zabranjuju

Oni su stava da je općenito zabranjeno uklanjanje sihira sihirom ili nerazumljivim nepoznatim bajanjem, bilo da se radi o nuždi ili ne. U tom kontekstu navode sljedeće dokaze:

Od Džabira se prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upitan o liječenju sihira putem drugog sihira (nušra) pa je rekao: „To je šejtanski posao.“⁴⁹ Nušra je bila poznata kao vid skidanja sihira

47 Malik, *El-Muvetta*, 2/422. Es-San'ani, Abdurrezzak, *El-Musannef*, poglavlje „ubistvo sihirbaza“, 10/179, El-Bejheki, *Es-Sunenul-kubra*, 15/513. Šuajb Arnaut tvrdi da je hadis vjerodostojan.

48 Ali ibn Ali Ebul-'Izz ed-Dimeški, *Šerhul-akidet-Tahavijje (Komentar Tahavijine poslanice o islamskoj apologetici)*, Muessesetur-risale, 2, 765.

49 Ahmed Ibn Hanbel, *El-Musned*, 3/394/14167; Ebu Davud, *Sunen*, 4/5-6/3868 i El-Bejheki, *Es-Sunenul-*

na džahilijetski predislamski način i liječenje uz pomoć džina upotrebom džinskih talismana, traženjem njihove zaštite i sl. Komentirajući ovaj hadis Ibnu-l-Kajjim je rekao: „Postoje dva načina liječenja od sihira; prvo, liječenja sihira sihirom, i to je šejtanski posao na koji se mislilo ovim hadisom; drugo, liječenje šerijatskom rukjom, dovama i učenjem dvije posljednje sure iz Kur’ana; ova je vrsta dopuštena i pohvalna.“⁵⁰

U drugom hadisu je rekao: „Ko ode vračaru (onome ko ogleda, gata ili proriče), pa mu povjeruje, zanijekao je ono što je objavljeno Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem.“⁵¹

U trećem: „Ko dođe vračaru (gataru) pa ga pita o nečem, a zatim mu povjeruje ono što on kaže, neće mu namaz biti primljen četrdeset dana.“⁵²

Hafiz Ibn Hadžer ističe da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ovim hadisima zabranio ovu vrstu liječenja.⁵³

Hafiz Hakemi je zapisao: „Liječenje opsihirenog sihirom nije dopušteno jer se time priznaje legitimitet sihirbaza koji se pokorava šejtanima kako bi izliječio bolesnog.“⁵⁴

Posjećivanje ovih kategorija ljudi, plaćanje njihovih usluga i sl. smatra se pomaganjem i podsticanjem crne magije, prisiljavanjem ljudi na takve usluge, a Kur’an kaže: *Jedni drugima pomžite u dobročinstvu i čestitosti, a ne sudjelujte u grijehu i neprijateljstvu* (El-Maida, 2).

U slučaju kada rukja sadrži elemente kufra, njen pravni status se podvodi pod općenitu zabranu liječenja haramom kao što je spomenuto u hadisu: „Liječite se, ali ne zabranjenim stvarima.“⁵⁵ Značenju ovog hadisa ide u prilog vjerodostojna predaja u kojoj stoji da je Ibn Mes’ud rekao: „Allah nije dao da u zabranjenim stvarima bude lijek.“⁵⁶

---

kubra, 9/590/19613. Ibn Hadžer ovu predaju ocjenjuje dobrom, a Albani vjerodostojnom. *Fethul-Bari*, 10/233 i *Es-Silsiletus-sahiha*, 6/611-612.

50 Ibn Kajjim el-Dževzije, *I’lamul-muvekkin ‘an Rabbil-alemine*, 6/558.

51 Ahmed, *Musned*, 2/408, 429, 476.

52 Ahmed, *Musned*, od neke od Vjerovjesnikovih, sallallahu ‘alejhi ve sellem, žena.

53 Ibn Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari bi šerh Sahihul-Buhari*, 10/233.

54 Hakemi, *Me’aridžul-kabul*, 1/459.

55 Ebu Davud, *Sunen*, 4/7/3874.

56 El-Buhari kao muallek predanje. Vjerodostojan lanac prenosilaca pronašli su Ibnu Ebi Šejbe, 5/38/23492, Abdur-Rezzak, *El-Musannef*, 9/250/17097 i Et-Tahavi u djelu *Šerhul-meani*, 1/108, kako tvrdi Ibn Hadžer u djelima *Fethul-Bari*, 10/79 i *Et-Telhisul-habir*, 4/1397.

Odabrano mišljenje

Liječenje metodom sihira je haram. Ibn Kudame je u vezi s Ahmedovim navodnim neizjašnjavanjem o pitanju liječenja sihirom odgovorio: „... ukoliko se liječenje odvija putem nečega što u sebi sadrži elemente sihira, to je Ahmed ibn Hanbel zabranio.“⁵⁷ Što se tiče mišljenja onih koji dozvoljavaju, njihovi dokazi „su neodrživi u komparaciji sa tekstualnim, tradicionalnim dokazima koji zabranjuju liječenje sihirom.“

Pokušaj podvođenja liječenja sihira sihirom pod pravno pravilo “nužda dozvoljava zabranjeno” nema svoje uporište, jer liječenje po Šerijatu nije u statusu obaveze nego dozvole, pa se ne može analogijom komparirati sa slučajem nužde jedenja zabranjenog mesa, a liječenje se može obaviti i na šerijatski opravdan i dozvoljen način učenjem kur'anske rukje, tako da nema potrebe za zabranjenim načinom koji prakticira sihribaz.“⁵⁸ Jedan od uvjeta pravnog pravila „nužda dozvoljava ono što je u osnovi zabranjeno“ je nemogućnost prevazilaženja stanja prinude ili tegobe nečim što je dozvoljeno. Ukoliko postoji dozvoljen način za odbijanje štete, nije dozvoljeno koristiti zabranjeno sredstvo.

A što se tiče slučaja Aiše, r.a., i njene robinje, ne može se prihvatiti da je liječnik išta pogodio jer te informacije i nisu bile tajna. Iz predaje se razumije da je informacije mogao saznati i dobiti od onih koji su ga obavijestili o Aiši, r.a. Također se razumije da je on konstatirao kako Aišino stanje ima simptome sihira. Ni od njega ni od robinje koja je priznala da je spravila sahir nije traženo da skidaju sahir. Aiša ju je prodala i ostala jedno vrijeme bolesna dok joj Allah, dž.š., u snu nije pokazao način liječenja i ozdravljenja kupanjem u vodi iz tri izvora, što je ona praktično učinila i nakon toga potpuno ozdravila.

Nažalost, neki muslimani ne razlikuju kur'anski način liječenja od liječenja sihirom. Danas je mnogo onih koji liječe metodom sihira, a kriju se pod plaštom liječenja Kur'anom. Najčešće u svojim zapisima, ritualima, postupcima liječenja unose učenje ili zapise iz Kur'ana, kako bi na taj način obmanuli onog koga liječe.⁵⁹

57 Ibn Kudame, *El-Mugni*, 10/114.

58 Muharem Štulanović, *Liječenje Kur'anom od ograjisavanja, sihira-vradžbine i uroka*, str. 107.

59 *Liječenje Kur'anom od ograjisavanja, sihira-vradžbine i uroka*, str. 102.

Propisi liječenja u odsustvu

Nemoguće je ispravnom rukjom liječiti odsutnu osobu. Takav vid liječenja može se organizirati jedino putem sihira, posjećivanjem sihirbaza, a što smo već objasnili. Dozvoljeno je naučiti određene ajete iz Kur'ana, kao i dove, na vodu, med, maslinovo ulje, ulje od čurekota (el-habbetu-ssevda'; nigella sativa) i sl. te davati oboljelima.⁶⁰ U djelu *Tevhid* spominje se da se u posudu u kojoj ima vode trebaju proučiti ajeti sure Junus (81-82), ajeti sure El-A'raf (117-122) i ajet sure Ta-Ha (69), a zatim se voda salije na glavu bolesne osobe od sihira.

Dova je ono za šta sasvim sigurno možemo reći da je alternativa liječenju u odsustvu. „Dova za brata muslimana u odsutnosti se ne odbija. Kod njegove glave stoji melek, i kada god uputi dovu za brata muslimana, melek kaže: 'Amin! I tebi isto.'“⁶¹

„U odsutnosti – znači da nije svjestan da neko za njega u određenom momentu čini dovu.“⁶² Iz navedenog se da zaključiti da je dova, kao vid traženja lijeka od Uzvišenog Allaha, dozvoljena i bez znanja oboljelog.

Uzimanje naknade za rukju

Prema mišljenju većine islamskih pravnika,⁶³ uzimanje naknade od strane učača koji učenjem Kur'ana liječi bolesnog je dozvoljeno pod uvjetom da rukja bude u skladu sa sunnetom Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Dokaz za ovu tvrdnju je već prethodno navedeni hadis koji bilježe Buharija i Muslim u svojim sahihima od Ebu Se'ida el-Hudrija u kojem se navodi da je grupa ashaba bila na putu, da su prenoćili kod jednog arapskog plemena i da je njihovog poglavicu ujela zmija ili škorpija. Jedan od ashaba je pristao učiti mu rukju pod uvjetom da im daju dio stada kao naknadu za liječenje. Čovjek je ozdravio zahvaljujući Allahu Koji je putem rukje koju je proučio ashab izliječio oboljelog. Za uslugu

60 Ahmed ibn Abdurrezak ed-Duvejš, *Fetava el – ledžneti lil – buhusi el – ilmijjeti vel – ifta'*, Uli- nnuha lil – intadži el – i'lamijji, Kairo, 2003, str. 240.

61 Muslim ibnul-Hudžadž ibn Muslim el-Kušejri, *Sahih Muslim bi šerhi imam En-Nevevi*, Mektebetu dar el-fejha, Damask, bez godine izdanja, XVII/2733, str. 50.

62 Fadlu el-Ilahi, *Men tusalli 'alejhim el-mela'iketu ve men tel'anuhum*, Idaretu terdžumanil-islam, Rijad, 2000, str. 38. (Citata preuzet iz 1. fusnote, a autor je preuzeo iz *Avnul-ma'bud.*)

63 *Umdetul-Kari*, 5/647, 649, *Eš-Šerhus-Sagir*, 4/769, *El-Mevsuatu el-fikhijetu*, 13/34.

su dobili naknadu koju nisu dijelili dok za to nisu dobili dozvolu od Poslanika, s.a.v.s., koji im je rekao: "Uradili ste ispravno, podijelite nagradu međusobno i računajte i meni jedan dio."

Komentirajući ovaj slučaj Ibn Tejmije kaže: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dozvolio im je uzimanje naknade za proučenu rukju i izlječenje onog koga je ujela zmija." Nema sumnje da je ovo jasan dokaz dozvole naplaćivanja liječenja rukjom.

Ibn Tejmije kaže: "Od Poslanika, s.a.v.s., potvrđeno je da je rekao: 'Najzaslužniji rad za koji možete uzeti novac jeste Allahova Knjiga.'"⁶⁴ Hadis se odnosi na učenje rukje.⁶⁵

Ibn Tejmije također kaže: "Dozvoljeno je uzeti naknadu za proučenu rukju. Ovog stava bio je imam Ahmed."⁶⁶

Liječenje rukjom kao profesionalno zanimanje

Nije preporučljivo da se čovjek profesionalno bavi liječenjem rukjom jer: U praksi Poslanika, s.a.v.s., i njegovih ashaba i prvih generacija ne nailazimo na primjere iz kojih bismo mogli vidjeti da je neko od njih ostavljao druge poslove kako bi se posvetio liječenju rukjom, zarađujući za život samo na takav način.

Muslimanski vladari u historiji nisu imenovali posebne učače rukje da liječe ljude kao što su imenovali sudije, muftije i druge važne funkcije u islamskoj državi, iako je u svakoj generaciji bilo onih koji su bolesni i sa simptomima šejtansko-džinskog djelovanja, sihira i uroka. Bolesni su učili sami sebi rukju ili su odlazili nekom učenjaku koji im je to radio. Nisu određivani posebni ljekari, učači rukje, kao posebna kategorija zanimanja i zarade za život.

Okupljanje svijeta u češćem i većem broju kod učača rukje može proizvesti pogrešno uvjerenje kod običnog, neobrazovanog pojedinca koji može povjerovati da ta osoba ima neki povlašteni status, nadnaravno svojstvo i mogućnost liječenja zbog čega će zanemariti važnost Allahovog govora, dova i zikra koji se uči.

64 El-Buhari, *Sahihu-l-Buhari* (Buharijeva zbirka hadisa), 4/5737, str. 209, Visoki saudijski komitet za pomoć BiH, Sarajevo, 2009.

65 Ibn Tejmije, *Medžmu'ul-fetava*, 18/128.

66 Ibn Tejmije, *Medžmu'ul-fetava*, 5/407.

Kada šejtan vidi da se masa okuplja oko određene osobe „pomogne mu“ oglašavanjem kako ga se šejtani boje i kako izlaze iz bolesnika u strahu od njega da bi svijet počeo smatrati kako on posjeduje nadnaravne moći a sve s ciljem da bi se opet skrnavilo vjerovanje u vrijednost i nadnaravnost Allahovog govora. Šejtanske spletke su duboke i veoma inteligentne. Mogu ih prepoznati samo ljudi koji dobro poznaju Šerijat.

Učač je u velikom iskušenju kada vidi masu koja mu se obraća i koja se izliječi izlaskom džina nakon proučene rukje. Počinje misliti da je on uzrok svemu tome i da je on Allahov odabranik.

U slučaju nejavljanja džina nakon proučene rukje, učač može dati pogrešnu dijagnozu pacijentu i reći mu da u njemu nema džina, jer se nije javio na njegovo učenje. Međutim, džin može ignorirati učača, pogotovo onog koji nije dostojan liječenja Allahovom knjigom.

Iako su neki ashabi bili poznati kao „dobri“ jer su im dove bile uslišavane i Poslanik, s.a.v.s., im je obećao Džennet za njihova života, nije poznato da su se ljudi masovno okupljali pred njihovom kućom i dolazili na grupne ili pojedinačne tretmane.

Dakle, učenje rukje kao vid profesionalnog zanimanja nije bilo poznato u vrijeme ashaba i prvih generacija pouzdanih učenjaka.

Pojava većeg broja oboljelih, neprakticiranje i nepoznavanje vjere dovodi do pojave šarlatana, sotonista, ljudi sumnjivog morala i karaktera koji u općoj pomami i mogućnosti medijskog reklamiranja koriste tuđu nesreću kao sredstvo zarade i bogaćenja. Ova aktivnost se pretvara u trgovinu i postaje sama sebi svrha. U tom smislu je interesantan odgovor velikog saudijskog učenjaka Saliha ibn el-Fevzana ibn el-Fevzana koji je bio upitan o otvaranju specijaliziranih lječilišta: „Smatram da nije dozvoljeno jer bi to vodilo otvaranju vrata smutnje, a prevarantima bi omogućilo enormnu zaradu i bogaćenje. Takva praksa nije bila poznata u vrijeme pravovjernih generacija. Oni nisu otvarali lječilišta i mjesta za učenje rukje. Takva pojava može imati negativne posljedice, posebno zato što će u ovaj posao ući oni koji ne poznaju problematiku sihira i rukje i koji će na umu imati samo moguću zaradu. Čovjek žudi za ličnom koristi, želi pridobiti sljedbenike i na tom putu ne preza ni od harama i povrede svetog. Niko ne može garantirati da je neko „dobri“ i da može

izliječiti. O ljudima možemo generalno govoriti lijepe stvari, ali nikada i ni za koga garantirati. Svako može podleći kušnji kojom bude iskušan. Zbog toga je ova vrata najbolje odmah zatvoriti.⁶⁷

Zapisi

Pisanje zapisa koji imaju svoj orijentalni karakter i porijeklo, kao i pravljenje talismana i amuleta se ubrajaju u najstarija i najrasprostranjenija praznovjerja među ljudima. Talismani, zapisi i amuleti se primjenjuju na svim mogućim poljima ljudskog života.

Počevši od njegovih osnovnih elemenata – rađanja i umiranja, siromaštva i bogatstva, zdravlja i bolesti, života udvoje i usamljenosti pa sve do različitih najsitnijih detalja neke konkretne situacije kao što je obaranje povišene temperature, zaštita od ujeda zmije ili škorpiona, pronalaska kakvog izgubljenog predmeta, polaganja predstojećeg ispita na fakultetu, sigurnog putovanja i upravljanja automobilom, uspješnog početka ili završetka izgradnje kuće; uspješnog ishoda nekog poslovnog projekta i dogovora – u svemu spomenutom se primjenjuju amuleti i talismani kako bi navodno donijeli sreću ili otklonili nesreću.

Što se tiče pisanja zapisa, pravljenja talismana i amuleta, dijele se na dvije vrste.

Prva vrsta su zapisi, talismani i amuleti na kojima nije zapisano ništa iz Kur'ana, na kojima nema Allahovih lijepih imena i svojstava, a po nekim učenjacima ni nešto od vjerodostojnih dova prenesenih od Poslanika, *sallallahu alejhi ve sellem*. Na tim zapisima pišu se imena džina, crtaju pravilne ili nepravilne geometrijske figure, natraške i naopako pišu kur'anski ajeti, zatim zapisi na kojima se crtaju dragocjeni predmeti sa neobičnim i rijetkim oblicima figura te narukvice, lančići i slično.

Zajednička osobina svih talismana, zapisa, hamajlija i amuleta je uvjerenje od onih koji ih nose da otklanjaju zlo i da pribavljaju korist.

Nema razilaženja među učenjacima da su takvi zapisi, talismani i amuleti zabranjeni i da predstavljaju vid širka.⁶⁸ Inače, nošenje hamaj-

---

67 Muharem Štulanović, *Duhovno liječenje Kur'anom – fikhski propisi, istine i kontroverze*, IPF Bihać, 2015, str. 176.

68 Ministarstvo vakufa i vjerskih poslova države Kuvajt, *El-Mevsuatu el-fikhijje*, Kuvajt, 2008, 23/97.

lija, talismana, amuleta i zapisa predstavlja u osnovi mali širk koji ne izvodi iz vjere.

Ali, ukoliko osoba koja nosi hamajlije vjeruje da one same po sebi pribavljaju dobro i otklanjaju zlo, takvo ubjeđenje predstavlja veliki širk koji izvodi iz vjere. Među dokazima koji ukazuju na zabranu vješanja i nošenja zapisa i hamajlija su i sljedeći:

Hadis koji prenosi Imran ibn Husajn, radijallahu anhumu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, na ruci nekog čovjeka primijetio narukvicu od bakra, pa ga je upitao šta je to, a on mu je odgovorio da to nosi zato što vjeruje da ga štiti od slabosti. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, mu je kazao: “Skinu je jer će ti ona povećati slabost. Ako bi ti s njom umro, ne bi se nikada spasio.”⁶⁹

Hadis koji prenosi Ukbe ibn Amir, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Onome ko vjeruje da mu hamajlija može pomoći ili odmoći, Allah neće dati da ozdravi i izliječi se”, a ko se veže za amulet (morski kamen) Allah mu neće dati u tome hajra”. A u rivajetu: “Ko se veže za hamajliju učinio je širk.”⁷⁰

Hadis, mutefekun alejhi, od Ebu Bešira u kojem stoji da je on, radijallahu anhu, bio na putovanju sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem. Poslanik mu je naredio da sa vratova svih deva poskida sve hamajlije (u vidu ogrlice koja štiti od uroka) i da ih raskine.

Hadis od Ibn Mes'uda, radijallahu anhu, gdje kaže da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: “Zaista su rukje (u kojima ima širka), uročnice (za djecu) i tuvele (predmet koji nosi muž ili žena sa ubjeđenjem da on povećava ljubav jednog prema drugom) širk”.⁷¹

---

69 Ahmed ibn Muhammed ibn Hanbel, *Musned el-Imam Ahmed*, Darul-hadis, Kairo, 1995, 4/445, Ibn Madže, Ibn Hibban i Hakim. Vjerodostojnim ga ocjenjuje Ibn Hibban i Hakim, a slabim Albani i Šuajb Arnaut zbog ravije Mubarek ibn Fudale koji je mudelis i zbog prekida u lancu hadisa.

70 Ovaj hadis bilježi Ahmed i Hakim a vjerodostojnim ga ocjenjuju Hakim i Zehebi a dobrim El-Munziri, dok Ibn Hadžer kaže da su njegove ravije pouzdane.

71 Ovaj hadis bilježe Ebu Davud, Ahmed i Hakim, a vjerodostojnim ga ocjenjuju Hakim, Zehebi, Ibn Hibban, Albani i Šuajb Arnaut.

Hadis od Abdullaha ibn 'Ukejma, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Na što se čovjek oslanja, tome bude i prepušten."⁷² U što se čovjek uzda, tome bude i prepušten.

Imam Ahmed prenosi u svom *Musnedu* od Zejnebe, supruge Abdullaha b. Mes'uda, da je rekla: "Kada bi se Abdullah vratio kući, nakašljao bi se prije nego što otvori vrata bojeći se da nekog od nas ne zatekne u stanju u kojem ne bi želio. Jednom prilikom je došao i nakašljao se, a kod mene je bila jedna starica koja mi je učila rukju protiv groznice. Ja sam je sakrila ispod kreveta, a on je ušao, sjeo pored mene i ugledao konac na mom vratu te mi rekao: "Kakav je to konac?" Odgovorila sam mu: "To je konac na koji mi je naučeno." On ga je uzeo i potrgao, a zatim je rekao: "Zaista Abdullahova porodica nema potrebe za širkom. Ja sam čuo Poslanika, s.a.v.s, kada je rekao: "Zaista su zapisi i talismani širk." Ja mu tada rekoh: "Zašto mi tako govoriš, kad je jedno moje oko podrhtavalo sve dok nisam otišla kod jednog jevreja koji mi je učio rukju i ono se smirilo." On reče: "To je šejtanovo djelo. On je mrdao tvoje oko svojom rukom, pa kada odeš da ti se uči, on prestane da ga mrda. Dovoljno ti je bilo samo da kažeš ono što je rekao Poslanik, s.a.v.s: "Gospodaru ljudi, otkloni mi ovu nedaću. Izliječi me jer Ti liječiš i nema lijeka do Tvog lijeka. Izliječi me lijekom koji ne ostavlja bolest."⁷³

Druga vrsta zapisa su oni na kojima se napiše nešto iz Kur'ana ili dozvoljenih dova. Oko dozvole ove vrste zapisa i hamajlija učenjaci imaju podijeljeno mišljenje.

Prvo mišljenje: dozvola pravljenja i vješanja ovakvih zapisa i hamajlija. Ovaj stav zastupa grupa ashaba i tabiina, kako to prenose imam Kurtubi u svom tefsiru i imam Nevevi u knjizi *El-Medžmu'u*. Od ashaba kojima se pripisuje ovaj stav su Aiša i Abdullah ibn Amr ibnu-l-'As radijallahu anhumu, a od tabiina: Se'id ibnul-Musejjeb, Ed-Dahhak, Ebu Dž'ifer Muhammed ibn Alijj i Ibn Sirin. A od učenjaka poslije njih: Bejheki, Kurtubi, Nevevi, Ibn Hadžer i Nuruddin ibn Abdulhadi es-Sindi. U knjizi *El-Mevsuatu el-fikhijje el-kuvejtijje* ovaj stav se također pripisuje

72 Hadis bilježi Tirmizi, Ahmed i Hakim a dobrim ga ocjenjuju šejh Albani i Šuajb Arnaut na osnovu drugih rivajete jer Abdullah ibn 'Ukejm nije sreo Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

73 Ahmed ibn Muhammed ibn Hanbel, *Musned el-imam Ahmed*, Darul-hadis, Kairo, 1995, 3/513, br. 3615, El-Kari, Ali ibn Sultan Muhammed, *Mirkatul-mefatih šerh miškatil-mesabih*, br. 4552, Darul-Fikri, 2002.

hanefijskom, malikijskom i šafijskom mezhebu, kao i stav imama Ahmeda u jednom rivajetu od njega.⁷⁴

Svoj stav oni argumentiraju konstatacijom da traženje lijeka u pisanju i vješanju Kur'ana ne predstavlja širk zabranjen u hadisima o rukji, a hadise u kojima se vješanje hamajlija i zapisa naziva širkom tumače na način da se taj tekst odnosi na zapise mimo Kur'ana, tj. one u kojima ima širka.

Umjesto učenja na vodu, odlomci iz Kur'ana se mogu napisati i staviti u vodu te da tu vodu bolesnik pije ili se njome kupu.

Ima ljudi koji misle da Kur'an nije dozvoljeno pisati nego ga je dozvoljeno samo učiti na vodu. Dakako da to mišljenje nema utemeljenja. Ibn Tejmije kaže: "Dozvoljeno je da se napadnutoj osobi i drugim bolesnicima čistim mastilom napiše nešto iz Kur'ana i zikra da se stavi u vodu i da se tom vodom bolesnik kupu ili da je pije kao što to ističe Ahmed b. Hanbel i drugi učenjaci. Abdullah b. Ahmed (b. Hanbel) kaže: Čitao sam svome ocu (a on je slušao) ono što nam je ispričao Ja'la b. Ubejd, koji je kazao: Ispričao nam je Sufjan prenijevši od Muhammeda b. Ebu Lejla, on od Hakima, on od Seida b. Džubejra, a on od Ibn Abbasa, koji je kazao: Kada žena bude imala problema sa porodom, neka joj se napiše:

بِسْمِ اللَّهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْحَلِيمُ الْكَرِيمُ سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. كَانَتْهُمْ يَوْمَ يَرُونَهَا لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحَاهَا كَانَتْهُمْ يَوْمَ يَرُونَ مَا يُوعَدُونَ لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِّنْ نَّهَارٍ بَلَاغٌ فَهَلْ يُهْلَكُ إِلَّا الْقَوْمَ الْفَاسِقُونَ.

S Allahovim imenom nema drugog Boga osim Allaha, Blagog i Plemenitog. Neka je slava Gospodaru Veličanstvenog Arša. Hvala Allahu Gospodaru svjetova. *A njima će se učiniti, onoga Dana kada ga dožive, da su samo jedno veče ili jedno jutro njezino ostali (En-Nazi'at, 46). A onoga Dana kada dožive ono čime se prijeti, učinit će im se da su ostali samo jedan čas dana. I doista! A zar će ko drugi biti uništen do narod raskalašeni! (El-Ahkaf, 35).*⁷⁵

Abdullah b. Ahmed b. Hanbel kaže: „Moj otac je kazao: Ispričao nam je Esved b. Amir sa senedom isti smisao, i rekao: 'Napisat će se na čistu posudu, saprati vodom i dati (ženi koja ima poteškoća sa porodom) da

74 Ministarstvo vakufa i islamskih pitanja države Kuvajt, *El-mevsuatu el-fikhijetu*, 13/33.

75 Ibn Tejmije, *Medžmu'ul-fetava*, 19/64-65.

popije.’ Moj otac je, veli, rekao i ovo: ‘Veki’ je u ovom hadisu dodao: dat će joj se da popije i da pršće po stomaku do pupka.’ Abdullah je kazao i ovo: ‘Vidio sam moga oca kada je ženi (koja je imala poteškoća sa porodom) napisao ovo na staklo ili na nešto drugo čisto.“

Ebu Omer i Muhammed b. Ahmed b. Hamdan el-Hajri vele: „Obavijestio nas je Hasan b. Sufjan en-Nesevi rekavši: Ispričao mi je Abdullah b. Ahmed b. Sibevejh i rekao: Ispričao nam je Ali b. Hasan b. Šekik; koji je rekao: Nama je ispričao Abdullah b. Mubarek prenijevši od Sufjana, on od Ibn Ebu Lejla, on od Hakema, on od Seida b. Džubejra, a on od Ibn Abbasa, koji je kazao: Kada žena bude imala poteškoća sa porodom neka joj se napiše:

بِسْمِ اللَّهِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَلِيِّ الْعَظِيمِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْخَلِيمِ الْكَرِيمِ سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ. كَانَتْهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَهَا لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا عَشِيَّةً أَوْ ضُحَاهَا كَانَتْهُمْ يَوْمَ يَرَوْنَ مَا يُوعَدُونَ لَمْ يَلْبَثُوا إِلَّا سَاعَةً مِّنْ نَّهَارٍ بَلَّغَ قَهْلٌ يُهْلِكُ إِلَّا الْقَوْمَ الْفَاسِقُونَ.

Ali b. Hasan b. Šekik⁷⁶ kaže: ‘Neka joj se ovo napiše na papir i neka žena taj papir nosi na desnoj ruci iznad lakta.’ Ali b. Hasan b. Šekik kaže: ‘Ovo smo probali i ništa djelotvornije za porod nije bilo od ovoga.“

Alijeve riječi ukazuju na to da je dozvoljeno pisati određene odlomke iz Kur’ana i da ih bolesnik nosi uza se. Imam Ebu Zekerijja Jahja b. Šeref en-Nevevi kaže: “Dobro je da se Kur’an napiše na posudu, da se spere vodom i da to bolesnik popije.”

Hasan el-Basri, Mudžahid, Ebu Kilabe i El-Evzai smatraju da je to dozvoljeno. Isto to smatra i imam Eš-Šafi. Kadija Husejn el-Begavi i drugi učenjaci vele: “Mogu se određeni odlomci iz Kur’ana napisati i staviti u slatko i da to slatko bolesnik pojede. To je dozvoljeno.” Ibn Ebu Šejbe je u *Musannefu* zabilježio od Aiše, Seida b. Džubejra i Seida b. Musejbeja da je dozvoljeno pisati određene odlomke iz Kur’ana bolesniku. Nije spomenut nijedan učenjak koji je to smatrao pokuđenim, osim Ibrahima en-Nehajja.⁷⁷

Es-Sujuti drži da je ulema dozvolila zapise pod tri uvjeta: Da zapis sadrži Allahov govor ili imena, svojstva, da je na arapskom jeziku, da se

76 Ali b. Hasan b. Šekik b. Dinar Ebu Abdur-Rahman el-Mirvezi je poznati hafiz hadisa i pouzdan je prenosilac hadisa. Umro je 215. god. po H.

77 Ebul-Abbas Ahmed b. Abdul-Halim Ibn Tejmije, *El-Bejanul-mubin fi ahbaril-džinni veš-šejatin*, Kairo Darul-Fadile, str. 99-101.

zna šta sadrži i da se to radi sa čvrstim ubjeđenjem da zapis ne djeluje sam po sebi nego uz dozvolu i moć Allaha. Zapis se spravlja tako što se uči i puše u bolesnika ili se uči na vodu koju bolesnik pije. Sabit bin Kajs kaže da je njemu to učinio Božiji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, uzeo je šaku zemlje zatim je poprskao vodom i prosuo po njemu.⁷⁸

Učenjaci koji dozvoljavaju vješanje zapisa uvjetovali su dozvolu sljedećim:

- Da se čuva u nečemu nepromočivom i dobro zatvorenom.
- Da sadrži kur'anski tekst i tradicionalne poslaničke dove.
- Da se skine i ostavi po strani za vrijeme spolnog odnosa i prilikom odlaska u toalet.
- Da ne bude spravljen s namjerom sprečavanja nesreće ili uroka prije nego što se desi.⁷⁹
- Dozvoljeno je nositi zapis spravljen pod gornjim uvjetima i osobi koja je džunub i osobi koja je u hajzu ukoliko je zapis dobro umotan.⁸⁰

Šerijatsko uporište za rukje koje se uče, pušu i otapaju

Ševkani kaže: „Dozvoljeno je upotrebljavati rukje za liječenje onoga ko je opsjednut, ureknut i slično, jer sve to potiče iz šejtanskih stanja koja prouzrokuju ljudi ili džini.“⁸¹

Dozvoljenost rukji osnažuju i hadisi, među kojima su i sljedeći:

Od Avfa ibn Malika se prenosi da je rekao: „Mi smo u džahilijetu upotrebljavali rukje, pa smo rekli: ‘Allahov Poslaniče, šta misliš o tome?’ On je rekao: ‘Predočite mi vaše rukje, nema ništa loše u njima ako ne sadrže širk.’“⁸²

Od Džabira se prenosi: „Allahov Poslanik je zabranio rukje, pa su mu došli neki iz roda ‘Omer ibn Hazma i rekli: ‘Allahov Poslaniče, mi smo imali rukju kojom smo se liječili od ujeda škorpije, a ti si zabranio ruk-

78 Ibn Abidin, *Hašijetu Ibn Abidin*, 5/232, *Umdetul-Kari*, 5/654, Ibn Kudame, *El-Mugni*, 2/449, Eš-Ševkani, *Nejlul-evtar*, 8/215.

79 Ebu Abdullah Muhammed ibn Ahmed el-Kurtubi, *El-Džami'u li ahkamil-Kur'an*, 10/319, 320, 20/258.

80 Ibn Abidin, *Hašijetu Ibn Abidin*, 5/232, Eš-Šerhus-Sagir, 4/769, *Nihajetul-muhtadž*, 1/127, *Keššaful-kina'*, 1/135.

81 Eš-Ševkani, *Nejlul-evtar*, VIII, str. 214.

82 Muslim, *Sahih Muslim bi šerhin-Nevevi*, XIV, str. 186-187.

je?', pa je on rekao: 'Predočite mi je', a onda je rekao: 'Ne vidim ništa loše u tome. Ko može pomoći svome bratu, neka to i učini.'⁸³

Šerijatsko uporište za upotrebu vode na koju se nauče kur'anski ajeti i zikr

Na osnovu određenog broja značajnih djela može se ustvrditi da je ovaj čin dozvoljen.⁸⁴ Ova voda mnogo škodi džinima.⁸⁵

Šejhu-l-islam Ibn Tejmije je rekao: „Dozvoljeno je da se oboljelom čistim sredstvom za pisanje napiše nešto iz Allahove knjige ili neki zikr i da se on time napaja, kao što to navode imam Ahmed i drugi.“

U djelu *Zadu-l-mead* Ibnu-l-Kajjim kaže da se mogu napisati ajeti iz Kur'ana bolesniku koji će to popiti. Mudžahid veli: „Ne smeta ako se nešto iz Kur'ana napiše i sapere pa se time napoji bolesnik.“ Ejjub veli: „Vidio sam da je Ebu Kulabe napisao nešto iz Kur'ana, saprao ga vodom i napojio čovjeka koji je imao bolove.“⁸⁶

Ibn Hadžer o rukji pri kojoj se puše prema bolesniku kaže: „Svrha puhanja je postizanje bereketa putem zraka koji je bio u doticaju sa zikrom, kao što je u vodi sadržan bereket zikra koji je bio napisan pa njome sapran.“⁸⁷

Drugo mišljenje: zabrana pisanja i vješanja ove vrste zapisa i hamajlija. Ovaj stav zastupa velika skupina ashaba: Huzejfe, Ukbe ibn Amir, Ibn Hakim, Abdullah ibn Mes'ud i Abdullah ibn Abbas, radijallahu anhum. Ovaj stav zastupa i velika skupina tabiina i učenjaka selefa, a zatim Ibnu-l-Kajjim, Ibn Tejmije i Muhammed ibn Abdulvehhab.

Oni argumentiraju svoj stav sa tri poznata dokaza:

Prvo – opća zabrana pravljenja i vješanja zapisa koja je spomenuta u mnogo vjerodostojnih hadisa a da sa druge strane nema šerijatskog teksta koji izdvaja zapise i hamajlije od Kur'ana iz ove zabrane. Od tih vjerodostojnih hadisa su: “Zaista su rukje (u kojima ima širka), uročnice

83 Muslim, *Sahih Muslim bi šerhin-Nevevi*, 4/1726, 1727, El-Džejlani, Abdul-Kadir, *El-Fethur-rebbanijj*, XVII, str. 177.

84 Ibn Kesir, *Tefsir*, I, str. 439-440, El-Askalani, Ibn Hadžer *Fethul-Bari*, XXI, str. 366, El-Kurtubi, *Tefsir*, I, str. 439-440, Ibn Baz, *El-Muslimun*, br. 9, 6.04.1985, str. 16.

85 Ibnul-Kajjim, *El-Vabilus-sajjib minel-kelimit-tajjib*, str. 82.

86 Ibnul-Kajjim, *Zadul-mead fi hedji hajril-ibad*, III, str. 119.

87 Ibn Hadžer el-Askalani, *Fethul-Bari*, XXI, str. 323.

(za djecu) i tuvele (predmet koji nosi muž ili žena sa ubjedenjem da on povećava ljubav jednog prema drugom) širk”, “Ko se veže za hamajliju (tj. oslanja se na nju u pribavljanju koristi i otklanjanju štete) Allah mu neće ostvariti želje, a ko se veže za amulet (morski kamen) Allah mu neće dati u tome hajra”, a u rivajetu: “Ko se veže za hamajliju učinio je širk” i “Ko se veže za nešto bude tome prepušten”.

Drugo: zabrana zapisa je opravdana time što se tako zatvaraju putevi koji vode u ono u čemu su svi složni da je haram, a to su zapisi u kojima ima širka.

Treće: oni koji nose zapise i hamajlije na kojima je napisan Kur'an ulaze u klozete, kupatila i slična mjesta pri čemu izlažu ono što je napisano od Kur'ana poniženju i omalovažavanju, a što je zabranjeno.⁸⁸

Korist poznavanja razilaženja učenjaka oko pisanja i nošenja zapisa i hamajlija sa ajetima iz Kur'ana se sastoji, između ostalog, u sljedećem:

Na osnovu svega izloženog možemo vidjeti da nije ispravno smatrati nevjernikom i sihirbazom onog ko piše zapise sa ajetima iz Kur'ana.

Klanjanje namaza za onima koji prave zapise sa ajetima iz Kur'ana je ispravno, iako je bolje i sigurnije klanjati za onima koji se time ne bave.

Oni koji nose zapise i hamajlije sa ajetima iz Kur'ana s uvjerenjem da je Allah, džellešānuhu, Taj koji otklanja zlo i koristi ljudima a da je takav zapis samo uzrok, oni ovim djelom ne čine ni veliki ni mali širk.

Ne treba žuriti sa donošenjem propisa nad onima koji pišu zapise sa ajetima iz Kur'ana sve dok se ne utvrdi koju vrstu zapisa prave, pa tek onda kada se utvrdi da prave zapise sa ajetima, treba ih na lijep način upozoriti i odvratiti od tog djela.

Činjenica da je pitanje pravljenja zapisa od ajeta iz Kur'ana problem oko kojeg učenjaci imaju podijeljeno mišljenje i to čak od ashaba nije argument i dokaz za dozvolu bavljenja time, nego je pouka u šerijatskim tekstovima u kojima je došla uopćena zabrana pravljenja zapisa pri čemu je nazvana širkom (velikim i malim).

I na kraju, veoma je važno znati napraviti razliku između ispravnog i neispravnog liječnika.

---

88 Siddik Hasan Han, *Ed-dinul-halis*, Matbe'atul-medeni, Kairo, 2/236.

Neki stručnjaci⁸⁹ navode osobine i djela po kojima se mogu raspoznati sihirbazi:

1. Traži od bolesnika njegovo ime i ime njegove majke.
2. Koristi privatne bolesnikove stvari poput odjeće, maramice, kape itd. kako bi na njima napravio sihir.
3. Ponekad zahtijeva da mu se dovede životinja određenih osobina i da se zakolje bez spominjanja Allahovog imena; njenom krvlju namaže bolesna mjesta ili lešinu baci na pusto mjesto.
4. Piše nedozvoljene talismane (vradžbine, zapise).
5. Dok liječi, uči čarolije i izgovara nerazumljive talismane.
6. Daje bolesniku zapise koji se sastoje od četverouglova ili trouglova na kojima su slova i brojevi.
7. Naređuje bolesniku izdvajanje od ljudi određeni period i da boravi u sobi u koju ne ulazi sunčeva svjetlost.
8. Ponekad traži od bolesnika da se ne pere vodom određeni period, uglavnom 40 dana.
9. Daje bolesniku stvari koje će pokopati u zemlju.
10. Daje bolesniku papire koje će spaliti i nakaditi se njima.
11. Priča nerazumljivim govorom.
12. Vrlo često sihirbaz obavještava bolesnika o njegovom imenu, imenu grada iz kojeg je i o problemu radi kojeg je došao, a da to on prethodno nije znao.
13. Piše bolesniku isprekidana slova na papir (zapis) ili na posudu od grnčarije, a onda mu naređuje da to rastapa i pije.
14. Vršiti pregled bolesnika u prostoriji punoj slika i kipova.
15. Liječi bez abdesta.
16. Veže i vješa Mushaf i kaže: „Ako je tako i tako, Mushaf će se okrenuti udesno, a ako je ovako, Mushaf će se okrenuti ulijevo.“

Ako saznamo da je čovjek sihirbaz, zabranjeno nam je da mu idemo, a ako mu, pak, odemo, onda za nas važe ove Poslanikove, s.a.v.s., riječi: “Ko ode vračaru i povjeruje u ono što mu je rekao, porekao je ono što je objavljeno Muhammedu, s.a.v.s.”⁹⁰

89 Vehid Abdus-Selam Bali, *Oštri mač u borbi protiv zlih sihirbaza*, Bemust, Sarajevo, Visoko, 2007, Matar, Madžid, *Liječenje Kur'anom uz upotrebu meda i ljekovitog bilja*, Obzorja, Sarajevo, 2008, str. 17.

90 Ebu Davud, *Sunen*, Et-Tirmizi, *Sunen*, En-Nesai, *Sunen* i Ibn Madže, *Sunen*.

Od znakova po kojima se prepoznaje učaj rukje, odnosno onaj koji na ispravan šerijatski način liječi opsihirene osobe, one koji imaju džinski dodir i urečene, su sljedeće karakteristike:

Učenje Kur'ana nad bolesnikom, što predstavlja osnovni i najupečatljiviji metod i način liječenja bolesnih od sihira, džinskog dodira i uroka.

Traženje od bolesnika da skine sve zapise i hamajlije koje ima kod sebe kao i one koje ima u kući te da ih uništi ili zapali. Također, traženje da skloni slike, kipove, figure, krstove i slično te da iste ne koristi.

Savjetovanje i traženje od bolesnika od prvog susreta da prakticira propise vjere (ako već do tada nije), poput toga da redovno obavlja namaz, uči jutarnji i večernji zikir, uči suru El-Bekare u kući, uči Bismillu kod svakog posla koji radi, da prekine sa haramima koje je do tada prakticirao, poput slušanja muzike, pijenja alkohola, miješanja i kontaktiranja sa ženama kojima nije mahrem i slično.

Ako je bolesnik žena, zahtijeva od nje da se pokrije, ne liječi je bez prisustva njenog mahrema osim u nuždi, ne dodiruje njeno tijelo prilikom liječenja.

Od ispravnog načina liječenja, uglavnom ako su u pitanju duža liječenja, je i to da se bolesniku daje voda, med i ulje na kojima je naučen Kur'an.

Prepoznatljiv je i po tome što se u njegovom načinu liječenja ne može naći da radi išta od gore spomenutih znakova i obilježja sihribaza.

Zaključak

Na osnovu svega izloženog možemo konstatirati sljedeće:

Kur'an je osnova i temelj duhovne medicine.

U slučaju bolesti, bolesnik je obavezan poduzeti sve sa svoje strane kako bi se izliječio od bolesti koja ga je zadesila.

Poslanik, s.a.v.s., je rekao: „Allah nije dao ni jednu bolest, a da nije dao i lijek za nju.“ „Za svaku bolest postoji lijek, ako se upotrijebi pravi lijek, bolesti nestaje, uz Allahovu dozvolu.“

U redosljedu poduzimanja aktivnosti u svrhu liječenja preporučuje se da se bolestan čovjek prvo konsultira sa liječnikom. Zatim, prema liječnikovim uputstvima pridržavati se njegovih savjeta. Tek ukoliko zva-

nična medicina ne poluči valjane rezultate ni nakon novog pregleda, bolesnik se treba odlučiti da potraži pomoć kod nekog drugog.

Da bismo se mogli pouzdati u Allahovu pomoć, potrebno je da sa svoje strane upotrijebimo sve što nam je Svemogući stavio na raspolaganje i što je nauka otkrila.

Rukja se definira kao vid traženja pomoći i zaštite od Uzvišenog Allaha putem Kur'ana, dova i propisanog zikra s namjerom očuvanja zdravlja ili liječenja bolesti.

Islamski učenjaci su saglasni da je dozvoljeno liječenje sihira, džinskog djelovanja i uroka šerijatskom rukjom, tj. učenjem Kur'ana, dova i zikra čije značenje je poznato i koje u sebi ne sadrži širk pod uvjetom da je rukja uzrok i sredstvo liječenja koja nema utjecaja sama po sebi nego djeluje Allahovom odredbom i voljom.

Postoji dozvoljeni i nedozvoljeni vid liječenja rukjom. Dozvoljena rukja je poznata kao vid liječenja putem Kur'ana i propisanih dova. Takvu rukju je Poslanik, s.a.v.s., preporučivao i sam učio. Nedozvoljena rukja je ona koja u sebi sadrži tekst iz kojeg se jasno nazire širk.

Rukja se uči isključivo osobama na kojima se jasno primijete znaci bolesti, tj. osobama koje su izložene šejtanskim uznemiravanjima.

Rukja se može učiti i muslimanima i nemuslimanima.

Rukja isključuje sljedeće oblike i metode liječenja: medicinu koja se bavi liječenjem na naučnim osnovama, nadri liječenje i praznovjerje, ogleđanje, gatanje ili proricanje, spiritizam, vidovnjaštvo, astrologiju, numerologiju, crnomagijaštvo (tarot tumača) i sl., placebo efekat ili moć pozitivnog mišljenja, rudimentarnu metodu zapisivanja koju upražnjavaju neke nadrihodže i nadriimami, mudžize (čuda i nadnaravna djela data samo poslanicima za dokazivanje poslaničke misije), keramete (nadnaravna djela koja nisu na stepenu mudžize, data dobrim ljudima) itd.

Šerijat je postavio određena pravila da bi rukja bila ispravna, ali i određenu etiku za onog koji je uči. Učač rukje i onaj koji se liječi trebaju biti čvrsto ubijedeni da je Kur'an lijek, da se pouzdaju u Allaha, kao i da izlječenje ne ovisi ni o kome do o Allahu, jer i zdravlje i bolest su u Njegovim rukama.

Ako se na osnovu iskustva dokaže korisnost neke rukje koja nije doktrinarno određena, niti narušava uvjete pravovaljane rukje, bilo bi je dozvoljeno primjenjivati jer se to razumije iz Sunneta. Muslim bilježi od Avfa ibn Malika el-Ešdže'ija koji kaže: „Primjenjivali smo rukju u predislamsko doba. Rekosmo: ‘Allahov Poslaniče, šta misliš o tome?’ On reče: ‘Pokažite mi te svoje rukje na uvid. Dozvoljena je rukja u kojoj nema širka (višeboštvo, politeizam).’“

Iz ove predaje se razumije da je dozvoljena svaka rukja u kojoj nema širka, tj. narušavanja proklamiranog islamskog monoteizma, inače Poslanik, s.a.v.s., ne bi tražio da mu pokazuju njihove predislamske rukje na uvid, nego bi ih a priori odbacio i tražio da budu samo rukje koje su iz Kur'ana i sunneta. Iz predaje koja govori o rukji razumije se njena općenita primjena za liječenje bolesti i nije specifična samo za određene bolesti.

Zabranjeno je uklanjanje sihira sihirom, ili nerazumljivim nepoznatim bajanjem, svejedno radilo se o nuždi ili ne.

Dozvoljeno je naučiti određene ajete iz Kur'ana, kao i dove, na vodu, med, maslinovo ulje, ulje od čurokota (el-habbetu-ssevda'; nigella sativa) i sl., te davati oboljelima da piju.

Dozvoljeno je uzeti naknadu za učenje rukje pod uvjetom da rukja bude u skladu sa sunnetom Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Nije preporučljivo da se čovjek profesionalno bavi liječenjem rukjom.

Postoje dvije vrste zapisa, talismana i amuleta; zabranjeni i dozvoljeni.

Zabranjeni su svi zapisi, talismani i amuleti na kojima nije zapisano ništa iz Kur'ana, na kojima nema Allahovih lijepih imena i svojstava, a po nekim učenjacima niti nešto od vjerodostojnih dova prenesenih od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Zatim, zapisi koji sadrže imena džina, na kojima se crtaju pravilne ili nepravilne geometrijske figure, pišu natraške i naopako kur'anski ajeti i sl.

Dozvoljavaju se zapisi koji u sebi sadrže isključivo kur'anske ajete, zikr i dove, a koji se daju bolesniku da ih nosi uza se i to pod tri uvjeta:

- da zapis sadrži Allahov govor ili imena, svojstva,
- da je na arapskom jeziku, da se zna šta sadrži,

- da se to radi sa čvrstim ubjeđenjem da zapis ne djeluje sam po sebi nego uz dozvolu i pomoć Uzvišenog Allaha.

Dozvoljeno je da se oboljelom čistim sredstvom za pisanje napiše nešto iz Allahove knjige ili neki zikr i da se on time napaja.

Nije ispravno smatrati nevjernikom i sihirbazom onog ko piše zapise sa ajetima iz Kur'ana.

Klanjanje namaza za onima koji prave zapise sa ajetima iz Kur'ana je ispravno, iako je bolje i sigurnije klanjati za onima koji se time ne bave.

Oni koji nose zapise i hamajlije sa ajetima iz Kur'ana sa uvjerenjem da je Allah, dželleš'anuhu, Taj koji otklanja zlo i koristi ljudima a da je takav zapis samo uzrok, ovim djelom ne čine ni veliki ni mali širk.

Ne treba žuriti sa donošenjem suda o onima koji pišu zapise sa ajetima iz Kur'ana sve dok se ne utvrdi koju vrstu zapisa prave, pa tek onda kada se utvrdi da prave zapise sa ajetima treba ih na lijep način upozoriti i odvratiti od tog djela.

Iz svega navedenog, opći je zaključak da se musliman treba pridržavati kur'ansko-sunnetskog koncepta života, kako bi se zaštitio, čuvao zdravlje i, u slučaju bolesti, liječio.

Korištena literatura:

- Bali, Vehid Abdus-Selam, *Kako se zaštititi od džina i šejtana*, Bemust, Sarajevo, Visoko, 2007.
- Bali, Vehid Abdus-Selam, *Ko su džini i šejtani*, Bemust, Sarajevo, Visoko, 2007.
- Bali, Vehid Abdus-Selam, *Oštri mač u borbi protiv zlih sihirbaza*, Bemust, Sarajevo, Visoko, 2007.
- Đozo, Husein, *Izabrana djela, Fetve II*, El-Kalem i Fakultet islamskih nauka, Sarajevo, 2006.
- Ed-Duvejš, Ahmed ibn Abdurrezak, *Fetava el-ledžneti lil-buhusi el-ilmijjeti vel-ifta'*, Uli-nnuha lil-intadži el-i'lamiiji, Kairo, 2003.
- El-Askalani, Ahmed ibn Ali ibn Hadžer, *Fethul-Bari bi šerh Sahihil-Buhari*, Daru rejjan lit-turas, Kairo, 1987.
- El-Adevi, Ali Es-Saidi, *Hašijetul-adevi ala šerhir-risaleti*, Matbe'atul-medeni, Kairo, 1987.
- El-Bekri, Muhammed Ali ibn Muhammed ibn Alan ibn Ibrahim, *Delilul-falihine li turuki Rijadis-salihine*, Darul-ma'rife, Bejrut, 2004.

- El-Buhari, Muhammed b. Ismail, *Sahihu-l-Buhari (Buharijeva zbirka hadisa)*, Visoki saudijski komitet za pomoć BiH, Sarajevo 2009.
- El-Dževzi, Ebul-Feredž, *Telbisu Iblis*, Daru Omer ibn el-Hattab.
- El-Dževzijje, Ibn Kajjim, *Poslanikova medicina*, Libris, Sarajevo, 2001.
- El-Dževzijje, Ibn Kajjim, *Zadul-me'ad fi hedji hajril-ibad (Poputbina za povratak u uputi najvrijednijeg roba)*, Muessesetur-risale, Bejrut, 1987.
- El-Eškar, Omer Sulejman, *Alemus-sihri veš-ša'veze*, Darun-nefais, Amman, 1997.
- El-Fejjumi, Ahmed ibn Muhamed ibn Ali, *El-Misbahul-munir*, Darul-kutubil-il-mijjeti, Bejrut,
- El-Feki, Hasan b. Ahmed, *Ahkamu el-edvjetui fi eš-šeri'ati el-islamijjeti*, Mektebetu daril-minhadž, Rijad, 1425.
- El-Isfahani, Er-Ragib, *El-Mufredatu fi garibil-Kur'ani*, Mektebetu Nezzar, Mustafa el-Baz.
- El-Kazvini, Muhammed ibn Jezid Ibn Madže, *Sunen Ibn Madže*, Darul-hadis, Kairo, 1994.
- El-Kurtubi, Muhammed ibn Ahmed, *Džami'u li ahkamil-Kur'an*, Daru ihjait-turasil-arebi, Bejrut, 1985.
- El-Kušejri, Muslim ibnul-Hudžadž ibn Muslim, *Sahih Muslim bi šerhi imam En-Nevevi*, Mektebetu daru el-Fejha, Damask, bez godine izdanja
- En-Nesai, Ahmed ibn Šujab ibn Ali ibn Bahr, *Sunen En-Nesai bi šerh el-Hafiz Dželaludin es-Sujuti*, Daru Rejjan lit-turas, Kairo, 1987.
- Es-Sidžistani, Ebu Davud Sulejman ibnul-Eš'as, *Sunen Ebi Davud*, Darul-hadis, Kairo, 1988.
- Eš-Šehavi, Medždi Muhammed, *El-'Iladžur-rebbani lis-sihri vel-messiš-šejtani (Božanski lijek za sihri i šejtanski dodir)*, Mektebetul-Kur'an, 1988.
- Ez-Zuhajli, Vehbet, *El-fikhul-islami ve edilletuhu*, Darul-fikr, Damask, 1989.
- Ibn Baz, Abdul-Aziz ibn Abdullah, *Hukmus-sihri vel-kehaneti ve ma jete'alleku biha*, Rijad, 1995.
- Ibn Hanbel, Ahmed ibn Muhammed, *El-Musned*, Darul-hadis, Kairo, 1995.
- Ibn Kesir, *Tefsir Ibn Kesir*, skraćeno izdanje, Muhammed Nesib er-Rifa'i, Visoki-saudijski komitet, sarajevo, 2000.
- Ibn Kudame, Muveffekuddin, *El-Mugni*, identifikacija: dr. Abdul-Muhsin et-Turki i dr. Abdul-Fettah el-Hilv, Hidžr, Kairo, 1992.
- Ibn Menzur, Muhammed ibn Mukrim, *Lisanul-areb*, Daru Sadir, Bejrut.
- Ibn Tejmije, Tekijjuddin Ahmed ibn Abdul-Halim ibn Abdus-selam ibn ebil-Kasim, *Medžmu'u fetava*, Daru alemil-kutubi, Rijad KSA, 1991.

- Ibnu Abidin, Muhammed Emin ibn Omer, *Hašijetu Ibn Abidin*, Darul-fikri, Beirut, 1992.
- Kal'adži, Muhammed Revvas i Kunejbi, Hamid Sadik, *Mu'džemu lugatil-fukahai*, Darun-nefais, Liban, 1988.
- Korkut, Besim, *Prijevod Kur'ana*.
- Matar, Madžid, *Liječenje Kur'anom uz upotrebu meda i ljekovitog bilja*, Obzorja, Sarajevo, 2008.
- Muftić, Teufik, *Arapsko-bosanski rječnik*, El-Kalem, Sarajevo, 1997.
- Semaha, Rijad Muhammed, *Liječenje Kur'anom*, DD Grin, Sarajevo, 1998.
- Štulanović, Muharem, *Duhovno liječenje Kur'anom – fikhski propisi i kontroverze*, Islamski pedagoški fakultet u Bihaću, Grafis, Bihać, 2015.
- Štulanović, Muharem, *Liječenje Kur'anom od sar'a (ograma, ograjisavanje), sihra (vradžbina, magija) i uroka – fikhski propisi, istine i kontroverze*, Udruženje Centar za razvoj i afirmaciju kulture i obrazovanja „Litteratus“, Sarajevo, 2012.
- Ubejdan, Abdul-Kerim Nevfan Fevaz, *Alemul-džinni fi dav'il-kitabi ves-sunneti*.

سنائد زایوفیتش

الرقية والطلاسم

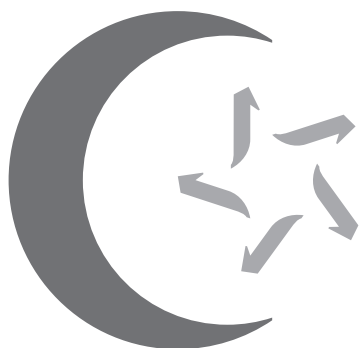
كلف مجلس المفتين بتاريخ ٢٠١٧/١/٦م الدكتور سنائد زایوفیتش بإعداد اقتراح للموقف الإسلامي الشرعي من الرقية والطلاسم، وقد أتى هذا التكليف كعبارة عن عناية واستعداد المشيخة الإسلامية في البوسنة والهرسك لتداوم ساهرة على صحة اعتقادات ما يقع تحت تأثيرها من الأمة الإسلامية وهم مسلمو البوسنة والهرسك سواء عاشوا فيها أو في الخارج. وتمثل المقالة إسهاما متواضعا لصحة فهم هذه المسألة وشكلا من أشكال الجهاد ضد الشعوذة والاستنفاع بمشقات الناس ومصائبهم.

Dr. Hfz. Senaid Zajimovic

Performance of Rukja and Writing of Spiritual Prescriptions

Summary

The Council of Muftis is, on the January 6, 2017, instructed Dr Senaid Zajimovic to prepare a proposal for a Sharia position regarding the Performance of Rukja and writing of spiritual prescriptions. This is an expression of the concern and the readiness of the Islamic Community in Bosnia-Herzegovina to watch over the true beliefs of its part of the Islamic Ummah, i.e. over the belief of Muslims in Bosnia-Herzegovina and beyond. This work is a modest contribution to the correct understanding of this issue, as well as to the struggle against charlatanism and the exploitation of human suffering.

Službeni dio

Broj: 03-2-36/17

Datum, 08. safer 1439. h.g.

28. oktobar 2017. godine

Na osnovu člana 55. Ustava Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst i člana 13. Pravilnika o organizaciji i radu Rijasetu Islamske zajednice, Sabor Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj osmoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 08. safera 1439. h.g., odnosno 28. oktobra 2017. godine, na prijedlog reisu-l-uleme donio je:

ODLUKU

o imenovanju direktora Uprave za obrazovanje i nauku

I

Ibrahim Begović imenuje se za direktora Uprave za obrazovanje i nauku Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini do kraja mandata aktuelnog saziva Rijasetu Islamske zajednice u BiH.

Imenovanjem za direktora imenovani postaje član Rijasetu Islamske zajednice.

II

Imenovani će svoju dužnost obavljati u skladu sa Ustavom i drugim propisima Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

III

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja i biće objavljena u *Glasniku* Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Potpredsjednik Sabora
Edin Atlagić

Broj: 03-2-37/17

Datum, 08. safer 1439. h.g.

28. oktobar 2017. godine

Na osnovu člana 68. Ustava Islamske zajednice u BiH te člana 64. Statuta Vakufske direkcije, Sabor Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na osmoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 08. safera 1439. h.g., odnosno 28. oktobra 2017. godine, donio je sljedeću

ODLUKU

o izmjenama i dopunama Statuta Vakufske direkcije

Član 1.

U članu 6. stav 2 riječi „Rijaset IZ“ zamjenjuju se riječima „Vijeće muftija“.

Obrazloženje

U članu 6. stav 2. Statuta određeno je da u slučaju kada evladijet vakuf izgubi svoju svrhu propisanu vakufnamom, isti se pretvara u samostalni vakuf, o čemu odluku na prijedlog direkcije donosi Rijaset. Prijedlog izmjene jeste da odluku treba donositi Vijeće muftija iz razloga što je pitanje transformacije i formiranje novih vakufa prema članu 60. Ustava IZ u BiH u nadležnosti Vijeća muftija.

Član 2.

U članu 15. stav 1 riječi „Rijaset IZ“ zamjenjuju se riječima „Vijeće muftija“.

Obrazloženje

U članu 15. stav 1. Statuta određeno je Odluku o proglašenju samostalnog vakufa u posebni samostalni vakuf, na prijedlog Direkcije, donosi Rijaset IZ. Prijedlog izmjene jeste da odluku treba donositi Vijeće muftija iz razloga što je pitanje transformacije i formiranje novih vakufa prema članu 60. Ustava IZ u BiH u nadležnosti Vijeća muftija. Pretvaranje samostalnog vakufa u posebni samostalni vakuf je jedan vid transformacije vakufske imovine.

Član 3.

Član 34. stav 3 se mijenja i glasi:

„Predsjednika i članove Upravnog odbora imenuje i razrješava Rijaset Islamske zajednice u BiH.“

Obrazloženje

Članom 34. stav 3 Statuta Vakufske direkcije određeno je da predsjednika i članove UO na prijedlog Rijasetu imenuje i razrješava Sabor IZ u BiH.

Članom 57. alineja 8 Ustava IZ u BiH određeno je da Rijaset IZ u BiH postavlja i razrješava upravne/školske odbore islamskih i drugih obrazovnih i odgojnih ustanova IZ u BiH.

Vakufska direkcija nije odgojno obrazovna ustanova i pitanje je da li podliježe pod ovu odredbu Ustava.

Međutim, članom 17 alineja 8 Pravila o organizaciji i radu Rijasetu određeno je da Rijaset IZ u BiH imenuje i razrješava upravne/školske odbore obrazovnih i drugih ustanova IZ u BiH.

Prema ovoj odredbi treba mijenjati član 34. stav 3. Statuta na način da se kaže „Predsjednika i članove UO Vakufske direkcije imenuje i razrješava Rijaset IZ u BiH”.

Član 4.

U članu 35. Statuta Vakufske direkcije riječ „Sabor“ zamjenjuje se riječju „Rijaset“.

Obrazloženje

Članom 35. Statuta Vakufske direkcije određeno je da Sabor može razriješiti predsjednika i člana Upravnog odbora i prije vremena za koje je imenovan, ako utvrdi da je odgovoran za neuspješan ili nezakonit rad Direkcije, na njegov lični zahtjev i u drugim slučajevima utvrđenim zakonom i pravilima IZ.

Članom 57. alineja 8 Ustava IZ u BiH određeno je da Rijaset IZ u BiH postavlja i razrješava upravne/školske odbore islamskih i drugih obrazovnih i odgojnih ustanova IZ u BiH.

Članom 17 alineja 8 Pravila o organizaciji i radu Rijasetu određeno je da Rijaset IZ u BiH imenuje i razrješava upravne/školske odbore obrazovnih i drugih ustanova IZ u BiH.

Član 5.

U članu 36. alineje 6, 10 i 11 riječ „Sabor“ zamjenjuje se riječima „Rijaset“.

Obrazloženje

Članom 36. alineje 6, 10 i 11 određeno je da Upravni odbor Vakufske direkcije:

- Saboru predlaže donošenje općeg akta o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji Direkcije, te donosi druge opće akte u skladu sa propisima IZ;
- rješava sva pitanja odnosa sa Saborom;
- odgovara Saboru za rezultate rada Direkcije.

Ovdje se postavlja pitanje eventualnih izmjena zbog člana 29. Pravila o organizaciji i radu Rijasetu IZ u BiH kojim je određeno da su Sabor IZ i Rijaset osnivači i upravljaju ustanovama kao što je Vakufska direkcija. Obzirom da Ustav IZ određena osnivačka prava prenosi sa Sabora na Rijaset, dovodi do zaključka da nadležnosti koje su bile u okviru Sabora, a odnose se na gore navedene izmjene, sada bi trebale biti u nadležnosti Rijasetu IZ u BiH.

Član 6.

U članu 39. stav 2 Statuta umjesto riječi "Rijaset IZ" stavlja se riječ "Upravni odbor Vakufske direkcije".

Obrazloženje

Član 39. stav 2 Statuta određeno je da Rijaset IZ propisuje proceduru za izbor i imenovanje direktora posebnom odlukom.

Ovaj dio treba prebaciti na Upravni odbor iz razloga što će Rijaset IZ potvrđivati imenovanje direktora Vakufske direkcije. Osim navedenog član 17. Pravila o ustanovama Islamske zajednice u BiH, odredio je da Upravni odbor imenuje i razrješava direktora uz saglasnost osnivača, pa samim time Upravni odbor donosi odluku kojom propisuje procedure za izbor i imenovanje direktora, a koje su utvrđene Statutom Vakufske direkcije.

Član 7.

Član 40. stav 1 Statuta Vakufske direkcije se mijenja i glasi:

„Upravni odbor vrši izbor i razrješenje direktora Direkcije, uz saglasnost Rijasetu IZ u BiH.“

Obrazloženje

Ranija odredba je predviđala da Rijaset IZ predlaže izbor i razrješenje direktora Direkcije, čiji prijedlog potvrđuje Sabor.

S obzirom da se nadležnosti Sabora prenose na Rijaset, rezultat toga bi bio da Upravni odbor predlaže imenovanje direktora, a Rijaset potvrđuje. Navedeno je predviđeno i Ustavom i Pravilnikom o organizaciji i radu Rijasetu gdje je definirano da Rijaset daje saglasnost na postavljanje i razrješenje direktora ustanova.

Član 17. Pravila o ustanovama Islamske zajednice u BiH odredio je da Upravni odbor imenuje i razrješava direktora uz saglasnost osnivača.

Član 8.

U članu 41. alineja 9 poslije riječi Sabora, dodaju se riječi „Vijeća muftija“.

Obrazloženje

U članu 41. alineja 9 Statuta Vakufske direkcije određeno je da direktor u svom radu izvršava odluke Rijasetu IZ, Sabora i Upravnog odbora Direkcije.

S obzirom da je pitanje uvakufljenja, transformacije vakufa, sada prema Ustavu IZ u nadležnosti Vijeća muftija neophodno je dodati ovo jer će u praksi biti neophodno provesti njihove odluke, zaključke i dr.

Član 9.

U članu 43. riječi „Rijaset IZ“ zamjenjuju se riječima „Upravni odbor“.

Obrazloženje

Član 43. Statuta Vakufske direkcije je odredio da u slučaju nenadanog prestanka sa radom direktora, Rijaset IZ imenuje vršioca dužnosti na period od šest mjeseci dok se u redovnoj proceduri ne izvrši izbor i imenovanje novog lica.

Članom 20. Pravila o ustanovama Islamske zajednice u BiH određeno je da vršioca dužnosti direktora kod ustanova imenuje Upravni odbor iz reda stručnih zaposlenika ustanove.

Član 10.

Član 44. stav 2 alineja 1 se mijenja i glasi: „Daje saglasnost na izbor i razrješenje direktora Direkcije“.

Član 44. stav 2 alineja 2 se mijenja i glasi: „Donosi akta iz nadležnosti rada Vakufske direkcije koji nisu u nadležnosti drugih organa“.

Obrazloženje

Navedene izmjene su u skladu sa izmjenama člana 40. Statuta Vakufske direkcije.

S obzirom da se nadležnosti Sabora prenose na Rijaset, rezultat toga bi bio da Upravni odbor predlaže imenovanje direktora, a Rijaset potvrđuje. Navedeno je predviđeno i Ustavom i Pravilnikom o organizaciji i radu Rijasetu gdje je definirano da Rijaset daje saglasnost na postavljanje i razrješenje direktora ustanova.

Član 17. Pravila o ustanovama Islamske zajednice u BiH, odredio je da Upravni odbor imenuje i razrješava direktora uz saglasnost osnivača.

Alinejom 2 istog stava Statutom je bilo određeno da Rijaset predlaže Saboru donošenje akata iz nadležnosti rada Vakufske direkcije. Sada se ova Alineja mijenja na način da Rijaset donosi akta iz nadležnosti rada Vakufske direkcije, a koja nisu u nadležnosti drugog organa.

Član 11.

Član 44. stav 2 alineje 6 i 7 se brišu.

Obrazloženje

Član 44. stav 2 alineje 6 i 7 Statuta Vakufske direkcije odredio je da Rijaset IZ u BiH obavlja i sljedeće:

- po prijedlogu Direkcije donosi odluke o prometu vakufske imovine u skladu sa šerijatskim propisima i aktima IZ,
- po prijedlogu Direkcije odobrava uvakufljenje i osnivanje novih vakufa,
- prati rad i donošenje odluka upravnog odbora Direkcije.

Članom 60. Ustava Islamske zajednice ove dvije aktivnosti su sada u nadležnosti Vijeća muftija.

Član 12.

Član 64. Statuta Vakufske direkcije se mijenja i glasi: „Statut Vakufske direkcije, te izmjene i dopune Statuta na prijedlog Rijasetu donosi Sabor Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini“.

Član 13.

Izmjene i dopune ovog Statuta stupaju na snagu danom usvajanja od strane Sabora IZ u BiH.

Potpredsjednik Sabora
Edin Atlagić

Broj: 03-2-38/17

Datum, 08. safer 1439. h.g.

28. oktobar 2017. godine

Na temelju odredbi člana 43. Ustava Islamske zajednice u BiH – prečišćeni tekst, Sabor Islamske zajednice u BiH na prijedlog Rijaseta Islamske zajednice u BiH na svojoj osmoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 08. safera 1439. h.g, odnosno 28. oktobra 2017. godine usvojio je:

ODLUKU o muftilucima

Član 1.

Ovom odlukom potvrđuje se kontinuitet postojanja muftiluka, odnosno uspostavljaju se novi muftiluci i njihova sjedišta kako slijedi:

Muftiluk banjalučki, čije je sjedište u Banjoj Luci i koji obuhvaća medžlise Islamske zajednice: Banja Luka, Bosanski Brod, Bosanska Dubica, Bosanska Gradiška, Bosanski Kobaš, Derвента, Kotor-Varoš, Ključ, Mrkonjić-Grad i Prnjavor.

Muftiluk bihački, čije je sjedište u Bihaću i koji obuhvaća medžlise Islamske zajednice: Bihać, Bosanska Kostajnica, Bosanska Krupa, Bosanski Novi, Bosanski Petrovac, Bužim, Cazin, Kozarac, Prijedor, Sanski Most, Velika Kladuša.

Muftiluk goraždanski, čije je sjedište u Goraždu i koji obuhvaća medžlise Islamske zajednice: Goražde, Čajniče, Foča, Rogatica, Rudo, Ustikolina, Višegrad i Žepa.

Muftiluk mostarski, čije je sjedište u Mostaru i koji obuhvaća medžlise Islamske zajednice: Mostar, Bileća, Čapljina, Gacko, Glamoč, Jablanica, Konjic, Livno, Ljubuški, Nevesinje, Prozor, Stolac, Tomislavgrad, Trebinje.

Muftiluk sarajevski, čije je sjedište u Sarajevu i koji obuhvaća medžlise Islamske zajednice: Sarajevo, Breza, Fojnica, Gračanica kod Visokog, Kakanj, Kaljina, Kiseljak, Olovo, Vareš i Visoko.

Muftiluk travnički, čije je sjedište u Travniku i koji obuhvaća medžlise Islamske zajednice: Travnik, Bugojno, Busovača, Donji Vakuf, Gornji Vakuf, Jajce, Novi Travnik i Vitez.

Muhtiluk tuzlanski, čije je sjedište u Tuzli i koji obuhvaća medžlise Islamske zajednice: Tuzla, Banovići, Bijeljina, Bosanski Šamac, Bratunac, Brčko, Čelić, Gornja Tuzla, Gračanica, Gradačac, Janja, Kalesija, Kladanj, Modriča, Odžak, Orašje, Puračić, Srebrenica, Srebrenik, Teočak, Vlasenica, Zvornik i Živinice.

Muhtiluk zenički, čije je sjedište u Zenici i koji obuhvaća medžlise Islamske zajednice: Zenica, Doboj, Maglaj, Teslić, Tešanj, Zavidovići i Žepče.

Muhtiluk vojni koji djeluje po funkcionalnom i eksteritorijalnom principu na teritoriji Bosne i Hercegovine, čije je sjedište u Sarajevu.

Muhtiluk na kojem djeluje Mešihat Islamske zajednice u Srbiji, čije je sjedište u Novom Pazaru i koji obuhvaća *teritorij Sandžaka i Srbije*.

Muhtiluk na kojem djeluje Mešihat Islamske zajednice u Hrvatskoj, čije je sjedište u Zagrebu i koji obuhvaća teritorij *Hrvatske*.

Muhtiluk na kojem djeluje Mešihat Islamske zajednice u Sloveniji, čije je sjedište u Ljubljani i koji obuhvaća *teritorij Slovenije*.

Član 2.

Ova odluka stupa na snagu danom donošenja.

Potpredsjednik Sabora
Edin Atlagić

Na osnovu odredaba člana 317. Zakona o privrednim društvima ("Službene novine FBiH", br. 81/15), te na temelju člana 7. Statuta Radio-televizije Islamske zajednice „BIR“ d.o.o., br. SIZ-1/07 od 28.07.2007. godine, Sabor Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj osmoj redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 08. safera 1439. h.g., odnosno 28. oktobra 2017. godine, donio je:

STATUT DRUŠTVA I OSNOVNE ODREDBE

Član 1.

Ovim Statutom uređuje se naročito:

- firma i sjedište Društva,
- djelatnost,
- iznos osnovnog kapitala,
- način promjene visine osnovnog kapitala,
- vođenje poslovanja i zastupanja Društva,
- način utvrđivanja i diobe dobiti i pokriće gubitaka,
- prava i obaveze Osnivača,
- organi Društva,
- upravljanje i način donošenja odluka, sastav, način imenovanja i razrješenja, ovlaštenja i odgovornosti organa Društva,

- način informisanja članova o poslovanju Društva i vođenja Knjige udjela,
- način pristupanja Društvu i prestanka članstva u Društvu,
- prestanak Društva,
- postupak izmjena i dopuna Statuta.

Član 2.

Prava i obaveze Osnivača vrši Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

II FIRMA, SJEDIŠTE I DRUGA STATUSNA PITANJA

Član 3.

Društvo posluje pod firmom:

Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini, Media centar, društvo za radio, televizijsku i izdavačku djelatnost, društvo sa ograničenom odgovornošću Sarajevo.

Skraćeni naziv firme je:

Media centar d.o.o. Sarajevo.

Član 4.

Sjedište Društva je Sarajevo, u Ul. Gazi Husrev-begova, 56a, Sarajevo, Općina Stari Grad.

Član 5.

Društvo u svom poslovanju upotrebljava firmu onako kako je upisano u sudski registar.

Firma mora biti istaknuta na poslovnim prostorijama Društva.

Član 6.

Društvo u svom poslovanju koristi pečat i štambilj.

Dimenzija, oblik, broj, način upotrebe, lica ovlaštena za korištenje pečata će se regulirati u skladu sa internim aktima.

III DJELATNOST DRUŠTVA

Član 7.

Društvo obavlja slijedeće djelatnosti:

- 18.11 – Štampanje novina;
- 18.12 – Ostalo štampanje;
- 18.13 – Usluge pripreme za štampu i objavljivanje;
- 18.14 – Knjigoveške i srodne usluge;
- 18.20 – Umnožavanje snimljenih zapisa;
- 47.61 – Trgovina na malo knjigama u specijaliziranim prodavnicama;
- 47.62 – Trgovina na malo novinama, papirnom robom i pisaćim priborom u specijaliziranim prodavnicama;

- 47.63 – Trgovina na malo muzičkim i videozapisima u specijaliziranim prodavnicama
- 58.11 – Izdavanje knjiga;
- 58.13 – Izdavanje novina;
- 58.14 – Izdavanje časopisa i periodičnih publikacija;
- 58.19 – Ostala izdavačka djelatnost;
- 59.11 – Proizvodnja filmova, videofilmova i televizijskog programa;
- 59.12 – Djelatnosti koje slijede nakon proizvodnje filmova, videofilmova i televizijskog programa;
- 59.13 – Distribucija filmova, videofilmova i televizijskog programa;
- 59.14 – Djelatnosti prikazivanja filmova;
- 59.20 – Djelatnosti snimanja zvučnih zapisa i izdavanja muzičkih zapisa;
- 60.10 – Emitiranje radijskog programa;
- 60.20 – Emitiranje televizijskog programa;
- 61.10 – Djelatnosti žičane telekomunikacije;
- 61.20 – Djelatnosti bežične telekomunikacije;
- 61.30 – Djelatnosti satelitske telekomunikacije;
- 61.90 – Djelatnosti telekomunikacione djelatnosti;
- 63.11 – Obrada podataka, usluge hostinga i djelatnosti u vezi s njima;
- 63.12 – Internetski portali;
- 63.91 – Djelatnosti novinskih agencija;
- 63.99 – Ostale informacijske uslužne djelatnosti, d.n.;
- 68.10 – Kupovina i prodaja vlastitih nekretnina;
- 68.20 – Iznajmljivanje i upravljanje vlastitim nekretninama ili nekretninama uzetim u zakup (leasing)
- 73.12 – Oglašavanje putem medija;
- 73.20 – Istraživanje tržišta i ispitivanje javnog mnijenja;
- 74.20 – Fotografske djelatnosti.

Član 8.

Djelatnost Društva u vanjsko-trgovinskom prometu je:

- Uvoz-izvoz proizvodima u okvirima registrovane djelatnosti u unutrašnjem prometu,
- Prodaja i posredovanje u prodaji proizvoda u okviru registrovane djelatnosti.

Član 9.

Društvo može obavljati i druge poslove koji se uobičajeno obavljaju uz djelatnosti upisane u sudski registar, u obimu i na način koji su potrebni za poslovanje, a ne predstavljaju obavljanje tih poslova kao redovne djelatnosti.

IV PRAVNI PROMET, ZASTUPANJE I PREDSTAVLJANJE DRUŠTVA

Član 10.

Društvo zaključuje ugovore i obavlja druge poslove pravnog prometa, te prometa roba i usluga u okviru registrovane djelatnosti.

Član 11.

Za preuzete obaveze Društvo odgovara cjelokupnom svojom imovinom. Za obaveze Društva Osnivač odgovara osnovnim kapitalom, do njegove visine.

Član 12.

Društvo zastupa Uprava koju čini direktor Društva. Direktor je ovlašten da zastupa Društvo u okviru ovlaštenja utvrđenih zakonom i ovim Statutom. Lica ovlaštena za zastupanje Društva upisuju se u sudski registar.

Član 13.

Društvo odgovara za obaveze koje, u njegovo ime, od njega ovlašteno lice stvori prekoračenjem ovlaštenja, ako treće lice nije znalo ili moglo znati za takvo prekoračenje.

V OSNOVNI KAPITAL I VISINA UDJELA; NAČIN PROMJENE VISINE OSNOVNOG KAPITALA

Član 14.

Osnovni kapital Društva čine novčana sredstva Osnivača u iznosu 8.507,00 KM (slovima: osamhiljadapetstotinasedam KM), u novcu, što čini udio člana Društva od 100%.

Član 15.

Osnovni kapital se može povećati na način utvrđen zakonom. Osnovni kapital povećava se na osnovu odluke Skupštine Društva, pri čemu Skupština odlučuje da li će se povećanje izvršiti povećanjem postojećeg udjela člana ili uplatom udjela novih članova.

Pristupanje novog člana Društva evidentira se u Knjizi udjela i obavezno vrši prijava promjene članova društva kod nadležnog registarskog suda.

Član 16.

Povećanje osnovnog kapitala vrši se uplatom uloga u novcu ili unošenjem u stvarima i u pravima.

Ako se povećanje osnivačkog uloga vrši u stvarima ili pravima procjenu vrijednosti tih uloga vrši ovlaštena sudski procjenitelj.

Član 17.

Članovi su dužni uplatu novih uloga izvršiti u roku utvrđenom u Odluci o povećanju osnovnog kapitala.

Član Društva koji na ime povećanja uloga unosi stvari ili prava ne može na njima pridržati nikakvo pravo niti Društvu nametnuti ograničenja.

Društvo ne može uplatu uloga odgoditi, ne može člana osloboditi obaveze uplate, niti na ime uplate uloga primiti nešto drugo osim onoga što je dogovoreno.

Član 18.

Osnivački kapital Društva može se smanjiti odlukom Skupštine Društva, ali ne ispod iznosa utvrđenog zakonom.

Član 19.

Odluku o smanjenju osnovnog kapitala direktor je dužan dostaviti sudskom registru radi objavljivanja i upisa u sudski registar.

VI DOBIT I POKRIĆE GUBITAKA

Član 20.

Društvo stječe dobit vršenjem poslova iz okvira svoje djelatnosti i snosi rizik za rezultate svog poslovanja.

Dobit se utvrđuje periodičnim i godišnjim obračunom u skladu sa zakonom i drugim propisima.

Dobit Društva, nakon izmirenja svih troškova poslovanja, obaveza za lične dohotke, te obaveza koje proistječu iz zakona i drugih propisa, pripada članovima Društva.

Član 21.

Dobit Društva dijeli se među članovima Društva srazmjerno visini njihovih udjela u osnovnom kapitalu Društva.

Skupština Društva može odlučiti da se dobit utvrđena obračunom ne isplaćuje. Istom odlukom se utvrđuje svrha upotrebe dobiti.

Povrat iznosa koji je članu Društva isplaćen na ime dobiti može se zahtijevati u roku od tri godine, samo ukoliko uslijed isplate Društvo nije u mogućnosti ispuniti obaveze prema trećim licima.

Član 22.

Ako Društvo iskaže gubitak on će se pokriti iz sredstava Društva i drugih sredstava koja se, u skladu sa propisima, mogu koristiti za pokriće gubitaka.

Ukoliko se gubitak ne pokrije na način utvrđen u stavu 1. ovog člana, u rokovima utvrđenim zakonom, nad Društvom će se otvoriti stečajni postupak.

Član 23.

Kada Društvo u polugodišnjem ili godišnjem obračunu iskaže gubitak u iznosu većem od petine osnovnog kapitala, Uprava Društva je dužna sazvati Skupštinu Društva, odnosno obavijestiti Osnivača koji vrši funkciju Skupštine Društva.

Na osnovu izvještaja Uprave Društva, koji uključuje bilans stanja i bilans uspjeha s izvještajem revizije, Skupština donosi odluku o nastavku rada ili likvidaciji Društva ili pokretanju stečajnog postupka.

VII UPRAVLJANJE DRUŠTVOM

Član 24.

Organi Društva su:

- a) Skupština,
- b) Nadzorni odbor,
- c) Uprava,
- d) Programski savjet.

a) Skupština

Član 25.

Skupštinu Društva čini jedini član Društva Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Član 26.

Osnivač/član Društva kao Skupština Društva odlučuje o:

- povećanju i smanjenju osnovnog kapitala;
- godišnjem izvještaju;
- asporu dobiti i načinu pokrića gubitka;
- spajanju i pripajanju sa drugim društvima;
- promjeni oblika i podjeli Društva;
- prestanku Društva;
- izboru i razrješenju članova Nadzornog odbora;
- imenovanju predsjednika Nadzornog odbora;
- naknadama članova Nadzornog odbora;
- izboru i razrješenju Programskog savjeta;
- naknadama članova Programskog savjeta;
- daje saglasnost na odluku o imenovanju člana Uprave Društva;
- daje saglasnost na odluku o imenovanju v.d. člana Uprave Društva;
- daje saglasnost na plan poslovanja Društva;
- daje saglasnost na Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji;
- daje saglasnost na Pravilnik o sistematizaciji radnih mjesta Društva;
- daje saglasnost na Poslovnik o radu Nadzornog odbora i Programskog savjeta

- odlučuje o raspolaganju imovinom Društva u slučaju prestanka rada;
- donosi opće akte koji nisu u nadležnosti drugih organa u skladu sa ovim Statutom
- i drugim pitanjima bitnim za poslovanje Društva u skladu sa zakonom i ovim Statutom.

Član 27.

Član Društva se o svim bitnim pitanjima vezanim za rad i poslovanje Društva informiše na način koji on smatra za potreban i svrsishodan, te u tom smislu, ima pravo da pregleda poslovne knjige, zalihe, i sl.

b) Nadzorni odbor

Član 28.

Nadzorni odbor ima 5 (pet) članova koje imenuje i razrješava Skupština Društva.

Nadzornim odborom predsjedava predsjednik Nadzornog odbora.

Skupština Društva bira predsjednika Nadzornog odbora.

Nadzorni odbor se imenuje na period od 4 (četiri) godine.

Skupština može razriješiti predsjednika i članove Nadzornog odbora i prije roka na koji su imenovani.

Nadzorni odbor svoj način rada uređuje Poslovníkom o radu.

Član Uprave ne može biti član Nadzornog odbora.

Član 29.

Nadzorni odbor Društva nadležan je da:

- nadzire poslovanje Društva;
- nadzire rad Uprave Društva;
- usvaja plan poslovanja Društva uz saglasnost Skupštine;
- usvaja izvještaj Uprave o poslovanju po polugodišnjem i godišnjem obračunu, sa bilansom stanja i bilansom uspjeha;
- podnosi Skupštini godišnji izvještaj o poslovanju Društva koji obavezno uključuje izvještaj o radu Nadzornog odbora i plan poslovanja za narednu poslovnu godinu;
- imenuje Upravu Društva uz saglasnost Skupštine;
- predlaže raspodjelu i način upotrebe dobiti i način pokrića gubitka;
- odobrava kupovinu, prodaju, zamjenu, uzimanje u lizing i druge transakcije imovinom, direktno ili posredstvom supsidijarnih društava u toku poslovne godine u obimu od 15% do 33% knjigovodstvene vrijednosti ukupne imovine Društva;
- odlučuje o ulaganjima u razvoj;
- predlaže izmjene i dopune Statuta Skupštini;
- predlaže trogodišnji plan poslovanja Skupštini;

- donosi finansijski i poslovni plan;
- donosi Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji uz saglasnost Skupštine,
- donosi Pravilnik o sistematizaciji uz saglasnost Skupštine,
- donosi Poslovnik o radu Nadzornog odbora uz saglasnost Skupštine.
- donosi opće akte koji nisu u nadležnosti Skupštine Društva;
- daje saglasnost na programske i poslovne aktivnosti;
- obavlja i druge poslove u skladu sa zakonom.

Član 30.

Sjednice Nadzornog odbora saziva i vodi predsjednik.

U radu Nadzornog odbora učestvuje Uprava Društva, bez prava glasa.

Nadzorni odbor odluke donosi većinom glasova ukupnog broja članova.

Nadzorni odbor se sastaje po potrebi, a najmanje četiri puta godišnje.

Nadzorni odbor za svoj rad odgovara Skupštini.

c) Uprava društva

Član 31.

Upravu Društva čini direktor Društva.

Upravu Društva imenuje i razrješava Nadzorni odbor uz saglasnost Skupštine posebnom odlukom.

Član 32.

Direktor Društva:

- organizuje i rukovodi procesom rada i poslovanja Društva;
- predstavlja i zastupa Društvo pred trećim licima;
- odgovoran je za zakonitost rada Društva;
- utvrđuje prijedloge godišnjih planova i programa poslovanja Društva, kao i prijedloge odluka i akata koje donosi Nadzorni odbor i Skupština Društva;
- utvrđuje prijedloge periodičnih obračuna i završnih računa;
- predlaže akte o unutrašnjoj organizaciji, sistematizaciji i o radnim odnosima Nadzornom odboru i Skupštini;
- provodi poslovnu i programsku politiku koju donosi Nadzorni odbor i Programski savjet Društva;
- odlučuje o zasnivanju i prestanku radnog odnosa zaposlenika, kao i o drugim pravima iz radnog odnosa i po osnovu rada, u skladu sa propisima;
- čuva ugled i imidž Društva na poslu i van njega;
- odgovoran je za cjelokupno poslovanje i razvoj Društva Nadzornom odboru, Programskom savjetu i Osnivaču kojima podnosi polugodišnje i godišnje izvještaje;

- vrši i druge poslove u skladu sa zakonom, općim aktima Društva i nalogima Skupštine i Nadzornog odbora Društva.

Član 33.

Uprava se imenuje na mandat od četiri godine.

Izbor, imenovanje i razrješenje Uprave regulisat će se internim aktima Društva.

Član 34.

Direktoru Društva prestaju ovlaštenja:

- Smrću, invalidnošću zbog koje ne može obavljati povjerene poslove ili uslijed drugih razloga,
- Prestankom Društva,
- Odlukom Osnivača,
- Otkazom ugovora o radu od bilo koje strane.

d) Programski savjet

Član 35.

Programski savjet je neovisan u radu.

Programski savjet se bavi generalnom uređivačkom politikom Društva i programskom koncepcijom svih medija pojedinačno.

Programski savjet ima 5 (pet) članova koje na prijedlog Sabora, Vijeća muftija i Rijaseta imenuje i razješava Skupština iz reda stručnjaka iz oblasti medija, na način da Sabor predlaže 2 (dva), Vijeće muftija 2 (dva) i Rijaset 1(jednog) člana.

Programski savjet se imenuje na period od 4 (četiri) godine.

Programski savjet je odgovoran za definiranje programske politike Društva u skladu sa informativno-edukativnom strategijom Islamske zajednice u BiH, te praćenjem realizacije planiranih programskih sadržaja.

Programski savjet se sastaje po potrebi, a najmanje dva puta godišnje.

Za svoj rad Programski savjet direktno odgovara Skupštini.

Način rada Programskog savjeta uređuje se Poslovníkom o radu Programskog savjeta kojeg donosi Programski savjet i na koji saglasnost daje Skupština.

VIII IZVRŠNI DIREKTOR PROGRAMA

Član 36.

Izvršni direktor programa:

- zajedno sa direktorom odgovara za provođenje programske politike i praćenja uspjehnosti;
- koordinira i prati rad glavnih urednika u skladu sa općom programskom politikom i ocjenjuje njihov rad;
- prati poštivanje profesionalnih i etičkih standarda medijskog izvještavanja;

- predlaže direktoru kvartalni i godišnji program rada na nivou Media centra;
- direktoru podnosi periodične izvještaje i godišnji izvještaj o realizaciji programa na nivou Media centra;
- saraduje sa marketing službom u realizaciji strategije programskog marketinga;
- priprema i realizira složene programske projekte i akcije na nivou Media centra;
- organizira poslove planiranja, usmjeravanja i analize programa na nivou Media centra;
- koordinira i nadzire rad dopisničke mreže unutar IZ u BIH;
- organizira i prati rad multimedijalnog deska;
- koordinira aktivnosti u okviru Medijskog kolegija;
- čuva ugled i imidž Media centra na poslu i van njega;
- ima neposrednu odgovornost Upravi;
- vrši i druge poslove u skladu sa zakonom, općim aktima Društva i nalogima nadležnih organa.

Radnopravni status Izvršnog direktora programa regulisat će se internim aktima Društva.

IX UNUTRAŠNJA ORGANIZACIJA

Član 37.

Unutrašnja organizacija i sistematizacija Društva regulirat će se Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i Pravilnikom o sistematizaciji, a koje će donijeti Nadzorni odbor uz saglasnost Skupštine.

X NAČIN INFORMISANJA ČLANOVA O POSLOVANJU DRUŠTVA I VOĐENJE KNJIGA UDJELA

Član 38.

Uprava Društva obavještava Nadzorni odbor i Skupštinu u radu Društva, podnošenju polugodišnjih i godišnjih obračuna, podnošenju izvještaja u radu Uprave i dostavljanjem drugih podataka i informacija koje se odnose na poslovanje Društva, po sopstvenoj inicijativi ili na traženje Nadzornog odbora.

Član 39.

Uprava Društva dužna je voditi Knjigu udjela na način kojim se osigurava tačna i potpuna evidencija o članovima Društva i njihovim udjelima.

Uprava Društva dužna je, najkasnije osam dana od dana upisa Društva u sudski registar, uspostaviti Knjigu udjela u koju obavezno unosi:

- firmu i sjedište Osnivača Društva;
- vrstu i iznos ugovorenog uloga i uplaćeni iznos;
- posebna prava i obaveze vezane za udio.

Član 40.

Uprava Društva dužna je odmah upisati svaku izmjenu podataka upisanih u Knjigu udjela, i prijaviti za upis u sudski registar promjene u Knjizi udjela.

Uprava Društva dužna je svake godine podnijeti sudskom registru spisak članova Društva sa visinom njihovih ugovorenih i uplaćenih uloga, najkasnije 30 dana po isteku zakonom utvrđenog roka za sačinjavanje godišnjeg obračuna.

XI POSTUPAK PRIPAJANJA, SPAJANJA, PODJELE I PROMJENE OBLIKA DRUŠTVA

Član 41.

Društvo može promijeniti oblik u dioničarsko društvo, u skladu sa zakonom i propisima Komisije za vrijednosne papire.

Društvo se može pripojiti, prijenosom imovine i obaveza na drugo društvo, u skladu sa zakonom.

Društvo se može spojiti sa drugim društvom, odnosno društvima, prenosom imovine i obaveza na novo društvo (društvo sljednik) koje nastaje spajanjem udjela spojenih društava (društva prednici), koja prestaju.

XII PRESTANAK DRUŠTVA

Član 42.

Društvo prestaje spajanjem, pripajanjem i podjelom, na osnovu odluke Skupštine, odlukom suda i stečajem u skladu sa zakonom.

U slučaju prestanka Društva pokreće se postupak likvidacije, koji provodi Uprava Društva, izuzev ako je nad Društvom otvoren stečaj.

Od dana donošenja odluke o prestanku, Uprava Društva radi u skladu sa odredbama zakona kojim se uređuje postupak likvidacije.

Odluka o prestanku Društva dostavlja se registarskom sudu najkasnije u roku od 8 (osam) dana od dana njenog donošenja.

XIII POSTUPAK IZMJENA I DOPUNA STATUTA

Član 43.

Izmjene i dopune ovog Statuta vrše se po potrebi.

Inicijativu za izmjene i dopune Statuta Društva mogu podnijeti Uprava Društva, Nadzorni odbor i Skupština Društva.

Statut Društva i izmjene i dopune Statuta na prijedlog Rijaseta, donosi Sabor Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini

XIV ZAVRŠNE ODREDBE

Član 44.

Statut stupa na snagu i primjenjuje se od dana upisa u sudski registar nadležnog suda.

Preuzimaju se dosadašnji opći akti i primjenjuju se kao akti Društva osim odredbi koje su u suprotnosti sa Statutom i odlukama Skupštine, Nadzornog odbora i Uprave Društva.

Opći akti iz stava 2. ovog člana uskladit će se s odredbama Statuta u roku od šest mjeseci od njegovog stupanja na snagu.

Član 45.

Stupanjem na snagu ovog Statuta prestaje važiti Statut RTV IZ BIR br. SIZ-1/07 od 28.07.2007. godine.

Član 46.

Ovaj Statut sačinjen je u 3 (tri) istovjetna primjerka i to za:

Osnivača (1),

Društvo (1),

Općinski sud u Sarajevu (1).

Potpredsjednik Sabora
Edin Atlagić

Aktivnosti Rijaseta

Broj: 05-08-2-5777-3/17

Datum: 28. safer 1439. h.g.

17. novembar 2017. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj 39. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 28. safera 1439. h.g., odnosno 17. novembra 2017. godine, na prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, donio je:

ODLUKU

I

Rijaset daje saglasnost Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu za raspisivanje konkursa za izbor u zvanje:

Višeg asistenta za naučnu oblast Tefsir;

Nastavnika za predmet Engleski jezik.

II

Fakultet islamskih nauka, dužan je nakon provedene konkursne procedure, zatražiti potvrđivanje izbora u navedena zvanja.

III

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović

Reisu-l-ulema

Broj: 05-08-2-5868-3/17

Datum: 28. safer 1439. h.g.

17. novembar 2017. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj 39. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 28. safera 1439. h.g., odnosno 17. novembra 2017. godine, na prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, donio je:

ODLUKU
o davanju saglasnosti na izbor direktora
Instituta za islamsku tradiciju Bošnjaka

Član 1.

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini daje saglasnost na Odluku Upravnog odbora Instituta za islamsku tradiciju Bošnjaka broj: 18-03-2-43/17 od 13. oktobra 2017. godine, o izboru dr. Dževade Šuško na mjesto direktora Instituta, na mandat od četiri godine.

Član 2.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 05-08-2-5780-3/17

Datum: 28. safer 1439. h.g.

17. novembar 2017. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj 39. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 28. safera 1439. h.g., odnosno 17. novembra 2017. godine, na prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, donio je:

ODLUKU
o davanju saglasnosti na izbor direktora
Karađoz-begove medrese

Član 1.

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini daje saglasnost na Odluku Školskog odbora Karađoz-begove medrese broj: 01-02-3-961/17 od 13. oktobra 2017. godine, o izboru profesora Aida Tuleka na mjesto direktora Medrese, na mandat od četiri godine.

Član 2.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 05-02-1-6235-2/17

Datum: 28. safer 1439. h.g.

17. novembar 2017. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, a u skladu sa odredbom člana 4. Pravila o izmjenama i dopunama Pravila o uvakufljenju, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj 39. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 28. safera 1439. h.g., odnosno 17. novembra 2017. godine, na prijedlog Vakufske direkcije, donio je:

ODLUKU
o minimalnom iznosu novčanog uvakufljenja
za izdavanje vakufname

Član 1.

Ovom Odlukom određuje se minimalni iznos novčanog uvakufljenja za koji će se izdavati vakufnama u skladu sa Pravilima o uvakufljenju.

Član 2.

Za novčana uvakufljenja iz Bosne i Hercegovine određuje se minimalni iznos od 1.000,00 KM za izdavanje vakufname.

Za novčana uvakufljenja iz dijaspore određuje se minimalni iznos u vrijednosti od 2.000,00 KM za izdavanje vakufname.

Član 3.

Za uvakufljeni iznos koji je manji od iznosa koji je neophodan za izdavanje vakufname iz člana 2. ove Odluke, medžlisi ili drugi organi i ustanove Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini mogu vakifu izdati zahvalnicu.

Član 4.

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 05-02-1-6539-3/17

Datum: 28. safer 1439. h.g.

17. novembar 2017. godine

Na osnovu odredbi člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj 39. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 28. safera 1439. h.g., odnosno 17. novembra 2017. godine, donio je:

ODLUKU
o dostavljanju izvještaja o pokrenutim postupcima
u Islamskoj zajednici u Bosni i Hercegovini

Član 1.

Ovom Odlukom utvrđuje se obaveza organa, organizacionih jedinica, ustanova i drugih pravnih lica Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini koji su stranka u postupku radi zaštite imovinskih prava i interesa Zajednice pred sudovima, upravnim i drugim tijelima, da putem nadležnih muftijstava/ mešihata, Upravi za pravne i administrativne poslove Rijaseta Islamske zajednice dostavljaju izvještaje o svim pokrenutim postupcima.

Član 2.

Izvještaj iz člana 1. će se dostavljati na način da će organi, organizacione jedinice, ustanove i druga pravna lica Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini Izvještaj o pokrenutim postupcima u Islamskoj zajednici u Bosni i Hercegovini dostavljati nadležnom muftijstvu/ mešihatu, a muftijstvo/ mešihat će predmetni izvještaj kao i izvještaj o svojim pokrenutim postupcima dostavljati Upravi za pravne i administrativne poslove Rijaseta Islamske zajednice.

Član 3.

Postupcima, u smislu ove Odluke, smatraju se svi aktivni:

Sudski postupci: a) krivični i

b) građanski: parnični i vanparnični (radni sporovi, sporovi o vlasništvu i drugim stvarnim pravima, sporovi o naknadi štete, sporovi iz ugovornih odnosa, izvršni i stečajni postupak i ostali),

2) Upravni postupci (postupci pokrenuti pred upravnim organima) i

3) Ostali postupci (disciplinski postupak, arbitražna, mirenje, postupci po pitanju vakufske imovine Zajednice i ostali).

Član 4.

Izvještaj, u smislu ove Odluke, treba da sadrži sljedeće podatke:

- opće podatke o tužitelju i tuženom kao što su ime i prezime/ naziv pravnog lica, adresa i sl. (podaci o punomoćniku, odnosno zastupniku stranaka u predmetu),
- vrijednost predmeta spora odnosno iznos minimalne zakonom zapriječene kazne,
- vrijednost sporednih traženja kao što su kamate, troškovi postupka i sl.,
- vrsta postupka,
- pravni osnov tužbenog zahtjeva,
- naziv suda/ organa nadležnog za postupanje,
- broj spisa,

- detaljan status postupka s kratkim mišljenjem o procjeni ishoda istog,
- osoba zadužena za vođenje postupka (postupajući sudija) i
- datum pokretanja postupka.

Član 5.

Muftijstva/ mešihati će Izvještaj o pokrenutim postupcima u Islamskoj zajednici u Bosni i Hercegovini podnositi Upravi za pravne i administrativne poslove Rijaseta islamske zajednice, odnosno Odjelu za standardizaciju i evidenciju, putem emaila elektronski na obrascu (Prilog 1) koji je priložen uz ovu Odluku i njen je sastavni dio, a isti će se redovno ažurirati sa svakom novom poduzetom radnjom.

Uz Izvještaj će se, u skeniranom obliku, prilagati sva prateća dokumentacija za svaki predmetni postupak.

Član 6.

Ukoliko neki od organa, organizacionih jedinica, ustanova i drugih pravnih lica Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini ne dostavi Izvještaj iz člana 1. ili ne dostavi tačne podatke, Rijaset Islamske zajednice će prema istom poduzeti mjere predviđene propisima IZ.

Član 7.

Ova odluka stupa na snagu danom njenog donošenja i ista će biti objavljena u Glasniku Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 05-08-2-4874-5/17

Datum: 28. safer 1439. h.g.

17. novembar 2017. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj 39. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 28. safera 1439. h.g., odnosno 17. novembra 2017. godine, na prijedlog Uprave za obrazovanje i nauku, donio je:

ODLUKU

I

Potvrđuje se izbor u zvanje višeg asistenta Samedina Kadića na Fakultetu islamskih nauka u Sarajevu za naučnu oblast Islamska filozofija.

II

Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 05-02-1-6356-3/17

Datum: 28. safer 1439. h.g.

17. novembar 2017. godine

Na temelju odredbe člana 17. i 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj 39. redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 28. safera 1439. h.g., odnosno 17. novembra 2017. godine, donio je:

PRAVILNIK
o sadržaju i načinu vođenja personalne evidencije službenika
Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini

PRVI DIO - OPĆE ODREDBE

Član 1.

(Predmet Pravilnika)

Ovim Pravilnikom propisuje se formiranje, sadržaj i način vođenja, korištenje i čuvanje personalne evidencije službenika Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu službenici IZ-e u BiH), kao i evidencije o radnom vremenu.

Član 2.

(Upravljanje evidencijama)

(1) Upravljanje evidencijom službenika IZ-e u BiH dokumentira se evidencija o službi od prijema do prekida službe, štiti se privatnost lica, te prava i interesi Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

(2) Upravljanje evidencijama obuhvata:

Formiranje pojedinačnih evidencija,

Održavanje i pohranjivanje na odgovarajući način,

Korištenje i čuvanje personalne evidencije.

Član 3.

(Personalna evidencija)

Personalna evidencija je skup svih podataka i isprava, propisanih ovim Pravilnikom, o jednom službeniku IZ-e u BiH, a vodi se u organima, ustanovama, organizacionim jedinicama i drugim pravnim subjektima Islamske zajednice.

DRUGI DIO – FORMIRANJE PERSONALNE EVIDENCIJE

Član 4.

(Formiranje evidencija)

(1) Personalna evidencija formira se na osnovu javnih isprava i podataka upisanih u istim.

(2) Pod javnim ispravama podrazumjevaju se isprave izdate od nadležnih organa, a kojima se dokazuju relevantne činjenice u postupku formiranja personalne evidencije.

(3) Evidencija o službenicima iz stava (1), počinje se voditi danom zasnivanja službe i ažurno se vodi do prestanka službe, te ista čuva kao dokumentacija trajne vrijednosti.

Član 5.

(Sadržaj evidencije)

Personalna evidencija sastoji se od:

Personalnog dosijea službenika;

Personalnog obrasca u pisanoj i elektronskoj formi;

Član 6.

(Dokumenta)

(1) U personalnu evidenciju ulazu se sljedeći dokumenti:

- Izvod iz matične knjige rođenih;
- Uvjerenje o državljanstvu;
- Diploma;
- Uvjerenje iz suda da se ne vodi krivični postupak;
- Potvrda o stažu, odnosno radnom iskustvu;
- Uvjerenje o zdravstvenoj osposobljenosti;
- Odluka o prijemu u službu;
- Druga akta u vezi radno-pravnog statusa službenika (Ugovor o radu, Ugovor o obavljanju imamske službe, Dekret, Rješenje o plaći, Rješenje o godišnjem odmoru, plaćenom i neplaćenom odsustvu i sl.);
- Izjave;
- i Drugi dokumenti koji su traženi prilikom zasnivanja službe i konkursom.

Član 7.

(Formiranje dosijea)

(1) Za svakog službenika IZ-e u BiH formira se personalni dosije.

(2) Personalni dosije sadrži: dokumenta iz člana 6. ovog Pravilnika.

(3) Podaci iz dokumenata iz člana 6. ovog Pravilnika unose se u personalni obrazac službenika.

(4) Personalni obrazac se ulaže u personalni dosije.

Član 8.

(Sadržaj i izgled personalnog dosijea)

(1) Personalni dosijeji službenika IZ-e u BiH formiraju se u obliku fascikle tvrdih korica koja je pogodna za odlaganje dokumentacije formata A4.

(2) Na prednjoj i bočnoj strani korice fascikle obavezno se upisuju prezime i ime službenika IZ-e u BiH, a na unutrašnjoj lijevoj i vanjskoj bočnoj strani korice fascikle se upisuje broj pod kojim je službenik upisan u knjigu evidencije službenika IZ-e u BiH.

(3) U personalnim dosjeima službenika IZ-e u BiH odlaže se dokumentacija prema sljedećim odjeljcima koji se formiraju unutar personalnog dosijea:

Odjeljak A – za odlaganje ličnih dokumenata

Odjeljak B – za odlaganje dokumenata o radnom odnosu,

Odjeljak C – za odlaganje dokumenata o ocjenjivanju,

Odjeljak D – za odlaganje dokumenata o odobrenom izostanku s rada,

Odjeljak E – za odlaganje dokumenata o prijavama, promjenama i/ili odjavama osiguranja po osnovu radnog odnosa.

(4) Odjeljci se označavaju kartonskim papirom formata A4, na koji se iza velikih štampanih slova A, B, C, D i E, formata Times New Roman – veličine 48, upisuje naziv odjeljka velikim štampanim slovima formata Times New Roman – veličine 20.

Član 9.

(Odjeljak A - Lični dokumenti)

(1) U odjeljku A se vode dokumenti kojima se dokazuje ispunjavanje općih i posebnih uvjeta za rad na radnom mjestu na koje je službenik raspoređen na osnovu rješenja, ugovora o radu ili na osnovu akta o imenovanju za imenovana lica na mandatni period.

(2) Dokumentacija iz stava (1) ovog člana se čuva u originalnom primjerku ili ovjerenoj fotokopiji, a sadrži:

- izvod iz matične knjige rođenih;
- uvjerenje o državljanstvu;
- dokaz/uvjerenje da protiv službenika nije pokrenut krivični postupak;
- uvjerenje o radnoj sposobnosti (ljekarsko uvjerenje), kao dokaz da je službenik fizički i psihički sposoban za obavljanje poslova radnog mjesta na koje je raspoređen;
- dokaz o provjeri i ocjeni radne i zdravstvene sposobnosti izdan od strane ovlaštene zdravstvene ustanove za službenike za čije je poslove radnog mjesta koje obavljaju predviđena provjera ovih sposobnosti;
- dokaz o periodičnoj provjeri zdravstvene i psihofizičke sposobnosti službenika za čije je poslove radnog mjesta koje obavljaju predviđena periodična provjera ovih sposobnosti;
- dokazi kojima službenik potvrđuje ispunjavanje posebnih uvjeta predviđenih Sistematizacijom radnih mjesta za rad na radnom mjestu na koje je raspoređen (npr. diploma - svjedočanstvo o završenom obrazo-

vanju i stečenom zanimanju, uvjerenje o diplomiranju, dokaz o radnom iskustvu, posjedovanju određenih uvjerenja, certifikata, ispita ili sl.);

- potpisane izjave predviđene normativnim aktima Islamske zajednice, koje se potpisuju prilikom zasnivanja radnog odnosa;
- ostale lične dokumente kojima se dokazuju status, prebivalište/boravište, obrazovanje, usavršavanje, regulira zdravstveno osiguranje članova uže porodice i sl.

Član 10.

(Odjeljak B - Dokumenti o radnom odnosu)

U odjeljku B se vode dokumenti o radnom odnosu službenika i to:

- odluka o prijemu u radni odnos;
- rješenje ili ugovor o radu, kao i izmijenjeni ugovori o radu;
- akt o imenovanju za imenovana lica na mandatni period;
- odluka o privremenom rasporedu;
- otkaz od strane službenika ili poslodavca;
- ostavka s položaja imenovanih lica na mandatni period;
- odluka o smjeni ili razrješenju s položaja imenovanih lica na mandatni period;
- sporazum o prestanku radnog odnosa;
- rješenje o prestanku radnog odnosa;
- dokaz nadležne zdravstvene institucije o ocjeni i utvrđenoj smanjenoj radnoj sposobnosti ili neposrednoj opasnosti od nastanka invalidnosti službenika;
- odobrenja o obavljanju dodatnih djelatnosti i rada s nepunim radnim vremenom;
- odluke o članstvu u komisijama ili drugim radnim tijelima;
- odluka o obavljanju i naknadi za obavljanje poslova i zadataka drugog radnog mjesta zbog zamjene odsutnog službenika s rada;
- odluka o davanju ovlaštenja službeniku;
- rješenje o jubilarnoj nagradi;
- rješenje o izrečenim disciplinskim mjerama/sankcijama;
- akt o umanjenju plaće službeniku;
- rješenje o utvrđivanju odgovornosti za štetu i obavezi nadoknade štete;
- rješenje o suspenziji s rada, odnosno ukidanju suspenzije;
- odluka o pravu na ostvarivanje otpremnine prilikom odlaska u penziju.

Član 11.

(Odjeljak C - Dokumenti o ocjenjivanju rada)

U odjeljku C se vode dokumenti o ocjenjivanju rada, nagrađivanju, disciplinskoj i materijalnoj odgovornosti i suspenziji s rada, i to:

- rješenje o ocjenjivanju rada;

- pojedinačna rješenja o novčanoj nagradi na osnovu ostvarenih izuzetnih rezultata rada;
- dokaz o završenim obukama, seminarima, kursevima i drugim oblicima edukacije.

Član 12.

(Odjeljak D - Dokumenti o odsustvu s rada)

U odjeljku D se vode dokumenti o odobrenom odsustvu s rada i porodiljskom odsustvu s rada, i to:

- rješenje o plaćenom odsustvu,
- rješenje o neplaćenom odsustvu;
- rješenje o porodiljskom odsustvu;
- rješenje o godišnjem odmoru.

Član 13.

(Odjeljak E - Dokumenti o prijavama, promjenama, odnosno odjavama osiguranja po osnovu radnog odnosa i radnom stažu)

U odjeljku E se vode dokumenti o prijavama, promjenama, odnosno odjavama osiguranja po osnovu radnog odnosa i radnom stažu, i to:

- potvrda o radnom stažu/iskustvu;
- prijava, promjena, odnosno odjava u PIO i zdravstveno osiguranje zaposlenog i članova njegove uže porodice, odnosno prijava, promjena, odnosno odjava u jedinstveni sistem registracije, kontrole i naplate doprinosa.

Član 14.

(Personalni obrazac)

(1) Personalni obrazac za svakog službenika vodi se u pisanoj i elektronskoj formi.

(2) Personalni obrazac čine sljedeći elementi:

- Ime i prezime službenika,
- ime jednog roditelja,
- jedinstveni matični broj,
- pol,
- dan, mjesec i godinu rođenja,
- mjesto, općinu, državu rođenja i državljanstvo,
- prebivalište, odnosno boravište i adresa,
- dozvolu za boravak i rad ili potvrdu o prijavi rada, ako je službenik stranac ili osoba bez državljanstva i ako ih je obavezan imati,
- stručna sprema, stručni ispit, drugi oblici stručnog usavršavanja, posebna znanja i vještine i drugi podaci o stručnosti službenika,

- broj i datum sklopljenog ugovora o radu, odnosno rješenja o postavljenju ili imenovanju,
- dan početka rada,
- poslovi radnog mjesta koje službenik obavlja,
- vrsta radnog odnosa (određeno, neodređeno s punim i nepunim radnim vremenom), te očekivano trajanje rada na određeno vrijeme,
- trajanje probnog rada, ako je ugovoreno,
- broj i datum sklopljenog ugovora s pripravnikom, trajanje pripravničkog staža, te vrijeme i rezultat polaganja stručnog ispita i rezultati istog, ako je isti predviđen i obavljen,
- mjesto rada, ako ne postoji stalno ili glavno mjesto rada, napomenu da se rad obavlja na različitim mjestima,
- ugovoreno sedmično radno vrijeme, određeno puno radno vrijeme, odnosno propisano skraćeno radno vrijeme,
- trajanje radnog odnosa do zaposlenja u Islamskoj zajednici,
- radni staž do početka rada u Islamskoj zajednici,
- ukupan radni staž,
- vrijeme mirovanja radnog odnosa,
- dan prestanka radnog odnosa,
- razlog prestanka radnog odnosa,
- datum ispunjavanja uslova za penzionisanje,
- datum storniranja personalnog obrasca.

(3) Osim podataka iz stava 2. ovoga člana, u personalni obrazac se evidentiraju i drugi podaci od kojih ovisi ostvarenje pojedinih prava iz radnog odnosa ili u vezi s radnim odnosom:

- obavijest ili potvrda o trudnoći,
- majčinstvo,
- dojenje djeteta,
- status samohranog roditelja,
- status usvojitelja,
- profesionalna bolest,
- ozljeda na radu,
- profesionalna nesposobnost za rad,
- smanjenje radne sposobnosti uz preostalu radnu sposobnost,
- smanjenje radne sposobnosti uz djelimični gubitak radne sposobnosti,
- neposredna opasnost od nastanka smanjenja radne sposobnosti,
- neposredna opasnost od nastanka invalidnosti,
- invalidnost,
- za službenike koji rade u nepunom radnom vremenu podatak o svakom drugom poslodavcu kod kojeg službenik radi u nepunom radnom vremenu.

Član 15.

(Posebne evidencije)

(1) Osim evidencije o službenicima iz člana 14. ovoga Pravilnika, ako koristi njihov rad, vode se i posebne evidencije o:

- osobama koje imaju sklopljen ugovor o obavljanju privremenih i povremenih poslova;
- osobama koje se nalaze na stručnom osposobljavanju za rad bez zasnivanja radnog odnosa,
- studentima i učenicima koji obavljaju praktičnu nastavu,
- osobama koje obavljaju rad za opće dobro u skladu sa općim propisima.

(2) Evidencija o osobama iz stava 1. ovoga članka sadrži najmanje sljedeće podatke:

- ime i prezime,
- jedinstveni matični broj,
- pol,
- dan, mjesec i godina rođenja,
- mjesto, općinu i državu rođenja,
- prebivalište, odnosno boravište,
- broj, datum i naziv akta temeljem kojeg osoba iz stava 1. ovoga člana radi, te dokaz o ispunjavanju propisanih uslova za obavljanje tih poslova
- naziv/opis posla,
- mjesto rada,
- dan početka rada/angažmana,
- dan prestanka rada.

(3) Evidencija o osobama iz stava (1) ovog člana počinje se voditi danom početka rada i ažurno se vodi do prestanka rada tih osoba, te ista čuva najmanje pet godina od dana prestanka njihovog rada.

DIO TREĆI - PODACI O RADNOM VREMENU

Član 16.

(Sadržaj evidencija o radnom vremenu)

(1) Evidencija o radnom vremenu sadrži najmanje sljedeće podatke:

- ime i prezime službenika,
- datum u mjesecu,
- početak rada,
- završetak rada,
- vrijeme i sate zastoja, prekida rada i slično, do kojeg je došlo krivnjom poslodavca ili usljed drugih okolnosti za koje službenik nije odgovoran,

- ukupno dnevno radno vrijeme,
- vrijeme terenskog rada,
- vrijeme pripravnosti
- vrijeme odsutnosti s posla:
- vrijeme korištenja odmora (sedmičnog i godišnjeg),
- neradni dani (državni praznici) i mubarek odabrani dani utvrđeni posebnim propisom,
- vrijeme spriječenosti za rad zbog privremene nesposobnosti za rad,
- vrijeme porodijskog odsustva, roditeljskog dopusta, mirovanja radnog odnosa ili korištenja drugih prava u skladu s posebnim propisom,
- vrijeme plaćenog odsustva,
- vrijeme neplaćenog odsustva,
- vrijeme odsustva u toku dnevnog rasporeda radnog vremena po zahtjevu službenika (iz privatnih/ličnih razloga),
- vrijeme odsustva u toku dnevnog rasporeda radnog vremena u kojem službenik svojom krivicom ne obavlja ugovorene poslove.

(2) Osim podataka iz stava 1. ovoga članka, vode se i posebni podaci o radnom vremenu od kojih zavisi ostvarenje pojedinih prava iz radnog odnosa ili u vezi s radnim odnosom (sate rada noću, prekovremeni rad, smjenski rad, dvostruki rad, rad u dane mubarek odabranih dana ili neradnih dana utvrđenih posebnim propisom, odnosno općim normativnim aktima Islamske zajednice i slično).

(3) U obrazovnim ustanovama Islamske zajednice, za zaposlene nastavnike, saradnike, odnosno zaposlene koji sudjeluju u neposrednom odgojnom obrazovnom radu, kao i imamima, podaci o radnom vremenu prilagođeni su naravi njihovog rada na način da se posebno evidentiraju samo normirani oblici rada.

Član 17.

(Obračunsko razdoblje)

(1) Evidencija iz člana 16. ovoga Pravilnika vodi se za obračunsko razdoblje koje je utvrđeno za isplatu plaće.

(2) Evidencija iz stava 1. ovoga člana mora se voditi uredno, razumljivo i ažurno na završetku radnog dana službenika, a u slučaju da neki od podataka iz člana 16. stav 1. ovog Pravilnika nije poznat na kraju radnog dana, isti će se unijeti u evidenciju odmah po saznanju toga podatka.

Član 18.

(Vođenje i čuvanje podataka o radnom vremenu)

(1) Podaci o radnom vremenu mogu se voditi pisano u obliku knjige ili u elektronskom obliku i uz korištenje odgovarajućih skraćenica, ali uz odgovarajuće nedvojbeno i jasno pojašnjenje značenja svake skraćenice.

(2) Evidencije iz člana 16. ovog Pravilnika, čuvaju se najmanje pet godina, a u slučaju kada postoji saznanje da je pokrenut radni spor u pogledu ostvarivanja prava iz radnog odnosa ili u vezi s radnim odnosom, pri čemu bi za ostvarivanje tih prava mogle biti relevantne i evidencije, iste se čuvaju do pravosnažnog okončanja toga spora.

Član 19.

(Dostavljanje podataka)

Svaku promjenu podataka iz člana 14. i 15. ovog Pravilnika (koja se unosi temeljem izjave, obavijesti i slično, ili temeljem ličnih dokumenata ili isprava) službenik odnosno lice iz člana 15. ovog Pravilnika dužan je prijaviti odmah, a najkasnije u roku od osam dana od dana nastanka promjene.

Član 20.

(Pristup podacima)

(1) Podaci iz personalne evidencije dostupni su rukovodiocima koji odlučuju o pravima i obavezama službenika.

(2) Svaki službenik ima pravo uvida u podatke iz vlastite personalne evidencije.

DIO ČETVRTI – ČUVANJE EVIDENCIJA

Član 21.

(Čuvanje evidencija)

Knjiga evidencije službenika i personalni dosijei službenika čuvaju se u metalnim, protivpožarnim ormarima ili kasama koji se zaključavaju, u cilju osiguranja od neovlaštenog pristupa i upotrebe, kao i radi zaštite od njihovog oštećenja.

DIO PETI – PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 22.

(Stupanje na snagu)

Ovaj Pravilnik stupa na snagu danom donošenja i isti će biti objavljen u *Glasniku* Rijaseta Islamske zajednice u BiH.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 05-02-1-6360-3/17

Datum: 28. safer 1439. h.g.

17. novembar 2017. godine

Na osnovu odredbe člana 17. i 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta Islamske zajednice, Rijaset Islamske zajednice u BiH na svojoj 39. redovnoj sjednici održanoj u Sarajevu dana 28. safera 1439. h.g., odnosno 17. novembra 2017. godine, donio je:

PRAVILNIK
o uspostavi i vođenju jedinstvenog registra
pravnih subjekata Islamske zajednice u BiH

I - OPĆE ODREDBE

Član 1.

Ovim pravilnikom propisuje se: sadržaj i način vođenja jedinstvenog registra za upis pravnih subjekata Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini (u daljem tekstu: Registar); način dostavljanja podataka potrebnih za upis u Registar; upis u Registar; evidentiranje promjena u Registru; čuvanje Registra; izvadak iz Registra, kao i druga pitanja od značaja za uspostavu i vođenje Registra za sve organe, organizacione jedinice, ustanove i druga pravna lica Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini.

Ovim Pravilnikom utvrđuje se i obaveza organa, organizacionih jedinica, ustanova i drugih pravnih lica Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini da Rijasetu za evidenciju dostavljaju izvještaje o svim registrovanim pravnim subjektima.

Član 2.

Cilj uspostave Registra iz člana 1. ovoga Pravilnika je stvaranje jedinstvene evidencije i baze podataka, odnosno prikupljanje i korištenje podataka koji služe organima Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini u svakodnevnom poslovanju.

Član 3.

Pod vođenjem Registra u smislu člana 1. ovog Pravilnika podrazumijeva se unošenje (evidentiranje) u Registar podataka koji se odnose na statusne podatke o pravnim subjektima, osnivačke akte i opće normativne akte koje subjekti koriste u svom radu.

II - VOĐENJE JEDINSTVENOG REGISTRA

Član 4.

Evidenciju postojećih i novih pravnih subjekata iz člana 1. ovoga Pravilnika (u daljem tekstu: Subjekt upisa), vode uprave Rijaseta shodno nadležnostima za vođenje evidencija i baza podataka a u skladu sa odredbama Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta, kako slijedi:

Uprava za vjerske poslove nadležna je za:

- medžlise,
- obdaništa u okviru Islamske zajednice,
- druga pravna lica iz svoje nadležnosti.

Uprava za obrazovanje i nauku nadležna je za:

- fakultete, medrese, gimnazije i druge školske ustanove u okviru Islamske zajednice,
- biblioteke, institute, centre; muzeje, arhive u okviru Islamske zajednice,
- druga pravna lica iz svoje nadležnosti

Uprava za ekonomske i finansijske poslove nadležna je za:

- centre za stare, jetime i samohrane osobe;
- privredna društva čiji je osnivač Rijaset Islamske zajednice;
- druga pravna lica iz svoje nadležnosti

Uprava za vanjske poslove i dijasporu nadležna je za:

- organe, organizacione jedinice i ustanove Islamske zajednice u dijaspori,
- druga pravna lica iz svoje nadležnosti.

Član 5.

Registar postojećih i novih pravnih subjekata iz člana 1. ovoga Pravilnika (u daljem tekstu: Subjekt upisa), vodi Uprava za pravne i administrativne poslove Rijaseta.

Prijavu i potrebne podatke za upis u Registar, pravni subjekti dostavljaju putem nadležne uprave shodno Pravilniku o organizaciji i radu Rijaseta.

Nadležne uprave Rijaseta su odgovorne za ažurnost i dostavljanje podataka iz člana 8. ovog pravilnika za subjekte iz svoje nadležnosti.

Član 6.

Registar se vodi u obliku knjige formata 350 x 250 mm uvezane u tvrde korice od trajnog materijala.

Registar se može voditi i u elektronskom obliku.

Na naslovnoj strani knjige Registra u lijevom gornjem uglu se upisuje: Bosna i Hercegovina, Islamska zajednica u Bosni i Hercegovini, a na sredini naslovne strane, Registar, s konkretnim nazivom uprave za koju se vodi Registar.

Strane Registra, osim naslovne strane, označene su rednim brojevima.

Prije prvog upisa u Registar, ovlaštena osoba nadležne uprave ovjerava Registar svojim potpisom i pečatom, na način, da na prvoj unutrašnjoj strani Registra upiše tekst, koji glasi: "Ovaj Registar sadrži ukupno _____ strana".

Član 7.

Popunjavanje rubrike u Registru obavlja se upisivanjem odgovarajućih podataka, koji su naznačeni u rubrici.

Rubrika se popunjava čitljivo, tintom ili hemijskom olovkom.

Upisani tekst u rubrici se ne smije brisati niti ispravljati.

Iznimno, manje pogreške ispravljaju se precrtavanjem vodoravnom crtom crvene hemijske i stavljanjem potpisa ovlaštene osobe uprave i datum ispravke, a ako se radi o većim pogreškama, cijeli se upis poništava precrtavanjem crvenom kosom crtom, i upis se obavlja u prvoj slobodnoj rubrici.

Član 8.

Izmjena nastala nakon upisa u Registar, upisuje se u rubriku, koja se odnosi na odgovarajuću izmjenu, a nakon upisa novog podatka, rubrika koja sadrži stari podatak precrtava se kosom crvenom crtom.

Ako je rubrika, koja se odnosi na izmjenu podatka, popunjena, ili ako Subjekt upisa mijenja svoj naziv, na prvoj slobodnoj strani Registra prenose se svi važeći podaci iz odgovarajućih rubrika s registarske strane s koje se prenosi upis u Registar, na način, da se u rubriku: "registarski broj" upisuje registarski broj pod kojim je upisan Subjekt upisa, u rubriku: "datum registra sa strane broj", upiše se broj prethodne strane s koje se prenosi registracija, na strani s koje se prenosi registracija, u rubriku: "datum registracije na stranu broj", upiše se broj strane na koju se prenosi registracija, nakon čega se strana s koje se prenosi registracija precrtava kosom crvenom crtom.

III - UPIS U REGISTAR

Član 9.

Prijava za upis u Registar Subjekta upisa podnosi se nadležnoj upravi na propisanom obrascu koji potpisuje osoba ovlaštena za zastupanje Subjekta upisa.

U prijavi za upis u Registar Subjekta upisa, navode se sljedeći podaci:

- puni naziv (i skraćeni, ako postoji) Subjekta upisa;
- sjedište Subjekta upisa i broj telefona;
- sadržaj, opis i otisak pečata Subjekta upisa;
- sadržaj, opis i otisak štambilja Subjekta upisa;
- sadržaj i opis logo ili znaka Subjekta upisa, ako postoji;
- podaci o ovlaštenoj osobi za zastupanje (ime, prezime i funkcija).

Uz Prijavu iz stava 2. ovog člana je potrebno dostaviti sljedeće dokumente:

- Rješenje o registraciji;
- Uvjerenje o poreznoj registraciji;
- Odluku o osnivanju;
- Statut Subjekta upisa;
- Odluka o imenovanju osobe ovlaštene za zastupanje;
- Odluka o imenovanju članova upravnog odbora i drugih tijela;
- Pravilnik o radu Subjekta upisa;
- Normativni akti koje Subjekt upisa koristi u svom radu.

IV - POSTUPANJE PO PRIJAVI ZA UPIS U REGISTAR

Član 10.

Po prijemu prijave za upis u Registar, nadležna uprava će utvrditi da li je prijava pravilno popunjena, ovjerena i podnijeta od strane ovlaštene osobe, te da li su uz prijavu priloženi dokumenti, u skladu sa Pravilnikom.

Uprava za pravne i administrativne poslove će obavijestiti nadležnu upravu u slučaju postojanja nedostataka u podnesenoj prijavi, a nadležna uprava će pismeno obavijestiti podnosioca prijave da u roku od 15 dana uredi, odnosno dopuni prijavu.

Član 11.

Pravni subjekti iz člana 1. ove odluke dužni su da dostave sve potrebne podatke u Registar u roku od 90 dana od stupanja na snagu ovog Pravilnika.

Pravni subjekti iz člana 1. ove odluke dužni su da dostave podatke u Registar u roku od osam dana od dana nastanka, promjene ili brisanja ranije upisanih podataka.

V - JAVNOST REGISTRA

Član 12.

Zaposlenik organa, organizacione jedinice, ustanove i druga pravna lica Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, koju dokazuju pravni interes, imaju pravo uvida u podatke upisane u Registar (osim osobnih podataka fizičkih osoba ovlaštenih za zastupanje Subjekta upisa, odnosno dijela Subjekta upisa) ili pravo podnijeti zahtjev da im se dostavi kopija podataka upisanih u Registar.

Akt sa unesenim podacima iz stava 1. potpisuje direktor uprave, ili službena osoba koju on ovlasti.

VI - ČUVANJE REGISTRA

Član 13.

Registar i sve isprave, na osnovu kojih je izvršen upis u Registar, kao i sve promjene u Registru, koje se odnose na Subjekt upisa, smatraju se ispravama od trajne vrijednosti, i njihovo arhiviranje i čuvanje vrši se na način, koji će osigurati zaštitu od zloupotrebe, oštećenja ili uništenja.

VII - BRISANJE PRAVNOG LICA IZ REGISTRA

Član 14.

Pravno lice briše se iz Registra kada rješenje Ministarstva o prestanku rada pravnog lica postane konačno ili kada nadležni sud donese pravosnažnu presudu o zabrani rada Subjekta upisa.

Datum prestanka s radom Subjekta upisa upisuje se u odgovarajuću rubriku, a potom se registarska strana koja se odnosi na taj Subjekt upisa, precrtava s dvije kose crvene crte.

VIII - PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 15.

Rijaset Islamske zajednice će u roku od najviše dva mjeseca od dana donošenja ovog Pravilnika donijeti uputstvo o primjeni Pravilnika i obrasce predviđene ovim Pravilnikom.

Član 16.

Obrasci prijava navedeni u ovom pravilniku popunjavaju se kompjuterski latiničnim pismom, na bosanskom jeziku, a pisani podaci se ne smiju precrtavati, ispravljati niti brisati i moraju biti istovjetni sa Statutom Subjekta upisa.

Prijava i isprave koje se podnose uz prijavu za upis u Registar ili za upis promjene u Registru, podnose se u ovjerenjima kopiji.

Član 17.

Ovaj pravilnik stupa na snagu danom donošenja a primjenjivat će se 8 dana od dana donošenja.

Stupanjem na snagu ovog Pravilnika prestaju važiti svi dosadašnji akti koji su regulisali naprijed navedenu tematiku.

Pravilnik će biti objavljen u službenom *Glasniku* Rijaseta Islamske zajednice u BiH.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 05-03-2-6659/17

Datum: 01. rebiu-l-evel 1439. h.g.

20. novembar 2017. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijasetu, a u skladu sa odredbama člana 26. i 28. Statuta Media centra d.o.o. Sarajevo, br. 03-2-39/17 od 28.10.2017. godine, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini u svojstvu Skupštine društva na svojoj 39. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 28. safera 1439. h.g., odnosno 17. novembra 2017. godine, donio je sljedeće:

R J E Š E N J E

o imenovanju Nadzornog odbora Media centra

I

Imenuje se Nadzorni odbor Media centra u sastavu:

- Mesud Smajić – predsjednik,
- Ismet Veladžić – član,
- Rifat Fetić – član,
- Selman Selhanović – član,
- Nihad Mehmedović – član.

II

Nadzorni odbor iz tačke I ovog Rješenja imenuje se na period od četiri godine.

III

Ovo Rješenje stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 05-03-2-6501-2/17

Datum: 28. safera 1439. h.g.

17. novembar 2017. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaseta i odredbe člana 3. Odluke o izmjenama i dopunama Statuta Vakufske direkcije broj: 03-2-37/17 od 28. oktobra 2017. godine, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj 39. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 28. safera 1439. h.g., odnosno 17. novembra 2017. godine, na prijedlog Uprave za ekonomske i finansijske poslove, donio je sljedeće:

RJEŠENJE

o imenovanju Upravnog odbora Vakufske direkcije

I

Imenuje se Upravni odbor Vakufske direkcije u sastavu:

- dr. Mustafa Hasani, predsjednik,
- Hamed Efendić, član,
- Muhedin Garanović, član,
- Sead Živalj, član,
- Jusuf Zahiragić, član,
- Huso Salihović, član,
- Amel Mešić, član.

II

Upravni odbor iz tačke I ovog Rješenja imenuje se na period od četiri godine.

III

Ovo Rješenje stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 05-07-1-6771-3/17

Datum: 18. rebiu-l-evvel 1439. h.g.
07. decembar 2017. godine

Na temelju odredbe člana 17. i člana 34. Pravilnika o organizaciji i radu Rijaset, Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini na svojoj 40. redovnoj sjednici, održanoj u Sarajevu dana 18. rebiu-l-evvela 1439. h.g., odnosno 07. decembra 2017. godine, na prijedlog Uprave za ekonomske i finansijske poslove, donio je sljedeću:

ODLUKU

o davanju saglasnosti na izbor direktora Vakufske direkcije

Član 1.

Rijaset Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini daje saglasnost na Odluku Upravnog odbora Vakufske direkcije broj: 09-03-2-1615/17 od 16. novembra 2017. godine, o izboru dr. Senaida Zajimovića na mjesto direktora Vakufske direkcije, na mandat od četiri godine.

Član 2.

Ova Odluka stupa na snagu danom donošenja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Dekreti

Broj: 02-07-1-6283-2/17.

Datum: 14. safer 1439. god. po H.

03. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Breza br. 460/17. od 31. 10. 2017. godine, u predmetu postavljenja imama pripravnika u džemat Vardište, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. god. po H., odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama pripravnika

Mehmedagić (Zihinja) Namir, profesor islamske teologije, rođen 21. 05. 1991. godine u Sarajevu, općina Centar, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u svojstvu pripravnika u džemat Vardište, Medžlis Islamske zajednice Breza, počevši od 01. 11. 2017. godine do 31. 10. 2018. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Breza i Namir Mehmedagić će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 01. 11. 2017. do 31. 10. 2018. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Imenovani je dužan po okončanju pripravnčkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita za imama, hatiba i muallima pred ispitnom komisijom Rijasetu.

Dekret stupa na snagu 01. 11. 2017. godine i važi do 31. 10. 2018. godine.

Husein-ef. Kavazović

Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6371-2/17.

Datum: 21. safer 1439. god. po H.
10. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bihać br. 77-GI-08-504/2017. od 06. 11. 2017. godine, u predmetu postavljenja drugog imama u svojstvu pripravnika u džemat Čavkići, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. god. po H., odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju drugog imama u svojstvu pripravnika

Štulanović (Muharem) Mudžahid, profesor islamske teologije, rođen 02. 06. 1987. godine u Zagrebu, postavlja se na dužnost drugog imama, hatiba i muallima u svojstvu pripravnika u džemat Čavkići, Medžlis Islamske zajednice Bihać, počevši od 01. 11. 2017. godine do 31. 10. 2018. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Bihać i Mudžahid Štulanović će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 01. 11. 2017. do 31. 10. 2018. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Imenovani je dužan po okončanju pripravnčkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita za imama, hatiba i muallima pred ispitnom komisijom Rijasetu.

Dekret stupa na snagu 01. 11. 2017. godine i važi do 31. 10. 2018. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6531-2/17.

Datum: 26. safer 1439. god. po H.
15. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sarajevo br. 02-09-2236-3/17. od 13. 11. 2017. godine, u predmetu postavljenja imama pripravnika u džemat Milinkladaska, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. god. po H., odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama pripravnika

Balkić (Aljo) Salko, profesor islamske teologije, rođen 24. 07. 1993. godine u Tuzli, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u svojstvu pripravnika u džemat Milinkladska, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, počevši od 01. 12. 2017. godine do 30. 11. 2018. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Sarajevo i Salko Balkić će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 01. 12. 2017. do 30. 11. 2018. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Imenovani je dužan po okončanju pripravničkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita za imama, hatiba i muallima pred ispitnom komisijom Rijaseta.

Dekret stupa na snagu 01. 12. 2017. godine i važi do 30. 11. 2018. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6533-2/17.

Datum: 26. safer 1439. god. po H.

15. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sarajevo br. 02-09-2236-1/17. od 13. 11. 2017. godine, u predmetu postavljenja imama pripravnika u džemat Faletići, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. god. po H., odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama pripravnika

Avdić (Abid) Samir, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 31. 10. 1980. godine u Sarajevu, općina Centar, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u svojstvu pripravnika u džemat Faletići, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, počevši od 01. 12. 2017. godine do 30. 11. 2018. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Sarajevo i Samir Avdić će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze

između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 01. 12. 2017. do 30. 11. 2018. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Imenovani je dužan po okončanju pripravnčkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita za imama, hatiba i muallima pred ispitnom komisijom Rijaseta.

Dekret stupa na snagu 01. 12. 2017. godine i važi do 30. 11. 2018. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6534-2/17.

Datum: 26. safer 1439. god. po H.

15. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sarajevo br. 02-09-2236-2/17. od 13. 11. 2017. godine, u predmetu postavljenja imama pripravnika u džemat Budmolići, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. god. po H., odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama pripravnika

Smajević (Đevad) Eldin, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 06. 02. 1983. godine u Sarajevu, općina Centar, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u svojstvu pripravnika u džemat Budmolići, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, počevši od 01. 12. 2017. godine do 30. 11. 2018. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Sarajevo i Eldin Smajević će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 01. 12. 2017. do 30. 11. 2018. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Imenovani je dužan po okončanju pripravnčkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita za imama, hatiba i muallima pred ispitnom komisijom Rijaseta.

Dekret stupa na snagu 01. 12. 2017. godine i važi do 30. 11. 2018. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6642-2/17.

Datum: 02. rebiu-l-evvel 1439. god. po H.

21. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Konjic br. 437/2017. od 15. 11. 2017. godine, u predmetu postavljenja imama pripravnika u džemat Šunji, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. god. po H., odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama pripravnika

Smajlović (Mirsad) Amel, profesor islamske teologije, rođen 09. 06. 1990. godine u Brčkom, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u svojstvu pripravnika u džemat Šunji, Medžlis Islamske zajednice Konjic, počevši od 11. 12. 2017. godine do 10. 12. 2018. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Konjic i Amel Smajlović će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama pripravnika u vremenu od 11. 12. 2017. do 10. 12. 2018. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Imenovani je dužan po okončanju pripravnčkog staža pristupiti polaganju stručnog ispita za imama, hatiba i muallima pred ispitnom komisijom Rijasetu.

Dekret stupa na snagu 11. 12. 2017. godine i važi do 10. 12. 2018. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-5579-2/17.

Datum: 10. safer 1439. god. po H.

30. oktobar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kakanj br. 165/17. od 13. 10. 2017. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 5 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Čeliković (Muradif) Amir, rođen 12. 02. 1976. godine u Kaknju, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Kujavče, Medžlis Islamske zajednice Kakanj, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 30. 09. 2017. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Kraljeva Sutjeska, Medžlis Islamske zajednice Kakanj, počevši od 01. 10. 2017. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Kakanj i Amir Čeliković će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 10. 2017. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-5574-2/17.

Datum: 10. safer 1439. god. po H.
30. oktobar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kakanj br. 162/17. od 13. 10. 2017. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Kobilica (Abid) Senad, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 02. 07. 1978. godine u Zenici, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Zgošća, Medžlis Islamske zajednice Kakanj, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 30. 09. 2017. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Kakanj II – Bijela džamija, Medžlis Islamske zajednice Kakanj, počevši od 01. 10. 2017. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Kakanj i Senad Kobilica će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 10. 2017. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-5580-2/17.

Datum: 10. safer 1439. god. po H.

30. oktobar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kakanj br. 164/17. od 13. 10. 2017. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 5 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2014.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Halilović (Vehab) Mufid, rođen 24. 08. 1984. godine u Visokom, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Nažbilj, Medžlis Islamske zajednice Kakanj, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 30. 09. 2017. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džematu Kujavče, Medžlis Islamske zajednice Kakanj, počevši od 01. 10. 2017. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Kakanj i Mufid Halilović će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 10. 2017. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-5581-2/17.

Datum: 10. safer 1439. god. po H.

30. oktobar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Kakanj br. 163/17. od 13. 10. 2017. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima

(*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 5 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Heganović (Osman) Adem, rođen 16. 04. 1980. godine u Zenici, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Kraljeva Sutjeska, Medžlis Islamske zajednice Kakanj, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 30. 09. 2017. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Zgošća, Medžlis Islamske zajednice Kakanj, počevši od 01. 10. 2017. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Kakanj i Adem Heganović će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 10. 2017. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-5899-2/17.

Datum: 11. safer 1439. god. po H.
31. oktobar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Travnik br. A-1-571/2017. od 30. 08. 2017. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Grabus (Jusaf) Merzuk, profesor islamske teologije, rođen 23. 01. 1987. godine u Travniku, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Maline, Medžlis Islamske zajednice Travnik, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 31. 08. 2017. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Karaula, Medžlis Islamske zajednice Travnik, počevši od 01. 09. 2017. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Travnik i Merzuk Grabus će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2017. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6529-2/17.

Datum: 26. safer 1439. god. po H.

15. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sarajevo br. 02-09-2232/17. od 13. 11. 2017. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Isaković (Šaban) Mustafa, profesor islamske teologije, rođen 02. 04. 1987. godine u Zenici, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Hrasno Brdo - Milinkladska, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 30. 11. 2017. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Nova Breka, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, počevši od 01. 12. 2017. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Sarajevo i Mustafa Isaković će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 12. 2017. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6530-2/17.

Datum: 26. safer 1439. god. po H.

15. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sarajevo br. 02-09-2232-2/17. od 13. 11. 2017. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Đedović (Ibrahim) hafiz Rijad, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 19. 05. 1980. godine u Kalesiji, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Kasindolska, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 30. 11. 2017. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Dobrinja III B, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, počevši od 01. 12. 2017. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Sarajevo i hafiz Rijad Đedović će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 12. 2017. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6532-2/17.

Datum: 26. safer 1439. god. po H.

15. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sarajevo br. 02-09-2236/17. od 13. 11. 2017. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Pašić (Suljo) Mustafa, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 09. 04. 1979. godine u mjestu Živčići, općina Fojnica, do sada raspoređen na dužnosti

imama, hatiba i muallima u džematu Duhri, Medžlis Islamske zajednice Kiseljak, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 30. 11. 2017. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Kasindolska, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, počevši od 01. 12. 2017. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Sarajevo i Mustafa Pašić će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 12. 2017. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6528-2/17.

Datum: 26. safer 1439. god. po H.

15. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sarajevo br. 02-09-2232-1/17. od 13. 11. 2017. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Salkić (Mahmut) Mensur, profesor islamske teologije, rođen 01. 10. 1978. godine u Ljuboviji, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Faletići, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 30. 11. 2017. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Osijek, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, počevši od 01. 12. 2017. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Sarajevo i Mensur Salkić će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 12. 2017. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6707-2/17.

Datum: 09. rebiu-l-evvel 1439. god. po H.
28. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Breza br. 503/17. od 20. 11. 2017. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Sokić (Ahmed) Zejd, profesor islamske teologije, rođen 28. 11. 1980. godine u Visokom, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu „Stara džamija“ Breza, Medžlis Islamske zajednice Breza, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 30. 11. 2017. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Breza Grad, Medžlis Islamske zajednice Breza, počevši od 01. 12. 2017. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Breza i Zejd Sokić će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 12. 2017. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6706-2/17.

Datum: 09. rebiu-l-evvel 1439. god. po H.
28. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Breza br. 504/17. od 20. 11. 2017. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Šehić (Jusuf) Muris, profesor islamske teologije, rođen 16. 04. 1975. godine u mjestu Gornja Vratnica, općina Visoko, do sada raspoređen na dužnosti ima-

ma, hatiba i muallima u džematu Podgora-Izbod, Medžlis Islamske zajednice Breza, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 30. 11. 2017. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat „Stara džamija“ Breza, Medžlis Islamske zajednice Breza, počevši od 01. 12. 2017. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Breza i Muris Šehić će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 12. 2017. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6705-2/17.

Datum: 09. rebiu-l-evvel 1439. god. po H.
28. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Breza br. 505/17. od 20. 11. 2017. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Muratović (Salko) Nusret, rođen 25. 04. 1968. godine u mjestu Župča, Breza, do sada raspoređen na dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Slivno, Medžlis Islamske zajednice Breza, razrješava se navedene dužnosti zaključno sa 30. 11. 2017. godine i raspoređuje na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Podgora-Izbod, Medžlis Islamske zajednice Breza, počevši od 01. 12. 2017. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Breza i Nusret Muratović će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 12. 2017. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-5265-2/17.

Datum: 23. muharrem 1439. god. po H.
13. oktobar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Novi Travnik br. 610-01-07/17. od 02. 10. 2017. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Čakići, shodno odredbi člana 8. i člana 12. Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Šiljak (Šaban) Semir, rođen 05. 02. 1988. godine u Travniku, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Čakići, Medžlis Islamske zajednice Novi Travnik, počevši od 01. 10. 2017. do 30. 09. 2018. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Novi Travnik i Semir Šiljak će, u skladu sa odredbama člana 16. Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. 10. 2017. godine do 30. 09. 2018. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 10. 2017. godine i važi do 30. 09. 2018. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-5343-2/17.

Datum: 28. muharrem 1439. god. po H.
18. oktobar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Fojnica br. 284/17. od 12. 10. 2017. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Dusina, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Huskić (Omer) Mustafa, rođen 22. 02. 1988. godine u Fojnici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Dusina, Medžlis Islamske zajednice Fojnica, počevši od 01. 11. 2017. do 31. 10. 2018. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Fojnica i Mustafa Huskić će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. 11. 2017. godine do 31. 10. 2018. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 11. 2017. godine i važi do 31. 10. 2018. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-5431-2/17.

Datum: 07. safer 1439. god. po H.
27. oktobar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 02-07-1-274-14/17. od 12. 10. 2017. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Smajići, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Vilajet (Mehmed) Haris, rođen 14. 03. 1994. godine u Bugojnu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Smajići, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 10. 2017. do 30. 09. 2018. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Zenica i Haris Vilajet će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. 10. 2017. godine do 30. 09. 2018. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 10. 2017. godine i važi do 30. 09. 2018. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-5428-2/17.

Datum: 07. safer 1439. god. po H.
27. oktobar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 02-07-1-274-17/17. od 12. 10. 2017. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Sopotni-

ca - Modrinje, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Garanović (Fehim) Ibro, rođen 04. 04. 1990. godine u mjestu Šerići, općina Zenica, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Sopotnica - Modrinje, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 03. 2017. do 28. 02. 2018. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Zenica i Ibro Garanović će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. 03. 2017. godine do 28. 02. 2018. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 03. 2017. godine i važi do 28. 02. 2018. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-5429-2/17.

Datum: 07. safer 1439. god. po H.
27. oktobar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 02-07-1-274-16/17. od 12. 10. 2017. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Jastrebac, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Muharemović (Ibrahim) Edin, rođen 20. 06. 1987. godine u mjestu Jastrebac, općina Zenica, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Jastrebac, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 11. 2017. do 31. 10. 2018. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Zenica i Edin Muharemović će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti

Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. 11. 2017. godine do 31. 10. 2018. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 11. 2017. godine i važi do 31. 10. 2018. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-5876-2/17.

Datum: 11. safer 1439. god. po H.
31. oktobar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Livno br. 321/17. od 30. 10. 2017. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Topovi – Gornji Grad, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju imama

Mehtić (Halil) Ismail, rođen 24. 08. 1984. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Topovi – Gornji Grad, Medžlis Islamske zajednice Livno, počevši od 01. 11. 2017. do 31. 10. 2018. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Livno i Ismail Mehtić će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. 11. 2017. godine do 31. 10. 2018. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 11. 2017. godine i važi do 31. 10. 2018. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6333-2/17.

Datum: 18. safer 1439. god. po H.
07. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bužim br. 02-07-1-04-4/17. od 02. 11. 2017. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Donja Lubarda, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama

Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Muratović (Sejfo) Omer rođen 09. 08. 1995. godine u Bužimu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Donja Lubarda, Medžlis Islamske zajednice Bužim, počevši od 01. 08. 2017. do 31. 07. 2018. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Bužim i Omer Muratović će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. 08. 2017. godine do 31. 07. 2018. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 08. 2017. godine i važi do 31. 07. 2018. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6511-2/17.

Datum: 25. safer 1439. god. po H.

14. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Donji Vakuf br. 02-07-270/17. od 09. 11. 2017. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Oborci, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Memiš (Selvedin) Muris, rođen 16. 09. 1989. godine u Travniku, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Oborci, Medžlis Islamske zajednice Donji Vakuf, počevši od 01. 07. 2017. do 30. 06. 2018. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Donji Vakuf i Memiš Muris će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. 07. 2017. godine do 30. 06. 2018. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 07. 2017. godine i važi do 30. 06. 2018. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6509-2/17.

Datum: 25. safer 1439. god. po H.

14. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bužim br. 02-07-1-04-5/17. od 02. 11. 2017. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Radoč, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Krkalić (Husnija) Samir, rođen 27. 03. 1995. godine u Bužimu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Radoč, Medžlis Islamske zajednice Bužim, počevši od 01. 11. 2017. do 31. 10. 2018. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Bužim i Samir Krkalić će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. 11. 2017. godine do 31. 10. 2018. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 11. 2017. godine i važi do 31. 10. 2018. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6508-2/17.

Datum: 25. safer 1439. god. po H.

14. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bužim br. 02-07-1-04-6/17. od 08. 11. 2017. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Bućevci - Centar, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Isaković (Izet) Zijad, rođen 05. 06. 1996. godine u mjestu Varoška Rijeka, općina Bužim, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat

Bučevci - Centar, Medžlis Islamske zajednice Bužim, počevši od 01. 04. 2017. do 31. 03. 2018. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Bužim i Zijad Isaković će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. 04. 2017. godine do 31. 03. 2018. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 04. 2017. godine i važi do 31. 03. 2018. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6624-2/17.

Datum: 02. rebiu-l-evvel 1439. god. po H.
21. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Vitez br. 210/2017. od 14. 11. 2017. godine, u predmetu postavljenja imama u džemat Lupac, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 8 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice, održanoj u Sarajevu dana 26. rebiu-l-ahira 1431. h.g. odnosno 11. aprila 2010. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Mešković (Ramo) Almedin, rođen 06. 11. 1986. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Lupac, Medžlis Islamske zajednice Vitez, počevši od 01. 06. 2016. do 31. 05. 2018. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Vitez i Almedin Mešković će, u skladu sa odredbama člana 16 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor na određeno vrijeme. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i imama u vremenu od 01. 06. 2016. godine do 31. 05. 2018. godine u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 06. 2016. godine i važi do 31. 05. 2018. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-5430-2/17.

Datum: 07. safer 1439. god. po H.
27. oktobar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Zenica br. 02-07-1-274-15/17. od 12. 10. 2017. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), te člana 5 Pravilnika o izmjenama i dopunama Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2014.) donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Rihić (Salem) hafiz Alem, rođen 26. 12. 1980. godine u Zenici, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Tišina, Medžlis Islamske zajednice Zenica, počevši od 01. 09. 2016. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2016. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-5900-2/17.

Datum: 11. safer 1439. god. po H.
31. oktobar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Travnik br. A-1-570/2017. od 30. 08. 2017. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Brkić (Omer) Emir, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 18. 05. 1989. godine u mjestu Dub, općina Travnik, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Vitovlje, Medžlis Islamske zajednice Travnik, počevši od 01. 09. 2017. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 09. 2017. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6305-2/17.

Datum: 17. safer 1439. god. po H.
06. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Gornji Vakuf br. 07-03-165/17. od 02. 11. 2017. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Bušatlić (Salim) Idriz, profesor islamske teologije, rođen 04. 05. 1989. godine u Gornjem Vakufu, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Batuša, Medžlis Islamske zajednice Gornji Vakuf, počevši od 01. 10. 2017. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 10. 2017. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6427-2/17.

Datum: 24. safer 1439. god. po H.
13. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sarajevo br. 02-09-2216/17. od 09. 11. 2017. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET o postavljenju imama

Kadrić (Jusuf) Jusuf, profesor islamske teologije, rođen 29. 08. 1986. godine u mjestu Lipnica, općina Kakanj, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Bulbulistan, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, počevši od 01. 10. 2017. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 10. 2017. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6652-2/17.

Datum: 18. rebiu-l-evvel 1439. god. po H.
07. decembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bihać br. 78-GI-08-518/2017. od 17. 11. 2017. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Fileković (Redžo) Semir, bachelor imameta, hatabeta i ta'lima, rođen 29. 02. 1988. godine u Bihaću, postavlja se na dužnost imama, hatiba i muallima u džemat Jezero, Medžlis Islamske zajednice Bihać, počevši od 01. 12. 2017. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 12. 2017. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-7069-2/17.

Datum: 25. rebiu-l-evvel 1439. god. po H.
14. decembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Brčko br. 02-07-517/17. od 08. 12. 2017. godine, shodno odredbi člana 8 i člana 12 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.), donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o postavljenju imama

Sinanović (Zuhdija) Muaz, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 10. 02. 1990. godine u Zavidovićima, postavlja se na dužnost imama, hatiba i mu-

allima u džemat Rašljani, Medžlis Islamske zajednice Brčko, počevši od 01. 08. 2017. godine.

Stupanjem u službu imenovani je dužan poslove imama, hatiba i muallima obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 08. 2017. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-5157-2/17.

Datum: 07. safer 1438. god. po H.

27. oktobar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva bihačkog br. 01-07-2-221-11/17. od 04. 10. 2017. godine, shodno odredbi člana 12 i člana 47 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju v.d. glavnog imama

Mustedanagić (Bajro) Ismet, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 07. 11. 1975. godine u mjestu Klupe, općina Velika Kladuša, postavlja se na dužnost v.d. glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Velika Kladuša na period od jedne (1) godine, počevši od 01. 11. 2017. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Velika Kladuša i Ismet Mustedanagić će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i v.d. glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Velika Kladuša u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove v.d. glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 11. 2017. godine i važi do 31. 10. 2018. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6692-2/17.

Datum: 03. rebiu-l-evvel 1439. god. po H.

22. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva mostarskog br. 07-1-695/17. od 20. 11. 2017. godine, shodno odredbi člana 12 i člana 47 Pravilnika o imamima (*Glasnik Ri-*

jaseta IZ u BiH, br. 5-6/2008.) donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju glavnog imama

Delić (Omer) Refik, diplomirani imam, hatib i muallim, rođen 03. 04. 1980. godine u mjestu Čuhovići, općina Konjic, postavlja se na dužnost glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Konjic na period od četiri (4) godine, počevši od 01. 12. 2017. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Konjic i Refik Delić će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Konjic u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 01. 12. 2017. godine i važi do 30. 11. 2021. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6399-2/17.

Datum: 03. rebiu-l-evvel 1439. god. po H.
22. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Muftijstva bihaćkog br. 01-07-1-189/2017. od 07. 11. 2017. godine, shodno odredbi člana 12 i člana 47 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta IZ u BiH*, br. 5-6/2008.) donesenom na petoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu dana 28. rebiu-l-evvela 1429. h.g. odnosno 05. aprila 2008. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o postavljenju v.d. glavnog imama

Hlivnjak (Mujaga) Saudin, rođen 13. 09. 1981. godine u Travniku, postavlja se na dužnost v.d. glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Bosanski Novi na period od jedne (1) godine, počevši od 16. 09. 2017. godine.

Na temelju ovoga dekreta Medžlis Islamske zajednice Bosanski Novi i Saudin Hlivnjak će, u skladu sa odredbama člana 11 Pravilnika o imamima, zaključiti Ugovor. Tim ugovorom će se regulisati međusobna prava i obaveze između Medžlisa i v.d. glavnog imama Medžlisa Islamske zajednice Bosanski Novi u skladu sa Pravilnikom o imamima.

Imenovani je dužan poslove v.d. glavnog imama obavljati u skladu sa odredbama Pravilnika o imamima.

Dekret stupa na snagu 16. 09. 2017. godine i važi do 15. 09. 2018. godine.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-5635-2/17.

Datum: 10. safer 1439. god. po H.

30. oktobar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Srebrenik br. 04-07-1-663-1/17. od 23. 10. 2017. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti imama

Hodžić (Sejdo) Elvis, rođen 28. 10. 1986. godine u Srebreniku, imam, hatib i muallim u džematu Seona, Medžlis Islamske zajednice Srebrenik, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Seona, Medžlis Islamske zajednice Srebrenik, zaključno sa 15. 10. 2017. godine, radi prelaska na radno mjesto vjeroučitelja.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6372-2/17.

Datum: 21. safer 1439. god. po H.

10. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Maglaj br. RD-00-PI-306-1-11/17. od 07. 11. 2017. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti imama

Skejić (Rahman) Senadin, rođen 16. 03. 1986. godine u Travniku, imam, hatib i muallim u džematu Ulišnjak, Medžlis Islamske zajednice Maglaj, razrješava

va se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Ulišnjak, Medžlis Islamske zajednice Maglaj, zaključno sa 24. 10. 2017. godine, na osnovu sporazumnog raskida ugovora.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6428-2/17.

Datum: 24. safer 1439. god. po H.

13. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sarajevo br. 02-09-2200/17. od 07. 11. 2017. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti imama

Memić (Suljo) Muhamed, rođen 26. 05. 1975. godine u Zvorniku, imam, hatib i muallim u džematu Osijek, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Osijek, Medžlis Islamske zajednice Sarajevo, zaključno sa 31. 10. 2017. godine, na osnovu sporazumnog raskida ugovora i prelaska na drugo radno mjesto.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6394-2/17.

Datum: 24. safer 1439. god. po H.

13. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bijeljina br. 03-07-1-529/2017. od 30. 10. 2017. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti imama

Islamović (Damir) Veldin, rođen 10. 04. 1998. godine u Tuzli, imam, hatib i muallim u džematu Srednja Trnova, Medžlis Islamske zajednice Bijeljina, razr-

ješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Srednja Trnova, Medžlis Islamske zajednice Bijeljina, zaključno sa 27. 10. 2017. godine, na osnovu sporazumnog raskida ugovora.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6691-2/17.

Datum: 03. rebiu-l-evvel 1439. god. po H.
22. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Sanski Most br. 02-07-1-240-2/17. od 30. 10. 2017. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti imama

Džafić (Asim) Hasan, rođen 02. 01. 1976. godine u mjestu Podvidača, općina Sanski Most, imam, hatib i muallim u džematu Okreč, Medžlis Islamske zajednice Sanski Most, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Okreč, Medžlis Islamske zajednice Sanski Most, zaključno sa 15. 11. 2017. godine, na osnovu sporazumnog raskida ugovora.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6708-2/17.

Datum: 09. rebiu-l-evvel 1439. god. po H.
28. novembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Breza br. 502/17. od 20. 11. 2017. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijasetu Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET

o razrješenju dužnosti imama

Herco (Muhamed) Osman, rođen 14. 01. 1961. godine u mjestu Popovići, općina Ilijaš, imam, hatib i muallim u džematu Breza Grad, Medžlis Islamske

zajednice Breza, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Breza Grad, Medžlis Islamske zajednice Breza, zaključno sa 30. 11. 2017. godine, radi odlaska u penziju.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

Broj: 02-07-1-6830-2/17.

Datum: 17. rebiu-l-evvel 1439. god. po H.
06. decembar 2017. godine

Rješavajući po zahtjevu Medžlisa Islamske zajednice Bužim br. 02-07-1-04-3/17. od 27. 09. 2017. godine, shodno odredbi člana 40 Pravilnika o imamima (*Glasnik Rijaseta Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini*, br. 5-6/2008.), donesenom na devetoj redovnoj sjednici Sabora Islamske zajednice u Bosni i Hercegovini, održanoj u Sarajevu 26. džumade-l-uhra 1435. h.g., odnosno 26. aprila 2014. godine, Reisu-l-ulema donosi

DEKRET
o razrješenju dužnosti imama

Ičanović (Remzija) Nurija, rođen 29. 06. 1992. godine u Bužimu, Bosanska Krupa, imam, hatib i muallim u džematu Radoč, Medžlis Islamske zajednice Bužim, razrješava se dužnosti imama, hatiba i muallima u džematu Radoč, Medžlis Islamske zajednice Bužim, zaključno sa 10. 09. 2017. godine, na osnovu sporazumnog raskida ugovora.

Husein-ef. Kavazović
Reisu-l-ulema

| Sadržaj

Hurba

435-440 Hfz. mr. Maid-ef. Ibrahimović • Mladi su srž svakog džemata

Islamske teme

- 15-26 Ahmed Adilović • Travnička jacija
27-40 Mr. Sc. Azmir Jusufi • Vahj - božansko otkrovenje (objava) u Kur'anu
41-54 Hfz. mr. Adnan Srebrenica • Liderstvo Allahovog Poslanika, s.a.v.s.
253-264 Mr. sci. Abdullah Arifović • Poslanikov, s.a.v.s., odnos prema biljnom svijetu
265-278 Mr. Bilal Hodžić • Recepcija fikha muslimanskih manjina i rada Evropskog vijeća za fetve u Njemačkoj
663-676 Hfz. Fahir-ef. Arnaut • Institucionalno ubiranje zekata i sadekatu-l-fitra
677-700 Mr. Mina Valjevac i Dr. Mensur Valjevac • Vrline Ehli-bejta
865-874 Mr. Fahrudin Vojić • Razlozi iskazivanja srdžbe kod Allahovog Poslanika, a.s.
1047-1062 Jusuf Džafić • Ehli-bejt - definicija, propisi i dužnosti
1063-1076 Damir Babajić • Osnove vjersko-praktičnog rada muslimana izražene u Kur'anu i Sunnetu

Hadiske teme

7-14 Hfz. dr. Dževad Hrvaić • Da li je sva praksa Božijeg poslanika Muhammeda, s.a.v.s., obavezujuća za muslimane

Tefsirske teme

- 225-240 Mr. hfz. Elmir Mašić • Sintaktostilistička i psihološka analiza sure Jusuf
- 453-458 Kompilirao i priredio: Enes Karić • Potop - AṬ-ṬUFĀN- الطُوفَان
- 649-662 Mr. hfz. Elmir Mašić • Vrste kompozicije u kur'anskim kazivanjima
- 833-832 Dr. Mustafa Jahić • Restriktivni stil izražavanja u Kur'anu

Fikhske teme

- 241-252 Dr. Elvir Duranović • Teraviih-namaz u praksi Allahovog Poslanika, a.s., njegovih ashaba i tabi'ina
- 1113-1136 Mirza Selimović • Vrste životinja koje su muslimanima dozvoljene u ishrani

Akajdske teme

- 441-452 Mr. Samed Omerdić • Neki aspekti razumijevanja poslanstva u tesavvufu

Aktuelne teme

- 279-296 Dr. Ekrem Tucaković • Saradnjom do adekvatnog medijskog izvještavanja o islamu i muslimanima
- 511-528 Mr. sci. Asmir Crnkić • Jajce - kraljevska raskoš kulturno-historijskog blaga
- 853-864 Mr. Salem Dedović • Lakišića harem u Mostaru: Historijat jednog važnog vakufskog lokaliteta

Studije

- 55-68 Halim Alibašić • Kodifikacija klasičnog arapskog jezika
- 321-342 Mr. sci. Adis Sultanović • Medijska slika islama u Njemačkoj od 2001. do 2016.
- 343-354 Azra Medara • Zikr, halvet i devran u halvetijskoj sufijskoj praksi
- 459-480 Mr. Mina Valjevac • Uvažavanje ashaba i Ehli-bejta
- 701-718 Mr. Mujo Rančić • Islam, demokratija i ljudska prava
- 909-922 Haris Dubravac • Sunnet u Ibn 'Arabijevom djelu El-Vesājā
- 923-938 Azra Medara • Prisustvo halvetijskog derviškog reda u osmanskome dobu

Kulturna baština

- 69-78 Sabahudin Gojak • Ibrahim-pašina Šarampovska džamija u Prijepolju
- 297-308 Mirzet i Meliha Ibrić • Islamske obrazovne institucije za vrijeme Osmanlija u BiH
- 309-320 Jusuf Džafić • Ibn Mevdud el-Mevsili i proučavanje njegovih djela na našim prostorima
- 719-738 Jusuf Džafić • Osmanski vakufi Bošnjaka u dijaspori
- 875-894 Dr. Senaid Zajimović • Isa-begov vakuf – nekad i sad
- 895-908 Amra Hadžihasanović • Aktuelni pristup zaštiti materijalnih ostataka slikanih slojeva na spomenicima islamske sakralne arhitekture

Znamenite ličnosti

- 79-92 Mirza Selimović • Salih Trako (1924-2010) život i djelo
93-100 Dr. Nadir Dacić • Muftija Abdulah Ajnija Ajni-ef. Bajraktarević

Pogledi

- 355-370 Dr. Rašid Durić • U žudnji za ljubavi i za katarzom:
Magija bosanske ilahije i ilahije hora bužimskih "Gazija"
481-491 Mr.sc. Adis Sultanović • Uloga i značaj Muhameda Ždralovića u
afirmaciji nacionalne svijesti Bošnjaka
491-510 Mr. Emina Bešlija • Doprinos vjeroučiteljica socijalnim aktivnostima u
bosanskohercegovačkom društvu
751-760 Abdusamed Genjga • Ibnu l-'Imād i njegovo djelo Kašfu-s-sarā'iri fi
ma'nā al-wuğūhi wa-l-ašbāhi wa-n-nazā'iri*
761-772 Mr. Ahmed Hatunić • Zakon o personalnom statusu u Egiptu za
vrijeme/u mandatima predsjednika Sadata i Mubaraka
773-802 Mr. sci. Maksuda Muratović • Nauka o Al-Biruniju
939-948 Elvedin Subašić • Pregled portala međžlisa i muftijstava
i njihovi nedostaci
949-958 Mr. sc. Ibrahim-ef. Šabić • Sergija i njeno mjesto u kulturi
i tradiciji Bošnjaka muslimana
1137-1142 Muhamed Okić • Red i kultura ponašanja u džamiji

Osvrti

- 101-114 Ahmed Hatunić • Život Šaban-ef. Hodžića i šerijatskopravne teme u
njegovom spisateljskom opusu
115-126 Mr. Meho Manjgo • Recepcija socijalizma u muslimanskoj štampi i
periodici od 1933. do 1945. godine
127-134 Hidajet Hasanović • Osvrt na djelo *Jadranski dragulji* autora muftije
Ševke ef. Omerbašića
371-376 Mr. Kemal Bašić • Hasan Škapur
Odnos osmanskih vlasti prema bosanskom ustanku (1875-1878.)
739-750 Nusret Kujraković • Površina i vrijednost vakufa u srezu Gradačac
1933. godine
959-970 Mr.sc.Abdullah Arifović • Životopis Muhammeda, a.s., u djelima
Osmana Nuri Hadžića

Znamenite ličnosti

- 787-802 Mr. sci. Azmir Jusufi • Hafiz Ibrahim Dalliu prevodilac i komentator
Kur'ana

Godišnjice

- 529-538 Prof. dr. Šefket Krcić • Enciklopedist bošnjačke kulture
- U povodu petnaeste godišnjice smrti
539-556 Mr.sc. Abdullah Arifović • Osman Nuri Hadžić (1869-1937)
Život i djelo
1027-1046 Enes Karić • Džemaludin Afgani (1839-1897): Dinamična biografija
razbuditelja Istoka

Prijevod

- 135-156 Ibrahim Kalin • Zašto životinje jedu druge životinje? Mulla Sadra o teodiceji i o najboljem od svih mogućih svjetova
- 157-172 Ahmed Akgündüz i Said Öztürk • Harem kod Osmanlija
- 557-576 Esam Eltigani Mohammed Ibrahim i Ibrahim M. Zein • Pristup kur'anskoj egzegezi Hasana Turabija
- 803-814 William C. Chittick • Vaḥdetu-l-vudžūd - Jedinstvo Egzistencije
- 971-980 Ismail Arafa • Homoseksualnost: Genetska neminovnost ili stečeno ponašanje

Reagovanja

- 377-382 Zijad Suljić • Travnička jacija - ne, poštivanje ustava iz - da
- 383-392 Mustafa Sušić • Travnička jacija ili travnička magla
- 577-582 Ahmed Adilović • Voditi naučnu raspravu a ne svađati se
- 815-824 Ramiz Bećirević • Nije sve znanje u knjigama

Prilog

- 1077-1112 Senaid Zajimović • Učenje rukje i pisanje zapisa

Naše medrese

- 1143-1152 Svršenici i svršenice naših medresa u 2017. godini

Službeni dio

- 175-193 Aktivnosti Rijaseta
- 195-217 Dekreti
- 393-428 Dekreti
- 585-619 Aktivnosti Rijaseta
- 620-641 Dekreti
- 827-834 Dekreti
- 983-989 Aktivnosti Rijaseta
- 991-1019 Dekreti
- 1155-1172 Aktivnosti Sabora
- 1173-1193 Aktivnosti Rijaseta
- 1194-1222 Dekreti

فهرست

خطبة الجمعة

٤٣٥ - ٤٤٠ مائد إبراهيموفيتش • الشباب لب كل جماعة

موضوعات إسلامية

- ٢٦-١٥ أحمد عادلوفيتش • صلاة العشاء الترافنيكية
٤٠-٢٧ أزمير يوسف • الوحي في القرآن
٥٤-٤١ عدنان سربرنيتسا • زعامة رسول الله صلى الله عليه وسلم
٢٦٤-٢٥٣ عبد الله عارفوفيتش • تصرف رسول الله صلى الله عليه وسلم إزاء عالم النبات
٢٧٨-٢٦٥ بلال هوجيتش • استقبال فقه الأقليات المسلمة وعمل المجلس الأوروبي للإفتاء والبحوث في ألمانيا
٦٧٦-٦٦٣ فاخر عنعوط • الجمع المنظم للزكاة وصدقة الفطر
٧٠٠-٦٧٧ مينا فاليفاتس ومنصور فاليفاتس • شمائل أهل البيت
٨٧٤-٨٦٥ فخر الدين فوييتش • أسباب إبداء مشاعر الغضب لدى رسول الله صلى الله عليه وسلم
١٠٦٢-١٠٤٧ يوسف جافيتش • أهل البيت - التعريف والأحكام والواجبات
١٠٧٦-١٠٦٣ دامر باباييتش • أصول النشاط الديني العملي للمسلم الواردة في القرآن والسنة

موضوعات الحديث

١٤-٧ جواد هرواثيتش • هل أن كل ما مارسه نبينا محمد صلعم مكلف به المسلمون

موضوعات تفسيرية

٢٤٠-٢٢٥ ألمير ماشيتش • التحليل النحوي الإنشائي والنفسي لسورة يوسف
٤٥٣ - ٤٥٨ إعداد: أنس كارييتش • الطوفان

٦٤٩-٦٦٢ ألبير ماشيتش • أنواع الإنشاء في القصص القرآني
٨٢٧-٨٥٢ مصطفى ياهيتش • القصر كطريقة من طرق التعبير في القرآن الكريم

موضوعات فقهية

٤٢١-٢٥٢ ألوير دورانوفيتش • صلاة التراويح كما أداها رسول الله صلى الله عليه وسلم والصحابة والتابعون
١١٣٦-١١٣٧ مرزا سليموفيتش • ما يحل أكله من الحيوانات

موضوعات عقائدية

٤٤١-٤٥٢ صامد عمرديتش • بعض نواحي فهم النبوة والتصوف

موضوعات راهنة

٢٧٩-٢٩٦ أكرم توتساكوفيتش • تعاوننا نحو الإعلام المناسب عن الإسلام والمسلمين
٥١١ - ٥٢٨ آسمير تسرنكيتش • مدينة يائتسه: رفاهية ملكية للموارد الثقافية التاريخية
٨٥٣-٨٦٤ سالم ديدوفيتش • حرم لاكيشيتش في موستار - تاريخ موقع وقفي هام

دراسات

٥٥-٦٨ حلیم ألباشيتش • تدوين اللغة العربية الكلاسيكية
٣٢١-٣٤٢ آدس سلطانوفيتش • صورة الإسلام في وسائل الإعلام الألمانية في الفترة ما بين ٢٠٠١ - ٢٠١٦ م
٣٤٣-٣٥٤ آزرا مدارا • الذكر والخلوة والدوران في ممارسات الطريقة الصوفية الخلوتية
٤٥٩ - ٤٨٠ مينا فاليفاتس • الاحترام بين الصحابة وأهل البيت
٧٠١-٧١٨ مويو رانتشيتش • الإسلام والديموقراطية وحقوق الإنسان
٩٠٩-٩٢٢ حارس دوبراواتس • السنة في كتاب الوصايا لابن عربي
٩٢٣-٩٣٨ آزرا مدارا • حضور الطريقة الصوفية الخلوتية في العهد العثماني

تراث ثقافي

٦٩-٧٨ صباح الدين غويك • مسجد إبراهيم باشا في بريبوليه
٢٩٧-٣٠٨ مرزت ومليحة إبيريتش • المؤسسات الإسلامية التعليمية في البوسنة والهرسك في عهد العثمانيين
٣٠٩-٣٢٠ يوسف جافيتش • ابن مودود الموصلية ودراسة مؤلفاته في أنحائنا
٧١٩-٧٣٨ يوسف جافيتش • أوقاف البشانقة في بلاد المهجر في العهد العثماني
٨٧٥-٨٩٤ سنايد زاهوفيتش • أوقاف عيسى بك إسحاقوفيتش - في أزمته سابقة وفي الزمن الحالي
٨٩٥-٩٠٨ عمرا حجي حسانوفيتش • الأسلوب الحالي في حماية ما بقي من الطبقات المادية المرسومة على
المباني الإسلامية الاثرية

شخصيات مشهورة

٧٨-٩٢ مرزا سليموفيتش • صالح تراكو (١٩٢٤-٢٠١٠م) - سيرته ومؤلفاته
٩٣-١٠٠ نادر داتسيتش • مفتي عبد الله عيني أفندي بيرقترافيتش

نظرات

٣٥٥-٣٧٠ راشد دوريتش • اشتياق إلى الحب وتطهير النفس:
سحر الأناشيد الإسلامية البوسنية والأناشيد الإسلامية لفرقة GAZIJA من بوجيم
٤٨١ - ٤٩١ آدس سلطانوفيتش • دور محمد زدرالوفيتش وأهميته في إثبات الوعي القومي للبشانقة
٤٩١ - ٥١٠ أمينة بشليا • إسهام معلمات الإسلام للنشاطات الاجتماعية الخيرية في المجتمع البوسني

- ٧٦٠-٧٥١ عبد الصمد غنيغا • ابن العماد وكتابه كشف السرائر في معنى الوجوه والأشباه والنظائر
- ٧٧٢-٧٦١ أحمد هاتونيتش • قانون الأحوال الشخصية بمصر في زمن الرئيس السادات والرئيس المبارك
- ٨٠٢-٧٧٣ مقصودة موراتفيتش • العلم حول البيروني
- ٩٤٨-٩٣٩ أولودين سوباشيتش • عرض المواقع الإلكترونية لمجالس الجماعة الإسلامية ودور إفتائها بما لها من النواقص
- ٩٥٨-٩٤٩ إبراهيم شابتش • عادة تنظيم التبرع الجماعي ومكانتها في ثقافة وتقاليد المسلمين البشانقة
- ١١٤٢-١١٣٧ محمد أوكيتش • الانضباط وآداب السلوك في المسجد

ملحات

- ١١٤-١٠١ أحمد هاتونيتش • سيرة شابان أفندي هوجيتش والموضوعات الشرعية في مؤلفاته
- ١٢٦-١١٥ ميهو مانيجو • تلقي الاشتراكية في صحف ومجلات المسلمين في الفترة ما بين ١٩٣٣ و ١٩٤٥ م
- ١٣٤-١٢٧ هدايت حسانوفيتش • لمحة إلى كتاب «الجواهر الأديباتيكية» لشوقي أفندي عمرباشيتش
- ٣٧٦-٣٧١ كمال باشيتش • كتاب حسن شكابور "موقف السلطات العثمانية من الإنتفاضة البوسنية (١٨٧٥) - (١٨٧٨م)"
- ٧٥٠-٧٣٩ نصرت كويراكوفيتش • مساحة وقيمة الأقفاف في ناحية غراداتشاتس عام ١٩٣٣م
- ٩٧٠-٩٥٩ عبد الله عارفوفيتش • سيرة محمد صلى الله عليه وسلم في مؤلفات عثمان نوري حجيتش

شخصيات مشهورة

- ٨٠٢-٧٨٧ أزمير يوسفى • الحافظ إبراهيم داليو - مترجم القرآن الكريم ومفسره

ذكريات سنوية

- ٥٣٨ - ٥٢٩ شفكت كرتسيتش • الأكاديمي الدكتور إسماعيل باليتش كموسوعة للثقافة البشناقية
- ٥٣٩ - ٥٥٦ عبد الله عارفوفيتش • عثمان نوري حجيتش (١٨٦٩-١٩٣٧م): السيرة والأعمال
- ١٠٤٦-١٠٢٧ أنس كاريتش جمال الدين الأفغاني (١٨٣٩-١٨٩٧) • السيرة النشطة لموظف الشرق

ترجمات

- ١٥٦-١٣٥ إبراهيم كالين • لماذا تأكل الحيوانات بعضها البعض
- ١٧٢-١٥٧ أحمد آقغوندوز وسعيد أوزترك • الحرم لدى العثمانيين
- ٥٧٦ - ٥٥٧ عصام محمد إبراهيم وإبراهيم محمد الزين • أسلوب حسن الترابي في تفسير القرآن الكريم
- ٨١٤-٨٠٣ ويليام جيتيك • وحدة الوجود
- ٩٨٠-٩٧١ إسماعيل عرفة • المثلية الجنسية - حتمية وراثية أو سلوك مكتسب

ردود الافعال

- ٣٨٢-٣٧٧ زياد سولبييتش • صلاة العشاء في ترافنيك - لا، إحترام دستور المشيخة الإسلامية - نعم
- ٣٩٢-٣٨٣ مصطفى سوشيتش • صلاة العشاء في ترافنيك أو ضباب في ترافنيك
- ٨٢٤-٨١٥ رامز بتشروفيتش • إن ما نجده في الكتب ليس كله بصحيح

ملحق

- ١١١٢-١٠٧٧ سنائد زاهوفيتش • الرقية والطلاسم

رسميات

نشاطات الرئاسة	١٧٥ - ١٩٣
قرارات التوظيف والعزل عن الوظيفة	١٩٥ - ٢١٧
قرارات التوظيف والعزل عن الوظيفة	٣٩٣-٤٢٨
نشاطات الرئاسة	٥٨٥ - ٦١٩
قرارات التوظيف والعزل عن الوظيفة	٦٢٠ - ٦٤١
قرارات التوظيف والعزل عن الوظيفة	٨٢٧-٨٣٤
نشاطات الرئاسة	٩٨٣-٩٨٩
قرارات التوظيف والعزل عن الوظيفة	٩٩١-١٠١٩
نشاطات المجلس الاعلى	١١٥٥-١١٧٢
نشاطات الرئاسة	٩٨٣-٩٨٩
قرارات التوظيف والعزل عن الوظيفة	٩٩١-١٠١٩

| Contents

Khutba

- 435-440 Hfz. Mr. Maid-ef. Ibrahimovic • The Youngsters are the Core of Every Jama'ah

Islamic Theme

- 15-26 Ahmed Adilovic • The Travnik 'Isha
27-40 Mr. Sc. Azmir Jusufi • Wahy – Divine Revelation in the Qur'an
41-54 Adnan Srebrenica • Leadership of the God's Prophet, s.a.w.s.
253-264 Mr. Sci. Abdullah Arifovic • Prophet's, a.s., Relationship to the World of Plants
265-278 Mr. Bilal Hodzic • Reception of the Fiqh of Muslim Minorities and Work of the European Council for the Faith and Research in Germany
663-676 Hfz. Fahir ef. Arnaut • Institutional Zakat and Sadakatu 'I-FitrCollection
677-700 Mr. Mina Valjevac, Dr. Mensur Valjevac • The Virtues of Ahl al-Bayt
865-874 Fahrudin Vojic • The Reasons for Allah's Messenger, pbuh, to Express Anger
1047-1062 Jusuf Dzafic • Ahl al-Bayt - Definition, Regulations and Duties
1063-1076 Damir Babajic • The Basis of the Theological-Practical Work of the Muslims, Expressed in the Qur'an and Sunnah

Hadith Theme

- 7-14 Dzevad Hrvacic • Is All Practice of Prophet Muhammad, s.a.w.s., Binding to Muslims

Tafsir Themes

- 225-240 Mr. Hfz. Elmir Masic • Sintacto-Stylistic and Psychological Analysis of the Surah Yusuf
453-458 Compiled and Edited by Enes Karic • The Flood - AṬ-ṬŪFĀN الطُوفَان
649-662 Mr. Hfz. Elmir Masic • Types of Composition in Qur'anic Narratives
833-832 Mustafa Jahic • The Restrictive Style of Expression in the Qur'an

Fikh Themes

- 241-252 Dr. Elvir Duranovic • Tarawih-Prayer in the Practice of the Allah's Prophet, a.s., His Companions and the Contemporaries of the Companions
1113-1136 Mirza Selimovic • Animal Species Which Muslims Are Allowed to Consume in Their Diet

Aqaid Themes

- 441-452 Mr. Samed Omerdic • Some Aspects of Understanding the Prophethood in Tasawuf

Current Themes

- 279-296 Dr. Ekrem Tucakovic • Through Co-Operation to Adequate Media Coverage of Islam and Muslims
511-528 Mr. Sci. Asmir Crnkic • Jajce: The Royal Luxury of the Cultural and Historical Goods
853-864 Salem Dedovic • Lakisic Harem in Mostar - History of an Important Waqf Location

Studies

- 55-68 Halim Alibasic • Codification of Classical Arabic Language
321-342 Mr. Adis Sultanovic • Media Image of Islam in Germany 2001 - 2016
343-354 Azra Medara • Zikr, Halvat and Devran in Halveti Sufi Practice
459-480 Mr. Mina Valjevac • Respect for Companions and Ahl al-Bayt
701-718 Mujo Rancic • Islam, Democracy and Human Rights
909-922 Haris Dubravac • Sunnah in Ibn 'Arobi's Al-Wasaya
923-938 Azra Medara • The Presence of the Khalwati Darwish Order in the Ottoman Age

Cultural Heritage

- 69-78 Sabahudin Gojak • Ibrahim-Pasha Sarampov Mosque in Prijepolje
297-308 Mirzet and Meliha Ibric • Islamic Educational Institutions at Ottoman Time in Bosnia
309-320 Jusuf Dzafic • Ibn Mawdud Al-Mawsili and Study of His Works in Our Region
719-738 Jusuf Dzafic • Ottoman Waqfs of Bosniaks in the Diaspora
875-894 Senaid Zajimovic • Isa-Bey's Waqf - Before and Now

895-908 **Amra Hadzihasanovic** • Current Approach to the Protection of Material Remains of Painted Layers on Monuments of Islamic Sacral Architecture

Memorable Individuals

79-92 **Mirza Selimovic** • Salih Trako (1924 - 2010) - The Life and Work
93-100 **Nadir Dacic** • Mufti Abdulah Ajnija-Ajni ef. Bajraktarevic

Views

355-370 **Dr. Rasid Duric** • Craving for Love and Catharsis - the Magic of Bosnian Ilahi-Song and the Ilahi-Songs of the Buzim Choir «Gazija»
481-491 **Mr. Sc. Adis Sultanovic** • The Role and Importance of Muhamed Zdravlovic in the Affirmation of National Consciousness of Bosniaks
491-510 **Mr. Emina Beslija** • Contribution of Female Religious Teachers to Social Activism in Bosnian Society
751-760 **Abdusamed Genjga** • Ibn Al-'Imad and His Work *Kashfu s-Sarā'ir fi Ma'nā al-Wuġūhi wa l-Ašbāhi wa n-Nazā'ir*
761-772 **Mr. Ahmed Hatunic** • Law on Personal Status in Egypt in the Time of Al-Sadat and Mubarak's Presidency
773-802 **Mr. Sci. Maksuda Muratovic** • The Science about Al-Bīrūnī
939-948 **Elvedin Subasic** • An Overview of the Majlises' and Muftiluks' Portals and Their Shortcomings
949-958 **Ibrahim Sabic** • Sergiya and its Place in the Culture and Tradition of Bosniaks-Muslims
1137-1142 **Muhamed Okic** • Order and Culture of Behavior in the Mosque

Reviews

101-114 **Ahmed Hatunic** • Life of Saban ef. Hodzic and Sharia-Legal Issues in His Scientific Work
115-126 **Meho Manjgo** • Reception of Socialism in Muslim Press and Periodicals from 1933 to 1945
127-134 **Hidajet Hasanovic** • Review of the Work „Adriatic Jewels“ by Mufti Sevketic ef. Omerbasic
371-376 **Mr. Kemal Bsic** • Hasan Skapur: The Attitude of the Ottoman Authorities towards Bosnian Uprising (1875-1878).
739-750 **Nusret Kujrakovic** • The Size and Value of the Waqfs in the Gradacac County in 1933
959-970 **Abdullah Arifovic** • Biography of Muhammad, p.b.u.h., in the Works of Osman Nuri Hadzic

Memorable Individuals

787-802 **Mr. Sci. Azmir Yusufi** • Hafiz Ibrahim Dalliu - Translator and Interpreter of the Qur'an

Anniversaries

529-538 **Prof. Dr. Sefket Krcic** • Encyclopedist of Bosniak Culture: Academician Dr. Smail Balic
539-556 **Mr. Sc. Abdullah Arifovic** • Osman Nuri Hadzic (1869-1937) Life and Work

1021-1046 Enes Karic • Sayyid Jamāl al-Dīn al-Afghānī (1839-1897)
- Dynamic Biography of the Revivalist of the East The Official Part

Translations

135-156 Ibrahim Kalin • Why Animals Eat Other Animals?
157-172 Akgunduz Ahmed and Said Öztürk • Harem with the Ottomans
557-576 Esam Eltigani Mohamed Ibrahim and Ibrahim M. Zein • Approach
to the Qur'anic Exegesis of Hasan Turabi
803-814 William C. Chittick • Waḥdat al-wujūd
971-980 Ismail Arafa • Homosexuality - Genetic Inevitability or Acquired
Behavior
377-382 Zijad Suljic • Travnik Isha'-Prayer - Not, Respect for the Constitution
of the Islamic Community - Yes
838-392 Mustafa Susic • The Travnik Isha'-Prayer or a Travnik Fog
577-582 Ahmed Adilovic • To Lead a Scientific Discussion, not to Quarrel
815-824 Ramiz Becirevic • Not all the knowledge is in books.

Contributions

1077-1112 Senaid Zajimovic • Performance of Rukja and Writing of Spiritual
Prescriptions

Our Madrasas

1143-1152 The Graduates, both Male and Female, of Our Madrasas in 2017

The Official Part

175-193 The Activities of Riyasat
195-217 Decrees
393-428 Decrees
585-619 The Activities of Riyasat
620-641 Decrees
827-834 Decrees
983-989 The Activities of Riyasat
991-1019 Decrees
1155-1172 The Activities of Sabor
1173-1193 The Activities of Riyasat
1194-1222 Decrees

Napomene saradnicima

Glasnik je zvanično glasilo Rijasetu Islamske zajednice BiH. Izlazi dvomjesečno. Objavljuje akademske članke, istraživačke i stručne radove, prevedene tekstove, prikaze knjiga iz oblasti vjerskih disciplina i islamske/bošnjačke kulturne baštine kao i službena akta organa Rijasetu Islamske zajednice u BiH. Objavljuje i radove iz drugih oblasti po odluci urednika. Glasnik nastoji popularizirati naučna istraživanja iz oblasti islamskih nauka i kulturne baštine Bošnjaka te informirati čitaoce o radu službi i institucija Rijasetu IZ-e.

Svi objavljeni radovi odobreni su od strane urednika. Akademska, pravna i jezička odgovornost je na autorima radova. Osnovni jezik Glasnika je bosanski. Prilikom pisanja radova primjenjuje se norma Pravopisa bosanskog jezika sa fonetskom transkripcijom dok se naučna tran-

skripcija primjenjuje u uskostručnim tekstovima. Vrstu naučne transkripcije bira autor. Radovi mogu sadržavati arapski, turski, perzijski kao i druge jezike u transkripciji. Dostavljeni radovi su predmet provjere urednika u smislu akademskih i tehničkih kriterija. Autori prihvataju redakcijske intervencije u tekstu.

Radovi se mogu poslati putem maila glasnik_riz@yahoo.com ili na adresu: Gazi Husrev-begova 56a, 71000 Sarajevo. Rad mora biti u Microsoft Wordu ne veći od 10 stranica formata A4, font Times New Roman. Slike i svi drugi prilozi moraju biti priloženi odvojeno.

Sva prava zadržana. Nijedan dio Glasnika ne može biti umnožavan, pohranjivan u sisteme za umnožavanje bez prethodnog dopuštenja Uredništva i autora tekstova, izuzev kratkih navoda u naučne svrhe.

ISSN 1512-6609, ISSN 2233-095X (Online)

Izdavač: RIJASET ISLAMSKE ZAJEDNICE U BOSNI I HERCEGOVINI. Urednik: MUSTAFA PRLJAČA; tehnički urednik: SUAD PAŠIĆ; lektura: AMINA UZUNALIĆ; dizajn korice: TARIK JESENKOVIĆ; prijevod na arapski jezik: NURKO KARAMAN; prijevod na engleski jezik: IFET MUSTAFIĆ. DTP: El-Kalem. Štampa: Štamparija BLICDRUK, d.o.o. - Sarajevo; Uredništvo i administracija: 71000 Sarajevo, Gazi Husrev-begova br. 56A, telefon: 033/532-255, fax: 033/441-800, e-mail: glasnik_riz@yahoo.com. Glasnik izlazi dvomjesečno. Rukopise slati na adresu Uredništva. Rukopisi se ne vraćaju. Štampani tiraž 2000 primjeraka. Cijena Glasnika iznosi 10 KM. Uplata u KM na žiro-račun 1602005500015065 kod VAKUFSKE BANKE DD Sarajevo - uz naznaku za Glasnik. Glasnik je upisan u registar javnih glasila u Ministarstvu obrazovanja, nauke, kulture i sporta pod brojem 446 od 27. 08. 1994. godine.